ANDRÉ GIDE

Pivnițele Vaticanului

RAO

ANDRÉ GIDE

PIVNIȚELE VATICANULUI

traducere din limba franceză de

Mioara Izverna

RAO

CARTEA ÎNTÂI

ANTHIME ARMAND-DUBOIS

Eu unul am ales. Am optat pentru ateismul social. Exprim acest ateism de vreo cincisprezece ani, într-o serie de lucrări...

Georges PALANTE, Cronică filosofică din Mercure de France (dec. 1912)

I

În anul 1890, sub pontificatul lui *Leon al XIII-lea*, renumele doctorului X..., specialist în boli reumatice, îl aduse pe *francmason*ul *Anthime Armand-Dubois* la *Roma*.

— Te duci la *Roma* să-ți îngrijești trupul! exclama *Julius de Baraglioul*, cumnatul lui. Acolo o să-ți dai seama că sufletul îți este mult mai bolnav decât trupul! Iar *Armand-Dubois* răspundea, pe un ton de compătimire exagerată:

— Bietul meu prieten, privește-mi umerii.

Blajinul *Baraglioul* își ridica privirea, fără să vrea, spre umerii cumnatului său; se cutremurau ca scuturați de un râs adânc, de nestăpânit; și într-adevăr te cuprindea mila văzând acel trup mare, pe jumătate paralizat, folosindu-și ultimele puteri în chipul acesta

grotesc. Era limpede că fiecare rămânea neclintit pe poziția lui și că elocința lui *Baraglioul* nu putea să schimbe nimic. Dar, cine știe, poate că timpul... povața tainică a locurilor sfinte... Profund descurajat, *Julius* mai spunea doar atât:

— *Anthime*, starea ta mă îngrijorează (umerii își încetau dintr-o dată dansul, căci *Anthime* își iubea mult cumnatul). Poate că peste trei ani, în timpul jubileului, când voi veni la voi, vei fi mai bine!

Veronique, în schimb, își întovărășea soțul într-o stare sufletească cu totul diferită: fiind credincioasă, ca și sora ei *Marguerite* și ca și *Julius*, acea îndelungată ședere la *Roma* însemna împlinirea uneia dintre marile ei dorințe; *Veronique* își umplea viața monotonă și plină de dezamăgiri cu tot felul de mărunte practici religioase și, neputând avea copii, se consacra întru totul acestui ideal. Dar, din nefericire, nu nutrea mare speranță că-l va aduce pe *Anthime* pe calea credinței. Știa încă de mult timp câtă încăpățânare se ascunde sub fruntea aceea înaltă. Abatele *Flons* o avertizase:

— Opiniile intransigente, îi spusese el, sunt și cele mai rele. Nu mai spera decât într-un miracol.

Încetase să mai sufere. Încă din primele zile ale instalării lor la *Roma*, fiecare dintre cei doi soți își organizase existența în felul său:

Veronique își consacra timpul treburilor gospodărești și rugăciunilor, *Anthime* cercetărilor sale științifice. Trăiau astfel, unul lângă celălalt, suportându-se reciproc și întorcându-și spatele. Așa se face că între cei doi soți domnea un fel de înțelegere și că asupra lor plana un fel de fericire, fiecare dintre ei găsind în sprijinirea celuilalt prilejul de a-și folosi cu discreție virtuțile.

Locuința pe care o închiriaseră prin intermediul unei agenții avea, așa cum se întâmplă în cazul celor mai multe locuințe italienești, pe lângă unele calități neașteptate, și mari cusururi, întinzându-se pe tot etajul întâi din *palatul Forgetti*, via *Lucina*, avea o terasă frumoasă unde *Veronique* își puse în minte, de cum o văzu, să cultive aspidistre, plante cărora le mergea atât de rău în apartamentele din *Paris*; dar, ca să ajungă pe terasă, era obligată să treacă prin oranjerie, unde *Anthime* își instalase laboratorul; acesta hotărâse că prin laboratorul lui se putea trece doar la anumite ore din zi.

Fără să facă zgomot, *Veronique* împingea ușa și se strecura discret prin încăpere, cu ochii în pământ, precum un călugăr ce trece prin fața unor obscene graffiti, căci nu-i plăcea să vadă cum, în fundul camerei, revărsându-se dintr-un fotoliu de care era

sprijinită o cârjă, uriașa spinare a lui *Anthime* stătea încovoiată deasupra cine știe cărui lucru necurat. La rândul lui, *Anthime* se făcea că nu o aude. Dar de îndată ce ieșea din cameră, se ridica greoi din fotoliu, se târa spre ușă și, plin de țâfnă, cu buzele strânse, împingea zăvorul cu o mișcare autoritară a degetului arătător.

Apoi, la scurt timp, venea clipa când pe cealaltă ușă intra *Beppo*, să-i ia comisioanele.

Anthime îl remarcase pe *Beppo* - un băietan de vreo doisprezece-treisprezece ani, zdrențăros, fără părinți și fără adăpost - la câteva zile după sosirea sa la *Roma*. Așezat în fața clădirii unde cei doi soți descinseseră la început, pe via Bocea di Leone, *Beppo* atrăgea atenția trecătorilor arătându-le o lăcustă pitită sub un smoc de verdeață într-o mică legătură de stuf. *Anthime* îi dăduse pe insectă șase bănuți, și apoi, cu puținele cuvinte italienești pe care le știa, îi explicase copilului că, în locuința unde avea să se instaleze a doua zi, pe via *Lucina*, va avea nevoie, curând, de câțiva șobolani și că orice viețuitoare ce se târăște, înoată, umblă pe pământ sau zboară îi folosește pentru documentare. Lucra pe ființe vii.

Beppo era foarte iscusit în asemenea treburi și i-ar fi putut aduce chiar și vulturul sau lupoaica de pe Capitoliu. Această

meserie îi convenea, căci se potrivea de minune cu plăcerea lui de-a umbla după șterpeleală. *Anthime* îi dădea zece bănuți pe zi; *Beppo* ajuta și la treburile casei. La început, *Veronique* îl privi cu antipatie; dar din clipa când observă că se închină când trece prin fața Madonei așezate în colțul dinspre nord al casei, îi trecu cu vederea înfățișarea zdrențăroasă și îi îngădui să ducă în bucătărie apa, cărbunele, lemnele și curpenii de foc, ba chiar, marțea și vinerea, când *Caroline*, servitoarea pe care o aduseseră cu ei de la *Paris*, era prea ocupată cu gospodăria, *Beppo* o însoțea pe *Veronique* la piață și îi ducea coșul.

Beppo nu o iubea pe *Veronique*; dar se îndrăgostise de savant care, curând, renunță să mai coboare, cu greu, în curte, ca să-și ia în primire victimele, și îi îngădui băiatului să urce în laboratorul lui. Aici se ajungea prin terasă, urcând pe o scară ascunsă, ce o lega de curte. În ursuza-i singurătate, inima lui *Anthime* bătea parcă mai tare când auzea zgomotul ușor făcut de picioarele goale ale băiatului pe dale; nu lăsa să se vadă nimic din toate astea; nu exista lucru care să-l poată tulbura în munca sa.

Băiatul nu bătea în geamul de la ușă, ci îl zgâria cu unghia și, cum *Anthime* continua să stea aplecat peste masa de lucru fără să răspundă, făcea patru pași înainte și rostea, cu vocea-i de copil, un „permesso?”, care însenina încăperea. După voce, *Beppo* părea un

înger; de fapt era un ajutor de călău. Oare ce nouă victimă mai aducea în traista pe care o punea pe masa de tortură? Prea absorbit adeseori de munca sa, *Anthime* nu deschidea traista imediat, ci doar arunca spre ea o privire rapidă; dacă pânza tremura, era bine; pentru acest Moloch era bună orice viețuitoare: șobolan, șoarece, pasăre, broască. Uneori *Beppo* nu aducea nimic; intra totuși în cameră: știa că *Armand-Dubois* îl așteaptă, chiar dacă venea cu mâinile goale; și, în timp ce copilul, fără să facă nici cel mai mic zgomot, stătea aplecat, alături de el, și urmărea cruda experiență, savantul gusta vanitoasa plăcere de fals zeu, simțind cum privirea uimită a puștiului se oprește rând pe rând, plină de spaimă, asupra animalului și plină de admirație asupra lui însuși.

Înainte de a experimenta pe om, *Anthime Armand-Dubois* pretindea că reduce la „tropisme" orice activitate a animalelor pe care le cerceta. Tropisme! Nu se inventase bine cuvântul, și iată că mulți îl foloseau; nenumărați psihologi nu mai vorbeau decât despre tropisme. Tropisme! Ce lumină neașteptată emanau aceste silabe! Era limpede că organismul ceda unor excitații asemănătoare celor ce fac ca floarea-soarelui să se întoarcă spre soare (ceea ce se poate explica ușor prin câteva legi simple de fizică și de termochimie). Cosmosul dobândea în sfârșit o blândețe încurajatoare. Până și în cele mai neprevăzute mișcări ale ființei se

putea recunoaște o desăvârșită supunere față de agentul excitant.

Pentru a-și atinge scopul, adică pentru a obține de la animalul învins mărturia simplității sale, *Anthime Armand-Dubois* inventase un sistem complicat de cutii cu pereții colorați și cu forme diferite, prevăzute cu trape, labirinturi și tot felul de despărțituri ce conțineau unele hrană, altele nimic și altele praf de strănutat: erau niște instrumente diabolice care, nu după mult timp, s-au bucurat de mare trecere în Germania și, sub denumirea de Vexierkasten, au ajutat noua școală psihofiziologică să facă încă un pas spre necredință. Și, ca să acționeze în mod distinct asupra unui anumit simț al animalelor sau asupra unei anumite părți a creierului, unora le scotea ochii, altora le distrugea auzul, iar pe altele le castra și le jupuia de piele; sau le scotea creierul ori vreun alt organ socotit indispensabil, dar de care animalul - pentru ca *Anthime* să-și poată face experiența - se putea lipsi.

Comunicarea sa asupra „reflexelor condiționate" revoluționase Universitatea din Uppsala; stârnise discuții violente, la care participaseră cei mai mari savanți străini. Dar în mintea lui *Anthime* se nășteau noi întrebări; lăsându-și colegii de breaslă să cârtească, își conducea cercetările pe alte căi, vrând să pătrundă și mai adânc în tainele lui Dumnezeu.

Nu-i era de ajuns să admită *grosso modo* că orice activitate

înseamnă o uzură și că animalul, prin însuși exercițiul mușchilor sau al simțurilor, cheltuia ceva. De fiecare dată el se întreba: cât? Bietul animal încerca să recupereze ce pierduse; dar *Anthime*, în loc să-l hrănească, îl cântărea. Aportul de noi elemente ar fi complicat prea mult experiența: zilnic, șase șobolani nemâncați și legați fedeleș câte doi erau puși pe cântar: doi orbi, doi chiori și doi văzători; vederea acestora din urmă era solicitată întruna de un mic aparat mecanic. *Armand-Dubois* urmărea să vadă care era raportul dintre pierderile pe care le sufereau aceste animale după cinci zile de nemâncare. În fiecare zi, la prânz, savantul adăuga în mici tablouri ad-hoc noi cifre triumfătoare.

II

Se apropia jubileul. Soții *Armand-Dubois* îi așteptau pe soții *Baraglioul* de la o zi la alta. În dimineața în care sosi scrisoarea ce le anunța sosirea, care avea să aibă loc în seara aceleiași zile, *Anthime* ieși în oraș să-și cumpere o cravată.

Anthime ieșea rar; cât mai puțin cu putință, căci se mișca cu greutate; *Veronique* îi făcea cu plăcere cumpărăturile sau îi aducea acasă furnizorii care îi luau comanda după model. Lui *Anthime* nu-i păsa de modă; dar cu toate că dorea o cravată foarte simplă (modestă, de mătase neagră), voia, totuși, s-o aleagă. Plastronul de

satin brun, cumpărat pentru călătorie și purtat de el în timpul ședерii la hotel, îi ieșea tot timpul din vesta pe care se obișnuise s-o lase descheiată; cu siguranță că *Marguerite de Baraglioul* ar socoti că fularul crem cu care îl înlocuise și pe care îl prindea cu o camee mare, veche și ieftină, arată prea neglijent; făcuse rău că lăsase acasă micile papioane negre, gata făcute, pe care le purta de obicei la *Paris* și mai ales că nu adusese unul ca model. Oare ce fel de cravate îi vor propune? Nu se va putea hotărî până nu va vizita mai multe magazine de cămăși de pe *Corso* și de pe via dei Condotti. Lavaliera, pentru un bărbat de cincizeci de ani, era prea extravagantă; cu siguranță că ceea ce i se potrivea era un papion drept, de un negru mat...

Masa nu se servea decât la ora unu. *Anthime* se întoarse cu cele cumpărate pe la prânz, exact la timp ca să-și poată cântări animalele.

Deși nu era un om care să țină prea mult la felul cum se îmbracă, *Anthime* simți nevoia ca, înainte de a se așeza la lucru, să-și încerce cravata. Pe undeva avea un ciob de oglindă, ce-i folosise mai demult la provocarea tropismelor; îl sprijini de peretele unei cuști și se aplecă să-și vadă imaginea.

Anthime își purta părul - încă des, altădată roșcat, acum de acea nuanță schimbătoare galben-cenușie pe care o iau obiectele vechi

din argint aurit - tuns perie, sprâncenele-i stufoase îi adumbreau ochii, a căror privire era mai cenușie și mai rece decât un cer de iarnă; favoriții, tăiați scurt, își păstraseră o culoare roșcată, ca și mustața-i ursuză. Își trecu dosul mâinii peste obrajii teșiți și pe sub bărbia-i mare și pătrată și spuse:

— Da, da, o să mă bărbieresc imediat.

Scoase cravata din pachet și o puse în fața lui; își scoase fularul prins cu acul împodobit cu o camee. Ceafa-i puternică era încinsă cu un guler destul de înalt, scobit în față, pe care îl purta cu colțurile întoarse. Aici, în ciuda dorinței mele de a nu spune decât esențialul, nu pot să nu vorbesc despre umflătura de la gâtul lui *Anthime Armand-Dubois*. Căci, până nu voi învăța și mai bine să deosebesc ceea ce este accidental de ceea ce-i necesar, ce pot cere condeiului meu dacă nu exactitate și rigoare? La drept vorbind, cine ar putea afirma că această umflătură nu a jucat niciun rol și nu a atârnat deloc în ceea ce *Anthime* numea gândirea sa liberă? Mai ușor trecea peste sciatica lui; cu toate că nu-i ierta bunului Dumnezeu această meschinărie.

Se pomenise cu ea, nu știa cum, la puțin timp după ce se căsătorise; la început nu avusese în partea de sud-est a urechii stângi, unde pielea începe să se acopere cu păr, decât un fel de mic neg fără importanță; mult timp, izbuti să și-l ascundă sub părul

bogat; nu-l observase nici măcar *Veronique*, până când, într-o noapte, în timp ce-l mângâia, îl descoperi.

— Dar ce ai aici? exclamase ea.

Și, ca și cum, odată demascată, n-avea de ce să se mai rețină, umflătura se făcu, în câteva luni, cât un ou de potârniche, apoi cât un ou de bibilică și, în sfârșit, cât un ou de găină, când se opri, în timp ce și părul, tot mai rar, se împărțea în șuvițe în jurul ei, expunând-o privirii. La patruzeci și șase de ani, *Anthime Armand-Dubois* nu se mai gândea să placă; își tunse părul scurt și începu să poarte gulere tari, destul de înalte, prevăzute cu un fel de alveolă ce-i ascundea umflătura, dar, totodată, i-o și scotea în evidență. Socotesc că am vorbit destul despre umflătura de la urechea lui *Anthime*.

Își puse cravata în jurul gâtului. În centrul cravatei se afla un mic locaș din metal, prin care trebuia trecută panglica de prindere, ce era fixată cu un fel de ac. Era un dispozitiv ingenios, dar care, de îndată ce introduceai panglica, se desprindea de pe cravată; aceasta căzu pe masa de lucru. Trebuia să recurgă la ajutorul lui *Veronique*; o chemă și ea veni în grabă.

— Uite, coase-mi din nou asta, zise *Anthime*.

— Lucru făcut la mașină; nu-i bun de nimic, murmură ea.

— Chiar așa.

Veronique purta întotdeauna, înfipte în rochia-i de casă, sub sânul stâng, două ace cu ața în ele, unul cu ață albă și altul cu ață neagră. Se duse lângă fereastră și, stând în picioare, începu să coasă. *Anthime* o privea. Era o femeie destul de puternică, cu trăsăturile feței accentuate; era încăpățânată ca și el, dar cu o înfățișare plăcută și aproape întotdeauna surâzătoare; ușoara mustață pe care o avea nu-i înăsprea prea mult figura.

Are multe calități, se gândea *Anthime*, privind-o cum coase. Aș fi putut să mă căsătoresc cu vreo cochetă care să mă înșele, cu vreo flușturătică ce m-ar fi putut părăsi, cu vreo guralivă care să mă toace toată ziua la cap, cu vreo năroadă care să mă scoată din sărite, cu vreo morocănoasă așa cum e cumnată-mea...

Și, pe un ton mai puțin bățos ca de obicei, îi spuse „mulțumesc", în timp ce *Veronique*, care terminase de cusut, plecă.

Cu cravata nouă la gât, *Anthime* se cufundă din nou în gândurile lui. Nu se mai aude nicio voce, nici din afară și nici din inima lui. A terminat de cântărit șobolanii orbi. Șobolanii chiori sunt staționari. Va cântări acum cuplul intact. Deodată tresare, atât de brusc încât cârja se rostogolește pe jos. Uluitor! șobolanii intacți... îi cântărește din nou, căci trebuie să se convingă pe deplin:

de ieri, șobolanii intacți au crescut în greutate! Prin minte, ca o străfulgerare, îi trece un gând: *Veronique*!

Cu greu, își ia cârja și se îndreaptă spre ușă:

— *Veronique*!

Ea vine din nou în grabă, plină de bunăvoință. Pe pragul ușii, *Anthime* îi spune cu răceală:

— Cine s-a atins de șobolanii mei?

Niciun răspuns. El continuă rar, rostind răspicat fiecare cuvânt, ca și cum *Veronique* n-ar mai înțelege franceza:

— În timpul cât am fost plecat, cineva le-a dat să mănânce. Tu ai făcut-o?

Ea, prinzând puțin curaj, se întoarce spre el aproape agresivă și-i spune:

— Lași bietele animale să moară de foame. Nu m-am atins de experiența ta; n-am făcut decât să le...

Dar el a și apucat-o de mânecă și, șchiopătând, o duce lângă masă și, arătându-i tabelele în care își trecea observațiile, îi spune:

— Uită-te bine la foile astea pe care, de două săptămâni, îmi însemn observațiile făcute asupra acestor animale: sunt datele pe care le așteaptă colegul meu *Potier* ca să le prezinte *Academiei de Științe* în ședința din șaptesprezece mai. Ce pot să scriu pentru această zi de 15 aprilie, în care ne aflăm astăzi și care e trecută aici,

în coloana asta de cifre?...

Și, în timp ce ea nu suflă un cuvânt, zgâriind foaia cu vârful pătrat al arătătorului ca și cu un stilet, reia:

— În această zi, doamna *Armand-Dubois*, soția cercetătorului, ne-ascultând decât de miloasa ei inimă, săvârșește... ce cuvânt vrei să pun? Greșeala, imprudența, prostia?...

— Scrie mai degrabă așa: a avut milă de aceste animale sărmane, victime ale unei curiozități absurde.

Anthime se ridică în picioare, cu demnitate:

— Dacă o iei așa, trebuie să înțelegi, doamnă, că de acum încolo sunt nevoit să te rog să folosești scara din curte când te duci să-ți îngrijești plantele.

— Crezi că intru vreodată de plăcere în camera asta nenorocită?

— Pe viitor, cruță-te de osteneala de a mai intra aici. Apoi, adăugând cuvintelor elocința gestului, luă foile și le rupse în bucățele.

„De două săptămâni", spusese el: în realitate, șobolanii săi nu stăteau nemâncați decât de patru zile. Și enervarea sa se consumă în această exagerată explozie de îngrijorare, căci la masă izbutește să arate o figură senină; ba chiar devine atât de înțelept, încât îi întinde soției sale o mână împăciuitoare. Căci, chiar mai puțin

decât *Veronique*, nu vrea să dea soților *Baraglioul* - atât de respectuoși față de convenienţe - spectacolul unor neînțelegeri pe care aceștia le-ar pune cu siguranță pe seama opiniilor lui *Anthime*.

Pe la ora cinci, *Veronique* își schimbă bluza largă pe care o poartă în casă, cu o jachetă de stofă neagră și pleacă în întâmpinarea lui *Julius* și a lui *Marguerite*, care urmează să ajungă la gara din *Roma* la ora șase. *Anthime* se duce să se bărbierească; a binevoit să-și pună un papion în locul fularului: e de-ajuns; nu poate suferi ceremoniile și nu-i va fi rușine în fața cumnatei sale să poarte o haină de alpaca, o vestă albă cu dungi albastre, pantaloni de dril și papuci confortabili din piele neagră, fără tocuri, pe care, dat fiind că șchiopătează, îi păstrează în picioare când iese în oraș.

Își adună foile rupte, pune bucățile cap la cap și, în așteptarea soților *Baraglioul*, începe să copieze din nou, cu grijă, toate cifrele.

III

Familia de *Baraglioul* (gl se pronunță asemenea unui l muiat, ca în italiană, precum în Broglie [duce de] și în *miglionnaire*) este originară din *Parma*. Un *Baraglioli* (Alessandro) s-a căsătorit a doua oară cu *Filippa Visconti*, în 1514, la câteva luni de la anexarea ducatului de către *Statele Bisericii*. Un alt *Baraglioli* (tot un Alessandro) s-a distins în bătălia de la Lepanto și a murit asasinat în

1580, în împrejurări rămase misterioase. Ar fi ușor, dar lipsit de importanță, să urmărim destinul familiei până în 1807, epocă în care *Parma* a fost alipită Franței și când *Robert de Baraglioul*, bunicul lui *Julius*, s-a instalat la *Pau*. În 1828, el a primit de la Carol al X-lea coroana de conte - coroană pe care avea să o poarte cu multă noblețe, puțin mai târziu, *Juste-Agénor*, cel de-al treilea fiu al său (primii doi muriseră la o vârstă fragedă), prin toate ambasadele unde strălucea inteligența sa subtilă și îi triumfa diplomația.

Cel de-al doilea copil al lui *Juste-Agénor de Baraglioul*, *Julius*, care, după căsătorie, a dus o viață foarte așezată, avusese în tinerețea lui câteva pasiuni. Dar putea spune, cel puțin, că inima lui nu se înjosise niciodată. Distincția înnăscută a firii și acea eleganță morală ce se întrevedea până și în cele mai neînsemnate scrieri ale sale îi împiedicaseră totdeauna dorințele să alunece pe panta pe care, fără îndoială, l-ar fi mânat curiozitatea sa de romancier. Sângele lui curgea lin, fără vârtejuri, dar nu fără căldură, și martore puteau fi câteva frumoase doamne din aristocrație... Și n-aș vorbi aici despre asta, dacă primele sale romane n-ar fi arătat-o destul de limpede; marele succes monden de care se bucuraseră s-a datorat în parte acestui fapt. Înalta calitate a publicului în stare să le admire le-a îngăduit să fie publicate; unul

în *Le Correspondant*, altele două în *La Revue des deux-mondes*. Așa se face că, aproape fără voia lui, încă de tânăr, se trezi parcă purtat către Academie: ținuta lui frumoasă, privirea gravă și adâncă și paloarea gânditoare a frunții păreau a-l sorti să ajungă acolo.

Anthime arăta un mare dispreț pentru avantajele ce țineau de rang, de avere și de înfățișare, ceea ce îl contraria profund pe *Julius*; dar prețuia la *Julius* o anume fire bună și acea mare stângăcie în discuție care, adeseori, favoriza o gândire nonconformistă.

La ora șase, *Anthime* aude trăsura oaspeților oprindu-se în fața porții și iese pe palier în întâmpinarea lor. *Julius* urcă primul. Pălăria sa „Cronstadt" și pardesiul drept cu revere de mătase l-ar face să semene mai curând cu cineva plecat într-o vizită decât într-o călătorie, dacă n-ar fi șalul ecosez pe care-l poartă pe mână; nu arată a fi obosit, deși drumul a fost lung. După el vine *Marguerite de Baraglioul*, la brațul surorii ei; spre deosebire de *Julius*, ea pare istovită; cu pălăria și cocul căzute într-o parte, urcă pe scări clătinându-se și ascunzându-și un sfert din față cu o batistă pe care o ține ca pe o compresă...

Când ajung aproape de *Anthime*, *Veronique* spune:

— Lui *Marguerite* i-a intrat o bucățică de cărbune în ochi. *Julie*, fiica lor, o copilă grațioasă de nouă ani, și bona, care vine după ele, tac, consternate.

Cu firea *Marguerite*i nu poți lua lucrurile în ușor: *Anthime* îi propune să trimită după un oculist; dar *Marguerite* știe cât de proști sunt medicii italieni, și nu vrea „pentru nimic în lume" să audă vorbindu-se de ei; șoptește cu o voce stinsă:

— Niște apă rece. Puțină apă rece, atâta vreau. Ah!

— Draga mea soră, spune *Anthime*, apa rece te va ușura pentru o clipă, descongestionându-ți ochiul; dar nu va înlătura răul. Apoi, întorcându-se spre *Julius*:

— Ai izbutit să vezi ce era?

— N-am văzut prea bine. Când s-a oprit trenul și am vrut să mă uit, *Marguerite* a început să se enerveze...

— Nu-i adevărat, *Julius*! Ai fost groaznic de neîndemânatic. Ca să-mi ridici pleoapa, mi-ai întors toate genele...

— Vrei să încerc și eu? întrebă *Anthime*; poate că voi fi mai priceput.

O slujnică urca bagajele. *Caroline* aprinse o lampă puternică.

— Dar, dragă, doar n-o să faci treaba asta pe hol, spuse *Veronique*, și îi conduse pe cei doi *Baraglioul* în camera lor.

Apartamentul cuplului *Armand-Dubois* se întindea de jur împrejurul curții interioare spre care se deschideau ferestrele de pe un culoar ce pornea din vestibul și ducea spre oranjerie. În acest culoar dădeau ușile de la sufragerie, de la salon (o încăpere uriașă,

prost mobilată și de care cuplul *Anthime* nu se folosea niciodată), de la cele două camere pentru prieteni, pregătite, pentru cuplul *Baraglioul*, iar cea de-a doua, mai mică, pentru *Julie*; aceasta se afla lângă ultima cameră, cea rezervată cuplului *Armand-Dubois*. Toate aceste încăperi comunicau între ele prin interior. Bucătăria și cele două camere ale slujnicelor dădeau spre cealaltă parte a palierului...

— Vă rog, nu vă învârtiți toți în jurul meu, gemu *Marguerite*; *Julius*, ocupă-te de bagaje.

Veronique a instalat-o pe sora ei într-un fotoliu și ține lampa, în timp ce *Anthime* spune:

— Ochiul e inflamat. Ar fi bine să-ți scoți pălăria.

Dar *Marguerite*, temându-se ca nu cumva pieptănătura-i răvășită să dea la iveală meșele de împrumut, declară că și-o va scoate mai târziu; o pălărie de voiaj, prinsă sub bărbie, nu are cum s-o împiedice să-și sprijine ceafa pe spătarul scaunului.

— Îmi ceri să-ți scot paiul din ochi înainte de a-mi scoate bârna dintr-al meu, spune *Anthime* oarecum ricanând. Mi se pare că asta nu se potrivește deloc cu preceptele *Evangheli*ei.

— Ah! te rog, nu mă face să plătesc prea scump îngrijirile pe care mi le dai.

— Nu mai spune nimic... Cu un colț al unei batiste curate... văd ce este... nu-ți fie frică! privește în sus!... iat-o.

Și *Anthime* ia cu vârful batistei o bucățică aproape imperceptibilă de cărbune.

— Mulțumesc, mulțumesc! Acum lasă-mă! Mă doare capul groaznic.

În timp ce *Marguerite* se odihnește, *Julius* și bona desfac bagajele iar *Veronique* supraveghează pregătirile pentru masă, *Anthime* se ocupă de *Julie*, pe care a condus-o în camera ei. Își văzuse pentru ultima oară nepoata când era foarte mică și îi venea greu să o recunoască în această fetiță mare, cu surâs suav și ingenuu. După puțin timp, cum o ține aproape de el, vorbindu-i despre tot felul de lucruri mărunte și copilărești în speranța că-i fac plăcere, privirea îi cade pe un lanț subțire de argint pe care fetița îl poartă la gât și de care își dă seama că trebuie să fie atârnate niște iconițe. Cu o mișcare indiscretă a degetului arătător, scoate iconițele peste rochie și, ascunzându-și bolnăvicioasa repulsie sub o mască de mirare, spune:

— Ce-i cu chestiile astea?

Julie înțelege foarte bine că întrebarea nu-i serioasă; dar de ce s-ar supăra?

— Cum, unchiule! dumneata n-ai văzut niciodată niște iconițe?

— Nu, draga mea, minte el; nu-s foarte frumoase, dar îmi

închipui că folosesc la ceva.

Și cum senina pietate nu se dă în lături de la o mică năzbâtie nevinovată, copila zărește, lângă oglinda de deasupra căminului, o fotografie ce o înfățișează pe ea și, arătând-o cu degetul, zice:

— Unchiule, ai aici portretul unei fetițe care nu-i nici el mai frumos. Deci, la ce-ți poate folosi?

Surprins că găsește la micuța bigotă o spontaneitate atât de malițioasa și, fără îndoială, atâta bun-simț, unchiul *Anthime* este, pentru moment, redus la tăcere.

Totuși, nu poate să înceapă o discuție metafizică cu o fetiță de nouă ani! Surâde. Dându-și repede seama de poziția câștigată și arătând spre medalioanele sfinte, *Julie* spune:

— Iată, aici e sfânta Iulia, patroana mea, iar aici este Iisus...

— N-ai nicio iconiță cu bunul Dumnezeu? o întrerupse în mod absurd *Anthime*.

Copila răspunde cu foarte multă naturalețe:

— Nu; nu se fac iconițe care să-l înfățișeze pe bunul Dumnezeu... Dar iată iconița cea mai frumoasă: este cea a Maicii Domnului din Lourdes; mi-a dăruit-o *mătușa Fleurissoire*; a adus-o de la Lourdes; am pus-o la gât în ziua în care tăticul și mămica m-au închinat Sfintei Fecioare.

Anthime simte că nu mai poate îndura. Fără să încerce nici

măcar o clipă să înțeleagă inefabilul plin de grație pe care îl evocă imagini ca luna mai, albul și albastrul șirului de copii, el cedează unei maniace nevoi de blasfemie:

— De vreme ce încă mai ești cu noi, se vede că Sfânta Fecioară n-a vrut să te ia la ea!

Fetița nu răspunde nimic. Oare își dă seama că la unele vorbe impertinente, cel mai înțelept lucru este să nu dai niciun răspuns? De altfel, ce să spună? După această întrebare absurdă, nu *Julie* a roșit, ci *francmason*ul; acesta simți o ușoară tulburare, tovarășă nemărturisită a indecenței, și o confuzie trecătoare, pe care unchiul le va ascunde, depunând pe fruntea candidă a nepoatei un respectuos sărut reparator.

— De ce faci pe răutăciosul, unchiule *Anthime*?

Micuța nu se înșală; de fapt, acest savant nelegiuit este un om sensibil. Atunci, de ce această rezistență înverșunată? Chiar în acea clipă, *Ad* le deschide ușa:

— Doamna o cheamă pe domnișoara.

După cât se pare, *Marguerite de Baraglioul* se teme de influența cumnatului ei și se ferește oarecum să-și lase fiica să stea mult timp cu el. *Anthime* va îndrăzni să i-o spună puțin mai târziu, cu voce înceată, în timp ce familia se ducea la masă. Dar *Marguerite* își va ridica privirea spre el (ochiul îi mai era încă ușor

inflamat), zicându-i:

— Să-mi fie teamă de tine? Dar, dragul meu, *Julie* ar putea converti doisprezece ca tine, înainte ca vorbele tale de batjocură să aibă cea mai mică influență asupra sufletului ei. Nu, nu, noi suntem mai puternici decât îți închipui. Totuși, gândește-te că-i doar un copil... Ea știe că într-o vreme atât de coruptă și într-o țară guvernată atât de rușinos ca a noastră se poate aștepta la tot felul de blasfemii. Dar e trist că primele motive de scandal îi sunt oferite de tine, unchiul ei, pe care noi am dori s-o învățăm să-l respecte.

IV

Oare aceste cuvinte atât de măsurate și de înțelepte vor avea darul să-l liniștească pe *Anthime*?

Da, în timpul cât se vor servi primele două feluri (de altfel, masa, bună, dar simplă, nu e alcătuită decât din trei feluri) și atâta vreme cât conversația familială se va învârti în jurul unor subiecte nespinoase. Din respect pentru ochiul *Margueriteî*, se va vorbi mai întâi despre oculistică (soții *Baraglioul* se prefac că nu bagă de seamă că umflătura de la gâtul lui *Anthime* s-a mărit), apoi - din gentilețe față de *Veronique* - despre bucătăria italiană, cu aluzii la calitatea extraordinară a mesei. Apoi *Anthime* va cere vești despre soții *Fleurissoire*, pe care soții *Baraglioul* au fost să-i vadă la *Pau*, și

despre *contesa de Saint-Prix*, sora lui *Julius*, aflată în vilegiatură prin împrejurimi; în sfârșit, despre *Geneviève*, minunata fată mai mare a soților *Baraglioul*, pe care aceștia ar fi vrut s-o aducă cu ei la *Roma*, dar care n-a vrut nicicum să părăsească Spitalul Copiilor Bolnavi de pe strada *Sevres*, unde se duce în fiecare dimineață să panseze rănile micuților nefericiți. Apoi, *Julius* va pune în discuție grava problemă a exproprierii averii lui *Anthime*, adică a terenurilor pe care *Anthime* le cumpărase în Egipt, în timpul uneia dintre primele sale călătorii pe care, tânăr fiind, le-a făcut în această țară; prost situate, aceste terenuri nu avuseseră până acum cine știe ce valoare; dar acum lucrurile se schimbaseră, căci, de câtva timp, erau străbătute de noua linie ferată ce mergea de la Cairo la Heliopolis: cu siguranță că bugetul soților *Armand-Dubois*, aproape secătuit de tot felul de speculații riscante, are mare nevoie de această pomană venită din senin; totuși, înainte de plecarea sa, *Julius* a izbutit să vorbească cu *Maniton*, inginerul însărcinat cu studierea liniei, și își sfătuiește cumnatul să nu-și facă prea mari speranțe: ar putea să se păcălească. Dar ceea ce *Anthime* nu spune este că toată afacerea se află în mâinile *Lojei*, care nu-i părăsește niciodată pe ai săi.

Anthime îi vorbește acum lui *Julius* despre candidatura lui la Academie și despre șansele sale; vorbește despre ele surâzând,

pentru că nu crede în ele deloc; iar *Julius* arborează un aer de liniștită și resemnată nepăsare: la ce-ar folosi să-i spună că sora lui, *contesa Guy de Saint-Prix*, îl are la degetul mic pe *cardinalul André* și că, o dată cu el, și pe cei cincisprezece „Nemuritori" care votează întotdeauna de partea ei? *Anthime* schițează un compliment, foarte discret, la adresa ultimului roman al lui *Baraglioul*, *„Aerul Înălțimilor*". În realitate, cartea i se păruse mizerabilă; iar *Julius*, care își dă seama, se grăbește să-i spună, ca să-și pună la adăpost amorul propriu:

— Eram sigur că o carte ca asta nu poate să-ți placă.

Anthime ar mai spune niște lucruri bune despre carte, dar aluzia aceea la opiniile sale îl măgulește; protestează zicând că acestea n-au nicio influență asupra judecăților sale despre operele de artă în general și despre cărțile cumnatului său, în particular. *Julius* zâmbește cu o condescendență binevoitoare și, ca să schimbe vorba, își întreabă cumnatul cum mai stă cu sciatica, pe care, din greșeală, o numește lumbago. Ah! de ce *Julius* nu-l întreabă despre cercetările sale științifice? Cât de mult i-ar fi plăcut să-i răspundă! Despre lumbago! De ce nu despre umflătura lui? Dar, după cum se pare, cercetările sale științifice sunt ignorate de cumnatul său, care preferă să nu le ia în seamă... *Anthime*, înfierbântat și chinuit de „lumbago", ricanează și răspunde arțăgos:

— Să-ți spun că mi-e mai bine?... Ha! ha! ha! te-ai supăra amarnic!

Julius se miră și îl roagă pe cumnatul său să-i spună de ce nutrește sentimente atât de puțin caritabile.

— Știți să chemați doctorul de îndată ce unul dintre voi e bolnav, dar când bolnavul s-a vindecat, spuneți că medicina n-a jucat niciun rol și că vindecarea s-a produs datorită rugăciunilor pe care le-ați făcut în timp ce doctorul vă îngrijea. Considerați că acela care nu și-a făcut rugăciunile e prea neobrăzat ca să se vindece!

— Decât să te rogi lui Dumnezeu, ai prefera să rămâi bolnav? întreabă pe un ton apăsat *Marguerite*.

Oare de ce s-a amestecat în vorbă? De obicei, ea nu participă la conversațiile de interes general și tace mâlc de îndată ce *Julius* deschide gura. Sunt discuții între bărbați; dă-le încolo de menajamente! Se întoarce brusc spre ea și îi spune:

— Scumpa mea, ascultă bine ce-ți spun, află că vindecarea ar fi aici, aproape, și arată în neștire cu degetul spre solniță, dar ca să am dreptul să beneficiez de ea ar trebui să-l implor pe Domnul Director (așa se amuză, în zilele când e prost dispus, să numească Ființa Supremă) sau să-l rog să intervină și să răstoarne pentru mine ordinea stabilită, ordinea firească a efectelor și a cauzelor, ordinea venerabilă, ce mai! Așa că n-am nevoie să mă vindec și mai

curând i-aș spune Domnului Director așa: fugi de-aici cu miracolele tale; n-am nevoie de ele.

Scandează cuvintele și silabele; ridică vocea, ce răsuna mânioasă; e înspăimântător.

— N-ai nevoie de ele... de ce? întreabă *Julius* cu foarte mult calm.

— Pentru că m-ar obliga să cred în Cel ce nu există. Spunând asta, dă cu pumnul în masă.

Marguerite și *Veronique*, neliniștite, după ce schimbară între ele o scurtă privire, își întoarseră amândouă ochii spre *Julie*.

— Cred că e timpul să te duci la culcare, fetița mea, spune mama. Du-te fuguța; o să trecem pe la tine să-ți spunem noapte bună.

Copila, înspăimântată de vorbele groaznice și de înfățișarea demoniacă a unchiului ei, o ia la fugă.

— Vreau ca, dacă mă vindec, să nu fiu obligat decât față de mine însumi. Asta mi-ajunge.

— Dar cum rămâne cu doctorul? îndrăzni să întrebe *Marguerite*.

— Îi plătesc îngrijirile și nu-i mai datorez nimic. Dar *Julius*, pe tonul său cel mai grav, intervine:

— În timp ce recunoștința față de Dumnezeu te-ar lega...

— Da, frate; iată de ce nu mă rog.

— S-au rugat alții pentru tine, prietene.

Cea care vorbește este *Veronique*; până acum nu spusese nimic. La auzul acestei voci blânde, prea cunoscute lui, *Anthime* tresare și își pierde orice stăpânire de sine. Pe buzele lui se năpustesc tot felul de cuvinte ce se contrazic unele pe altele: întâi de toate, n-ai dreptul să te rogi pentru cineva împotriva voinței lui și să ceri ceva pentru el fără ca el să știe că o faci; este o trădare. Ea n-a obținut nimic prin ruga-i; cu atât mai bine; asta o va face să înțeleagă ce valoare au rugăciunile ei! Are cu ce se mândri!... Dar, la urma urmei, poate că nu s-a rugat de ajuns?

— Fii liniștit: mă rog în continuare, îi răspunse *Veronique*, cu o voce la fel de blândă ca și mai înainte. Apoi, foarte surâzătoare, și ca și cum n-ar fi atins-o suflul mâniei, îi povestește *Marguerite*i cum, în fiecare seară, dar absolut în fiecare seară, aprinde, în numele lui *Anthime*, două lumânări, lângă Madona din colțul nordic al casei, cea în fața căreia, pe vremuri, *Veronique* îl surprinsese pe *Beppo* închinându-se. Copilul se cuibărea lângă statuie, într-o adâncitură a zidului, în care *Veronique* era sigură că-l va găsi la acea oră. Ea nu putea ajunge la nișa aceea, care nu era la îndemâna trecătorilor; *Beppo* (devenit acum un adolescent zvelt de cincisprezece ani), se cățăra pe pietre și, ținându-se de un inel de metal, punea

lumânările aprinse în fața Madonei... Și, pe nesimțite, conversația alunecă de la *Anthime* spre alte lucruri, cele două surori vorbind apoi despre credința populară, atât de emoționantă, prin care până și cea mai primitivă statuie poate fi și cea mai onorată... *Anthime* era copleșit cu totul. Cum, oare nu era de ajuns că nu mai departe de dimineața aceea, pe la spatele lui, *Veronique* dăduse de mâncare șobolanilor? Acum declară că aprinde lumânări pentru el! Și îl compromite și pe *Beppo* cu povestea asta tâmpită... O să vadă ea...

Anthime simte cum i se urcă sângele la cap; se sufocă; tâmplele i se zbat. Cu un efort uriaș se ridică, răsturnând scaunul, varsă pe șervet un pahar cu apă și își șterge fruntea... Îi este cumva rău? *Veronique* se grăbește să-i vină în ajutor, dar el o îndepărtează cu brutalitate și se îndreaptă spre ușă, pe care o trântește în urma lui; pe coridor răsună mersul său inegal, care se îndepărtează, însoțit de zgomotul surd și târât al cârjei.

Plecarea lui bruscă îi lasă pe comeseni triști și nedumeriți. Timp de câteva clipe, rămân tăcuți.

— Biata mea prietenă! spune, în sfârșit, *Marguerite*. Dar, cu acest prilej, se vede încă o dată deosebirea dintre caracterul celor două surori. Sufletul *Margueriteі* este făcut din acel aluat admirabil din care Dumnezeu zămislește martirii. Ea știe asta și aspiră spre suferință. Din păcate, viața nu-i dă niciun prilej de

nefericire; copleșită de atenții venite din partea tuturor, își consumă puterea de a-i sprijini pe alții în tot felul de supărări mărunte și se folosește de cele mai mici pretexte ca să se considere jignită, agățându-se tot timpul de orice fleac. *Marguerite* știe să facă în așa fel încât ceilalți să greșească față de ea; dar *Julius* pare că se străduie să nu-i dea prilejul să-și exercite această virtute; cum să te mai miri că, față de el, ea se arată întotdeauna nemulțumită și cu toane? Cu un soț ca *Anthime*, ce treabă grozavă ar fi putut face! E supărată când o vede pe sora ei că nu știe să profite; *Veronique* fuge de supărări; totul alunecă pe veșnica-i blândețe mieroasă și surâzătoare, sarcasme, batjocuri - și, fără îndoială, s-a obișnuit de mult cu viața ei singuratică: la urma urmei, *Anthime* nu se poartă rău cu ea și poate să zică tot ce vrea! Le spune că el țipă pentru că nu poate să se miște ușor; s-ar înfuria mai puțin dacă ar fi mai sprinten; și când *Julius* o întreabă unde s-o fi dus, îi răspunde: „La el în laborator"; iar *Marguerite*i, care întreabă dacă n-ar fi bine să treacă pe acolo să vadă ce e cu el - căci poate că-i este rău după o asemenea izbucnire de mânie! - îi dă asigurări că e mai bine să-l lase să se liniștească singur și să nu dea prea mare atenție ieșirii lui.

— Să ne terminăm masa în liniște, spune ea.

V

Nu, unchiul *Anthime* nu s-a dus la el în laborator.

A trecut repede prin cămăruța unde își dau duhul cei șase șobolani. Dar de ce n-ar rămâne pe terasa inundată de razele apusului? Serafica lumină a serii, liniștindu-i sufletul răzvrătit, l-ar îndemna - poate - s-o facă... Dar n-o va face.

Coborând pe incomoda scară turnantă, a ajuns în curte, pe care o traversează. Graba aceasta a unui infirm este tragică pentru noi, cei ce știm cu prețul cărui efort izbutește să facă fiecare pas și cu prețul cărei suferințe face fiecare efort. Oare când vom vedea o atât de sălbatică energie cheltuindu-se pentru binele oamenilor? Din când în când, de pe buzele sale crispate iese câte un geamăt; trăsăturile feței i se strâmbă. Încotro îl duce mânia sa nelegiuită?

Madona - care, cu mâinile întinse, revarsă grația divină și lumina razelor cerești deasupra lumii, veghează asupra casei și poate că se roagă chiar și pentru păcătos - nu este o statuie modernă, din cele ce se fabrică acum din carton-roman plastic de către *Blafaphas*, la atelierul de artă *Fleurissoire-Lévicho*. Imagine naivă, expresie a adorației populare, ea va fi pentru noi cu atât mai frumoasă și mai grăitoare. Luminându-i fața palidă, mâinile strălucitoare, mantia albastră, o lampă, așezată în fața statuii, dar destul de departe de ea, atârnă de un acoperiș din metal ce iese în afara nișei și care adăpostește, totodată, *ex-voto-urile* agățate pe

ziduri. La îndemâna trecătorului, o ușiță de metal, a cărei cheie se află la paracliserul parohiei, protejează colacul de sfoară de capătul căruia atârnă lampa. În fața statuii mai ard, zi și noapte, două lumânări pe care le-a adus *Veronique*. La vederea acestor lumânări, despre care știe că ard pentru el, *francmason*ul se simte din nou cuprins de furie. *Beppo* care, cuibărit într-un ungher al zidului, termina de ronțăit o coajă de pâine și câteva semințe de mărar, alergă în întâmpinarea lui. Fără să-i răspundă la salutu-i voios, *Anthime* îl apucă de umăr și se apleacă spre el, oare ce-i spune copilului, încât acesta tresare:

— Nu! nu! protestează micuțul.

Anthime scoate din buzunarul vestei o hârtie de cinci lire; *Beppo* se supără... Poate că mai târziu va fura sau poate chiar va ucide; cine știe cu ce noroaie sărăcia îi va păta fruntea? Dar să ridice mâna împotriva Fecioarei care-l ocrotește, împotriva celei în fața căreia în fiecare seară, înainte de a adormi, își varsă amarul, împotriva celei căreia îi surâde, în fiecare dimineață, când se trezește!... *Anthime* poate încerca oricât să-l convingă, să-l cumpere, să țipe la el, să-l amenințe, orice ar face, nu va obține de la copil decât un „nu” categoric.

De fapt, să nu ne înșelăm. *Anthime* are ce are nu atât cu Fecioara, cât mai ales cu lumânările lui *Veronique*. Dar sufletul

simplu al lui *Beppo* nu face aceste deosebiri de nuanță; și, de altfel, după ce lumânările au fost închinate Fecioarei, nimeni nu are dreptul să le stingă...

Anthime, pe care această rezistență îl scoate din sărite, dă copilul la o parte. Va face totul singur. Sprijinit de zid, înhață cârja, își ia avânt balansându-i mânerul spre spate și o aruncă în sus cu toată puterea. Lemnul izbește în peretele nișei și cade cu zgomot la pământ, o dată cu o bucată de moloz. *Anthime* își ia cârja de jos și se dă câțiva pași înapoi ca să vadă nișa... Dar, drace! cele două lumânări ard în continuare. Ce s-a întâmplat?

În locul mâinii drepte, statuia nu mai are decât o tijă de metal negru.

Dezmeticit, privește o clipă jalnicul rezultat al gestului său: să ajungi la acest atentat derizoriu... ah! îl caută din ochi pe *Beppo*; copilul a dispărut. Noaptea coboară, adâncă; *Anthime* e singur; vede pe jos bucata de moloz pe care o desprinsese cu lovitura de cârjă și o ia: este o mână mică din stuc, pe care, ridicând din umeri, o bagă în buzunarul de la vestă.

Cu rușinea înscrisă pe frunte și cu furia în inimă, iconoclastul urcă în laboratorul său; ar vrea să lucreze, dar acest efort abominabil l-a distrus; nu mai are putere decât să doarmă. Se va culca fără să spună cuiva noapte bună... Dar, când dă să intre în

camera sa, e oprit de zgomotul unor voci. Ușa de la camera învecinată e deschisă; se strecoară pe culoar...

Semănând cu un îngeraș, micuța *Julie*, în cămașă, stă îngenuncheată în pat; la căpătâiul patului, scăldate în lumina lămpii, stau în genunchi *Veronique* și *Marguerite*; puțin mai la o parte, la capătul patului, se află *Julius*, în picioare, cu o mână pe inimă și cu cealaltă acoperindu-și ochii, într-o atitudine plină de credință și - totodată - bărbătească: cu toții ascultă rugăciunea copilului. Scena este învăluită într-o tăcere adâncă și îi amintește savantului de o seară liniștită și aurie, petrecută pe malurile Nilului, când, așa cum se înalță acum această rugă copilărească, se ridica drept, spre cerul senin, o dâră de fum albastru.

Rugăciunea se apropie de sfârșit; copila, lăsând deoparte formulele învățate pe dinafară, se roagă din plin, după cum poruncește inima; se roagă pentru copiii orfani, pentru bolnavi și pentru cei săraci, pentru sora ei *Geneviève*, pentru mătușa *Veronique*, pentru tatăl ei; ca ochiul dragei ei mame să se vindece...

Lui *Anthime* i se strânge inima; de sus, de pe pragul ușii, pe un ton ce se vrea ironic, strigă tare, de se aude până la celălalt capăt al încăperii:

— Dar pentru unchiul tău, nu-i ceri nimic bunului Dumnezeu?

Atunci, spre marea mirare a tuturor, copila continuă, cu voce neobișnuit de sigură:

— Și te mai rog, Doamne, să ierți păcatele unchiului *Anthime*
Aceste cuvinte îi pătrund ateului drept în inimă.

VI

În acea noapte *Anthime* avu un vis. Se făcea că cineva bate la ușa camerei sale; nu la ușa de la culoar și nici la cea de la camera vecină; cineva bătea la o ușă pe care, în stare de trezie, el nu o văzuse încă și care dădea direct în stradă. I se făcu teamă și, la început, drept orice răspuns, tăcu mâlc. O lumină difuză îi îngăduia să distingă lucrurile din cameră; era o lumină blândă și îndoielnică, asemenea aceleia răspândite de o candelă; dar nu se vedea nicio flacără. În timp ce încerca să-și explice de unde venea acea lumină, se auzi o nouă bătaie în ușă.

— Ce vreți? strigă el cu o voce tremurătoare.

La cea de-a treia bătaie în ușă, fu cuprins de o stare neobișnuită de moliciune, o moliciune din care dispărea orice sentiment de teamă (ceea ce mai târziu el va numi: o dragoste resemnată); deodată simți că era lipsit de puterea de a rezista în vreun fel și că ușa va ceda. Aceasta se deschise fără zgomot, și - o clipă - el nu văzu decât pervazul întunecat al ușii, dar în care, repede... ca într-o nișă,

apăru Sfânta Fecioară pe care - la început - o luă drept nepoțica lui, *Julie*, așa cum o văzuse înainte, cu picioarele goale ieșindu-i puțin din cămașa de noapte; dar după o clipă, o recunoscu pe aceea pe care o lovise; vreau să spun că forma avea înfățișarea statuii; văzu până și rana de la antebrațul drept; cu toate astea, figura palidă era mai frumoasă și mai surâzătoare ca niciodată. Ea înainta parcă spre el ca într-o alunecare și, când ajunse aproape de căpătâiul patului, îi zise:

— Oare tu, care m-ai rănit, crezi că am nevoie de mână ca să te vindec? - și, în acest timp, ridica deasupra lui mâneca goală.

Acum i se părea că lumina cea ciudată emana de la Ea. Dar, când tija de metal îi intră deodată în coastă, fu străbătut de o durere groaznică și se trezi în întuneric.

Anthime își veni în simțiri după vreun sfert de oră... simțea în tot trupul un fel de *toropeală* ciudată, ca o năuceală, apoi o furnicătură aproape plăcută, încât acum începea a se îndoi că avusese, cu adevărat, acea durere ascuțită în coastă; nu mai înțelegea unde începea și unde sfârșea visul, dacă acum era treaz, dacă adineauri visase. Se pipăi, se ciupi, scoase o mână din pat și, în sfârșit, aprinse un chibrit. *Veronique* dormea lângă el cu fața întoarsă spre perete.

Atunci, ieșind din așternut și dând la o parte păturile, își lăsă picioarele goale să alunece în jos, până când ajunse cu degețel la papuci. Cârja era alături, sprijinită de noptieră; fără să o ia, se ridică, se sprijini în mâini, împingând patul; apoi își înfundă picioarele în papucii de piele; se ridică drept; încă nesigur, cu un braț întins înainte și cu altul la spate, făcu, de-a lungul patului un pas, apoi doi pași, apoi trei pași, apoi străbătu camera...

Sfântă Fecioară! era oare...?

Fără zgomot, își puse pantalonii, haina și vesta... Dar oprește-te, pană imprudentă! Acolo unde palpită aripa unui suflet ce se eliberează, ce importanță mai are mișcarea neîndemânatică a unui trup paralizat ce se vindecă?

Când, după un sfert de oră, *Veronique* se trezi, înștiințată de nu știu ce presimțire, fu cuprinsă de îngrijorare văzând că *Anthime* nu este lângă ea; se neliniști și mai mult când, aprinzând un chibrit, zări cârja, ce-l însoțea întotdeauna pe infirm, așezata la capătul patului. Bățul de chibrit arse până la capăt în mâna ei, căci *Anthime*, ieșind, luase cu el lumânarea; *Veronique* se îmbrăcă pe pipăite, ieși și ea din cameră și se orienta după firul de lumină ce se strecura pe sub ușa cămăruței din pod.

— *Anthime*! Ești aici, dragul meu?

Dar nu primi niciun răspuns; ascultând cu mare atenție,

Veronique percepea un zgomot foarte ciudat. Plină de teamă, împinse ușa; ceea ce văzu o făcu să împietrească în prag: *Anthime* al ei era aici, în fața ei; nu era nici așezat, nici în picioare; cu creștetul capului la înălțimea mesei, era luminat din plin de lumânarea pe care o pusese pe margine; *Anthime* savantul, ateul, cel al cărui picior paralizat și a cărui voință răzvrătită nu se supuseseră ani de zile (căci trebuie să observam că, în cazul lui, spiritul era una cu trupul), sta în genunchi; în mâini ținea o bucățică de ghips pe care o uda cu lacrimi și o acoperea cu frenetice sărutări. La început, păru că nu o vede, și *Veronique*, în fața acestui mister, împietrită de uimire, ne-îndrăznind nici să dea înapoi, dar nici să intre, se gândea să îngenuncheze și ea, pe prag, în spatele soțului ei, când acesta, ridicându-se de jos cu ușurință - o, minune! -, se îndreptă spre ea cu un pas sigur, luând-o în brațe;

— De acum încolo, îi zise el strângând-o la piept și aplecându-și fața spre ea, de acum încolo, draga mea, te vei ruga împreună cu mine.

VII

Convertirea *francmason*ului nu putea să rămână mult timp un secret. *Julius de Baraglioul* nu așteptă nici măcar o zi și o aduse la cunoștința *cardinalului André*, care o comunică partidului

conservator și înaltului cler francez, în timp ce *Veronique* vorbea despre ea părintelui *Anselme*, așa că vestea ajunse curând la urechile celor de la *Vatican*. Fără îndoială că *Armand-Dubois* fusese omul căruia divinitatea îi făcuse un mare dar. Era, poate, imprudent să se afirme că Sfânta Fecioară i se arătase cu adevărat; dar chiar dacă o văzuse numai în vis, vindecarea sa era un lucru sigur, de netăgăduit, verificabil, miraculos.

Dar, dacă lui *Anthime* îi era de ajuns că e vindecat, *Bisericii* nu-i era de ajuns, căci îi ceru să se lepede în public de ideile vechi, vrând să facă în jurul lui mare vâlvă.

Cât timp ai fost în greșeală, îi spunea după câteva zile părintele *Anselme*, ai răspândit prin toate mijloacele erezia, și acum te dai în lături de la înalta pildă pe care cerul vrea s-o dea prin tine? Câte suflete n-o fi îndepărtat de la adevărata lumină, lucirea falsă a zadarnicei tale științe! Acum îți stă în putere să le aduni pe calea cea bună și șovăi să o faci? Am spus că îți stă în putință? E o datorie de la care nu te poți abate; și nu te voi jigni presupunând că nu-ți dai seama de asta.

Nu, *Anthime* nu se dădea în lături de la această datorie; dar îi era teamă de urmări. Marile interese materiale pe care le avea în Egipt erau, așa cum am spus, în mâinile *francmason*ilor. Ce putea să facă fără ajutorul *Lojei*? Și cum putea să spere că ea va continua

să-l susțină pe cel care o va renega? Și cum așteptase; să devină bogat prin ea, acum se simțea ruinat.

I se destăinui părintelui *Anselme*. Acesta, care nu știuse ce rang înalt deține *Anthime*, se bucură foarte, gândindu-se că ceremonialul lepădării de Satana va fi cu atât mai remarcat. După două zile, rangul înalt al lui *Anthime* nu mai era un secret pentru niciunul dintre cititorii ziarelor *Osservatore* și *Santa Croce*.

— Mă nenorociți, spunea *Anthime*.

— Dimpotrivă, fiule, îi răspunse părintele *Anselme*; îți aducem mântuirea. În privința nevoilor materiale, nu-ți face nicio grijă, te va ajuta *Biserica*. I-am vorbit mult despre situația ta cardinalului *Pazzi*, care urmează s-o prezinte lui *Rampolla*; o să-ți mai spun și că abjurarea ta este cunoscută chiar de *Sfântul Părinte*; *Biserica* va ști să recunoască sacrificiul pe care-l faci pentru ea și nu vrea să fii lipsit de ceva. Dar nu crezi că exagerezi eficacitatea (aici surâdea) *francmason*ilor? Asta nu înseamnă că nu știu că foarte adesea trebuie să ținem seamă de ei!

— Ai socotit cât anume te temi că vei pierde fiindcă ți i-ai făcut dușmani? Spune-mi aproximativ suma... (ridică arătătorul de la mâna stângă la înălțimea nasului, cu o blândețe maliționsă) și nu te teme de nimic.

După zece zile de la terminarea Jubileului, abjurarea lui

Anthime avu loc la Gesu, cu foarte mare pompă. Nu voi prezenta această ceremonie de care s-au ocupat ziarele italiene din acea vreme. Părintele T..., ajutor al mai-marelui Ordinului Iezuiților, rosti cu acest prilej unul dintre cele mai importante discursuri ale sale. Fără îndoială că sufletul *francmason*ului era tulburat până la nebunie, și că însuși excesul lui de mânie era prevestitor de iubire. Oratorul amintea de *Saul din Tars* și descoperea analogii surprinzătoare între gestul iconoclast al lui *Anthime* și lapidarea Sfântului Ștefan. Și, în timp ce elocința părintelui reverend se umfla și se rostogolea de-a lungul naosului, așa cum se rostogolește într-o peșteră sonoră, amplificându-se, vuietul puternic al valurilor, *Anthime* se gândea la firava voce a nepoatei sale și, în străfundul inimii, îi mulțumea copilei că chemase asupra păcatelor necredinciosului ei unchi, harul milostiv al Aceleia pe care voia de acum încolo s-o slujească.

Începând din ziua aceea, preocupat de lucruri mai înalte, *Anthime* nu-și dădu seama prea bine de vâlva ce se făcea în jurul numelui său. *Julius de Baraglioul* suferea însă pentru el și nu deschidea niciun ziar fără mari emoții. Primului entuziasm al ziarelor ortodoxe îl răspundeau acum denigrările ziarelor liberale:

importantului articol din *Osservatore*, O nouă victorie a *Bisericii*, i se răspundea cu diatriba din *Tempo Felice*, însă imbecil. În sfârșit, în *La Dépêche* de Toulouse, cronica lui *Anthime*, trimisă în ajunul vindecării sale, apăru precedată de o notiță batjocoritoare; *Julius* răspunse în numele cumnatului său printr-o scrisoare demnă și seacă în care îi anunța pe cei de la ziarul *La Dépêche* că, de acum înainte, nu trebuie să-l mai numere pe „cel convertit" printre colaboratorii săi. Ziarul *Zukunft* i-o luă înainte și îi mulțumi politicos lui *Anthime*. Acesta acceptă loviturile cu seninătatea pe care ți-o dă un suflet cu adevărat credincios.

— Din fericire, *Le Correspondant* te va publica; sunt sigur de asta, spunea *Julius* cu o voce șuierătoare.

— Dar, dragul meu, ce vrei să scriu aici? obiecta *Anthime*, nimic din ceea ce mă preocupa ieri nu mă mai interesează.

Apoi se așternu tăcerea. *Julius* trebui să se întoarcă la *Paris*. *Anthime*, îndemnat de părintele *Anselme*, părăsise docil *Roma*. Ruinarea sa materială urmase de îndată ce *Loja* încetă să-l mai ajute; și, cum vizitele pe care *Veronique*, încrezătoare în sprijinul *Bisericii*, îl îndemna să le facă, n-au avut alt rezultat decât că au obosit și, până la urmă, au indispus înaltul cler, *Anthime* fu sfătuit prietenește să se ducă la *Milano* și să aștepte acolo compensația făgăduită și ocrotirea cerească.

CARTEA A DOUA

JULIUS DE BARAGLIOUL

... pentru că nu trebuie să oprești niciodată pe cineva să se întoarcă.

RETZ, VIII, p.93

I

În ziua de 30 martie, la miezul nopții, soții *Baraglioul* se întoarseră la *Paris*, în locuința lor de pe strada *Verneuil*.

În timp ce *Marguerite* se pregătea de noapte, *Julius*, cu o lanternă în mână și cu papucii în picioare, se duse în cabinetul său de lucru, loc unde se întorcea totdeauna cu plăcere, încăperea era decorată cu sobrietate; pe pereți atârnau câteva tablouri de *Lepine* și un *Boudin*; într-un colț, pe un soclu turnant, o statuie de marmură, bustul soției sale, lucrat de *Chapu*, introducea o notă oarecum neașteptată; în mijlocul încăperii, se afla o masă uriașă, în stil Renaissance, pe care, de la plecarea sa, se strânseseră cărți, broșuri și prospecte; pe o tavă emailată, cu despărțituri, se vedeau câteva cărți de vizită și, mai la o parte, sprijinit la vedere de un bronz de *Barye*, era un plic pe care *Julius* recunoscu scrisul

bătrânului său tată. Rupse în grabă plicul și citi:

Dragul meu fiu,

În ultimele zile puterile mi-au slăbit mult. După câteva semne ce nu mă înșală, înțeleg c-a venit timpul să-mi fac bagajele; de altfel, o ședere mai prelungită nu-mi aduce prea mari foloase.

Știu că te întorci la Paris în noaptea asta și că te-ar bucura să-mi faci, cât mai repede, un serviciu. În vederea câtorva dispoziții cu care te voi pune la curent curând, vreau să știu dacă un tânăr, cu numele de Lafcadio Wluiki (se pronunță Louki, W-ul și l-ul de-abia auzindu-se), mai locuiește încă pe strada Claude Bernard, la numărul 12.

Te rog să te duci la această adresă și să ceri să-l vezi (romancier cum ești, vei găsi ușor un pretext să te introduci în casă.)

Vreau să știu:

1. Ce face tânărul;

2. Ce vrea să facă (are vreo ambiție? și cât e ea de mare?);

3. Te rog să-mi spui care ți se par a fi înclinațiile, talentele, dorințele și gusturile lui...

Pentru moment, nu căuta să mă vezi; sunt într-o dispoziția proastă. Toate aceste informații poți să mi le dai în scris, în câteva cuvinte.

Dacă îmi vine cheful să stau de vorbă sau dacă voi simți că se

apropie marea plecare, îți voi da un semn.

Te îmbrățișez,

JUSTE-AGENOR DE BARAGLIOUL

P.S. Să nu lași să se vadă că vii din partea mea; tânărul nu mă cunoaște și trebuie să nu mă cunoască în continuare.

Lafcadio Wluiki are acum nouăsprezece ani. Este român și orfan.

M-am uitat pe ultima ta carte. Dacă nici acum nu intri în Academie, ești de neiertat c-ai scris asemenea fleacuri.

Într-adevăr, ultima carte a lui *Julius* avea presă proastă. Cu toate că era obosit, romancierul se uită pe tăieturile din ziare, unde numele lui era citat fără nicio bunăvoință. Apoi deschise o fereastră și respiră aerul cețos al nopții. Ferestrele biroului lui *Julius* dădeau spre grădinile unei ambasade, havuzuri de umbră lustrală, în care ochii și spiritul se spălau de relele lumii și ale străzii. Ascultă câteva clipe cântecul pur al unei mierle nevăzute. Apoi intră în încăperea unde se odihnea *Marguerite*.

Cum se temea de insomnie, luă de pe măsuță un flacon cu flori de portocal, pe care le folosea adeseori. Atent ca soț, avusese grijă să-și așeze lampa jos, lângă pat, cu abajurul lăsat, dar un ușor zgomot pe care-l făcu paharul când, după ce băuse, îl puse jos, o

smulse din adânca-i toropeală pe *Marguerite*, care, scoțând un geamăt animalic, se întoarse spre perete. *Julius*, fericit că e trează, se apropie de ea și, în timp ce se dezbrăca, îi spuse:

— Vrei să știi cum vorbește tata despre cartea mea?

— Dragul meu, bietul tău tată n-are deloc gust literar, mi-ai spus-o de nenumărate ori, murmură *Marguerite*, ce nu voia decât să doarmă. Dar *Julius*, având inima grea, continuă:

— Spune că e de neiertat că am scris asemenea fleacuri. *Marguerite* se cufundă în somn, indiferentă față de orice fel de literatură; *Julius* se resemna să rămână singur; dar, din dragoste pentru el, *Marguerite* făcu un mare efort și, revenind parcă la suprafață, zise:

— Sper că nu-ți faci sânge rău pentru asta.

— Vezi bine că privesc lucrurile foarte la rece, reluă *Julius*. Totuși consider că nu se cade ca tocmai tatăl meu să-mi spună asemenea vorbe; și tocmai despre această carte, care, la drept vorbind, nu-i decât un monument ridicat în cinstea lui.

Oare nu era chiar cartea în care *Julius* înfățișase cariera, atât de strălucită, a bătrânului diplomat? În contrast cu răzvrătiri romantice, oare nu ridicase el aici în slăvi demna, liniștita, cinstita existență totodată politică și familială, a lui *Juste-Agénor*?

— Din fericire, n-ai scris cartea ca să-ți fie recunoscător.

— Îmi dă să înțeleg că am scris *Aerul Înălțimilor* ca să intru în Academie.

— Și dacă ar fi așa! Și dacă intri în Academie pentru că ai scris o carte frumoasă! Apoi, pe un ton plin de milă: Să sperăm că ziarele și revistele îi vor arăta care e adevărul.

Julius izbucni:

— Ziarele! revistele! și apoi, cu furie, întorcându-se spre *Marguerite*, ca și cum ar fi fost vina ei, spuse cu un surâs amar: Din toate părțile îmi vin numai critici.

Marguerite se trezi de-a binelea.

— Ți s-au adus multe critici? întrebă ea cu solicitudine.

— Și multe elogii, de o emoționantă ipocrizie.

— Cât de bine ai face să nu-i iei în seamă pe ziariști! Dar amintește-ți ce ți-a scris alaltăieri Domnul de Voge: „O pană ca a dumneavoastră apără Franța ca o sabie".

— O pană ca a dumneavoastră apără Franța împotriva barbariei care ne amenință mai bine decât o sabie, rectifică *Julius*.

— Iar *cardinalul André*, făgăduindu-ți adeziunea sa, ți-a spus că te susține întreaga *Biserică*.

— Mare scofală! Dragă... am văzut, prin *Anthime*, cât valorează întreaga protecție a clerului.

— *Julius*, începi să te înrăiești. Mi-ai spus adeseori că nu scrii ca

să primești vreo răsplată sau aprobarea altora și că îți ajunge să o ai pe a ta; ai scris despre asta pagini foarte frumoase.

— Știu, știu, răspunse *Julius* nerăbdător.

Adânca lui tulburare nu se putea mulțumi cu asemenea vorbe de mângâiere. Se duse în baie.

De ce se lăsase în voia acestei jalnice dezlănțuiri în fața soției sale? Din mândrie, din rușine trebuia să-și țină necazurile închise în adâncul sufletului, lucru ce nu e deloc în firea celor pe care soțiile știu să-i alinte și să-i compătimească. „Fleacuri!". În timp ce se spăla pe dinți, cuvântul îi zvâcnea în tâmple și îi tulbura cele mai nobile gânduri. Așadar, ultima lui carte era o nimica toată! Uita fraza pe care i-o scrisese tatăl său: cel puțin uita că această frază venea de la tatăl său... Pentru prima oară în viață o întrebare îngrozitoare se ridica în mintea lui - în el, ce nu întâlnise decât aprobări și surâsuri - o îndoială privitoare la sinceritatea acestor surâsuri, la valoarea aprobărilor, la valoarea cărților lui, la realitatea gândirii sale, la autenticitatea vieții pe care o dusese.

Intră în încăpere, ținând distrat într-o mână paharul și în cealaltă periuța; puse paharul, pe jumătate plin cu un lichid roz, pe măsuță și periuța în pahar și se așeză la o altă măsuță, din lemn de arțar, la care *Marguerite* avea obiceiul să-și scrie corespondența. Luă tocul soției sale; pe o hârtie violacee și ușor parfumată începu

să scrie:

Dragă tată,

Aseară, când m-am întors acasă, am găsit scrisoarea de la tine. Mâine îmi voi îndeplini sarcina pe care mi-o încredințezi și pe care sper s-o duc la bun sfârșit, dornic să-ți dovedesc astfel devotamentul meu.

Căci *Julius* face parte dintre firile nobile care, când sunt strivite, își arată adevărata lor măreție. Apoi, dându-se pe spate, rămase câteva clipe cu penița ridicată, căutându-și cuvintele:

Mă doare să văd că tocmai tu te îndoiești de dezinteresul care...

Nu. Mai curând:

Crezi că pun mai puțin preț pe această probitate literară decât...

Nu găsea fraza potrivită. *Julius* era în veșminte de noapte; simți că i se face frig, boți hârtia, luă paharul cu apă de dinți, îl duse în baie și aruncă hârtia boțită în căldare.

Când era gata să se urce în pat, atinse umărul soției sale.

— Dar tu ce gândești despre cartea mea?

Marguerite întredeschise ochii, morocănoasă. *Julius* trebui să repete întrebarea. Întorcându-se pe jumătate, *Marguerite* îl privi.

Cu sprâncenele ridicate sub o grămadă de milă.

— Dar ce ai, dragul meu? Ce! Deci tu crezi cu adevărat că celelalte?

Ăsta nu era un răspuns; *Marguerite* voia să se eschiveze.

— Cred că celelalte nu sunt mai bune decât asta; asta-i tot!

— Oh, atunci...

Și *Marguerite*, în fața acestor insistențe, istovită și simțind că tandrele ei argumente sunt inutile, se întoarse spre perete și adormi din nou.

II

În ciuda unei anumite curiozități profesionale și a măgulitoarei iluzii că nimic din ceea ce este omenesc nu trebuie să-i rămână străin, până acum *Julius* nu se prea îndepărtase de viața clasei din care făcea parte și nu avusese legături decât cu oameni din mediul său. Îi lipsea nu atât dorința, cât prilejul. Gata să iasă în oraș ca să facă vizita făgăduită, *Julius* își dădu seamă că nu avea hainele de care ar fi avut nevoie. Pardesiul, plastronul și chiar și pălăria sa „cronstadt" aveau un aer decent, corect și distins... Dar, la urma-urmei, poate că era mai bine ca ținuta lui să nu-l invite pe tânăr la o prea bruscă familiaritate. Socotea că trebuie să-i câștige încrederea vorbindu-i. Și, în timp ce se îndrepta spre intrarea *Claude-Bemard*,

Julius se gândea cu ce precauții și sub ce pretext să intre în casa tânărului și să-și facă cercetările.

Ce treabă putea să aibă *contele Juste-Agénor de Baraglioul* cu acest *Lafcadio*? întrebarea bâzâia în jurul lui *Julius*, supărătoare. Acum, când terminase de scris despre viața tatălui său, nu era momentul să-și pună întrebări în legătură cu el. Nu voia să știe decât ceea ce tatăl lui voia să-i spună. În ultimii ani contele devenise tăcut, dar nu fusese niciodată un om ascuns. În timp ce traversa grădina *Luxembourg*, *Julius* fu surprins de o aversă de ploaie.

Pe strada *Claude-Bernard*, în fața porții cu numărul 12 staționa o trăsură în care *Julius*, în timp ce trecea pe lângă el, putu vedea o doamnă, cu o pălărie prea mare și cu o rochie bătătoare la ochi.

Când rosti numele lui *Lafcadio Wluiki* în fața portarului inima îi bătu mai tare; romancierului i se părea că se afundă într-o aventură; dar, în timp ce urca scara, banalitatea locului și a decorului îl dezgustară; curiozitatea sa, care nu găsea cu ce să se alimenteze, scădea și făcea loc repulsiei.

La etajul al patrulea, culoarul fără covor, ce primea lumini doar prin casa scărilor, făcea un cot la câțiva pași de palier; pe dreapta și pe stânga culoarului se aflau uși închise; cea din fund,

întredeschisă, lăsa să treacă o mică dâră de lumină. *Julius* bătu în ușă; în zadar; timid, deschise ușa puțin mai tare; în încăpere nu era nimeni. *Julius* coborî.

— Dacă nu-i acasă, va veni curând, spusese portarul. Ploua cu găleata. În vestibul, în fața scării, se deschidea o sală de așteptare și *Julius* intră; mirosul îmbâcsit și aspectul jalnic al locului îl scârbiră și îl făcură să-și spună că, la fel de bine, ar fi putut să deschidă ușa de sus și, cu pas hotărât, să intre în cameră și să-l aștepte pe tânăr înăuntru. *Julius* urcă din nou.

Când coti pe coridor, o femeie ieși din camera ce se învecina cu cea din fund. *Julius* se lovi de ea și își ceru scuze.

— Ce doriți?

— Domnul *Wluiki* e aici?

— A ieșit în oraș.

— Ah! exclamă *Julius* pe un ton atât de contrariat încât femeia îl întrebă:

— Aveți ceva urgent să-i spuneți?

Julius, ce se pregătise doar ca să-l înfrunte pe necunoscutul *Lafcadio*, era descumpănit; și totuși prilejul era bun; poate că femeia aceea știa multe despre tânăr; dacă s-ar pricepe s-o tragă de limbă...

— Vreau să-i cer o informație.

— Din partea cui?

Oare crede că sunt de la poliție? se gândi *Julius*.

— Sunt *contele Julius de Baraglioul*, zise el cu o voce oarecum solemnă, ridicându-și ușor pălăria.

— Oh! Domnule conte... Vă cer scuze că nu v-am... Pe culoarul ăsta e atât de întuneric! Vă rog să intrați. (Și împinse ușa din fund). Cred că *Lafcadio* nu va întârzia să... S-a dus doar până la... Oh! îngăduiți-mi...

Și, pe când *Julius* se pregătea să intre în încăpere, ea se repezi înaintea lui spre niște chiloți de femeie aruncați pe un scaun; neizbutind să-i ascundă, spuse:

— Aici e o asemenea dezordine...

— Lăsați! lăsați! Sunt obișnuit cu asta, zise cu amabilitate *Julius*.

Carola Venitequa era o femeie tânără, puternică sau chiar mai mult decât atât; puțin cam grasă, dar bine făcută și cu înfățișarea sănătoasă, cu trăsături comune, dar nu vulgare și destul de atrăgătoare, cu privirea angelică și blândă, cu vocea tărăgănată. Cum tocmai se pregătise să iese în oraș, avea pe cap o pălărioară de fetru moale; purta o bluză cu guler bărbătesc, manșete albe și cravată.

— Îl cunoști de mult pe domnul *Wluiki*?

— Pot să-i transmit ceva din partea dumneavoastră?

— Iată despre ce e vorba... Aș fi vrut să știu dacă este foarte ocupat.

— Asta depinde de zile.

— Pentru că, dacă ar avea puțin timp liber, mă gândeam să-l rog să... facă, pentru mine, o mică treabă.

— Ce fel de treabă?

— Uite... aș fi vrut mai întâi să știu cu ce se ocupă, întrebarea nu era prea abilă, dar înfățișarea *Carolei* nu te invita deloc la subtilități. *Contele de Baraglioul* își recăpătase siguranța de sine; stătea pe scaunul de pe care *Carola* luase lucrurile, iar aceasta, lângă el, sprijinită de masă, începuse să-i vorbească, când, deodată, pe coridor, se auzi un zgomot puternic; ușa se deschise cu putere și în cameră își făcu apariția femeia pe care *Julius* o zărise în trăsură.

— Eram sigură că-i așa, spuse ea; când l-am văzut urcând... Și *Carola*, depărtându-se puțin de *Julius*, îi spuse pe dată:

— Dar nici gând, draga mea... stăteam de vorbă. Prietena mea, *Bertha Grand-Marnier*; domnul conte... iertați-mă, v-am uitat numele!

— Nu-i nimic, spuse *Julius*, oarecum stingherit, strângând mâna înmănușată pe care i-o întindea *Bertha*.

— Prezintă-mă și tu pe mine, zise *Carola*.

— Ascultă, dragă: a trecut o oră de când suntem așteptate spuse cealaltă. Dacă vrei să stai de vorbă cu domnul, ia-l cu tine, ne așteaptă o trăsură.

— Dar n-a venit să mă vadă pe mine.

— Atunci, vino! Vreți să cinați diseară cu noi?...

— Îmi pare rău, dar nu pot.

— Scuzați-mă, domnule, spuse *Carola* roșindu-se și grăbindu-se să-și scoată prietena din încăpere. *Lafcadio* o să vină dintr-o clipă în alta.

Când ieșiseră, cele două femei lăsaseră ușa deschisă; neavând covor, culoarul amplifica toate zgomotele; cotul pe care-l făcea te împiedica să vezi când venea cineva; în schimb, puteai să-l auzi cum se apropie.

„La urma-urmei, camera lui îmi va spune despre acest tânăr chiar mai mult decât ar fi putut să-mi spună femeia, cel puțin așa sper", își spuse *Julius* în sinea sa. Liniștit, începu să cerceteze locul.

Dar în această banală cameră mobilată aproape nimic nu-i putea satisface curiozitatea:

N-are bibliotecă, n-are tablouri pe pereți. Pe cămin, *Moll Flanders* de Daniel Defoe, în engleză, într-o ediție proastă, cu numai vreo două treimi din pagini tăiate, și *Novelle* de Anton Francesco Grazzini, numit și Lasca, în italiană. Aceste două cărți îl

puseră pe *Julius* pe gânduri. Lângă ele, îndărătul unei sticle cu alcool de mentă, se afla o fotografie ce-i trezi, și ea, o anumită neliniște: pe o plajă acoperită cu nisip, o femeie, nu foarte tânără, dar deosebit de frumoasă, la brațul unui bărbat cu înfățișare tipic anglo-saxonă, elegant și zvelt, în costum de sport; la picioarele lor, așezat pe o barcă răsturnată, un copil voinic, de vreo cincisprezece ani, gol, cu părul des, zburlit și deschis la culoare, cu aer obraznic și zeflemitor.

Julius luă fotografia și se duse la lumină, ca să citească, în colțul din dreapta, câteva cuvinte șterse de vreme: *Duino*; iulie 1886 - care nu-i spuseră mare lucru, deși își aduse aminte că *Duino* este un orășel pe litoralul austriac al Mării Adriatice. Dând din cap și cu buzele strânse, așeză fotografia de unde o luase. Pe piatra rece a căminului își găsiseră locul o cutie cu făină de ovăz, un săculeț cu linte și un săculeț cu orez; puțin mai departe, sprijinită de perete, se afla o tablă de șah. Nimic nu-l lăsa pe *Julius* să vadă cam cu cel fel de studii sau de treburi își ocupa tânărul zilele.

După cum părea, *Lafcadio* tocmai își luase micul dejun; o masă, într-o crăticioară, deasupra unei lămpi cu gaz, se afla încă, scufundat în apă, acel mic dispozitiv, în formă de ou, din metal perforat, de care se folosesc ca să-și facă ceaiul turiștii ce au grijă să-și ia cât mai puțin bagaj; și firimituri de pâine în jurul unei cești

murdare. *Julius* se apropie de masă; masa avea un sertar și sertarul avea o cheie...

N-aș vrea ca faptele ce vor urma să vă facă să vă înșelați asupra caracterului lui *Julius*; el nu era câtuși de puțin indiscret; respecta în viața fiecărui om înfățișarea pe care acesta vrea să i-o dea și prețuia mult decența. Dar, în fața ordinului tatălui său, trebuia să-și înfrângă firea. Mai aștepta o clipă, ascultând atent, apoi neauzind pași, împotriva voinței și principiilor sale, dar cu sentimentul delicat al datoriei, trase sertarul mesei, ce era descuiat. Aici se afla un carnet legat în piele, pe care *Julius* îl luă și îl deschise. Pe prima pagină citi următoarele rânduri, scrise de aceeași mână ce scrisese și cuvintele de pe fotografie:

Lui Cadio, ca să-și treacă în el conturile curente, Credinciosului meu tovarăș, de la bătrânul său unchi,

FABY.

și apoi, chiar dedesubt, cu un scris oarecum copilăresc, cuminte, drept și regulat:

Duino. Azi-dimineață, 10 iulie 1886, lordul Fabian a venit să ne întâlnească aici. Mi-a adus o barcă, o pușcă și acest carnet frumos.

Pe această primă pagină nu mai era scris nimic, pe pagina a treia, la data de 29 august puteai citi:

I-am dat lui Faby un avans de 4 mișcări de brasse.

Și a doua zi:

I-am dat un avans de 12 mișcări de brasse.

Julius înțelese că nu era decât un carnet de antrenament. Totuși, lista zilelor se întrerupea curând și, după o pagină albă, puteai citi:

20 septembrie: Plecăm din Alger spre Aures.

Urmau câteva indicații de locuri și date și, în sfârșit, această ultimă indicație:

5 octombrie: Ne întoarcem la El Kantara. 50 de km on horseback[1], fără oprire.

Julius întoarse câteva file albe; dar, ceva mai departe, carnetul părea că începe din nou. În chip de titlu, în capul unei pagini era scris, cu litere mai mari și îngrijite:

QUI INCOMINCIA IL LIBRO DELLA NOVA

ESIGENZA E DELLA SUPREMA VIRTU[2]

Tanto quanto se ne taglia.[3]

BOCCACCIO

În fața exprimării unor idei morale, interesul lui *Julius* se trezi brusc; era o bună pradă pentru el.

Dar încă de la pagina următoare, fu dezamăgit: erau iar tot felul de socoteli. Și totuși erau niște socoteli mai altfel decât celelalte. Fără nicio indicație privind data și locul:

Pentru că am câștigat în fața lui Protos la șah - 1 punta.
Pentru că am lăsat să se vadă că știu italienește - 3 punte
Pentru că am răspuns înaintea lui Protos - 1 p.
Pentru că am avut ultimul cuvânt - 1 p.
Pentru că am plâns când am aflat de moartea lui Faby – 4 p.

Julius, care citea în mare grabă, luă „punta" drept o monedă străină și nu văzu în aceste socoteli decât un copilăros și meschin negoț cu merite și retribuții. Apoi socotelile încetau din nou. *Julius* mai întoarse niște pagini și citi:

În ziua de 4 aprilie, conversație cu Protos:
înțelegi ce vor să spună cuvintele: A TRECE DINCOLO?
Aici, scrisul se oprea. *Julius* ridică din umeri, strânse din buze,

dădu din cap și puse caietul la locul lui. Își scoase ceasul și se ridică de pe scaun, se apropie de fereastră și privi afară; ploaia încetase. Se îndreptă spre colțul încăperii unde, atunci când intrase, își pusese umbrela; în acea clipă văzu un tânăr frumos și blond, ce-l privea atent și surâzând, sprijinit de pervazul ușii.

III

Adolescentul din fotografie nu se prea schimbase; Juste Agenor spusese: are nouăsprezece ani; nu i-ai fi dat mai mult de cincisprezece. Cu siguranță că *Lafcadio* venise tocmai atunci; când pusese carnetul la loc, *Julius* își ridicase ochii spre ușă și nu văzuse pe nimeni; dar cum oare de nu-l auzise apropiindu-se? Instinctiv, *Julius* privi picioarele tânărului și văzu că, în loc de ghete, acesta purta șoșoni.

Lafcadio surâdea într-un fel ce nu avea nimic ostil; părea - mai degrabă - amuzat, dar și ironic; își păstrase pe cap o șapcă de voiaj, dar - de îndată ce întâlni privirea lui *Julius* - și-o scoase și se înclină în mod ceremonios.

— Domnul *Wluiki*? întrebă *Julius*. Tânărul se înclină din nou, fără să răspundă.

— Iertați-mă că, în așteptarea dumneavoastră, m-am instalat în cameră. De fapt, n-aș fi îndrăznit să intru, dacă n-aș fi fost invitat s-

o fac.

Julius vorbea mai repede și mai tare ca de obicei, ca să-și dovedească lui însuși că nu se simte deloc stânjenit. Fruntea lui *Lafcadio* se încreți în chip aproape invizibil; se duse spre umbrela lui *Julius*; fără să spună niciun cuvânt, o luă și o puse să se scurgă de apă pe coridor; apoi, intrând în cameră, îi făcu semn lui *Julius* să se așeze.

— Desigur că vă mirați văzându-mă aici.

Lafcadio scoase liniștit o țigară dintr-o tabacheră de argint și o aprinse.

— O să vă explic în câteva cuvinte motivele care m-au adus aici, motive pe care le veți înțelege foarte repede...

Pe măsură ce vorbea, simțea cum siguranța de sine îi dispare.

— ...Dar îngăduiți-mi mai întâi să-mi spun numele; apoi, parcă stânjenit de faptul că trebuia să-și rostească numele, scoase din haină o carte de vizită și i-o întinse lui *Lafcadio*, care o puse pe masă, fără să o privească.

— Sunt... Tocmai am terminat o carte importantă; este o ciornă nu prea mare, pe care nu am timp s-o trec pe curat. Cineva mi-a spus că aveți un scris deosebit de frumos și m-am gândit că poate nu vă veți supăra dacă...

— La *Paris*, îl întrerupse *Lafcadio*, nu există niciun om care să

vă fi putut vorbi despre scrisul meu.

Își îndreptă privirile spre sertarul de pe care *Julius*, fără să bănuiască ceva, rupsese un sigiliu de ceară moale și apoi, întorcând violent cheia în broască și punând-o în buzunar, spuse:

— Nimeni care să aibă dreptul să vorbească despre asta, zise el, privind cum *Julius* se înroșește la față. Pe de altă parte (vorbea foarte rar, ca aiurit, fără nicio intonație), nu înțeleg încă bine motivele pe care le poate avea domnul... (privi cartea de vizită) conte *Julius de Baraglioul* ca să se intereseze de mine. Totuși (după exemplul lui *Julius*, vocea lui deveni dintr-o dată mieroasă și flexibilă), propunerea dumneavoastră merită să fie luată în considerație de către cineva ca mine, care are nevoie de bani, așa cum ați observat (se ridică de pe scaun).

— Îngăduiți-mi, domnule, să vin să vă aduc răspunsul meu mâine-dimineață.

Era invitat să plece. *Julius* se simțea prea stingherit și nu insistă; își luă pălăria, stătu o clipă pe gânduri și spuse cu stângăcie:

— Aș fi vrut să vorbesc cu dumneavoastră mai mult. Îngăduiți-mi să trag nădejde că mâine... Vă voi aștepta începând de la ora zece.

Lafcadio salută, înclinându-se.

De îndată ce *Julius* coti pe culoar, *Lafcadio* închise ușa și trase zăvorul. Alergă la sertar, își scoase caietul, îl deschise la ultima pagină și, exact de unde rămăsese cu multe luni înainte scrise cu creionul, cu un scris mare, nervos, foarte diferit de primul:

Pentru a-l fi lăsat pe Olibrius să-și bage nasul lui murdar în acest carnet - 1 punta.

Scoase din buzunar un briceag cu o lamă atât de subțiată, încât nu mai era decât un fel de unealtă de găurit, o ținu puțin la flacăra unui chibrit aprins și, cu o lovitură prin buzunarul de la pantaloni, și-o înfipse în coapsă. Nu putu să-și stăpânească o strâmbătură de durere. Dar asta nu-i fu de ajuns. Dedesubtul frazei, fără să se așeze jos, aplecat deasupra mesei, scrise:

Și pentru că i-am arătat că știam - 2 punte.

De data asta, ezită; își deschise pantalonii și îi lăsă în jos, într-o parte. Își privi coapsa; mica rană, pe care și-o făcuse cu puțin timp înainte, sângera; se uită la vechile cicatrice care, de jur împrejur, lăsaseră ca niște urme de vaccin. Flamba din nou lama briceagului și apoi, cu mișcări foarte repezi, și-o înfipse în carne de două ori.

— Altădată nu luam atâtea precauții, își spuse el, îndreptându-se spre sticla cu alcool de mentă, din care vărsă câteva picături pe răni.

Mânia i se mai potolise când, punând sticla la locul ei, observă că fotografia ce-l înfățișa pe el împreună cu mama sa nu mai era în același loc. O luă, o privi pentru ultima oară cu un fel de durere chinuitoare, și apoi, în timp ce un val de sânge i se urca în obraji, o rupse cu furie în bucăți. Vru să le dea foc; dar acestea nu se aprindeau; atunci, scoțând din cămin săculeții înghesuiți acolo, puse pe piatră în chip de grătar cele două cărți, singurele pe care le avea în casă, tăie, rupse în bucățele și boți filele carnetului, aruncă fotografia deasupra și dădu foc grămezii de hârtii.

Cu fața lângă flacără, voia să se convingă că privește cu nespusă mulțumire cum ard toate aceste amintiri; dar când se ridică, după ce totul se transformase în cenușă, simți un fel de amețeală. Încăperea era plină de fum. Se duse la baie și se stropi pe frunte.

Acum privea micuța carte de vizită cu ochi mai limpezi.

— *Contele Julius de Baraglioul*, repeta el. *Dapprima impo sapere chi e*[4].

Smulse fularul pe care-l purta în loc de cravată și de guler, își descheie cămașa și, în fața ferestrei deschise, lăsă ca aerul rece să-i învăluie pieptul. Apoi, grăbindu-se dintr-o dată să iasă în oraș, se încălță, își puse cravata, își luă o pălărie decentă de fetru gri și, potolit și civilizat pe cât era cu putință, închise în urma lui ușa de la cameră și se îndreptă spre piața *Saint-Sulpici*. Aici, în fața

primăriei, la biblioteca Cardinal, va găsi cu siguranță toate informațiile pe care le dorea.

IV

Când trecu pe lângă *Odeon*, privirea îi fu izbită de romanul lui *Julius*, expus într-o vitrină; era o carte cu copertă galbenă, a cărei înfățișare doar și l-ar fi lăsat pe *Lafcadio* cu gura căscată în oricare altă zi. Băgă mâna în buzunar și aruncă pe tejghea o monedă de cinci franci.

— Ce foc bun o să fac diseară cu ea! se gândi el, luând cartea și restul.

La bibliotecă, un „dicționar al scriitorilor contemporani" prezenta în câteva cuvinte cariera amorfă a lui *Julius*, dădea titlurile operelor sale, le lăuda în termeni convenționali, numai buni să-ți taie orice gust să le citești.

— Pfu! zise *Lafcadio*...

Tocmai se pregătea să închidă dicționarul când zări trei cuvinte din articolul precedent, ce-l făcură să tresară. Câteva rânduri deasupra cuvintelor:

Julius de Baraglioul (viconte), în biografia lui *Juste-Agénor*, *Lafcadio* citi: „Ministru la *București* în 1873". Ce însemnau aceste cuvinte simple, de-l făceau să-i bată atât de tare inima?

Lafcadio, căruia mama sa îi dăduse cinci unchi, nu-și cunoscuse tatăl niciodată; acceptase ideea de a-l considera mort și se abținuse întotdeauna să pună întrebări legate de el. În ceea ce privește unchii (fiecare de altă naționalitate și trei dintre ei lucrând în diplomație), înțelese repede că se înrudeau cu el doar în măsura în care frumoasa Wanda avea chef să le acorde această calitate. *Lafcadio* împlinise nouăsprezece ani. Se născuse la *București* în 1874, exact la sfârșitul celui de-al doilea an în care *contele de Baraglioul* fusese reținut aici de funcția sa.

Pus în gardă de această vizită misterioasă a lui *Julius*, cum să nu vadă în ea mai mult decât o coincidență întâmplătoare? Făcu un mare efort să citească articolul despre *Juste-Agénor*; rândurile i se învălmășeau în fața ochilor; înțelese totuși că tatăl lui *Julius*, *contele de Baraglioul*, era un om important.

Inima începu să-i zvâcnească din răsputeri, plină de o atât de mare și insolentă bucurie, încât i se părea că cei din jur îi vor auzi bătăile! Dar învelișul de carne era puternic și impermeabil. Se uită pe furiș la vecinii săi, obișnuiții sălii de lectură, ce erau cu toții absorbiți în munca lor stupidă... Calculă: Născut în 1821 contele ar avea acum șaptezeci și doi de ani. *Ma chi sa se via ancora?...*[5] Puse dicționarul la loc și ieși.

Cerul se limpezea, cei câțiva nori fiind împrăștiați de un vânt

iute. *Importa di domesticare questo nuovo proposito*[6], își zise *Lafcadio*, care prețuia cel mai mult libertatea de a dispune de sine; și, obosit de acest gând tulburător, se hotărî să și-l gonească o clipă din minte. Scoase din buzunar romanul lui *Julius* și făcu un mare efort încercând să-și schimbe gândurile, citindu-l; dar în carte totul era spus de-a dreptul, fără niciun mister; nimic nu putea ajuta mai puțin să iasă din starea lui.

— Și totuși, la autorul acestei cărți mă voi duce mâine să fac pe secretarul! își repeta mereu fără să vrea.

Cumpără de la un chioșc un ziar și intră în grădina *Luxembourg*. Băncile erau ude; deschise cartea, se așeză pe ea apoi desfăcu jurnalul, oprindu-se la faptele diverse. Ca și cum ar fi știut că le găsește acolo, ochii îi căzură pe următoarele rânduri:

Starea sănătății contelui Juste-Agénor de Baraglioul care după cum se știe, provocase o mare neliniște în ultimele zile pare că s-a îmbunătățit; ea rămâne totuși încă precară și nu-i îngăduie să primească decât câteva persoane intime.

Lafcadio sări de pe bancă; într-o clipă hotărârea sa era luată. Uitând cartea, alergă spre o papetărie de pe strada *Médicis*, unde își amintea că văzuse, în vitrină, un anunț în care se spunea că acolo se fac cărți de vizită la minut, cu trei franci suta. Merge!

Zâmbea; îndrăzneala planului său atât de neașteptat îl amuza, nu ducea lipsă de întâmplări aventuroase.

— Cât timp vă trebuie ca să-mi faceți o sută de cărți de vizită? îl întrebă el pe negustor.

— Le veți avea înainte de a se înnopta.

— Plătesc dublu dacă mi le faceți peste două ore.

Negustorul se prefăcu că se uită în carnetul său de comenzi.

— Am să vă fac o favoare... da, ați putea trece să le luați la ora două. Pe ce nume?

Pe foaia de hârtie pe care i-o întinse negustorul, fără să tremure și fără să roșească, dar cu inima tresărind, semnă:

LAFCADIO DE BARAGLIOUL.

— Secătura asta nu mă ia în serios, își zise el plecând, supărat că negustorul nu l-a salutat cu mai mult respect.

Apoi, în timp ce trecea prin fața oglinzii dintr-o vitrină:

— Trebuie să recunosc că nu am deloc aerul unui *Baraglioul*! Voi încerca de acum încolo să le semăn mai mult.

Nu se făcuse de douăsprezece. Lui *Lafcadio*, aflat în culmea exaltării, nu-i era încă deloc foame.

— Mai întâi să merg puțin, altminteri îmi voi lua zborul, se gândea el. Și să merg numai prin mijlocul drumului; căci dacă mă apropii de ei, trecătorii își vor da seama că îi întrec cu un cap. Încă

o superioritate pe care trebuie s-o ascund. O ucenicie nu sfârșește niciodată.

Intră într-un oficiu poștal.

— *Place Malesherbes*... voi avea nevoie de ea curând! își zise el, luând dintr-un anuar adresa contelui *Juste-Agénor*.

— Dar cine mă împiedică să dau, chiar în dimineața asta, o raită până în *strada Verneuil*? (Era adresa scrisă pe cartea de vizită a lui *Julius*).

Lafcadio cunoștea acest cartier și îl iubea; ocolind străzi prea frecventate, o luă pe liniștita stradă Vaneau, unde bucuria sa se putea manifesta mai în voie. Când ajunse în strada Babylone, văzu niște oameni alergând; lângă intrarea Oudinol un grup staționa în fața unei case cu două etaje, de unde ieșea un nor gros de fum. Se strădui să nu grăbească pasul...

Lafcadio, prietene, ai dat peste un fapt divers și pana mea te părăsește. Nu te aștepta să redau crâmpeiele de vorbe și strigătele mulțimii...

Strecurându-se și străbătând această gloată ca un țipar, *Lafcadio* ajunse în față. Aici, o biată femeie stătea în genunchi și plângea în hohote.

— Copiii mei! copilașii mei! spunea ea.

O sprijinea o tânără a cărei îmbrăcăminte simplă și elegantă

arăta limpede că nu-i era rudă; tânăra era foarte palidă și atât de frumoasă, încât *Lafcadio*, atras pe dată de ea, îi puse câteva întrebări.

— Nu, domnule, nu o cunosc. Am înțeles doar că cei doi copilași ai ei se află într-o cameră de la etajul doi unde, în scurt timp, vor ajunge flăcările, care au cuprins scara; au fost chemați pompierii, dar, până vor veni, micuții vor muri sufocați de fum. Spuneți-mi, domnule, oare nu se poate ajunge pe balcon cățărându-te pe perete cu ajutorul burlanului ce coboară până jos? Oamenii spun că hoții s-au urcat odată pe aici, dar ceea ce alții au făcut ca să fure, niciunul dintre cei de față nu îndrăznește să facă pentru a salva niște copii. Degeaba au făgăduit salvatorului această pungă cu bani. Ah, Doamne! de ce nu sunt bărbat!...

Lafcadio nu mai stătu să-i asculte vorbele. Punându-și bastonul și pălăria la picioarele fetei, se avântă spre zid. Ca să se cațăre sus, nu ceru ajutorul nimănui; în picioare, înaintă pe creasta zidului, ferindu-se de cioburile de sticlă cu care era presărată din loc în loc.

Uimirea mulțimii crescu când îl văzu cum, apucând țeava verticală, se ridica prin puterea brațelor, sprijinindu-se doar din când în când, cu vârful picioarelor, de șuruburi. Iată-l ajuns la balcon și apucând grilajul cu o mână; mulțimea îl admiră, dar nu

mai tremură de frică, căci ușurința cu care se mișcă este fără cusur. Cu o lovitură de umăr sparge geamurile; apoi dispare în încăpere. Moment de așteptare și de nespusă neliniște... Apoi reapare, ținând în brațe un copilaș care plânge. Face un fel de funie dintr-un cearșaf rupt în fâșii, pe care le înnoadă cap la cap; prinde copilul de capătul acestei funii și îl coboară până în brațele deznădăjduitei sale mame. Cu al doilea copil face la fel...

Când îi veni rândul să coboare, *Lafcadio* fu aclamat de mulțime ca un erou:

„Mă iau drept un clovn", se gândi el, enervat când simți că se înroșește la față, și respingând ovațiile cu o grație brutală. Totuși, când tânăra, de care se apropie din nou, îi întinse, puțin încurcată, o dată cu bastonul și pălăria, și punga cu bani pe care o făgăduise, el o luă surâzând și, după ce o goli de cei șaizeci de franci pe care îi conținea, întinse banii sărmanei mame, care acum își sufoca fiii tot sărutându-i.

— Îmi îngăduiți să păstrez această pungă ca amintire de la dumneavoastră, domnișoară?

Era o punguță brodată, pe care o sărută. O clipă, cei doi se uitară unul la celălalt. Fata părea emoționată, și mai palidă încă, și parcă dornică să vorbească. Dar *Lafcadio* plecă brusc, despicând mulțimea cu bastonul, atât de încruntat, încât lumea nu-l mai

aclamă și nu-l mai urmări cu privirea.

Ajunse la *Luxembourg* și apoi, după ce luă o masă frugală la Gambrinus, restaurant ce se afla în vecinătatea *Odeon*ului, urcă repede în camera sa. *Lafcadio* își ascundea banii sub o scândură din podea; scoase din ascunzătoare trei piese de câte douăzeci de franci și una de zece. Calculă:

Cărțile de vizită: șase franci.

O pereche de mănuși: cinci franci.

O cravată: cinci franci (dar oare ce-o să găsesc ca lumea la prețul ăsta?).

O pereche de pantofi: treizeci și cinci de franci (n-am pretenția să țină mult).

Rămân nouăsprezece franci pentru cheltuieli neprevăzute (din oroare pentru datorii, *Lafcadio* plătea întotdeauna cu bani gheață).

Se duse la dulap și scoase de acolo un costum închis la culoare, din stofă fină, cu o tăietură perfectă și deloc uzat.

„Nenorocirea e că, de atunci, am crescut...", își spuse, aducându-și aminte de epoca strălucitoare, nu prea îndepărtată în care marchizul de *Gesvres*, ultimul său unchi, îl ducea îmbrăcat foarte elegant, la furnizorii săi. O îmbrăcăminte necuviincioasă era, pentru *Lafcadio*, la fel de șocantă ca o minciună pentru un

calvinist.

„Dar să încep cu ce e mai presant. Unchiul meu *Gesvres* spunea că omul se cunoaște după încălțăminte".

Și, din grijă pentru ghetele pe care avea să le încerce, își schimbă șosetele.

V

Contele Juste-Agénor de Baraglioul nu-și mai părăsise de cinci ani luxosul său apartament din *Place Malesherbes*. Se pregătea să moară aici, rătăcind gânditor prin sălile înțesate de colecții sau, mai adeseori, stând retras în camera sa și lăsându-și umerii și brațele încercate de durere pe seama alinărilor venite de la șervetele muiate în apă și de la compresele sedative. Pe cap purta, înfășurat în chip de turban, un fular uriaș de culoarea vinului de Madera; unul dintre capetele fularului, rămas liber, îi atingea dantela de la guler și vesta groasă, de lână, de culoarea tutunului, pe care cădea barba-i mare, ca o cascadă de argint. Își ținea picioarele, încălțate în papuci de piele albă, pe o perniță umplută cu apă caldă. Își scufunda, pe rând, mâinile palide, într-o baie de nisip fierbinte, sub care ardea o lampă cu alcool. Genunchii îi erau acoperiți cu un șal gri. Semăna bine cu *Julius*; dar încă și mai bine cu un portret al lui *Tițian*; *Julius* nu era decât o replică decolorată a trăsăturilor sale, după

cum *Aerul Înălțimilor* nu era decât o imagine edulcorată și nesemnificativă a vieții lui.

Juste-Agénor de Baraglioul bea o ceașcă de ceai în timp ce asculta o predică a *părintelui Avril*, confesorul său, pe care luase obiceiul să-l consulte adeseori; chiar atunci, cineva bătu la ușă, și credinciosul *Hector*, care de douăzeci de ani îndeplinea pe lângă el funcțiile de servitor, de infirmier și, la nevoie, de consilier, aduse pe o tavă lăcuită un mic plic închis.

— Acest domn speră că domnul conte va binevoi să-l primească.

Juste-Agénor puse jos ceașca cu ceai, desfăcu plicul și scoase din el cartea de vizită a lui *Lafcadio*. Apoi o mototoli nervos:

— Spune-i că... apoi, stăpânindu-se: Un domn? Vrei să spui un tânăr, nu? Ce gen de om este?

— O persoană pe care domnul conte poate s-o primească.

— Dragă părinte, spuse contele întorcându-se spre părintele *Avril*, scuză-mă dacă sunt nevoit să te rog să oprim conversația aici; dar nu care cumva să nu vii mâine; sunt sigur că voi avea să-ți spun lucruri noi și cred că vei fi mulțumit.

Rămase cu mâna la frunte, în timp ce *părintele Avril* ieșea pe ușa salonului. Apoi, ridicând în sfârșit capul, spuse:

—Să intre.

Lafcadio înainta în încăpere cu fruntea sus, cu o siguranța bărbătească; ajuns în fața bătrânului, se înclină cu gravitate. Cum se hotărâse să nu vorbească niciodată înainte de a fi avut timp să numere până la doisprezece, contele începu primul:

— Mai întâi află, domnule, că nu există niciun *Lafcadio* de *Baraglioul*, spuse el, rupând cartea de vizită; și te rog să-i spui domnului *Lafcadio Wluiki*, pentru că sunteți prieteni, că daci îndrăznește să se joace cu aceste cartonașe și nu le rupe pe toate așa cum fac eu cu ăsta (îl rupse în mici bucățele pe care le aruncă în ceașca goală), îl reclam imediat la poliție și pun să fie arestat ca escroc. M-ai înțeles? Acum vino la lumină să te privesc.

— *Lafcadio Wluiki* vă va da ascultare, domnule (vocea lui *Lafcadio*, plină de respect, tremura). Iertați-l pentru metoda pe care a folosit-o ca să fie primit de dumneavoastră; n-a avut nicio intenție necinstită. Voia să vă convingă că merită... măcar atenția dumneavoastră.

— Ești bine făcut. Dar haina asta îți stă rău, zise contele, care voia să pară că n-a auzit nimic.

— Deci nu m-am înșelat? spuse, îndrăznind să surâdă *Lafcadio*, care se lăsa, cu bunăvoință, supus acelei examinări.

— Slavă Cerului! Seamănă cu mama lui, murmură bătrânul

Baraglioul.

Lafcadio tăcu și apoi, cu o voce aproape șoptită și, privindu-l fix pe conte:

— Dacă nu las să se vadă prea tare, îmi este oare cu totul să semăn și cu...?

— Vorbeam despre fizic. Chiar dacă nu semeni numai cu mama ta, Dumnezeu nu-mi va lăsa timpul necesar să-mi dau seama.

Șalul gri îi alunecă de pe genunchi și căzu pe jos.

Lafcadio se repezi să-l ridice și, în timp ce stătea aplecat, simți cum bătrânul îi pune cu blândețe mâna pe umăr.

— *Lafcadio Wluiki*, zise *Juste-Agénor* când tânărul se ridică de jos, clipele mele sunt numărate; nu mă voi lupta cu tine; m-ar obosi. Sunt de acord că nu ești prost; îmi place că nu ești urât. Riscul pe care ți l-ai asumat arată că ai un oarecare curaj, ce nu-ți șade rău; la început, m-am temut că ești obraznic din fire, dar vocea și ținuta ta îmi arată că nu-i așa. În ceea ce privește restul, îi cerusem fiului meu *Julius* să-mi culeagă informații; dar îmi dau seama că aceste informații nu mă mai interesează prea mult și că mai important este că te-am văzut. Acum, *Lafcadio*, ascultă-mă: nu există niciun act și nicio hotărâre din care să rezulte identitatea ta. Am avut grijă să nu-ți las nicio posibilitate s-o dovedești. Nu,

nu protesta, e zadarnic; nu mă întrerupe. Faptul că până azi ai stat liniștit îmi garantează că mama ta a știut să-și țină făgăduiala și nu ți-a vorbit niciodată despre mine. Asta-i bine. Îmi voi respecta promisiunea pe care i-am făcut-o. Prin intermediul lui *Julius*, fiul meu, și în ciuda dificultăților pe care le ridică legea, te voi face să intri în posesia părții de moștenire pe care i-am făgăduit mamei tale că ți-o rezerv. Vreau să spun că, față de celălalt copil al meu, *contesa Guy de Saint-Prix*, îl voi avantaja pe fiul meu *Julius* - în măsura în care mi-o permite legea - dându-i o sumă de bani în plus, adică tocmai banii pe care, prin el, aș vrea să ți-i las ție. Cred că această sumă va reprezenta, să spunem, o rentă de vreo patruzeci de mii de franci, trebuie să mă întâlnesc curând cu notarul și să facem calculul. Așază-te jos, ca să mă poți asculta mai bine (*Lafcadio* se sprijinea de marginea mesei). Poate că *Julius* se va opune; el are legea de partea lui; contez pe cinstea lui, sperând că nu va face așa; contez și pe cinstea ta, sperând că nu vei tulbura niciodată în niciun fel, familia lui *Julius*, așa cum mama ta n-a tulburat-o niciodată pe a mea. Pentru *Julius* și pentru ai săi, nu există deci *Lafcadio Wluiki*. Nu vreau să porți doliu după mine. Copilul meu, familia este un lucru important și închis; tu nu vei fi niciodată altceva decât un bastard.

Lafcadio nu se așezase pe scaun, în ciuda invitației pe care i-o

făcuse tatăl lui, care-l văzuse cum se clatină; stăpânindu-și amețeala, băiatul se sprijinea într-o atitudine plină de respect de marginea mesei, pe care se aflau ceașca și resturile.

— Spune-mi acum; azi-dimineață l-ai văzut deci pe fiul meu *Julius*. Ți-a spus că...

— Nu mi-a spus nimic precis; am ghicit eu.

— Ce lipsă de amabilitate!... oh! vorbesc despre celălalt. Urmează să-l mai vezi?

— M-a rugat să-i fiu secretar.

— Și ai primit?

— Vă supără?

— ...Nu. Dar cred că-i mai bine să vă cunoașteți... mai puțin.

— Și eu cred la fel. Dar, fără să vreau propriu-zis să-l cunosc, aș vrea totuși să-l cunosc întrucâtva.

— Dar sper că nu ai de gând să rămâi mult timp într-o funcție ca asta, de subaltern?

— Voi rămâne doar atât cât consider că trebuie.

— Și, ce gândești să faci, acum, că ai devenit bogat?

— Ah! domnule, până mai ieri, de-abia dacă aveam ce mânca; lăsați-mi timp să-mi cunosc foamea.

Hector bătu la ușă.

— Domnul viconte dorește să-l vadă pe domnul. Pot să-l

introduc?

Fruntea bătrânului se întunecă; tăcu o clipă, dar văzând că *Lafcadio* se ridicase discret și părea că vrea să se retragă, zise:

— Rămâi! strigă *Juste-Agénor* cu o violență ce-l cuceri pe tânăr: apoi, întorcându-se spre *Hector*:

— Și doar îi spusesem să nu încerce să mă vadă... Spune-i că sunt ocupat, că... îi voi scrie.

Hector se înclină și ieși.

Bătrânul conte ținu câteva clipe ochii închiși; păru că doarme, dar, prin barbă, puteai vedea cum își mișcă buzele. Își ridică în cele din urmă pleoapele, îi întinse lui *Lafcadio* mâna și, cu o voce cu totul schimbată, îndulcită și parcă întretăiată, îi spuse:

— Atinge-o, copilul meu. Acum trebuie să mă lași.

— Trebuie să vă fac o mărturisire, spuse *Lafcadio*, ezitând; ca să mă prezint într-un chip decent în fața dumneavoastră, mi-am cheltuit ultimii bani. Dacă nu mă ajutați, nu știu ce voi mânca în seara asta; și cu atât mai puțin mâine... Dacă domnul, fiul dumneavoastră, nu...

— Ia banii ăștia, spuse contele, scoțând cinci sute de franci dintr-un sertar. Ei! ce mai aștepți?

— Aș fi vrut să vă mai întreb... dacă nu pot spera să vă revăd?

— Mărturisesc că mi-ar face plăcere. Dar cucernicele persoane

care se ocupă de mântuirea mea îmi întreţin o stare de spirit în care plăcerea trece pe planul al doilea. Îţi voi da însă binecuvântarea mea pe dată - şi bătrânul îşi desfăcu braţele ca să-l primească.

Lafcadio, în loc să se arunce în braţele contelui, îngenunche cu religiozitate în faţa lui şi, cu capul pe genunchii săi, plângând în hohote, simţi cum inima-i hotărâtă şi nebună se topeşte de dragoste.

— Copilul meu, copilul meu, bâlbâia bătrânul, te-am întâlnit prea târziu pentru tine.

Când *Lafcadio* se ridică de jos, faţa lui era plină de lacrimi. În timp ce se pregătea să plece şi punea în buzunar hârtia de cinci sute de franci, pe care nu o luase imediat, *Lafcadio* scoase cărţile de vizită şi, întinzându-le contelui, zise:

— Luaţi-le, aici sunt toate.

— Am încredere în tine, le vei rupe tu însuţi. Adio!

„Ar fi fost cel mai bun dintre unchi", se gândea *Lafcadio* ajungând în Cartierul Latin; - şi chiar mai mult decât atât, adăugă el cu melancolie. - Ei! - Scoase pachetul de cărţi de vizită, îl deschise în evantai şi îl rupse dintr-o dată, fără nicio greutate.

„N-am avut niciodată încredere în canalele de scurgere", murmură el aruncând într-o gură de canal bucăţelele pe care era scris „*Lafcadio*"; părţile pe care scria „de *Baraglioul*" le aruncă mai

departe, într-o a doua gură.

„*Baraglioul* sau *Wluiki*, n-are nicio importanță; important e să-mi lichidez trecutul".

Cunoștea, pe bulevardul Saint-Michel, un bijutier în fața căruia *Carola* îl obligase în fiecare zi să oprească. În vitrina nerușinat de luxoasă, fata văzuse, cu o seară înainte, o pereche de butoni, foarte originali, pentru manșete. Erau legați doi câte doi cu o agrafă de aur și erau tăiați dintr-un cuarț ciudat, un fel de agat ce nu lăsa să se vadă nimic prin el, deși părea transparent; înfățișau patru capete de pisici montate în aur. Cum *Venitequa* purta, așa cum am mai spus, la costumul tailleur, manșete, și cum avea gusturi originale, râvnea să aibă acești butoni - nu erau atât amuzanți, cât ciudați; *Lafcadio* îi găsea îngrozitor de urâți; l-ar fi enervat să-i vadă purtați de amanta lui; dar, de vreme ce o părăsea... Intră în magazin și dădu o sută douăzeci de franci pe butoni.

— Vă rog să-mi dați o foaie mică de hârtie.

Aplecat pe tejghea, scrise pe hârtia pe care i-o întinse negustorul, următoarele cuvinte:

Carolei Venitequa

Pentru a-i mulțumi că l-a introdus pe necunoscut în camera mea, și cu rugămintea să nu mai calce pe aici.

După ce îndoi foaia de hârtie, o strecură în cutia în care

negustorul împacheta butonii.

— Să nu grăbim lucrurile, își spuse el, în momentul când se pregătea să-i dea portarului cutia. Să mai petrecem o noapte sub acest acoperiș și să ne mulțumim, pentru seara asta, să nu-i deschidem domnișoarei *Carola* ușa.

VI

Julius de Baraglioul trăia sub regimul prelungit al unei morale provizorii, aceeași morală căreia i se supunea Descartes până avea să stabilească definitiv regulile după care să trăiască. Dar nici temperamentul, nici gândirea lui nu se manifestau cu atâta intransigență și cu o asemenea autoritate încât el să se fi simțit, până acum, stingherit de supunerea față de convenienţe.

Nu cerea, până la urmă, decât confortul pe care i-l asigurau succesele sale de scriitor. O dată cu criticile aduse ultimei cărți se simțise, pentru prima oară, atins.

Era jignit de faptul că tatăl lui nu-l primise; s-ar fi simțit și mai jignit dacă ar fi știut cine fusese la bătrân înaintea sa. Și întorcându-se pe strada *Verneuil*, își întărea tot mai mult bănuiala ireverențioasă care-i trecuse prin minte în timp ce se ducea spre *Lafcadio*. Și el făcea diferite apropieri între fapte și date; și refuza să vadă în această ciudată întâmplare doar o simplă coincidență. De

altfel, tinerețea lui *Lafcadio* îl cucerise și, deși presupunea că tatăl lui avea să-l lipsească de o parte din avere în favoarea acestui bastard, nu simțea față de el nicio aversiune; ba chiar, în dimineața asta, îl aștepta cu căldură și cu prevestitoare curiozitate:

Lafcadio, deși posomorât și reticent, era ademenit de acest rar prilej de a sta de vorbă cu *Julius*, ca și de plăcerea de a-l incomoda puțin. Căci nici măcar cu *Protos* nu ajunsese prea departe cu confidențele. Ce drum lung străbătuse de atunci! De fapt, *Julius* nu-i displăcuse, cu toate că i se părea a fi un om foarte slab; îl amuza gândul că-i e frate.

În dimineața aceea, a doua zi după ce primise vizita lui *Julius*, în timp ce se îndrepta spre locuința acestuia, i se întâmplă un lucru destul de ciudat: din plăcerea de a ocoli, împins poate de inspirație, ca și pentru a-și domoli o anumită agitație a spiritului și a trupului, și dornic să se înfățișeze la fratele lui stăpân pe sine, *Lafcadio* o pornise pe drumul cel mai lung; o luase pe *Boulevard des Invalides*, trecuse din nou pe lângă locul incendiului și își continuă drumul pe *strada Bellechasse*.

„La numărul treizeci și patru de pe strada *Verneuil*", repeta în gând, în timp ce mergea; „patru și cu trei fac șapte: o cifră bună".

Ajunsese în strada *Saint-Dominique*, în locul unde aceasta întretaie bulevardul *Saint-Germain*, când, pe cealaltă parte a

bulevardului, i se păru că o vede și o recunoaște pe fata care, din ajun, îi ocupa gândurile. Grăbi pasul... Ea era! O ajunse din urmă la capătul scurtei străzi *Villersexel*, dar - socotind că n-ar fi demn de un *Baraglioul* să o oprească - se mulțumi să-i surâdă, înclinându-se ușor și ridicându-și, discret, pălăria; apoi, trecând repede pe lângă ea, găsi că-i foarte bine pentru el să intre grabnic într-o tutungerie, în timp ce fata, luându-i-o din nou înainte, cotea pe strada Universității.

Când *Lafcadio* ieși din tutungerie și ajunse, la rândul lui, pe strada Universității, privi la dreapta și la stânga: dar fata dispăruse. *Lafcadio*, prietene, ai intrat în cea mai banală treabă; dacă te vei îndrăgosti, să nu crezi că pana mea îți va zugrăvi zbuciumul din suflet... Găsea că nu-i potrivit să înceapă printr-o urmărire; de asemenea, nu voia să ajungă la *Julius* cu întârziere și ocolul pe care-l făcuse nu-i mai lăsa timp. Din fericire, strada *Verneuil* era aproape; casa în care stătea *Julius* era la primul colț al străzii. *Lafcadio* îi spuse portarului numele contelui și porni repede pe scări.

Geneviève de *Baraglioul* - căci ea era, fiica cea mai mare a contelui *Julius*, ce se întorcea de la Spitalul Copiilor Bolnavi, unde se ducea în fiecare dimineață -, mult mai tulburată decât *Lafcadio* de această nouă întâlnire, se întorsese în mare grabă acasă; intrând pe poartă în timp ce *Lafcadio* dădea colțul, fata urcă la etajul doi,

când niște pași grăbiți, ce se auzeau în spatele ei o făcură să-și întoarcă capul; cineva urca mai repede decât ea; se dădu la o parte ca să lase trecerea liberă, dar, recunoscându-l pe *Lafcadio*, care se opri uimit în fața ei, îi zise pe un ton cât mai indignat:

— Domnule, oare e frumos din partea dumitale că mă urmărești?

— Vai, domnișoară, cum puteți gândi așa despre mine? strigă *Lafcadio*. Nu mă veți crede dacă vă voi spune că nu v-am văzut când ați intrat în această casă, unde sunt cât se poate de mirat că vă întâlnesc. Nu aici locuiește *contele Jules de Baraglioul*?

— A! spuse *Geneviève* roșind, sunteți cumva noul secretar-șef care-l așteaptă tatăl meu? Domnul *Lafcadio Wlou*... aveți un nume atât de ciudat, că nu pot să-l pronunț.

Și în timp ce *Lafcadio*, roșind la rândul lui, se înclina, ea îi spuse:

— Și, domnule, pentru că vă întâlnesc aici, pot să vă cer favoarea să nu pomeniți nimic, în fața părinților mei, de întâmplarea de ieri, pe care cred că nu ar gusta-o deloc: și mai ales de punga despre care le-am spus c-am pierdut-o.

— Domnișoară, vă rog și eu să nu vorbiți despre rolul absurd pe care ați văzut că l-am jucat. Eu sunt ca și părinții dumneavoastră: nu-l înțeleg și nu-l aprob deloc. Cred că m-ați luat

drept un câine terra-nova. Nu m-am putut abține... Scuzați-mă. Mai am de învățat... Dar voi învăța, vă asigur... Vreți să-mi dați mâna?

Geneviève de *Baraglioul*, care nu-și mărturisea nici ei însăși că *Lafcadio* i se părea foarte frumos, nu-i spuse băiatului că, departe de a-l socoti ridicol, văzuse în el un erou. Fata îi întinse mâna, pe care *Lafcadio* o duse, impetuos, la buze; surâzând din toată inima, îl rugă să coboare câteva trepte și să aștepte ca ea să intre și să închidă ușa, și numai apoi să sune, în așa fel încât să nu fie văzuți împreună; și, mai ales, să nu arate că s-au întâlnit înainte.

Câteva minute mai târziu, *Lafcadio* fu introdus în cabinetul romancierului.

Primirea pe care i-o făcu *Julius* fu plină de amabilitate; *Julius* nu știa prea bine cum să procedeze; celălalt se apără imediat:

— Domnule, trebuie să vă spun de la bun început: am oroare de recunoștință, ca și de datorii; și orice ați face pentru mine, nu mă veți putea aduce în situația de a mă simți obligat față de dumneavoastră.

La rândul său, *Julius* se înfurie:

— Nu încerc să vă cumpăr, domnule *Wluiki*, începu el să spună pe un ton arogant... Dar văzând că sunt pe cale să-și taie punțile, se opriră brusc și, după un moment de tăcere, *Lafcadio*

întrebă pe un ton mai amabil:

— Care este munca pe care vreți să mi-o încredințați? *Julius* se eschivă, pretextând că textul nu este încă pus la punct; de altfel, considera că nu-i rău ca mai întâi să se cunoască mai bine.

— Recunoașteți, domnule, spuse *Lafcadio* pe un ton oarecum amuzant, că ieri nu m-ați așteptat pentru treaba asta și că ați binevoit să vă aruncați privirile într-un anumit carnet...?

Julius își pierdu siguranța de sine și, descumpănit, zise:

— Mărturisesc că așa am făcut; apoi adăugă cu demnitate: îmi cer scuze. Dacă ar fi s-o iau de la început, n-aș mai face-o.

— Nu mai aveți prilejul: am ars carnetul. Fața lui *Julius* se întunecă:

— Sunteți foarte supărat?

— Dacă aș fi supărat, nu v-aș vorbi despre asta. Scuzați-mi tonul pe care l-am folosit adineauri, când am intrat, continuă *Lafcadio*, hotărât să meargă până la capăt. Totuși, aș vrea să știu dacă ați citit și o scrisorică ce se afla în carnet?

Julius nu citise scrisorica, pentru simplul motiv că nu o găsise; dar profită de acest prilej ca să vorbească despre discreția sa. *Lafcadio* se amuza, lăsând să se vadă aceasta.

— Ieri m-am și răzbunat oarecum pe ultima dumneavoastră carte.

— Nu are cum să vă intereseze, se grăbi să spună *Julius*.

— Oh! n-am citit-o toată. Trebuie să mărturisesc că nu-mi place prea mult să citesc. De fapt, am citit cu plăcere numai *Robinson*... Da și *Aladin*. Cu asta m-am descalificat cu totul în ochii dumneavoastră!

Julius ridică mâna cu blândețe:

— Nu, doar că vă plâng: în felul acesta vă lipsiți de mari bucurii.

— Am altele.

— Care poate nu sunt de o la fel de bună calitate.

— Fiți sigur de asta! Și *Lafcadio* râse cu impertinență.

— Fapt pentru care într-o zi veți suferi, spuse *Julius*, încântat că-l luase în zeflemea.

— Când va fi prea târziu, termină, sentențios, *Lafcadio*; apoi, brusc: Vă amuză mult scrisul?

Julius îi replică pe dată:

— Eu nu scriu ca să mă amuz, spuse el cu noblețe. Bucuriile pe care le am scriind sunt superioare acelora pe care le-aș putea avea trăind. De altfel, unele nu le exclud pe celelalte.

— Așa se spune. Apoi, ridicând brusc tonul pe care-l coborâse ca din întâmplare: Știți de ce nu-mi place scrisul? Din cauza corecturilor, a ștersăturilor, a înfrumusețărilor pe care le

presupune.

— Crezi că în viață nu se fac corecturi? întrebă *Julius*, pe un ton aprins.

— Nu mă înțelegeți; în viață ne putem corecta, după cum se spune, ne putem ameliora purtarea; dar nu putem corecta ceea ce am făcut. Tocmai acest drept de a putea fi corectat face din scris un lucru atât de cenușiu și atât de... (nu termină ce avea de spus). Da; ceea ce mi se pare atât de frumos în viață este că trebuie să reușești din prima încercare. În viață nu-s admise ștersăturile.

— Ar fi mult de șters în viața dumneavoastră?

— Nu... încă nu prea mult... Și, fiindcă nu se poate...

Lafcadio tăcu o clipă și apoi spuse:

— Și totuși din dorința de a șterge ceva am aruncat pe foc carnetul!... Prea târziu, știți bine... Dar recunoașteți că n-ați înțeles mare lucru citindu-l.

Nu; *Julius* nu putea să-i mărturisească asta.

— Îmi îngăduiți să vă pun câteva întrebări? spuse el, în chip de răspuns.

Lafcadio se ridică atât de brusc, încât *Julius* crezu că vrea să fugă; dar nu făcu decât să se ducă la fereastră și, ridicând perdeaua de etamină, să spună:

— Grădina asta este a dumneavoastră?

— Nu, răspunse *Julius*.

— Domnule, până acum n-am lăsat pe nimeni să tragă cu ochiul, fie și oricât de puțin, în viața mea, zise *Lafcadio*.

Apoi, întorcându-se spre *Julius*, care nu mai vedea în el decât un ștrengar:

— Dar azi e zi de sărbătoare; îmi voi acorda o vacanță, o singură dată în viața mea. Întrebați-mă, vă făgăduiesc că vă voi răspunde... Dar mai întâi să vă spun că i-am închis ușa în față fetei care, ieri, v-a deschis-o.

Din politețe, *Julius* luă un aer consternat.

— Din cauza mea! Credeți-mă...

— Nu! de câtva timp încoace mă tot gândesc cum să scap da ea.

— Trăiați cu ea? întrebă cu stângăcie *Julius*.

— Da; din igienă... Dar cât mai puțin cu putință; și în amintirea unui prieten care îi fusese amant.

— E vorba de domnul *Protos*? îndrăzni să întrebe *Julius*, hotărât să-și stăpânească indignarea, dezgustul, dezaprobarea și ca, în această primă zi, să nu lase să se întrevadă din consternarea lui decât atât cât era nevoie spre a-și însufleți replicile.

— Da, *Protos*, răspunse *Lafcadio*, râzând. Vreți să știți cine e *Protos*?

— Cunoscându-vă puțin prietenii, poate că aș învăța să vă cunosc.

— Era un italian, cu numele de... nu-l mai știu, dar n-are importanță! Colegii și chiar profesorii săi nu l-au numit decât folosind această poreclă, începând din ziua când, pe neașteptate, a făcui cel mai bine tema la greacă.

— Nu-mi amintesc să fi fost vreodată primul, spuse *Julius* ca să-i câștige încrederea; dar și mie mi-a plăcut întotdeauna să mă împrietenesc cu cei care erau primii. Deci, *Protos*...

— Oh! a făcut-o în urma unui pariu. Înainte era unul dintre ultimii din clasă, deși era unul dintre cei mai vârstnici; în timp ce eu eram unul dintre cei mai tineri; dar, pe legea mea, asta nu înseamnă că lucram mai bine decât alții. *Protos* avea un mare dispreț pentru ceea ce ne predau profesorii noștri; totuși, după ce un coleg care învăța bine și pe care el nu-l putea suferi i-a pus, într-o zi, că e ușor să disprețuiești ceea ce nu ești încă în stare să faci (sau ceva de felul ăsta), *Protos* s-a simțit atins, s-a încăpățânat, a lucrat două săptămâni în șir și a făcut tema atât de bine, încât a trecut în fruntea tuturor și a ajuns primul, spre marea noastră mirare. Ar trebui, de fapt, să spun: spre mirarea lor. Căci eu unul aveam prea mare considerație pentru *Protos*, ca asta să mă mire prea mult. Căci îmi spusese: am să le arăt eu lor că nu-i chiar atât de greu! îl

crezusem.

— Dacă înțeleg bine, *Protos* a avut o mare influență asupra dumneavoastră.

— Poate. Îmi impunea. La drept-vorbind, n-am avut cu el decât o singură convorbire intimă; dar această convorbire a fost pentru mine atât de convingătoare, încât, a doua zi, am fugit din pensiunea unde, pe zi ce trecea, deveneam tot mai palid, întocmai ca o salată ce crește sub streașină, și m-am dus, pe jos, la *Baden*, unde locuia mama pe atunci, împreună cu unchiul meu, marchizul de *Gesvres*... Dar iată că am început cu sfârșitul. Presimt că nu știți să-mi puneți întrebările. Lăsați-mă pe mine să-mi povestesc viața. În felul ăsta veți afla mult mai multe decât dacă mă întrebați, poate chiar mai mult decât ați dori să știți. Nu, mulțumesc, le prefer pe ale mele, zise *Lafcadio*, scoțându-și tabachera și aruncând țigara oferită, mai înainte, de *Julius* și pe care, prins de conversație, o lăsase să se stingă.

VII

M-am născut la *București*, în 1874, începu el rostind rar cuvintele, și, după cum știți, cred, mi-am pierdut tatăl la puține luni după naștere. Prima persoană pe care am văzut-o alături de mama mea era un neamț, unchiul meu, baronul de *Heldenbruck*.

Dar, cum l-am pierdut pe când aveam doisprezece ani, nu i-am păstrat decât o amintire destul de vagă. Era, se pare, un mare bancher. M-a învățat limba lui și să socotesc; a făcut-o folosind metode atât de dibace, încât, curând, începu să-mi placă grozav. Făcuse din mine ceea ce el numea casierul său; asta însemna că-mi încredința o mulțime de mărunțiș și că, oriunde îl însoțeam, eram însărcinat să fac plățile. Orice ar fi cumpărat (și cumpăra multe lucruri), pretindea ca eu să fac adunarea în timp ce-mi scoteam banii din buzunar. Uneori îmi dădea monede străine și atunci se punea problema schimbului; apoi probleme de scont, de dobândă, de împrumut, ba chiar și de speculații de bursă. Tot exersându-mă, am ajuns repede să mă pricep să fac în minte înmulțiri și chiar împărțiri cu numere din mai multe cifre. Fiți liniștit (căci vedea cum *Julius* se încruntă), asta nu m-a făcut să iubesc nici banii și nici contabilitatea. Nu țin niciodată socoteala banilor, dacă vreți să știți. La drept vorbind, această educație a fost cu totul practică și pozitivă și n-a atins în mine niciun resort... Apoi *Heldenbruck* se pricepea de minune la viața sănătoasă pe care trebuie s-o ducă copiii; a convins-o pe mama să mă lase cât se poate mai des afară, cu capul și cu picioarele goale, pe orice vreme; iarna ca și vara, mă scufunda cu mâinile lui în apă rece; îmi plăcea grozav... Dar nu cred că vă interesează aceste amănunte.

— Ba da, ba da!

— Apoi afacerile l-au chemat în America. Nu l-am mai văzut niciodată.

La *București*, saloanele mamei mele erau frecventate de societatea cea mai înaltă și, în măsura în care îmi pot da seama din amintiri, cea mai amestecată; dar, în intimitate, veneau la noi, pe atunci, unchiul meu, prințul *Wladimir Bielkowski* și *Ardengo Baldi*, pe care - nu știu de ce - nu l-am numit niciodată unchiul. Interesele Rusiei (era cât pe ce să spun ale Poloniei) și ale *Italiei* i-au reținut la *București* trei sau patru ani. Fiecare m-a învățat limba sa; am învățat italiana și poloneza; rusa o pot citi și înțelege fără greutate, dar n-am vorbit-o niciodată curent. Din pricina societății ce frecventa casa mamei și care mă răsfăța, nu trecea zi să nu am prilejul să exersez patru sau cinci limbi, pe care, la vârsta de treisprezece ani, le vorbeam fără niciun accent; franceza era totuși limba mea preferată, pentru că era limba tatălui meu și pentru că mama ținuse să fie prima limbă pe care s-o învăț.

Bielkowski se ocupa mult de mine, ca toți cei care voiau să-i fie pe plac mamei; păreau că-mi fac curte mie; dar eu cred că el nu făcea nimic din calcul, căci se lăsa totdeauna în voia firii sale spontane. Se ocupa de mine și fără știrea mamei; iar eu eram măgulit de dragostea deosebită pe care mi-o arăta. Acest om ciudat

a schimbat de la o zi la alta existența noastră oarecum monotonă într-un fel de sărbătoare nebunească. Nu, nu-i de ajuns să spui că se lăsa în voia firii sale: se zvârlea și se năpustea asupra plăcerii cu un fel de frenezie.

Ne-a dus timp de trei veri într-o vilă, mai bine zis într-un castel de pe versantul unguresc al Carpaților, în apropiere de *Eperjes*, unde mergeam adeseori cu trăsura. Dar, încă și mai des, călăream; și nimic nu-i plăcea mamei mai mult decât să străbată, la întâmplare, câmpiile și pădurea din împrejurimi, ce sunt de-o mare frumusețe. Poneiul pe care mi-l dăduse *Wladimir* a fost pentru mine, timp de mai bine de un an, ființa cea mai dragă din lume.

În vara următoare a venit *Ardengo Baldi*; m-a învățat să joc șah. Deprins de *Heldenbruck* să socotesc în minte, m-am obișnuit destul de repede să joc fără să mă uit pe tabla de șah.

Baldi se înțelegea bine cu *Bielkowski*. Seara, într-un turn singuratic, cufundați în liniștea parcului și a pădurii, rămâneam toți patru, până târziu, tot amestecând cărțile de joc; căci, deși nu eram decât un copil - aveam doar treisprezece ani -, *Baldi*, ca să poată juca în patru, mă învățase whist și să trișez.

Jongler, scamator, prestidigitator, acrobat; când *Baldi* veni la noi, imaginația mea de-abia ieșea din postul îndelungat la care o supusese *Heldenbruck*; eram înfometat de minuni, credul și

însuflețit de-o nevinovată curiozitate. Mai târziu, *Baldi* mi-a arătat trucurile lui; dar faptul că am pătruns în acea taină n-a putut să șteargă impresia de mister pe care mi-a făcut-o, în prima seară, când l-am văzut aprinzându-și liniștit țigara de la unghia degetului mic și, fiindcă pierduse la jocul de cărți, scoțând din urechea și din nasul meu rublele de care avea nevoie, lucru care m-a împietrit de spaimă, dar i-a distrat grozav pe cei de față, căci el declara cu același aer liniștit că: „ Din fericire, acest copil este o mină nesecată!”.

În serile în care era singur cu mama și cu mine, născocea întotdeauna câte un joc nou, vreo surpriză sau vreo farsă; îi maimuțărea pe toți apropiații casei, se strâmba, nu mai semăna deloc cu el însuși, imita toate vocile, strigătele animalelor, sunetele diferitelor instrumente, scotea zgomote ciudate, cânta, acompaniindu-se la guzlă singur, dansa, sălta, mergea în mâini, sărea peste mese și scaune și, descălțat, jongla cu picioarele ca japonezii, rotind paravanul sau măsuța din salon pe vârful degetului mare de la picior; cu mâinile făcea jonglerii și mai grozave; dintr-o hârtie boțită și ruptă, scotea o mulțime de fluturi albi, în care eu suflam cu înverșunare și pe care el, bătând dintr-un evantai, îi ținea suspendați în aer. Lucrurile din apropierea lui își pierdeau astfel greutatea și realitatea, ba chiar și prezența, sau căpătau o semnificație nouă, neașteptată, barocă, depărtată de orice

utilitate: „Există foarte puține lucruri cu care nu-i plăcut să jonglezi", spunea el. La auzul unor vorbe atât de ciudate, eu muream de râs, iar mama striga: „Oprește-te, *Baldi*! *Cadio* n-o să mai poată dormi", și adevărul e că aveam nervii tari dacă rezistam la asemenea încercări.

Am profitat mult de această școală; după câteva luni puteam, de multe ori, să-l învăț câte ceva chiar și pe *Baldi* însuși, și chiar...

— Văd, dragul meu, că ai primit o educație foarte îngrijită, îl întrerupse *Julius*.

Lafcadio începu să râdă, foarte amuzat de aerul consternat al romancierului.

— O! nimic din toate astea nu m-a marcat prea tare; nu vă fie teamă! Dar, nu-i așa, era vremea să apară unchiul *Faby*... Și a venit lângă mama, atunci când *Bielkowski* și *Baldi* au fost chemați la noile lor posturi.

— *Faby*? E cel al cărui scris l-am văzut pe prima pagină a carnetului?

— Da. *Fabian Taylor*, lord *Gravensdale*. El ne-a dus, pe mama și pe mine, într-o vilă pe care o închiriase la *Duino*, pe coasta Adriaticii, loc în care mi-am fortificat sănătatea. Coasta forma în acest loc o peninsulă stâncoasă, ocupată în întregime de proprietatea unde stăteam. Aici, sub pini, printre stânci, în fundul

golfulețelor sau înotând și vâslind pe mare, trăiam tot timpul ca un sălbatic. Fotografia pe care ați văzut-o și pe care am ars-o este din acea vreme.

— După părerea mea, zise *Julius*, în acea împrejurare ai fi putut să te prezinți mai decent.

— Tocmai că nu puteam, zise râzând *Lafcadio*; sub pretext că trebuie să mă bronzez, *Faby* îmi ținea sub cheie toate hainele până și lenjeria.

— Și ce spunea mama dumneavoastră?

— Se distra foarte tare; zicea că dacă invitații noștri se scandalizează, n-au decât să plece; dar asta nu-l izgonea pe niciunul dintre ei.

— Și cu învățătura?...

— Învățam atât de ușor, încât, până atunci, mama o cam neglijase; curând, urma să împlinesc cincisprezece ani; dintr-o dată, mama păru că-și dă seama și, după o minunată călătorie în Algeria cu unchiul *Faby* (cred că ăsta a fost cel mai frumos răstimp din viața mea), am fost trimis la *Paris* și încredințat unui fel de temnicer necruțător, care s-a ocupat de studiile mele.

— După o atât de mare libertate, e ușor de înțeles că această perioadă de constrângere vi s-a părut cam dură.

— N-aș fi suportat-o niciodată fără *Protos*. El locuia în aceeași

pensiune cu mine; ca să învețe franceza, se zicea; dar vorbea perfect; n-am înțeles niciodată ce făcea acolo; și nici ce făceam eu însumi. Lâncezeam; de *Protos* nu mă lega nicio prietenie, dar mă îndreptam spre el ca și cum ar fi putut să-mi aducă eliberarea. Cu puțin mai în vârstă decât mine, părea mai bătrân decât era în realitate, căci nu mai avea nimic copilăros nici în comportare și nici în gusturi. Avea trăsături neobișnuit da expresive, ce puteau, când voia, să exprime orice; dar, de obicei, părea un prostănac. Într-o zi, când făceam glume pe seama acestui lucru, mi-a răspuns că e bine să nu arăți prea mult când ești în realitate.

Era mulțumit câtă vreme părea doar modest; ținea să treacă drept prost. Se distra spunând ca pe oameni îi pierde faptul că preferă să facă paradă de calitățile lor și că nu știu să le ascundă. Trăia izolat de ceilalți; ba chiar și de mine, care eram singurul din pensiune pe care nu-l disprețuia. De îndată ce-l uimeam la vorbă, devenea de o elocință extraordinară; dar, de cele mai multe ori, era tăcut și părea că își face tot felul de gânduri negre, pe care tare aș fi vrut să le cunosc. Când îl întrebam: ce faceți aici? (niciunul dintre noi nu-l tutuia), răspundea: îmi iau avânt. Pretindea că, în viață, poți ieși din situațiile cele mai grele știind să spui când trebuie: atâta pagubă! Așa mi-am spus și eu când m-am hotărât să evadez.

Am plecat cu optsprezece franci în buzunar și am ajuns la

Baden, mâncând ce se nimerea și dormind pe unde puteam... Când am ajuns, eram mort de oboseală; dar, în general, mulțumit de mine, căci mai aveam încă trei franci; e adevărat că, pe drum, făcusem rost de alți cinci-șase. Aici am găsit-o pe mama cu unchiul de *Gesvres*, care a făcut mare haz de fuga mea și a hotărât să mă ducă înapoi la *Paris*; spunea că nu se putea împăca cu gândul că Parisul mi-a lăsat o atât de urâtă amintire. Și adevărul e că, atunci când m-am întors aici în tovărășia lui, Parisul mi-a apărut într-o lumină ceva mai bună.

Marchizului de *Gesvres* îi plăcea la nebunie să arunce cu banii în dreapta și-n stânga; era, pentru el, o necesitate continuă și puternică; ai fi zis că-mi era recunoscător că-l ajut să și-o satisfacă, sporindu-și pofta de a cheltui cu pofta mea. Spre deosebire de *Faby*, el mă învăța cum să mă îmbrac; cred că știam să port un costum; cu el aveam parte de o școală bună; eleganța sa era cu totul firească; mă înțelegeam minunat cu el. Ne petreceam dimineți întregi la cizmari, la croitori; dădea o atenție deosebită încălțămintei, după care - cum spunea el – îi poți cunoaște pe oameni la fel de bine și chiar mai bine decât după haine și după trăsăturile feței... M-a învățat să cheltuiesc fără să țin nicio socoteală a banilor și fără să mă întreb dacă voi mai avea cu ce să-mi satisfac fanteziile, dorințele sau foamea. Spunea că pe aceasta din

urmă trebuie s-o satisfaci ultima, căci (îmi aduc bine aminte de cuvintele sale) dorința sau fantezia, spunea el, sunt solicitări de-o clipă, în timp ce foamea poate fi regăsită mereu, tot mai puternică, pe măsură ce ai așteptat mai mult înainte de a ți-o potoli. Mă mai învăța să nu mă bucur mai mult de un lucru numai pentru că a costat mai scump și nici să nu mă bucur de el mai puțin, numai pentru că, printr-un noroc, nu m-a costat nimic.

Când mi-a murit mama, eram la *Paris*. M-au chemat pe neașteptate la *București*, printr-o telegramă; când am ajuns, am găsit-o moartă; am aflat că, după plecarea marchizului, făcuse multe datorii, pe care averea ei abia de putea să le acopere, așa că nu trebuia să sper că voi primi vreo copeică, vreun pfenig sau vreun groș. Curând după ceremonia funerară, m-am întors la *Paris*, unde credeam că-l voi găsi pe unchiul de *Gesvres*; dar el plecase pe neașteptate în Rusia, fără să lase vreo adresă.

N-o să vă spun toate gândurile ce mi-au trecut prin minte. Din fericire, mă pricepeam să fac unele lucruri, cu ajutorul cărora te poți descurca întotdeauna, dar cu cât nevoia mea era mai mare, cu atât și repulsia de a recurge la ele era mai puternică. Din fericire, într-o noapte, pe când mă plimbam buimac pe stradă, am întâlnit-o pe *Carola Venitequa*, cea pe care ați văzut-o, fosta amantă a lui *Protos*, care m-a găzduit în chip decent. După câteva zile, am fost

anunțat că, în chip destul de misterios, o mică pensie îmi va fi vărsată la un notar în prima zi a fiecărei luni; am oroare de clarificări și am luat acești bani fără să încerc să aflu de unde-mi vin. Apoi ați apărut dumneavoastră... Acum știți aproape tot ce voiam să vă spun.

— E foarte bine, zise solemn *Julius*, e foarte bine, *Lafcadio*, că acum aveți un venit: fără nicio meserie, fără învățătură, condamnat să trăiți din expediente... așa cum vă văd că sunteți, ați fi fost în stare de orice.

— Dimpotrivă, n-aș fi fost în stare de nimic, spuse *Lafcadio*, privindu-l cu gravitate. În ciuda tuturor lucrurilor pe care vi le-am spus, văd că nu mă cunoașteți încă. Nimic nu mă împiedică mai mult să fac ceva decât nevoia; întotdeauna am căutat doar ceea ce nu-mi poate folosi la nimic.

— Paradoxurile, de exemplu. Și credeți că asta vă poate hrăni?

— Depinde de stomac. Vă place să numiți paradox ceea ce nu convine stomacului dumneavoastră... Eu unul aș prefera să mor de foame decât să înghit tocana de logică cu care am văzut că vă hrăniți personajele.

— Îngăduiți-mi...

— Cel puțin pe eroul din ultima carte. E adevărat că prin el l-ați zugrăvit pe tatăl dumneavoastră? Grija de a-l menține, oriunde,

întotdeauna, consecvent cu dumneavoastră și cu el însuși, credincios față de îndatoririle sale, față de principiile sale, adică față de teoriile dumneavoastră... vă puteți închipui ce cred eu despre toate astea! Domnule de *Baraglioul*, acceptați acest adevăr; eu sunt o ființă a inconsecvențelor. Vedeți cât de mult am vorbit! Eu care, până ieri, mă consideram ca fiind cel mai tăcut, cel mai închis și mai retras dintre oameni! E bine însă că am făcut cunoștință. Dar mâine, în seara asta chiar, mă voi retrage din nou în mine însumi.

Romancierul, pe care aceste vorbe îl descumpăneau, încerca să-și recapete stăpânirea de sine:

— Convingeți-vă mai întâi că nu există inconsecvență nici în psihologie și nici în fizică, zise el. Sunteți un om în formare și...

Fu întrerupt de niște bătăi în ușă. Dar cum nu intră nimeni, *Julius* ieși să vadă cine e. Prin ușa pe care o lăsase deschisă, o voce nedeslușită ajunse până la *Lafcadio*. Urmă un moment de adâncă tăcere. După zece minute de așteptare, când *Lafcadio* se pregătea să plece, un slujitor în livrea veni și îi spuse:

— Domnul conte mi-a poruncit să-i spun domnului secretar că nu-l mai reține. Domnul conte a primit chiar acum vești proaste despre tatăl său și se scuză că nu poate să-și ia rămas-bun.

După tonul cu care erau spuse aceste cuvinte, *Lafcadio* a fost sigur că cineva adusese vestea că bătrânul conte murise. Își stăpâni

emoția.

— Iată că a venit momentul, își spuse el ajungând pe strada *Claude-Bernard*. *It is time to launch the ship.*[7] Ori de unde va sufla de acum înainte vântul, va fi bun. Dacă nu pot fi foarte aproape de bătrân, măcar să nu mă îndepărtez de el și mai mult încă.

Trecând prin fața cabinei portarului, îi dădu acestuia cutiuța pe care o purta la el din ajun.

— Vă rog să-i dați acest pachet domnișoarei *Venitequa* chiar în seara asta, când se va întoarce, zise el. Și vă rog să-mi faceți nota de plată.

O oră mai târziu, după ce-și făcuse bagajul, trimise să i se aducă o trăsură. Plecă fără să lase vreo adresă. Cea a notarului său ajungea.

1 pe cal (engl.)

2 Aici începe cartea noii exigențe și a supremei virtuți. (it.)

3 Până într-acolo încât se taie. (it.)

4 Mai întâi trebuie să știm cine e. (it.)

5 Dar cine știe dacă mai trăiește?... (it.)]

6 Trebuie să ne obișnuim cu această noua propunere (it.)

7 E timpul să lansăm corabia la apă (engl.)

CARTEA A TREIA

AMÉDÉE FLEURISSOIRE

I

Contesa Guy de Saint-Prix, sora mai mică a lui *Julius*, pe care moartea contelui *Juste-Agénor* o adusese pe neașteptate la *Paris*, nu se întorsese de multă vreme în frumosul castel din *Pezac*, aflat la patru kilometri de *Pau*, pe care, după ce rămăsese văduvă și mai ales după căsătoria copiilor ei, nu-l părăsea niciodată - când, într-o bună zi, primi aici o vizită bizară.

Tocmai se întorcea din obișnuita ei plimbare matinală într-o trăsurică ușoară pe care o conducea ea însăși, când fu anunțată că un călugăr o aștepta de o oră în salon. Necunoscutul spunea că vine din partea *cardinalului André*, așa cum de altfel arăta și cartea de vizită ce-i fu înmânată contesei; cartea de vizită era pusă într-un plic; pe ea, sub numele cardinalului, erau scrise cu litere fine și aproape feminine, următoarele cuvinte:

Îl recomand în mod special atenției contesei de Saint-Prix pe abatele J.P. Salus, canonic la mănăstirea din Virmontal.

Asta era tot; dar era de ajuns: contesa îi primea cu plăcere pe

oamenii *Bisericii*; mai mult, *cardinalul André* avea mare influență asupra contesei. Ajunse dintr-un salt în salon și se scuză că s-a lăsat așteptată.

Canonicul din *Virmontal* era un bărbat frumos; pe chipul lui nobil strălucea o energie bărbătească ce se îmbina (îndrăznesc să spun) în mod ciudat cu ezitanta precauție a gesturilor și a vocii sale, după cum părul lui aproape alb contrasta cu obrazul tânăr și proaspăt.

Cu toată bunăvoința contesei, conversația se lega greu, prin fraze convenționale despre doliul recent al contesei, sănătatea *cardinalului André*, noul eșec al lui *Julius* la Academie. Vocea călugărului devenea tot mai înceată, iar expresia feței lui tot mai tristă. Se ridică de pe scaun și, în loc să-și ia rămas-bun, spuse:

— Aș vrea, doamnă contesă, să vă vorbesc din partea *Cardinalului* despre un lucru grav. Dar din aceasta cameră se aude totul; numărul ușilor mă sperie; mi-e frică să nu fim auziți.

Contesei îi plăceau la nebunie confidențele; îl introduse pe canonic într-un mic budoar în care nu puteai intra decât printr-un salon, și închise ușa:

— Aici suntem la adăpost, zise ea. Vorbiți fără teamă.

Dar, în loc să vorbească, abatele, care se așezase în fața contesei pe un fotoliu mic și scund, scoase din buzunar o batistă și își

înăbuși un hohot de plâns. Uluită, contesa întinse mâna spre un coșuleț cu lucru de mână ce se afla pe o măsuță de lângă ea, căută în el un borcănel cu săruri, ezită să-l ofere oaspetelui și, în cele din urmă, se hotărî să-l folosească ea însăși.

— Iertați-mă, spuse abatele, arătându-și fața congestionată. Doamnă contesă, sunteți o catolică prea bună ca să nu mă înțelegeți și să nu-mi împărtășiți emoția.

Contesa avea oroare de efuziuni; se ascunse cu decență în spatele unui lornion. Abatele își reveni în simțiri și, apropiindu-și puțin fotoliul de cel al contesei, spuse:

— Doamnă contesă, nu m-aș fi hotărât să vin să vă vorbesc, dacă n-aș fi primit din partea *cardinalului André* asigurarea că credința dumneavoastră nu este nicidecum o mondenitate, un simplu veșmânt al indiferenței...

— Spuneți despre ce e vorba, domnule abate.

— *Cardinalul* m-a asigurat că pot să am absolută încredere în discreția dumneavoastră, o discreție de confesor, dacă pot îndrăzni să spun astfel...

— Dar, domnule abate, iertați-mă: dacă e vorba de o taină pe care o cunoaște cardinalul, de o taină atât de importantă, de ce nu mi-a vorbit el însuși despre ea?

Surâsul abatelui o făcu pe contesă să înțeleagă că întrebarea nu

fusese la locul ei.

— Să vă fi trimis o scrisoare! Dar, doamnă, în zilele noastre, la poștă se deschid toate scrisorile cardinalilor.

— Putea să vă încredințeze această scrisoare dumneavoastră.

— E adevărat, doamnă, dar câte nu se pot întâmpla cu o scrisoare! Suntem atât de supravegheați! Și mai e ceva: cardinalul preferă să ignore ceea ce mă pregătesc să vă spun și să nu se amestece... Ah! Doamnă, curajul mă părăsește și nu știu dacă...

— Domnule abate, nu mă cunoașteți, așa că nu mă pot supăra că nu aveți mai multă încredere în mine, spuse contesa cu blândețe, întorcând capul și lăsând să-i cadă lornionul din mână. Pentru tainele ce mi se încredințează, am cel mai mare respect. Dumnezeu mi-e martor că n-am trădat niciodată, niciuna. Dar niciodată n-am cerut să mi se facă vreo confidență...

Contesa schiță o mică mișcare, ca și cum ar fi vrut să se ridice de pe scaun, dar abatele întinse mâna spre ea și-o opri.

— Doamnă, mă veți ierta dacă veți binevoi să vă gândiți că sunteți prima femeie - subliniez - prima, pe care cei ce mi-au încredințat această înfricoșătoare misiune au considerat-o demnă de a afla și de a păstra taina. Și vă mărturisesc că mă cuprinde teama simțind că această revelație este foarte apăsătoare și stânjenitoare pentru puterea de înțelegere a unei femei.

— Bărbații își fac mari iluzii cu privire la lipsa capacității de înțelegere a femeilor, spuse destul de sec contesa; apoi, cu mâinile puțin ridicate, își ascunse curiozitatea și luă aerul absent, resemnat și ușor extatic pe care îl considera potrivit pentru a primi o atât de mare taină a bisericii. Abatele își apropie din nou fotoliul de ea.

Dar taina pe care *abatele Salus* se pregătea s-o încredințeze contesei mi se pare și acum prea uluitoare și prea ciudată ca să îndrăznesc să o înfățișez aici fără o și mai mare precauție:

Există romanul și există istoria! Critici avizați au considerat romanul ca fiind o istorie ce ar fi putut să existe și istoria un roman care a existat. Trebuie să recunoaștem că arta romancierului ne face, adeseori, să dăm crezare lucrurilor spuse de el, după cum, uneori, evenimentul real ni se pare de necrezut. Din păcate, unii sceptici neagă faptul de îndată ce e mai neobișnuit. Dar eu nu scriu pentru aceștia.

Faptul că reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ a putut fi, prin manevrele *Quirinal*ului, răpit, din *Sfântul Scaun*, întregii creștinătăți îi este o problemă foarte spinoasă, pe care nu am curajul să o ridic aici. Dar istoria consemnează că pe la sfârșitul anului 1893 a circulat un zvon, că multe suflete credincioase au fost tulburate. Câteva ziare au vorbit cu frică despre acest

eveniment; ele au fost reduse la tăcere. La *Saint-Malo* a apărut o broșură pe această temă; a dispărut însă din circulație. Și asta nu numai pentru că *francmason*ii nu voiau ca povestea acestei îngrozitoare nelegiuiri să se răspândească, dar și pentru că catolicii nu îndrăzneau sau nu se resemnau să sprijine colectele extraordinare ce avuseseră loc cu acest prilej. Și, cu siguranță că multe suflete credincioase au făcut mari sacrificii ca să dea bani (sumele adunate se ridicau probabil la aproape o jumătate de milion), dar nu e sigur că toți cei care primeau banii erau cu adevărat credincioși, putând fi uneori chiar escroci. Pentru că în lipsa convingerii religioase, ca să poți duce la bun sfârșit această chetă, aveai nevoie de îndrăzneală, de pricepere, de tact, elocință, de o bună cunoaștere a oamenilor și a faptelor, de sănătate, însușiri pe care le puteau avea doar câțiva indivizi de felul lui *Protos*, vechiul prieten al lui *Lafcadio*. Îi spun cinstit cititorului; el este cel care s-a prezentat contesei sub numele și înfățișarea de împrumut a canonicului din *Virmontal*.

Contesa, hotărâtă să nu mai deschidă gura, să nu-și mai schimbe atitudinea și nici expresia, înainte de a i se spune întreaga taină, îl asculta, imperturbabilă, pe falsul preot, care își recăpăta tot mai mult siguranța de sine. Acesta se ridicase și mergea cu pași mari. Pentru a o pregăti mai bine, luă povestea, dacă nu chiar de la

început (conflictul de bază dintre Lojă și *Biserică* nu existase oare întotdeauna?), cel puțin din momentul când se declarase marea ostilitate. Mai întâi o invită pe contesă să-și aducă aminte de două scrisori adresate de papă în decembrie '92, una poporului italian și cealaltă episcopilor, menite să-i ferească pe catolici de acțiunile *francmason*e; apoi, cum contesa nu-și mai aducea aminte, trecu la un eveniment mai îndepărtat și îi aminti de ridicarea statuii lui *Giordano Bruno*, fapt hotărât și adus la îndeplinire de *Crispi*, în spatele căruia, până atunci, se ascunsese *Loja*. Îi spuse că *Crispi*, supărat că papa i-a respins propunerile, a refuzat să trateze cu el (și prin a trata nu trebuia oare să înțeleagă să facă ce vrea papa și să se supună acestuia?). Schiță în câteva cuvinte acea zi groaznică; taberele pregătindu-se de luptă; *francmason*ii scoțându-și, în sfârșit, masca și - în timp ce corpul diplomatic acreditat pe lângă *Sfântul Scaun* se ducea la *Vatican*, manifestându-și prin acest act, o dată cu disprețul pentru *Crispi*, venerația față de *Sfântul Părinte* ce fusese jignit și *Loja*, cu drapelele desfășurate, aclamându-l pe marele blasfemiator în piața *Campo dei Fiori*, unde se înălța provocatorul idol.

— La consistoriul ce-a urmat curând, în 30 iunie 1889, continuă el (în picioare, se sprijinea acum de măsuță, stând aplecat spre contesă și cu brațele întinse spre ea), *Leon al XIII-lea* și-a

exprimat marea sa indignare. Protestul a fost auzit de întreaga lume; și întreaga creștinătate a tremurat aflându-i spusele: că vrea să părăsească *Roma*! Să părăsească *Roma*, subliniez!... Doamnă contesă, dumneavoastră știți toate aceste lucruri și, ca și mine, ați suferit din pricina lor și vă amintiți de ele. *Crispi* a pierdut puterea. Dar oare *Biserica* avea să se bucure de liniște? În decembrie 1892, papa scria cele două scrisori. Doamnă...

Se așeză, își apropie brusc fotoliul de canapea și, apucând-o pe contesă de braț, spuse:

— După o lună, papa era băgat la închisoare.

Cum contesa se încăpățâna să nu scoată nicio vorbă, canonicul îi lăsă brațul și continuă pe un ton mai calm:

— Doamnă, nu voi încerca să vă stârnesc mila față de suferințele unui captiv; sufletul femeilor este gata întotdeauna să se înduioșeze în fața nenorocirilor. Contesă, mă adresez inteligenței dumneavoastră: vă rog să vă gândiți la deruta în care ne aflăm noi, creștinii, în urma dispariției conducătorului nostru spiritual.

Pe fruntea palidă a contesei apăru o cută ușoară.

— Fără papă este îngrozitor, doamnă. Dar asta nu-i nimic, cu un papă fals este încă și mai îngrozitor. Căci, ca să-și ascundă crima, dar, ce spun eu? ca să invite *Biserica* să renunțe la puterea ei și să se predea ea însăși, *Loja* a instalat pe tronul pontifical, în locul

lui *Leon al XIII-lea*, un om al *Quirinal*ului, o marionetă cu chipul sfintei lor victime, un impostor, față de care, de teamă să nu ne facă rău, trebuie să ne prefacem că ne supunem și în fața căruia - ce rușine! -, cu prilejul Jubileului, s-a înclinat întreaga creștinătate.

La aceste cuvinte, batista pe care o tot frământa în mâini se rupse.

— Primul act al falsului papă a fost acea enciclică, prea-bine cunoscută, Enciclica către Franța, din pricina căreia inima fiecărui francez demn de acest nume mai sângerează încă și acum. Da, da, doamnă, știți bine cât de mult a suferit nobila dumneavoastră inimă de contesă auzind cum *Sfânta Biserică* reneagă sfânta cauză a regalității; așa cum am spus, *Vatican*ul a salutat *Republica*. Liniștiți-vă, doamnă! Aveți tot dreptul să vă mirați. Liniștiți-vă, doamnă contesă! Gândiți-vă cât de mult a suferit *Sfântul nostru Părinte* captiv, auzindu-l pe acest impostor că-l proclamă republican!

Apoi, dându-se pe spate, cu un hohot de râs:

— Și ce-ați gândit, *contesă de Saint-Prix*, despre audiența - venită ca un corolar la această crudă enciclică - pe care *Sfântul Părinte* a acordat-o redactorului de la *Le Petit Journal*? De la *Le Petit Journal*, doamnă contesă! Vai, Doamne! *Leon al XIII-lea* publicat în *Le Petit Journal*! Vă dați bine seama că-i cu neputință.

Nobila dumneavoastră inimă cred că v-a spus deja demult că-i un papă fals!

— Dar, exclamă contesa, neputând să se mai abțină, acest lucru trebuie strigat în gura mare, ca să audă întreaga lume.

— Dimpotrivă, doamnă, e un lucru ce nu trebuie spus nimănui! strigă călugărul cu o voce tunătoare; da, acum nu trebuie spus nimănui; trebuie să păstrăm tăcerea ca să putem acționa.

Apoi, scuzându-se, spuse cu o voce ce devenise, deodată, plângăreață:

— Observați că vă vorbesc ca unui bărbat.

— Aveți dreptate, domnule abate. Să așteptăm, ați spus. Repede: ce ați hotărât?

— Ah! știam că voi descoperi la dumneavoastră acea nobilă nerăbdare bărbătească, demnă de sângele celor din familia *Baraglioul*. Dar, în această împrejurare, nimic nu-i mai primejdios decât un zel prea mare. Doamnă, chiar dacă vreo câțiva aleși sunt acum la curent cu aceste fapte îngrozitoare, trebuie neapărat să contăm pe discreția lor absolută și pe deplina lor supunere față de indicațiile ce le vor fi date la timpul potrivit. A acționa fără noi înseamnă a acționa împotriva noastră. Și, în afară de dezaprobarea ecleziastică ce va putea aduce după ea excomunicarea, orice inițiativă individuală se va izbi de dezmințirile categorice și

vehemente ale celor care fac parte din tabăra noastră. Doamnă, aici e vorba de o cruciadă ascunsă. Iertați-mă că insist asupra acestui lucru, dar cardinalul m-a însărcinat în mod special să va avertizez; cardinalul vrea să pară că nu știe nimic despre această poveste și, dacă i se va vorbi despre ea, se va preface că nu înțelege despre ce este vorba. *Cardinalul* nu vrea să se știe că s-a întâlnit cu mine; dacă, mai târziu, evenimentele ne mai pun în legătură, să rămână stabilit că dumneavoastră și cu mine nu ne-am vorbit niciodată. *Sfântul Părinte* va ști curând să-i recunoască pe adevărații săi slujitori.

Cam dezamăgită, contesa spuse, timid:

— Și atunci?

— Acționăm, doamnă contesă, nu vă fie teamă. Sunt împuternicit să vă dezvălui o parte din planul nostru de luptă.

Se așeză comod în fotoliu, chiar în fața contesei; aceasta stătea cu pieptul înainte, cu coatele pe genunchi, cu bărbia în palme.

Începu să-i spună că papa nu era închis la *Vatican*, ci probabil în *castelul Sant' Angelo* care, după cum cu siguranță știa și contesa, comunica cu *Vatican*ul printr-un coridor subteran; că n-ar fi prea greu să fie scos din această închisoare, dacă n-ar fi fost teama, aproape superstițioasă, pe care fiecare dintre slujitori o avea față de

*francmason*erie, deși în sufletul lor erau alături de *Biserică*. Și *Loja* conta tocmai pe această teamă; exemplul *Sfântului Părinte*, ce fusese întemnițat, menținea groaza în suflete. Niciun slujitor nu consimțea să dea ajutor decât după ce i se asigurau condițiile să plece cât mai departe, pentru a trăi la adăpost de persecuții. În acest scop, o serie de oameni credincioși și de o discreție recunoscută dăduseră sume mari de bani. Nu mai rămânea de înlăturat decât o singură piedică, dar pentru care era nevoie de o sumă de bani mai mare decât pentru toate celelalte puse la un loc. Căci această piedică era un prinț, șeful temnicerilor ce-l păzeau pe *Leon al XIII-lea*.

— Vă amintiți, doamnă contesă, în ce mister rămâne învăluită dubla moarte a arhiducelui *Rudolf*, prințul moștenitor al Austro-Ungariei, și a tinerei lui soții, găsită aproape moartă lângă el - *Maria Wettsyera*, nepoata prințesei *Grazioli* -, cu care se căsătorise de curând? S-a spus că e vorba de sinucidere! Pistolul nu era acolo decât pentru a lăsa să se creadă asta: adevărul e că amândoi fuseseră otrăviți. Îndrăgostit nebunește de *Maria Wettsyera*, un văr de-al soțului ei mare duce - el însuși mare duce - nu mai putuse îndura s-o vadă a altuia... După această groaznică faptă, *Jean-Salvador de Lorraine*, fiul *Mariei-Antoaneta*, marea ducesă de *Toscana*, a părăsit curtea rudei sale, împăratul *Franz-Iosif*. Știindu-se

descoperit la *Viena*, s-a dus la papă să-și mărturisească fapta, să-l implore și să-l înduplece să-l ierte. Papa l-a iertat. Dar sub pretext că trebuie să se pocăiască, *Monaco* - cardinalul *Monaco La Valette* - l-a închis în *castelul Sant' Angelo*, unde suferă mari chinuri de trei ani.

Canonicul spuse toate astea cu o voce monotonă; apoi, făcând un mic semn cu piciorul, continuă:

— Pe el l-a făcut *Monaco* șeful temnicerilor ce-l păzesc pe *Leon al XIII-lea*.

— Cum! cardinalul! strigă contesa; un cardinal poate fi *francmason*?

— Din nefericire, da! spuse, dus pe gânduri, canonicul. *Loja* a pătruns cu putere și în *Biserică*. Vă dați seama și dumneavoastră, doamnă contesă, că dacă *Biserica* ar fi știut să se apere ea însăși mai bine, nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat. *Loja* n-a putut pune mâna pe *Sfântul Părinte* decât cu ajutorul câtorva oameni cu rang foarte înalt.

— Dar e îngrozitor!

— Ce să vă mai spun, doamnă contesă? *Jean-Salvador* credea că este prizonierul *Bisericii*, când el era, de fapt, prizonierul *francmason*ilor. Și nu consimte să ne ajute să-l eliberăm pe *Sfântul Părinte* decât dacă în același timp îi îngăduim, lui însuși să fugă. Și trebuie să fugă undeva foarte departe, într-o țară de unde nu poate

fi extrădat. Pentru asta cere două sute de mii de franci.

La auzul acestor cuvinte, *Valentine de Saint-Prix*, care de câteva clipe se trăsese înapoi și lăsase să-i cadă brațele, își aruncă capul pe spate, scoase un geamăt slab și își pierdu cunoștința. Călugărul se grăbi să-i spună:

— Liniștiți-vă, doamnă contesă - și o bătea pe mâini: apoi îi duse borcănașul cu săruri la nări:

— Din aceste două sute de mii de franci, avem o sută patruzeci - și, în timp ce contesa deschidea

— *Ducesa de Lectoure* n-a dat decât cincizeci; mai rămân de dat șaizeci.

— Îi vei avea, șopti, abia auzit, contesa.

— Contesă, *Biserica* nu se îndoia de dumneavoastră.

Se ridică, grav, aproape solemn, lăsă să treacă un timp și apoi spuse:

— *Contesă de Saint-Prix*, am cea mai deplină încredere în generosul dumneavoastră cuvânt; dar gândiți-vă la greutățile de tot felul care vor însoți, vor stingheri și poate chiar vor împiedica remiterea acestei sume; sumă - subliniez - pe care chiar dumneavoastră trebuie să uitați că mi-ați dat-o, pe care eu însumi trebuie să fiu gata să neg c-am primit-o și pentru care nu-mi va fi îngăduit să vă dau nicio chitanță... Din prudență nu o pot primi

decât de la mână la mână, din mâna dumneavoastră în mâna mea. Suntem supravegheați. Prezența mea în castel poate să dea naștere la tot felul de vorbe. Poți vreodată să fii absolut sigur de servitori? Gândiți-vă la alegerea în Academie a contelui de *Baraglioul*! Eu nu trebuie să mă mai întorc aici.

Și cum, după ce spusese aceste cuvinte, stătea drept în fața ei, fără să se miște sau să vorbească, contesa înțelese:

— Dar, domnule abate, vă dați seama că nu am asupra mea această sumă enormă. Și chiar...

Abatele începu să dea semne de nerăbdare; așa că ea nu îndrăzni să adauge că ar avea nevoie de oarecare timp ca s-o adune (căci spera că nu va trebui s-o dea toată din punga ei). Spuse în șoaptă:

— Cum să facem...

Apoi, chipul canonicului părându-i tot mai amenințător, spuse:

— Am aici, sus, câteva bijuterii...

— A, nu, doamnă! Bijuteriile sunt amintiri: mă vedeți pe min vânzându-le? Și credeți că vreau să dau sfoară-n țară ca să le vând la cel mai bun preț? Aș risca să compromit atât persoana dumneavoastră, cât și acțiunea noastră.

Vocea sa gravă devenea, pe nesimțite, aspră și violentă. Cea a

contesei tremura ușor.

— Așteptați o clipă, domnule canonic: să văd ce mai am prin sertare...

După puțin timp contesa coborî. Ținea în mâna-i crispată niște bancnote albastre.

— Din fericire, tocmai am primit niște bani de la cei ce-mi lucrează pământul. Pot să vă dau șase mii cinci sute de franci.

— Dar ce să fac cu suma asta? Și, mâhnit și plin de dispreț, o îndepărtă pe contesă cu un gest nobil:

— Nu, doamnă, nu! nu voi lua acești bani. Nu-i voi lua decât odată cu ceilalți. Oamenii integri cer integralitate. Când ați putea să-mi dați întreaga sumă?

— Cât timp îmi acordați?... O săptamână? întrebă contesa, care se gândea să facă o colectă.

— *Contesă de Saint-Prix*, oare *Biserica* a greșit? O săptamână! Nu vă voi spune decât atât:

PAPA AȘTEAPTĂ!

Apoi, ridicându-și brațele spre cer:

— Cum! vă bucurați de neprețuita onoare de a avea în mâinile dumneavoastră eliberarea sa, și întârziați s-o faceți!.. Temeți-vă, doamnă contesă, temeți-vă! nu v-aș dori ca Dumnezeu, când vă va veni sorocul, să vă lase sufletul păcătos să aștepte și să tânjească pe

pragul Paradisului!

Devenea amenințător și furios; apoi, dintr-o dată, își duse la buze crucifixul și se cufundă într-o scurtă rugăciune.

— Dar am nevoie de timp ca să scriu la *Paris*! gemu, deznădăjduită, contesa.

— Să telegrafiați! Ca bancherul dumnavoastră să verse cei șaizeci de mii de franci la Creditul funciar din *Paris*, care va telegrafia apoi Creditului funciar din *Pau* să vă verse imediat suma. E o nimica toată.

— Am bani la *Pau*, îndrăzni să spună contesă.

— La un bancher?

— Chiar la Creditul funciar.

Auzind acestea, abatele fu cuprins de indignare.

— Ah, Doamnă, de ce mi-o spuneți pe asemenea căi ocolite? Așa vă arătați zelul? Ce-ați zice acum dacă v-aș respinge ajutorul?

Apoi, mergând prin încăpere, cu mâinile încrucișate la spate și parcă supărat de tot ceea ce ar mai fi putut să audă, zise:

— Purtarea dumneavoastră e mai mult decât nepăsătoare (și plescăi ușor din limbă, ca să-și manifeste dezgustul); e chiar duplicitară.

— Domnule abate, vă implor...

Timp de câteva clipe, abatele continuă să se plimbe prin

cameră, încruntat, inflexibil. În cele din urmă zise:

— Știu că-l cunoașteți pe abatele Boudin, cu care voi lua masa chiar în dimineața asta (își scoase ceasul)... și pe care-l voi face să mă aștepte. Scrieți un cec pe numele lui; el va lua pentru mine cele șaizeci de mii de franci pe care mi le va da imediat. Când îl veți vedea, spuneți-i, pur și simplu, că „erau bani pentru capela pocăinței"; este un om discret, care știe să se poarte și care nu va insista. Ce mai așteptați?

Contesa, care stătea pe canapea, sleită de puteri, se ridică, se târî spre un birouaș pe care-l deschise, scoase de acolo un carnet de culoare măslinie-verde, rupse o foaie și o acoperi cu scrisul ei alungit.

— Iertați-mă, doamnă contesă, că adineauri v-am bruscat puțin, zise abatele cu o voce îmblânzită și luând cecul pe care i-l întindea contesa. Dar sunt în joc atâtea mari interese!

Apoi, strecurând cecul într-un buzunar interior:

— Ar fi o necuviință să vă mulțumesc, nu-i așa? Chiar și în numele Celui în mâinile căruia eu nu sunt decât un foarte neînsemnat instrument.

Izbucni într-un mic hohot de plâns, pe care și-l înăbuși în batistă; dar, revenindu-și pe dată, lovi din călcâi și murmură repede o frază într-o limbă străină:

— Sunteți italian? întrebă contesa.

— Spaniol! Sinceritatea simțămintelor mele o spune.

— Oricum, nu accentul. Vorbiți, cu adevărat, o franceză atât de curată...

— Sunteți prea amabilă, doamnă contesă; iertați-mă că trebuie să vă las chiar acum. Datorită micii noastre înțelegeri, va trebui să ajung chiar în seara asta la Norbonne, unde arhiepiscopul mă așteaptă cu multă nerăbdare. Adio!

Luase mâinile contesei într-ale sale și o privea fix, stând la o ușoară distanță:

— Adio, *contesă de Saint-Prix*; își puse apoi degetul pe buze și-i mai spuse:

— Și amintiți-vă că un singur cuvânt al dumneavoastră ar putea strica totul.

Nu ieșise bine din încăpere, și contesa alergă la sonerie.

— Amelie, spune-i lui Pierre să pregătească trăsura îndată după micul dejun, ca să mergem în oraș. A! încă o clipă... Germain să încalece pe bicicletă și să-i ducă doamnei *Fleurissoire* bilețelul pe care i-l voi da.

Și, aplecată deasupra birouașului pe care nu-l închisese, scrise:

Dragă doamnă,

Voi trece să vă văd. Așteptați-mă pe la ora două. Vreau să vă

spun un lucru de-o mare gravitate. Faceți în așa fel ca să fim singure.

Semnă, puse bilețelul în plic și îi întinse plicul lui Amelie.

II

Doamna *Amédée Fleurissoire*, născută *Péterat*, sora mai mică a lui *Veronique Armand-Dubois* și a lui *Marguerite de Baraglioul*, răspundea la numele ciudat de *Amica*. *Philibert Péterat*, botanist care se făcuse - sub cel de-al doilea imperiu - destul de bine-cunoscut prin nefericirile sale conjugale, hotărâse, încă din tinerețe, să dea copiilor pe care-i va avea nume de flori. Unii prieteni considerară oarecum neobișnuit numele de *Veronique*, cu care își boteză primul copil; dar când, botezându-l pe cel de-al doilea cu numele de *Marguerite*, auzi spunându-se că își schimbase gândul, că cedase opiniei publice și că intrase în banalitate, se hotărî, brusc enervat, să-și gratifice cea de-a treia progenitură cu un nume atât de indiscutabil botanic, încât să închidă gura tuturor bârfitorilor.

După puțin timp de la nașterea lui *Amica*, *Philibert*, a cărui fire se cam înăcrise, se despărți de soția sa, părăsi capitala și se instală în *Pau*. Soția lui stătea iarna la *Paris*, dar, o dată cu primele zile frumoase de primăvară, se întorcea la *Tarbes*, orașul ei natal,

unde își primea cei doi copii mai mari într-o veche casă a familiei.

Veronique și *Marguerite* își împărțeau anul între *Tarbes* și *Pau*. *Amica*, neluată în seamă de surorile și de mama ei, fiind - e adevărat - cam slabă de minte și mai mult vrednică de milă decât drăguță, locuia, atât iama cât și vara, lângă tatăl ei.

Cea mai mare bucurie a fetiței era să meargă cu tatăl ei pe câmp să strângă plante; dar adeseori maniacul, lăsându-se în voia proastei sale dispoziții, o părăsea și pornea singur în vreo lungă plimbare, după care se întorcea acasă zdrobit de oboseală; îndată după masă, se băga în pat fără să-i adreseze fiicei sale nici măcar un surâs sau un cuvânt. Uneori cânta la flaut, repetând la nesfârșit aceleași melodii. În restul timpului, desena cu migală tot felul de flori.

Fetița se afla în grija unei bătrâne bone supranumite *Reseda*, care se ocupa de bucătărie și de menaj; această femeie o învăță puținele lucruri pe care le știa. Supusă acestui regim de viață, la zece ani, *Amica* de-abia știa să scrie. Respectul față de om îl făcu pe *Philibert* să priceapă în cele din urmă că trebuie să facă ceva pentru ea. *Amica* fu dată la pensionul unei văduve, doamna *Semène*, care se ocupa de vreo douăsprezece fete și de câțiva băieți, cărora le întipărea în minte o serie de cunoștințe elementare.

Amica Péterat, ființă încrezătoare și lipsită de apărare, nu-și închipuise niciodată că numele ei ar putea stârni râsul. În ziua

intrării la pension, descoperi dintr-o dată cât e de ridicol; valul de cuvinte de batjocură o îndoi ca pe o algă firavă; se înroși, păli, plânse; iar doamna *Semène*, pedepsind toată clasa pentru purtare necuviincioasă, izbuti să învenineze o izbucnire lipsită de răutate.

Lungă, moale, anemică, hăbăucă, *Amica* stătea în mijlocul clasei bălăbănindu-și mâinile, când doamna *Semène* spuse:

— Domnișoară *Péterat*, treci în banca a treia de pe partea stângă, iar clasa, în ciuda dojenilor profesoarei, se porni din nou, și mai zdravăn pe râs.

Biata *Amica*. Viața nu-i mai apărea decât ca un drum întunecat, mărginit de vorbe grosolane și de ticăloșii. Din fericire, doamna *Semène* nu rămase nesimțitoare la tristețea sa și curând fetița își găsi alinare în preajma văduvei.

După orele de clasă, *Amica* mai întârzia la pension, ca să-l găsească pe tatăl ei acasă; doamna *Semène* avea o fiică cu șapte ani mai mare decât *Amica*, ce era puțin cocoșată, dar cu o fire plăcută; în speranța că-i va găsi un soț, doamna *Semène* primea musafiri în fiecare duminică seara și organiza, de două ori pe an, matinee duminicale, cu recitări și dans; la aceste serbări veneau, din recunoștință, câteva dintre vechile ei eleve însoțite de părinții lor și, din lipsă de ocupație, câțiva adolescenți săraci și fără niciun viitor. *Amica* lua parte la toate aceste întruniri; era ca o floare lipsită de

strălucire, discretă până la a se șterge cu totul, dar care totuși nu avea să rămână neobservată.

Când *Amica*, în vârstă de paisprezece ani, își pierdu tatăl, doamna *Semène* o luă la ea pe biata fetiță orfană, ale cărei surori mai mari nu veniră s-o vadă decât rareori. Totuși, în timpul uneia dintre aceste scurte vizite, *Marguerite* îl întâlni pentru prima oară pe cel care, doi ani mai târziu, avea să-i devină soț; *Julius de Baraglioul*, pe atunci în vârstă de douăzeci și opt de ani, aflat în vilegiatură la bunicul său *Robert de Baraglioul* care, așa cum am spus, se stabilise în vecinătatea localității *Pau*, la puțin timp de la anexarea ducatului de *Parma* de către Franța.

Ilustra căsătorie a lui *Marguerite* (la urma urmei, domnișoarele *Péterat* nu erau cu totul lipsite de avere) făcea ca în ochii orbiți de atâta strălucire ai lui *Amica*, sora ei să-i pară și mai îndepărtată; bănuia că niciodată vreun conte nu se va apleca deasupra ei spre a-i simți parfumul. *Amica* își invidia sora și pentru că izbutise să scape de numele neplăcut de *Péterat*. Numele de *Marguerite* era fermecător. Și cât de bine suna împreună cu de *Baraglioul*. Vai! oare cu ce nume trebuia să se asocieze cel de *Amica*, pentru a nu fi ridicol?

Dezgustată de pozitivismul vieții, sufletul său închis și umilit începea să iubească poezia. La șaisprezece ani, fata își purta părul în

bucle lungi, ce-i cădeau de-o parte și de alta a obrazului palid; lângă părul-i negru, ochii albaștri și visători păreau a se mira. Vocea-i nu era melodioasă, dar nici aspră; citea și încerca să scrie versuri. Lua drept poetic tot ceea ce o ajuta să evadeze din viață.

La seratele doamnei *Semène* veneau doi tineri legați printr-o caldă prietenie încă de pe când erau copii; unul, deșirat fără să fie înalt, și nu atât slab cât subțiratic, cu părul mai mult decolorat decât blond, cu nasul mare și cu privirea timidă: numele lui era *Amédée Fleurissoire*. Celălalt, gras și scurt, cu părul negru și aspru, avea ciudatul obicei de a-și ține capul aplecat spre umărul stâng, gura deschisă și mâna dreaptă întinsă înainte: acesta era *Gaston Blafaphas*. Tatăl lui *Amédée* era cioplitor în marmură, antreprenor de monumente funerare și negustor de coroane mortuare; *Gaston* era fiul unui farmacist de vază.

(Oricât de ciudat poate să pară, numele de *Blafaphas* este foarte răspândit prin satele din regiunea munților Pirinei, deși uneori este scris în diferite feluri. Numai în orășelul Sta..., cel care scrie aceste rânduri a cunoscut un *Blaphaphas* notar, un *Blafafaz* frizer, un *Blaphaface* cârnățar, care, fiind întrebați, au spus că nu se trag din același neam; fiecare avea un oarecare dispreț față de numele cu grafism neelegant al celorlalți doi. Dar aceste observații filologice nu sunt interesante decât pentru o categorie destul de

restrânsă de cititori).

Ce-ar fi fost *Fleurissoire* și *Blafaphas* unul fără celălalt? E greu de închipuit. La liceu, în recreații, îi vedeai mereu împreună luați mereu în râs de ceilalți, consolându-se reciproc, încurajându-se, ajutându-se. Erau numiți cei doi *Blafafoires*. Prietenia lor era pentru fiecare unica ancoră, o oază în nemilosul deșert al vieții. Când unul avea o bucurie, voia pe dată s-o împartă cu celălalt; sau, mai bine zis, nu puteau simți nicio bucurie dacă nu o împărtășeau în doi.

Elevi mediocri, deși foarte silitori, și refractari, din fire, față de cultură, cei doi *Blafafoires* ar fi fost întotdeauna ultimii din clasă fără ajutorul lui *Eudoxe Levichon* care, în schimbul unor mici câștiguri, le corecta și chiar le făcea temele. *Levichon* era fiul mai mic al unuia dintre cei mai de seamă bijutieri din oraș. (Cu douăzeci de ani în urmă, la puțin timp după căsătoria sa cu unica fiică a bijutierului Cohen, când, fiindcă afacerile îi mergeau strună, părăsise cartierul sărac al orașului pentru a se instala nu departe de cazinou, bijutierul Albert Levy considerase că e bine să unească cele două nume, după cum unise cele două case).

Blafaphas era robust, în timp ce *Fleurissoire* avea o constituție delicată. La pubertate, fața lui *Gaston* se adumbri, ca și cum seva adolescenței urma să-i acopere cu păr întregul trup; în același timp,

epiderma mai delicată a lui *Amédée* protesta, se inflama, se acoperea de coșuri, ca și cum firele de păr ar fi pregetat să iasă. *Blafaphas*-tatăl îi prescrise niște purgative și, în fiecare zi de luni, *Gaston* aducea în geantă o sticluță cu sirop antiscorbutic pe care i-o dădea pe ascuns prietenului său. Băieții folosiră și tot felul de pomezi.

Cam în acea vreme, *Amédée* se îmbolnăvi pentru prima oară de gripă; în ciuda climei blânde din *Pau*, fu bolnav toată iarna și rămase cu o supărătoare sensibilitate a bronhiilor. *Gaston* avu prilejul să-l îngrijească din nou; își copleși prietenul cu tot felul de leacuri, cu alifii făcute din jujubă și licheni și cu pastile pectorale pe bază de eucalipt, pe care *Blafaphas*-tatăl le fabrica singur, după rețeta pe care i-o dăduse un preot bătrân. *Amédée*, sensibil la răceală, trebui să se resemneze să nu iasă niciodată din casă fără fular.

Amédée nu avea altă ambiție decât să-i urmeze tatălui său. Dar *Gaston*, în ciuda înfățișării sale indolente, nu era lipsit de inițiativă; încă din liceu, făcea niște invenții mai curând amuzante: o mașinărie de prins muște, un cântar pentru bile, o închizătoare pentru pupitrul lui, care - de altfel - nu conținea mai multe taine decât sufletul său. Oricât de nevinovate au fost primele sale realizări, ele aveau să-l ducă la cercetări mai serioase, al căror prim-

rezultat a fost inventarea acelei pipe „fumivore și igienice, pentru fumătorii cu plămâni sensibili și pentru ceilalți", pipă ce-a fost expusă mult timp în vitrina farmacistului.

Amédée Fleurissoire și *Gaston Blafaphas* se îndrăgostiră amândoi de *Amica*; nici nu se putea altfel. Minunat este că această pasiune pe care și-o destăinuiră pe dată unul altuia nu numai că nu i-a despărțit, ci - dimpotrivă - i-a unit și mai mult. La început, *Amica* nu dădu nici unuia, nici celuilalt, motive de gelozie. De altfel, niciunul dintre ei nu-i declarase dragostea sa; și niciodată *Amica* n-ar fi bănuit ce flacără le arde în suflet, cu toate că le tremura vocea când, la micile serate de duminică de la doamna *Semène*, unde veneau cu regularitate, ea le oferea sirop, ceai de verbină sau ceai de mușețel. La întoarcere, băieții îi lăudau decența și grația, se arătau îngrijorați de paloarea ei și își făceau curaj...

Se hotărâră să-și declare dragostea amândoi, în aceeași seară, și s-o lase pe ea să aleagă. *Amica*, surprinsă și cu totul neștiutoare într-ale iubirii, mulțumi cerului. Îi rugă pe cei doi îndrăgostiți să-i lase timp să se gândească.

La drept-vorbind, nu înclina spre vreunul dintre ei și nu o interesau decât pentru că se apropiaseră de ea tocmai când nu mai avea nicio nădejde că va interesa vreodată un bărbat. Timp de șase săptămâni, din ce în ce mai uluită, fata se îmbăta cu omagiile celor

doi pretendenți. Și, în timp ce în plimbările lor nocturne, destăinuindu-și unul altuia progresele făcute, cei doi *Blafafoires* își relatau pe larg și fără ocolișuri până și cele mai neînsemnate cuvinte, priviri, surâsuri cu care ea îi gratificase, *Amica*, retrasă în camera sa, scria pe bucățele de hârtie pe care apoi le ardea cu grijă la flacăra lumânării și repeta, la nesfârșit, pe rind: *Amica Blafaphas*? *Amica Fleurissoire*? incapabilă să se hotărască între aceste două nume, pentru ea la fel de urâte amândouă.

Apoi, într-o seară de dans, îl alese pe *Fleurissoire*; căci *Amédée* îi spunea *Amica*, accentuând penultima silabă a numelui ei într-un fel ce-i părea că sună italienește (la modul inconștient, de altfel, și, fără îndoială, inspirat de pianul domnișoarei *Semène* care ritma, în acel moment, atmosfera); și numele de *Amica*, propriul ei nume, îi apăru pe dată plin de-o muzicalitate nebănuită și capabil să exprime poezia, iubirea... Erau singuri într-o mică încăpere de lângă salon și atât de aproape unul de celălalt, încât, când *Amica* își lăsă în jos capul împovărat de recunoștință, fruntea ei atinse umărul lui *Amédée* care, plin de gravitate, luă mâna fetei și îi sărută vârful degetelor.

Când, la întoarcere, *Amédée* îi vorbi lui *Gaston* despre fericirea lui, acesta, împotriva obiceiului său, nu spuse nimic, dar când trecură prin dreptul unui felinar, lui *Fleurissoire* i se păru că

plânge. Oricât de mare ar fi fost naivitatea lui *Amédée*, putea oare să creadă că prietenul său îi împărtășea fericirea până într-atât încât izbucnise în plâns? Cu totul descumpănit, îl luă pe *Blafaphas* în brațe (strada era pustie) și îi jură că, oricât de mare i-ar fi fost dragostea, sentimentul de prietenie pe care-l avea pentru el era cu mult mai mare, că nu înțelegea ca, prin căsătoria lui, această prietenie să scadă și că, decât să simtă că *Blafaphas* suferă de gelozie, prefera să-i făgăduiască, dându-și cuvântul de onoare, că nu va uza niciodată de drepturile sale conjugale.

Nici *Blafaphas* și nici *Fleurissoire* nu aveau temperamente prea înfocate; totuși, *Gaston*, pe care virilitatea sa îl preocupa ceva mai mult, tăcu și îl lăsă pe *Amédée* să-i facă această făgăduință.

La puțin timp după căsătoria lui *Amédée*, *Gaston* care, pentru a se consola, se cufundase în muncă, descoperi cartonul plastic. Această invenție ce părea, la început, a nu însemna nimic, avu drept prim-rezultat faptul că întări prietenia, oarecum slăbită, a lui *Levichon* față de cei doi *Blafafoires*. *Eudoxe Levichon* înțelese repede că sculptura religioasă putea să profite mult de pe urma acestui nou material, pe care el îl botează mai întâi, dând dovadă de un ascuțit simț practic, cu numele de carton-roman[1]. A fost astfel fondată casa *Blafaphas*, *Fleurissoire* și *Levichon*.

Afacerea pornea cu un capital de șaizeci de mii de franci

declarați, capital la care cei doi *Blafafoires* participau împreună, modest, cu zece mii de franci. *Levichon* dădea, cu generozitate, restul de cincizeci de mii de franci, neputând să suporte ca cei doi prieteni ai săi să se înglodeze în datorii. E adevărat că din acești cincizeci de mii de franci, patruzeci de mii erau împrumutați de la *Fleurissoire*, fiind luați din zestrea lui *Amica*; suma urma să fie rambursată în zece ani, cu o dobândă cumulativă de patru procente și jumătate - ceea ce era mai mult decât nădăjduise vreodată *Amica* să obțină și punea mica avere a lui *Amédée* la adăpost de marile riscuri pe care această afacere nu putea să nu le implice. Cei doi *Blafafoires*, în schimb, veneau cu toate relațiile lor și ale familiei *Baraglioul*, adică, după ce cartonul-roman își va fi probat calitățile, cu protecția multor membri influenți ai clerului; aceștia obținură câteva comenzi importante, dar convinseră și multe parohii mici să se adreseze casei F.B.L. spre a răspunde necesităților tot mai mari ale credincioșilor, educația artistică în continuă perfecționare cerând lucrări mai reușite decât cele cu care se mulțumise până atunci frusta credință a străbunilor. Câțiva artiști, ale căror merite erau recunoscute de *Biserică*, înrolați în opera de folosire a cartonului-roman, își văzură, în sfârșit, lucrările acceptate de juriul *Salonului*. Lăsându-i pe cei doi *Blafafoires* la *Pau*, *Levichon* se stabili la *Paris* unde, datorită artei sale de a

întreține relațiile cele mai utile, întreprinderea luă curând o mare dezvoltare.

Ce putea fi deci mai firesc decât faptul că *Valentine*, *contesă de Saint-Prix*, căuta, prin *Amica*, să implice casa *Blafaphas et Comp.* în cauza tainică a eliberării papei? Era firesc și ca ea să fie sigură de marea credință a familiei *Fleurissoire* și să considere că-și va putea recupera o parte din bani. Din nefericire însă, cei doi *Blafafoires*, din pricina sumei minime pe care o investiseră la început în afacere, nu câștigau decât foarte puțin, adică două părți din douăsprezece, din câștigurile mărturisite, și absolut nimic din celelalte. Contesa nu știa acest lucru, *Amica* fiind, ca și *Amédée*, de o mare pudoare când era vorba de bani.

III

— Dragă doamnă! Ce s-a întâmplat? Scrisoarea dumitale m-a speriat. Contesa se aruncă într-un fotoliu pe care *Amica* îl apropie de ea.

— Ah! doamnă *Fleurissoire*... vă rog, lăsați-mă să vă spun: dragă prietenă... Acest necaz, care este și al dumneavoastră, ne apropie... Ah! dacă ați ști!...

— Vorbiți! nu mă mai lăsați să aștept.

— Dar ceea ce am aflat și vă voi spune acum trebuie să rămână

o taină a noastră.

— N-am trădat niciodată încrederea nimănui, spuse *Amica*; nimeni însă nu-i încredințase încă vreo taină.

— N-o să vă vină să credeți.

— Da! da, gemu *Amica*.

— Ah! gemu contesa. Sunteți atât de bună să-mi pregătiți o ceașcă cu orice... Simt că-mi vine rău.

— Vreți ceai de verbină? sau de tei? sau de mușețel?

— Orice... Un ceai... La început nu-mi venea să cred.

— Am apă clocotită la bucătărie. Într-o clipă e gata.

Și, în timp ce *Amica* trebăluia, privirea interesată a contesei cerceta salonul. Peste tot domnea o modestie rău-prevestitoare. Câteva scaune tapițate cu rips verde, un fotoliu îmbrăcat în catifea grena, un altul cu o tapiserie banală, în care stătea ea; o masă, o consolă de mahon; în fața căminului, un covor de lână; pe cămin, de o parte și de alta a unei pendule de alabastru puse sub glob, două vaze mari de alabastru ajurat, aflate de asemenea sub globuri; pe masă, un album cu fotografii de familie; pe el, o consolă lucrată în carton-roman, Sfânta Fecioară din Lourdes în peșteră, un model redus - totul o descuraja pe contesă, care simți cum o lasă puterile.

Dar, cine știe, poate că în realitate nu erau săraci, ci zgârciți...

Amica se întoarse aducând pe o tavă ceainicul, zahărul și o

ceașcă.

— V-am dat de lucru.

— O, nu, vă rog!... Doar că prefer să fac totul înainte, căci după aceea n-o să mai am putere.

— Iată despre ce e vorba, începu *Valentine*, după ce *Amica* se așezase: Papa...

— Nu! Nu-mi spuneți încă! exclamă pe dată doamna *Fleurissoire*, întinzând mâna înainte; apoi, scoțând un țipăt ușorjl căzu pe spate cu ochii închiși.

— Biata mea prietenă! Draga și biata mea prietenă, spunea contesa, strângându-și ușor pumnul. Știam că această taină îți depășește puterile.

În cele din urmă, *Amica* deschise ochii și murmură cu tristețe:

— A murit?

Valentine, aplecându-se spre ea, îi șopti la ureche

— Este închis.

Mirarea o făcu pe doamna *Fleurissoire* să-și vină în fire; și *Valentine* își începu lunga-i povestire, poticnindu-se la date și încurcându-se în cronologie; dar lucrul era sigur, indiscutabil: *Sfântul Părinte* căzuse în mâinile necredincioșilor; se organiza în taină o cruciadă pentru a-l elibera; pentru a duce la bun sfârșit acest proiect, era nevoie, în primul rând, de mulți bani.

— Ce-o să spună *Amédée*? se tânguia *Amica*, buimăcită. Plecase la plimbare cu prietenul său *Blafaphas* și nu urma să se întoarcă acasă decât seara...

— Să-i spuneți, mai ales, să păstreze taina, repetă de mai multe ori *Valentine*, luându-și rămas-bun de la *Amica*.

— Să ne sărutăm, draga mea; și mult curaj!

Amica, ametită, îi întinse contesei fruntea umedă de sudoare

— Mâine voi trece pe la dumneavoastră, ca să-mi spuneți ce credeți că puteți face. Sfătuiți-vă cu domnul *Fleurissoire* dar gândiți-vă că-i vorba de *Biserică*!... Și, bineînțeles: nu-i spuneți taina decât lui; vă rog, făgăduiți-mi asta: niciun cuvânt altcuiva; ne-am înțeles? niciun cuvânt.

Contesa de Saint-Prix o lăsase pe *Amica* într-o stare de descumpănire vecină cu leșinul.

Când Amédée se întoarse de la plimbare, ea îi spuse:

— Prietene, am aflat un lucru îngrozitor. Bietul papă e la închisoare.

— Nu se poate! exclamă *Amédée*, ca și cum ar fi zis - ei aș! *Amica*, izbucnind în hohote de plâns, zise:

— Eram sigură că n-o să mă crezi.

— Dar, draga mea... spuse *Amédée* scoțându-și pardesiul fără de care nu ieșea niciodată din casă, de frica schimbărilor bruște de

temperatură. Gândește-te! Dacă s-ar fi atins cineva de *Sfântul Părinte*, ar ști toată lumea. S-ar scrie în ziare... Și cine ar fi putut să-l închidă?

— *Valentine* spune că *Loja*. *Amédée* se uită la soața lui ca la o nebună. Totuși zise:

— *Loja*!... Ce lojă?

— Dar de unde să știu eu? *Valentine* a făgăduit să nu vorbească despre asta nimănui.

— Cine i-a spus toată povestea asta?

— Mi-a interzis să scot o vorbă... Un canonic care a venit din partea unui cardinal, cu cartea lui de vizită...

Amica nu se pricepea deloc la treburile publice și nu înțelegea mare lucru din ceea ce îi spusese doamna de *Saint-Prix*. Cuvintele captivate, închisoare îi aduceau în fața ochilor imagini întunecate și aproape romantice; cuvântul cruciadă o umplea de elan și când, în sfârșit, zdruncinat de veste, *Amédée* vorbi despre plecare, ea îl și văzu călărind în zale și cu coif... *Amédée* mergea de colo-colo prin încăpere cu pași repezi; spuse:

— Dacă-i vorba de bani, noi n-avem... Și crezi că mi-ar fi de ajuns să dau bani? Crezi că aș putea să fiu liniștit doar pentru că am dat niște bani?... Draga mea, dacă ceea ce îmi spui este adevărat, înseamnă că s-a întâmplat un lucru îngrozitor și că n-avem dreptul

să stăm liniștiți.

— Da, îmi dau seama, e un lucru îngrozitor... Dar totuși, te rog, explică-mi puțin... de ce?

— O, Doamne! Mai e nevoie de vreo explicație?... și *Amédée*, cu fața asudată de emoție, ridică brațele a descurajare.

— Nu! spuse el; nu de bani e nevoie; ci de propriile noastre vieți. O să mă sfătuiesc cu *Blafaphas*; o să vedem ce zice și el.

— *Valentine de Saint-Prix* m-a pus să-i făgăduiesc că nu voi vorbi despre asta nimănui, îndrăzni să spună, cu timiditate, *Amica*.

— *Blafaphas* e prietenul nostru; și îl vom ruga să păstreze taina doar pentru el.

— Cum vrei să pleci la luptă fără să se știe?

— Se va ști că plec, dar nu se va ști unde mă duc. Apoi, întorcându-se spre ea, o imploră pe un ton patetic: *Amica*, draga mea... lasă-mă să mă duc acolo!...

Amica plângea în hohote. Acum ea era cea care îi cerea ajutorul lui *Blafaphas*. *Amédée* avea de gând să-l caute. Acesta apăru însă bătând, cum îi era obiceiul, în geamul de la salon.

— E cea mai ciudată poveste pe care am auzit-o vreodată în viața mea, exclamă el de îndată ce află despre ce este vorba. Cine s-ar fi putut aștepta la așa ceva? Și dintr-o dată, înainte ca *Fleurissoire* să-i spună ceva despre intențiile sale, zise:

— Prietene, nu ne rămâne de făcut decât un lucru: să pornim la drum.

— Vezi, spuse *Amédée*, e primul lucru ce i-a trecut prin gând.

— Dar, vai, din păcate, trebuie să rămân aici din pricina sănătății atât de șubrede a bietului meu tată.

— La urma-urmei, e mai bine să fiu singur, spuse *Amédée*. În doi am putea fi observați mai ușor.

— Dar știi ce ai de făcut?

Amédée își înălță pieptul și își ridică sprâncenele, vrând parcă să spună: voi proceda cum voi putea mai bine!

Blafaphas continuă:

— Știi cui trebuie să i te adresezi? Și unde să mergi?... La drept-vorbind, ce-o să faci acolo?

— Mai întâi trebuie să mă lămuresc despre ce e vorba.

— Și dacă nimic din toate astea nu-i adevărat?

— Exact, trebuie să aflu adevărul; nu pot suporta îndoiala.

Gaston exclamă și el:

— Nici eu.

— Prietene, mai gândește-te, încercă să spună *Amica*.

— M-am gândit bine; plec în taină, dar plec.

— Când? N-ai nimic pregătit.

— Chiar în seara asta. Ce-mi trebuie atâta pregătire?

— Dar n-ai călătorit niciodată până acum. N-ai să te descurci.

— Ai să vezi, micuța mea. O să-ți povestesc pățaniile mele, spuse el cu un ușor rânjet, ce făcu să i se miște mărul lui Adam.

— O să răcești, asta-i sigur.

— O să iau fularul tău.

Se opri din mers, ca să ridice cu vârful arătătorului bărbia Arnicăi, cu gestul pe care-l faci ca să-i determini pe copiii mici să zâmbească. *Gaston* păstra o atitudine rezervată. *Amédée* se apropie de el:

— Contez pe tine pentru „Mersul trenurilor". Află când am un tren bun spre *Marsilia*; cu vagoane de clasa a treia. Te rog să-mi pregătești un orar amănunțit, cu locurile unde trebuie să schimb trenul; și cu bufetele; până la graniță; apoi, odată pornit, o să mă descurc, și Dumnezeu îmi va îndrepta pașii până la *Roma*. Să-mi scrieți acolo, post-restant.

Marea importanță a misiunii sale îi înfierbânta mintea în chip primejdios. După plecarea lui *Gaston*, continuă să se plimbe cu pași mari prin încăpere, murmurând, plin de admirație față de sine și cuprins de-o duioasă recunoștință:

— Și o asemenea misiune să-mi fie rezervată mie! În sfârșit, avea pentru ce să trăiască.

— Ah, doamnă, fie-ți milă și lasă-l să se ducă! Pe pământul ăsta

sunt atât de puține ființe care știu să-și găsească rostul!

Tot ce putu obține *Amica* de la el fu ca *Amédée* să-și petreacă noaptea lângă ea; de altfel, *Gaston* scrisese pe orarul pe care-l adusese seara că trenul cel mai potrivit era cel de la ora opt dimineața.

În dimineața cu pricina ploua cu găleata. *Amédée* nu acceptă ca *Amica* și *Gaston* să-l însoțească la gară. Și nimeni nu-i adresă vreo privire de rămas-bun călătorului cam caraghios - cu ochi de pește, cu gulerul ascuns de un fular grena, în mâna dreaptă cu o valiză din pânză cenușie, pe care era prinsă cartea de vizită, cu o umbrelă veche în mâna stângă și purtând pe braț un șal în carouri verzi și cafenii - care luă trenul spre *Marsilia*.

IV

Cam tot în acea vreme, *Julius de Baraglioul* veni la *Roma* la un important congres de sociologie. Nu era invitat în mod special (având în materie de probleme sociale mai curând convingeri decât o mare competență), dar se folosea de acest prilej ca să intre în legătură cu câteva somități. Și cum trecea prin *Milano*, oraș unde - după cum știm - la sfaturile părintelui *Anselme*, soții *Armand-Dubois* veniseră să locuiască, voia să profite de acest prilej și să-și revadă cumnatul.

Chiar în ziua în care *Fleurissoire* părăsea localitatea *Pau*, *Julius* sună la ușa lui *Anthime*.

Fu introdus într-un apartament sărăcăcios, format din trei încăperi - dacă putem considera încăpere o cămăruță improvizată și întunecoasă în care *Veronique* fierbea cele câteva legume care alcătuiau masa lor obișnuită. Un hidos reflector de metal proiecta lumina palidă ce venea dintr-o curticică; *Julius*, ținându-și pălăria în mână ca să n-o pună pe mușamaua de-o curățenie îndoielnică, de pe o masă ovală, și stând în picioare de groaza de a se așeza pe scaunul acoperit tot cu un fel de mușama, îl apucă pe *Anthime* de braț și spuse:

— Nu puteți rămâne aici, dragă prietene.

— Pentru ce mă compătimești? zise *Anthime*. Auzindu-i vorbind, *Veronique* venise în grabă:

— Dragă *Julius*, e greu de crezut, și totuși, ăsta-i adevărul, că în fața tuturor acestor nedreptăți și abuzuri ale căror victime vezi că suntem, el nu găsește decât asta de spus...

— Cine v-a îndemnat să veniți la *Milano*?

— Părintele *Anselme*; oricum, nu puteam păstra apartamentul din *Lucina*.

— La ce ne trebuia? spuse *Anthime*.

— Nu asta-i problema. Părintele *Anselme* vă făgăduise o

compensație. A aflat în ce mizerie locuiți?

— Se preface că nu știe.

— Trebuie să vă plângeți episcopului de *Tarbes*.

— *Anthime* a și făcut asta.

— Și ce-a spus episcopul?

— E un om extraordinar; m-a încurajat mult în credința mea.

— Dar, de când sunteți aici, nu ați cerut ajutorul nimănui?

— N-am izbutit să-l văd pe cardinalul *Pazzi*, care îmi dăduse oarecare atenție, și căruia i-am scris de curând; a trecut prin *Milano*, dar mi-a transmis prin valet...

— Că regretă, dar că o criză de gută îl obligă să nu iasă din casă, zise *Veronique*, întrerupându-l.

— Ce mârșăvie! Trebuie să-i spunem toate astea lui *Rampolla*, exclamă *Julius*.

— Ce să-i spunem, dragul meu? E adevărat că nu prea avem cine știe ce mobile, dar nici nu avem nevoie de mai multe. Pe vremea când eram bogat, umblam pe căi greșite; eram un păcătos; eram bolnav. Acum, iată-mă vindecat. Altădată aveam de ce să mă plâng. Știi bine: înșelătoarele bunuri te îndepărtează de Dumnezeu.

— Totuși, aceste bunuri înșelătoare vi se cuvin. *Biserica* vă învață să le disprețuiți, de acord, nu consimt însă ca ea să vă

lipsească de ele.

— Așa-i, spuse *Veronique*. *Julius*, când te ascult, mă simt ușurată. Resemnarea lui mă umple de mânie; nu poți să-l hotărăști să se apere; s-a lăsat jumulit ca o păsăruică, mulțumindu-le tuturor celor ce voiau să-i ia câte ceva și care o făceau în numele Domnului.

— *Veronique*, mi-e greu să te aud vorbind astfel; tot ce se face în numele Domnului este bine.

— Dacă găsești că e plăcut să fii tras pe sfoară2... și, întorcându-se spre *Julius*, *Veronique* zise:

— Îl auzi? Mereu e așa; nu mai are pe buze decât predici nesărate; și, în timp ce eu muncesc din greu, făcând cumpărăturile, mâncarea și curățenia, domnul citează din *Evanghelie*, îmi spune că mă agit în zadar și mă sfătuiește să privesc crinii de pe câmp.

— Te ajut cum pot mai bine, draga mea, zise *Anthime* cu o voce serafică; acum, că pot, ți-am propus de nenumărate ori să mă lași să merg la piață sau să fac menajul în locul tău.

— Astea nu-s treburi pentru bărbați. Mulțumește-te să-ți scrii predicile și încearcă doar să capeți pe ele un preț mai bun. Apoi, pe un ton din ce în ce mai iritat (ea, altădată atât de surâzătoare), zise:

— E o adevărată rușine! Și când te gândești cât câștiga la *La Dépêche* cu articolele lui nelegiuite. Unde mai pui că din cei câțiva gologani pe care i-i dă astăzi *Le Pelerin*, lasă trei sferturi săracilor.

— E de-a dreptul un sfânt!... strigă *Julius*, consternat.

— Ah! cât de tare mă enervează cu sfinţenia lui!... Uite, ştii ce-i aici? - şi se duse într-un colţ întunecat al încăperii şi aduse o cuşcă.

— Sunt doi şobolani cărora domnul savant le-a crăpat, pe timpuri, ochii.

— Vai! *Veronique*, de ce mai pomeneşti de toate astea? Îi hrăneai bine, pe vremea când făceam experienţe pe ei; pe atunci te certam pentru asta... Da, *Julius*, pe vremea când făceam fapte nelegiuite, dintr-o vană curiozitate ştiinţifică, le scosesem ochii acestor biete animale; acum am grijă de ele; e foarte firesc.

— Mi-ar plăcea ca *Biserica* să considere la fel de firesc să facă pentru tine, după ce te-a orbit totuşi în felul ăsta, ceea ce faci tu pentru şobolani.

— Orbit? Spui cuvântul ăsta chiar tu? M-a luminat, frate; m-a luminat.

— Îţi vorbesc despre aspectul pozitiv al lucrurilor. Starea în care te lasă este, după mine, inadmisibilă. *Biserica* şi-a luat nişte angajamente faţă de tine! Trebuie să şi le ţină; pentru onoarea ei şi pentru credinţa noastră. Apoi, întorcându-se către *Veronique*, spuse:

— Dacă n-aţi obţinut nimic, adresaţi-vă şi mai sus, cât mai sus. Ce *Rampolla*? Am să-i prezint o plângere chiar papei; papei, care

știe de convertirea ta. Trebuie să afle ce nedreptate ți se face. Mâine o să fiu la *Roma*.

— Nu rămâi la masă? îndrăzni să-l întrebe *Veronique*.

— Scuzați-mă; nu mă simt prea bine cu stomacul (și *Julius*, care avea unghiile îngrijite, se uită la degetele scurte și groase, pătrate la vârf, ale lui *Anthime*). Când mă întorc de la *Roma*, o să stau mai mult și o să-ți povestesc, dragă *Anthime*, despre noua carte pe care o scriu.

— Am recitit în ultimele zile *Aerul Înălțimilor* și o găsesc mai bună decât prima oară.

— Cu atât mai regretabil! E o carte ratată; o să-ți explic de ce când vei fi în stare să mă asculți și să înțelegi ciudatele preocupări ce mă frământă acum. Am multe să-ți spun. Atât pentru azi.

Se despărți de soții *Armand-Dubois* urându-le să nu-și piardă speranța.

1 Așa-numitul carton-roman-plastic, după cum figura în catalog, inventat relativ recent, de fabricație specială, al cărui secret este cunoscut numai de casa *Blafaphas*, *Fleurissoire* și *Levichon*, înlocuiește în mod foarte avantajos cartonul-piatră, hârtia-stuc și alte invenții asemănătoare, ale căror defecte au apărut cum nu se poate mai limpede prin folosirea lor. (Urma descrierea diferitelor

modele. (n.a.).

2 În original „jobard” permite un joc de cuvinte prin asociere cu „Job” (Iov) (n.trad.).

CARTEA A PATRA

MIRIAPODUL

Și nu pot să-i aprob decât pe cei care caută, suferind.

PASCAL

I

Amédée Fleurissoire părăsise localitatea *Pau* cu cinci sute de franci în pungă, bani ce trebuiau să-i ajungă pentru călătorie, în ciuda a tot felul de cheltuieli pe care, fără îndoială, avea să fie silit să le facă din pricina vicleniei *Lojei*. Dar dacă nu-i vor ajunge banii sau dacă va fi nevoit să-și prelungească șederea la *Roma*, va putea apela la *Blafaphas*, care era gata să-i pună la dispoziție o mică sumă. Dat fiind că niciun om din *Pau* nu trebuia să știe unde se duce, nu-și luase bilet decât până la *Marsilia*. De la *Marsilia* la *Roma* biletul de clasa a treia nu costa decât treizeci și opt de franci și patruzeci de centime și îi dădea dreptul să se oprească pe traseu, unde ar fi vrut; se gândea să profite de acest drept, nu ca să-și satisfacă vreo curiozitate de a cunoaște locuri pe care nu le mai văzuse, ci pentru a-și împlini imperioasa nevoie de somn. Se temea de insomnie mai mult decât de orice; și cum, pentru interesele

Bisericii, era important să ajungă la *Roma* în formă bună, în cele două zile de drum nu trebuia să se scumpească la banii de hotel... Ce înseamnă o mică cheltuială pe lângă o noapte albă, petrecută în compartiment, fără să închidă un ochi și stând în mirosurile grele, vătămătoare pentru sănătate răspândite de ceilalți călători; iar dacă vreunul dintre ei, dornic să împrospăteze aerul, s-ar hotărî să deschidă fereastra, răceala e gata... O să doarmă prima noapte la *Marsilia* și a doua la *Genova*, într-unul dintre hotelurile deloc luxoase, dar confortabile, pe care le poți găsi ușor prin preajma gărilor; o să ajungă la *Roma* poimâine seara.

De fapt, această călătorie îi plăcea și se bucura că, în sfârșit, o face de unul singur căci, până la cei patruzeci și șapte de ani ai săi, trăise întotdeauna sub tutelă, escortat peste tot de soția sa sau de prietenul său *Blafaphas*. Bine instalat în colțul lui, zâmbea mânzește, dorind să i se întâmple ceva plăcut. Totul merse bine până la *Marsilia*.

A doua zi, greși trenul. Cufundat în lectura unui ghid *Baedeker* pentru *Italia* centrală, pe care tocmai îl cumpărase, luă alt tren, ce mergea spre *Lyon*; nu-și dădu seama de asta decât la *Arles*, în clipa când trenul pornise, așa încât fu nevoit să meargă până la *Tarascon*; de aici trebui să se întoarcă; luă un tren de seară care-l duse până la *Toulon*, preferând să rămână aici decât să mai

doarmă o noapte la *Marsilia*, unde îl mâncaseră ploșnițele.

Și totuși, camera, ce dădea spre *Cannebire*, nu arăta rău; și nici patul, în care se întinsese cu deplină încredere, după ce-și împăturise hainele, își numărase banii și își făcuse rugăciunea! Pica de somn și adormise pe dată.

Ploșnițele au obiceiuri ciudate; te așteaptă să stingi lumânarea și apoi, în întuneric, pornesc pe dată atacul. Și nu atacă la întâmplare; se duc drept spre gât, pentru care au o mare precizie; câteodată se îndreaptă spre încheietura mâinii; unele preferă gleznele. Nu se știe prea bine de ce infuzează sub pielea celui care doarme o subtilă substanță urzicătoare a cărei virulență, la cel mai mic scărpinat, te poate scoate din minți...

Mâncărimea ce-l trezi pe *Fleurissoire* era atât de puternică, încât acesta aprinse lumânarea și fugi să se uite în oglindă; sub maxilarul inferior avea o roșeață difuză, presărată cu mici și indistincte puncte albe; dar lumânarea lumina slab; oglinda era murdară; iar privirea lui tulburată de somn. Se culcă din nou, scărpinându-se întruna; stinse din nou lumânarea; o aprinse iar după cinci minute, căci usturimea devenise insuportabilă; se năpusti în baie, își muie batista în apa din carafă și și-o puse pe locul inflamat; roșeața, din ce în ce mai întinsă, îi ajunsese acum

până la claviculă. *Amédée* crezu că s-a îmbolnăvit și rosti o rugăciune; apoi stinse încă o dată lumânarea. Liniștea pe care i-o aduse răceala compresei fu de prea scurtă durată ca să poată să adoarmă din nou; acum, la senzația groaznică de mâncărime se adăuga și faptul că îl jena gulerul umed, pe care îl mai uda și el cu lacrimile lui. Deodată tresări de groază: l-au mâncat ploșnițele! da, ploșnițele!... Se miră că nu-și dăduse seama mai devreme; dar nu cunoștea aceste insecte decât după nume, și - de altfel - cum ar fi putut să creadă că efectul unei mușcături precise poate să fie o arsură atât de nedefinită? Se ridică din pat și aprinse, pentru a treia oară, lumânarea.

Plin de idei și nervos din fire, își făcea despre ploșnițe, ca mulți oameni, tot felul de gânduri false și, scârbit la culme, începu să le caute pe trupul lui; nu găsi niciuna; gândi că s-a înșelat și socoti, din nou, că-i bolnav. Nu văzu nimic nici pe așternut; dar, înainte de a se culca din nou, îi trecu prin minte să ridice pema.

Zări trei ființe minuscule și negricioase, care se ascunseră într-o cută a cearșafului. Ele erau!

Puse lumânarea pe pat și începu să le urmărească cu înverșunare; desfăcu cuta și găsi cinci ploșnițe pe care ne-îndrăznind, de scârbă, să le strivească cu unghia, le aruncă în oala de noapte și făcu pipi pe ele. Câteva clipe le privi cu mulțumire și

cruzime cum se zbat, și, dintr-o dată, se simți ușurat. Se culcă din nou și suflă în lumânare.

Mâncărimea deveni și mai intensă; apărură alte ploșnițe, ce-l mușcară de data asta de ceafă. Disperat, aprinse din nou lumânarea, se sculă, își scoase cămașa și-i cercetă, pe îndelete, gulerul. Pe cusătură zări fugind niște imperceptibile puncte roșii; le strivi pe pânza cămășii, pe care lăsară o urmă de sânge; netrebnicele lighioane erau atât de mici, încât îi venea greu să creadă că erau ploșnițe; dar, ridicând din nou perna, descoperi una uriașă, cu siguranță că era mama lor; încurajat de izbândă, surescitat și aproape amuzat, ridică perna, scoase așternutul și începu să cerceteze totul sistematic. Acum i se părea că peste tot vede numai ploșnițe; dar nu prinse decât patru; se culcă din nou și putu să se bucure de o oră de liniște.

Apoi, mâncărimile începură din nou. Porni încă o dată la vânătoare; dar, zdrobit de oboseală, se lăsă în voia lor și observă că, dacă nu te atingeai de ea, umflătura produsă de mușcătură trecea destul de repede. În zori, ultimele ploșnițe, sătule, îl lăsară în pace. Când servitorul de la hotel veni să-l trezească pentru tren, *Amédée* era cufundat într-un somn adânc.

La *Toulon* avu de-a face cu puricii. Cu siguranță că-i adusese

din tren. Toată noaptea se scărpină, întorcându-se de pe o parte pe alta, fără să poată dormi. Îi simțea alergându-i pe picioare, gâdilându-i șalele, dându-i fiori în tot trupul. Cum avea pielea sensibilă, pișcăturile îi provocau umflături, pe care le inflama, scărpinându-se întruna. Aprinse lumânarea de mai multe ori. Se scula, își scotea cămașa și o punea din nou, fără să fi putut să omoare vreunul; abia de-i putea zări pentru o clipă; de prins, nici vorbă și, chiar dacă izbutea să-i apuce, când îi credea morți, striviți sub deget, ei își recăpătau forma și o luau din loc, sărind ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Ajunsese să regrete ploșnițele. Se înfurie, și enervarea pricinuită de această vânătoare zadarnică îi alungă somnul.

A doua zi, mâncărimile continuară, în timp ce noi gâdilături îl avertizau că n-a scăpat de purici. Căldura groaznică îi înrăutățea mult starea. Vagonul era plin ochi de muncitori care beau, fumau, scuipau, ghiorăiau și mâncau un fel de cârnat ce avea un miros atât de puternic, încât lui *Fleurissoire* îi veni, de mai multe ori, să vomite. Nu îndrăzni totuși să se mute din acel compartiment decât la graniță, temându-se că muncitorii, văzându-l că urcă în altul, vor bănui că l-au deranjat; în compartimentul în care urcă, nimeri peste o doică grasă care tocmai schimba scutecele unui bebeluș. Încercă totuși să doarmă, dar acum îl jena pălăria. Era o pălărie

plată, de pai alb, cu panglică neagră, de felul celor numite canotiere. Când *Fleurissoire* o ținea în poziția obișnuită, borul rigid îi depărta capul de perete; dacă, pentru a se putea sprijini de perete, își ridica puțin pălăria, peretele o arunca înainte; când, dimpotrivă, își lăsa pălăria pe spate, borul ei se prindea între perete și ceafă, iar în față, deasupra frunții, se ridica precum o supapă. Luă hotărârea să și-o scoată și să-și acopere capul cu fularul pe care, de frica luminii, îl lăsă să-i cadă pe ochi. Pentru noapte își luase unele precauții: dimineața își cumpărase din *Toulon* o cutie cu praf de omorât insectele și, chiar dacă-l va costa mult - se gândea el -, în seara asta nu va ezita să se ducă într-unul din cele mai bune hoteluri; căci dacă la noapte nu va dormi bine, va ajunge la *Roma* într-o stare atât de jalnică, încât va cădea victimă oricărui *francmason* ivit în cale.

În fața gării din *Genova* staționau omnibuzele celor mai importante hoteluri din oraș; merse spre unul dintre cele mai luxoase, fără să se lase intimidat de aroganța lacheului care se repezi să-i ducă jalnica valiză; dar *Amédée* nu voia să se despartă de ea; nu-l lăsă să i-o pună în mașină și ceru să fie așezată lângă el, pe banchetă. În holul hotelului, se simți în largul lui, căci portarul vorbea franțuzește; nu se mulțumi să ceară „o cameră foarte bună", ci se interesă de prețurile camerelor ce i se propuneau, fiind hotărât să

nu găsească nimic pe placul lui sub doisprezece franci.

Camera de șaptesprezece franci pentru care se decise, după ce vizitase mai multe, era mare, curată și destul de elegantă; patul, din aramă, înainta până în mijlocul încăperii; era atât de impozant încât fie și numai gândul de a folosi un insecticid părea o insultă. Toaleta era ascunsă într-un fel de dulap uriaș. Două ferestre mari se deschideau spre o grădină; *Amédée*, aplecat spre noaptea de afară, contemplă îndelung frunzișul nedeslușit și întunecat, lăsând aerul călduț să-i potolească neliniștea și să-l îndemne la somn. Deasupra patului era atârnată o pânză ușoară, ce cădea ca o ceață pe cele trei laturi libere; în partea din față o ridicau câteva șnururi subțiri într-o curbă grațioasă. *Fleurissoire* recunoscu o plasă împotriva țânțarilor, obiect pe care se ferise întotdeauna să-l folosească.

După ce se spălă, se întinse fericit în așternuturile proaspete. Lăsă fereastra deschisă, nu complet, de frică să nu răcească și să nu-l doară ochii, ci pe jumătate, în așa fel ca aerul să nu-l izbească direct; își făcu socotelile bănești și rugăciunile și apoi stinse lumina (luminatul era electric și se oprea cu ajutorul unui întrerupător).

Când era cât pe ce să adoarmă, un bâzâit slab îi aduse aminte că nu avusese grijă să nu deschidă fereastra decât după ce a stins lumina; căci lumina atrage țânțarii. Își aminti și că citise într-o carte

că trebuie să-i mulțumim bunului Dumnezeu că a înzestrat această insectă zburătoare cu acel bâzâit specific, ce-l avertizează pe cel ce doarme că va fi pișcat. Apoi, lăsă vălul protector în jos, de jur împrejurul patului. „La urma-urmei, e mai bun sistemul ăsta", își spuse el, pe jumătate adormit, „decât acele mici conuri din iarbă uscată pe care, sub denumirea bizară de *fidibus*, le vinde *Blafaphas*-tatăl; le aprinzi pe o farfurioară de metal și ele ard, răspândind o mare cantitate de fum narcotic; dar, înainte de a amorți țânțarii, îl asfixiază pe jumătate pe cel ce doarme. *Fidibus*! Ce nume caraghios! Fidibus...". Adormise, când, deodată, pe partea stângă a nasului, simți o pișcătură. Duse mâna la locul cu pricina; și, în timp ce-și pipăia umflătura de pe nas, simți altă pișcătură: de data asta la încheietura mâinii. Apoi auzi lângă ureche un bâzâit răutăcios. Ce grozăvie! își închisese dușmanul între pânze! Puse mâna pe întrerupător și aprinse lumina.

Da! țânțarul era aici, așezat sus pe vălul protector. Fiind prezbit, *Amédée* îl vedea bine; era subțire până la absurd și stătea proptit pe patru picioare, îndoindu-și spre spate ultima pereche de lăbuțe, lungi și parcă buclate; ce obraznic! *Amédée* se ridică în picioare pe pat. Dar cum să strivești insecta pe vălul mișcător și vaporos?... Fie ce-o fi! lovi cu latul mâinii atât de tare și de repede, încât crezu că a rupt plasa. Cu siguranță că l-a nimerit; căută cu

privirea cadavrul; nu văzu nimic; dar simți o nouă pișcătură la genunchi.

Atunci, ca să-și protejeze cât mai bine trupul, se băgă din nou în pat; rămase vreun sfert de oră ca năuc, ne-îndrăznind să stingă lumina. Apoi, oarecum sigur că a scăpat de primejdie, ne-mai-văzând și ne-mai-auzind vreun dușman, o stinse. Dar bâzâitul începu din nou.

Scoase un braț, ținându-și mâna în apropierea feței și, din când în când, atunci când i se părea că unul i s-a așezat pe frunte sau pe obraz, îi aplica o palmă zdravănă. Dar, îndată după asta, auzea din nou bâzâitul insectei.

După care îi veni ideea să-și acopere capul cu fularul, ceea ce îi micșoră mult voluptatea de a respira, dar nu-l feri de-o pișcătură pe bărbie.

Țânțarul, ghiftuit, se liniști; oricum, *Amédée*, doborât de somn, încetă să-l mai audă; își scoase fularul și acum dormea, scărpinându-se întruna. A doua zi dimineața, nasul lui acvilin semăna cu nasul unui bețivan; umflătura de la genunchi era precum floarea unui cui, iar cea din bărbie arăta ca un vulcan; apelă la serviciile bărbierului, la care se duse să se radă înainte de a părăsi *Genova*, ca să ajungă la *Roma* cu o înfățișare decentă.

II

La *Roma*, pe când zăbovea în fața gării cu valiza în mână, atât de obosit, de dezorientat și de zăpăcit încât nu putea lua nicio hotărâre și nu mai avea putere decât să refuze propunerile portarilor de la hoteluri, *Fleurissoire* avu norocul să întâlnească un *facchino*[1] ce vorbea franțuzește. *Baptistin* era un tânăr cu privirea vie care se născuse în *Marsilia* și căruia nu-i dăduseră încă tuleiele; recunoscând în *Fleurissoire* o țară, se oferi să-l conducă și să-i poarte valiza.

Tot timpul drumului, *Fleurissoire* studiase cu înverșunare ghidul *Baedeker*. Un fel de instinct, de presimțire, de avertisment interior schimbă direcția pioaselor sale gânduri, ce lăsară *Vatican*ul deoparte ca să se concentreze pe *castelul Sant' Angelo*, vechiul Mausoleu al lui *Hadrian*, vestita temniță ce, în celule tainice, adăpostise odinioară mulți prizonieri iluștri și care, după cum se spune, este legată de *Vatican* printr-un coridor subteran. Privi planul orașului. „Trebuie să-mi găsesc o locuință aici", hotărî el, punând arătătorul pe cheiul *Tordinona*, în fața *castelului Sant' Angelo*. Și, printr-o întâmplare providențială, acesta era tocmai cartierul în care voia să-l ducă *Baptistin*; nu chiar pe chei, care - la drept vorbind - nu-i decât o șosea, ci în imediata apropiere, pe *Via dei Vecchierelli* (altfel spus strada Bătrâneilor), adică, pornind de pe *Ponte Umberto*, a treia stradă, ce se termină într-o fundătură; știa

aici o casă liniștită (de la ferestre, dacă te aplecai puțin, puteai zări Mausoleul), unde niște doamne foarte binevoitoare vorbesc toate limbile și una dintre ele mai ales franceza.

— Dacă domnul e obosit, putem lua o trăsură; e departe... Da, aerul e mai rece în seara asta; a plouat; puțin mers pe jos, după un drum atât de lung, face bine... Nu, valiza nu-i prea grea; o să v-o duc până acolo... Pentru prima oară la *Roma*! Nu cumva domnul vine de la Toulouse?... Nu; de la *Pau*. Ar fi trebuit să recunosc accentul.

Mergeau vorbindu-și astfel. O luară pe *Via Viminale*; apoi pe *via Agostino Depretis*, ce unește *Via Viminale* cu *Pincio* apoi, luând-o pe *Via Nazionale*, ajunseră la *Corso*, unde traversară; de aici intrară într-un labirint de străduțe fără nume. Valiza nu era atât de grea încât să-l împiedice pe *Baptistin* să meargă foarte repede, așa că *Fleurissoire* se ținea după el cu greutate; alerga cu pași mărunți în spatele lui, frânt de oboseală și topit de căldură.

— Am ajuns, spuse în sfârșit *Baptistin*, tocmai când *Amédée* voia să-i ceară îndurare.

Strada, sau mai bine zis străduța *Vecchierelli*, era atât de îngustă și de întunecată, încât *Fleurissoire* se hotărî cu greu să se aventureze pe ea. *Baptistin* intrase, pe partea dreaptă, în a doua casă, a cărei poartă se afla la câțiva metri de chei; chiar atunci *Fleurissoire* văzu

cum iese din casă un *bersagliere*; uniforma elegantă, pe care o remarcase încă de la graniță, îl liniști; căci avea încredere în armată. Făcu câțiva pași înainte. Pe prag apăru o doamnă care îi surâse cu un aer binevoitor; era, după cum părea, patroana hanului. Purta un șorț de satin negru, brățări și o panglică de tafta albăstruie în jurul gâtului; își purta părul negru precum cărbunele adunat în vârful capului, într-o adevărată construcție, susținută de un pieptene uriaș de os.

— Valiza ți-a fost urcată la etajul al treilea, îi spuse ea lui *Amédée* care, în această tutuiala, văzu un obicei italienesc sau o insuficientă cunoaștere a limbii franceze.

— *Grazia*[2]! răspunse, la rândul lui, surâzând. Grazia! Asta însemna mulțumesc și era singurul cuvânt italienesc pe care știu să-l spună (când mulțumea unei doamne, considera că e politicos să-l pună la feminin).

Urcă, respirând din greu și făcându-și curaj la fiecare palier, căci era sfârșit de oboseală iar scara aceea sordidă îl aducea la disperare. Palierele se succedau după câte zece trepte, scara urcând șovăielnic și cotind de trei ori până la fiecare etaj. De plafonul primului palier, în fața intrării, era atârnată o colivie de canari pe care o puteai vedea din stradă. Pe palierul al doilea, o pisică râioasă târâse un rest de pește pe care se pregătea să-l mănânce. Pe cel de-al

treilea palier dădeau toaletele; prin ușa larg deschisă se vedea, alături de scaunul closetului, un vas de formă înaltă, din lut galben, din caliciul căruia ieșea coada unei mături; pe acest palier *Amédée* nu se opri nicio clipă. La primul etaj, fumegăia o lampă cu gaz, lângă o ușă cu geam pe care era scris, cu litere șterse, cuvântul Salone; dar încăperea era întunecată: prin geam, *Amédée* zări o oglindă cu rama aurită așezată pe peretele din față.

Ajunsese la cel de-al șaptelea palier, când un militar, de data asta un artilerist - ce ieșea dintr-una din camerele de la etajul al doilea și cobora foarte repede - se lovi de el, îl sprijini să nu cadă, murmură, râzând, câteva vorbe de scuză în italienește și trecu mai departe. *Fleurissoire* părea beat și, de oboseală, se ținea cu greu pe picioare. Dacă întâlnirea cu prima uniformă îi dăduse un sentiment de siguranță, întâlnirea cu a doua îi strecură în suflet mai curând o neliniște.

„Militarii ăștia or să facă scandal, își spuse el. Din fericire, camera mea este la etajul al treilea; prefer să-i am dedesubt".

Nu trecuse bine de cel de-al doilea etaj, când o femeie într-o rochie de casă, descheiată și cu părul despletit, strigă după el, venind în fugă din fundul culoarului.

„Mă ia drept altcineva", își zise *Amédée* și se grăbi să urce, întorcând privirea pentru ca femeia să nu se simtă stingherită că a

surprins-o pe jumătate dezbrăcată.

La etajul al treilea ajunse frânt de oboseală; aici îl regăsi pe *Baptistin*; vorbea în italiană cu o femeie de vârstă incertă care îi aminti foarte bine, deși era mai puțin grasă, de bucătăreasa familiei *Blafaphas*.

— Valiza dumneavoastră se află la numărul șaisprezece, a treia ușă. Când treceți, fiți atent la găleata de pe culoar. Am pus-o afară pentru că curge, îi explică femeia, pe franțuzește. Ușa de la camera șaisprezece era deschisă; pe o masă ardea o lumânare ce lumina încăperea și arunca o rază pe coridorul unde, în fața ușii de la camera cincisprezece, în jurul unei găleți de metal, strălucea pe ciment o băltoacă, peste care *Fleurissoire* trebui să sară. În aer plutea un miros acru. Valiza era aici, la vedere, pe un scaun. De îndată ce ajunse în atmosfera sufocantă din cameră, *Amédée* fu cuprins de-o amețeală și, zvârlindu-și pe pat umbrela, șalul și pălăria, se aruncă într-un fotoliu. Fruntea îi șiroia de sudoare; crezu că i s-a făcut rău.

— Doamna *Carola* vorbește franțuzește, zise *Baptistin*. Intrară amândoi în cameră.

— Deschide puțin fereastra, suspină *Fleurissoire*, incapabil să se ridice.

— Oh, cât e de cald! spuse doamna *Carola* ștergându-și fața

palidă și transpirată cu o batistuță parfumată pe care o scoase din corsaj.

— Să-l împingem lângă fereastră.

Ridicară fotoliul în care *Amédée* nu-și putea ține bine echilibrul, fiind pe trei sferturi leșinat, și îl așezară în așa fel încât acesta să respire, în locul duhorilor de pe culoar, mirosurile plăcute și variate ale străzii. Dar răcoarea îl învioră. Scotocind în pungă, scoase hârtia de cinci lire pe care o pregătise pentru *Baptistin*:

— Îți mulțumesc mult. Acum, te rog, lasă-mă.

— Nu trebuia să-i dai atât de mult, spuse *Carola*. *Amédée* luă această tutuiala drept un obicei italienesc; acum, singurul lui gând era să se culce; dar *Carola* nu părea deloc dispusă să plece; atunci, din politețe, *Amédée* zise:

— Vorbiți franțuzește la fel de bine ca o franțuzoaică.

— Nu-i de mirare; sunt din *Paris*. Dar dumneata?

— Eu sunt din sud.

— Ghicisem. Când v-am văzut, mi-am spus: acest domn trebuie să fie din provincie. Sunteți în *Italia* pentru prima oară?

— Pentru prima oară.

— Ați venit pentru afaceri.

—Da.

— *Roma*-i frumoasă. Sunt aici multe lucruri ce merită să fie

văzute.

— Da... Dar în seara asta sunt puțin cam obosit, îndrăzni el să spună; și, ca și cum ar fi vrut să se scuze: Sunt pe drum de trei zile.

— Până aici e un drum lung.

— Și n-am dormit de trei nopți.

La aceste cuvinte, doamna *Carola*, cu acea subită familiaritate italienească ce-l uimea încă pe *Fleurissoire*, exclamă, apucându-l de bărbie:

— Ștrengarule!

Acest gest îl făcu pe *Amédée* să roșească și, ca să înlăture pe dată orice insinuare, îi relată în amănunt povestea cu puricii, ploșnițele și țânțarii.

— Aici n-o să întâlnești nimic de felul ăsta. Vezi cât e de curat!

— Da; sper să dorm bine.

Dar ea tot nu pleca. *Amédée* se ridică cu greutate din fotoliu, își duse mâna la nasturii de la haină încercând să se descheie și îndrăzni să spună:

— Cred că am să mă culc.

Doamna *Carola* înțelese stingherealа lui *Fleurissoire*.

— Văd că vrei să te las singur, spuse ea cu tact.

De îndată ce-o văzu plecată, *Fleurissoire* întoarse cheia în broască, își scoase cămașa de noapte din valiză și se culcă. Dar

probabil că închizătoarea era stricată, căci nu apucase să sufle în lumânare, când fața Carolei, surâzătoare, apăru din nou în ușa întredeschisă, chiar în spatele patului, foarte aproape de pat...

După o oră, când se trezi, *Carola* zăcea lângă el, goală, culcată în brațele lui.

Își scoase de sub ea brațul stâng și se depărta. Ea dormea, încăperea era inundată de o lumină slabă ce venea din stradă și nu se auzea decât respirația egală a femeii. *Amédée Fleurissoire*, care simțea în întreg trupul și în suflet o lâncezeală stranie, își scoase picioarele slabe din așternut și, așezat pe marginea patului, începu să plângă.

Lacrimile îi spălau fața, precum sudoarea, amestecându-se cu praful din tren; curgeau fără zgomot, fără oprire, în mici valuri, din străfundul său, ca dintr-un izvor ascuns. Se gândi la *Amica* și la *Blafaphas*. Ah! dacă l-ar putea vedea! Niciodată nu va mai îndrăzni să-și reia locul lângă ei... Apoi se gândi la misiunea lui sfântă, compromisă... gemea, șoptind: „Gata! Nu mai sunt demn... Ah! S-a terminat! S-a terminat totul!".

Ciudatele sale suspine o treziră pe *Carola*. În genunchi, la picioarele patului, *Amédée* își lovea pieptul slab cu pumnii, și *Carola*, uluită, îl auzi cum clănțăne din dinți și repetă printre

hohote de plâns:

— Să se salveze cine poate! *Biserica* se prăbușește... Până la urmă, ne-mai-îndurându-i vaietele, îl întrebă:

— Dar ce te-a apucat, bietul de tine? Ai înnebunit? Se întoarse spre ea și zise:

— Vă rog, doamnă *Carola*, lăsați-mă... Trebuie neapărat să rămân singur. O să vă văd mâine dimineață.

Apoi, cum, la urma-urmei, nu era supărat decât pe el, *Amédée* o sărută cu blândețe pe umăr.

— Ah, nici nu știi cât e de grav ceea ce am făcut acum! Nu, nu! Nu, nu știi. Și n-ai să știi niciodată!

III

Sub numele pompos de *Cruciada pentru eliberarea Papei*, o organizație de escroci își întindea ramificațiile tenebroase în multe părți ale Franței; *Protos*, falsul canonic din *Virmontal*, nu era singurul agent al ei, după cum *contesa de Saint-Prix* nu era singura persoană ce-i căzuse victimă. De asemenea, nu toate victimele arătau aceeași bunăvoință și nu toți agenții aceeași dibăcie. Chiar și *Protos*, vechiul prieten al lui *Lafcadio*, după ce opera, trebuia să fie mereu cu băgare de seamă; trăia cu teama continuă că clerul, adevăratul cler, va afla despre această escrocherie și, de aceea,

pentru a-și ascunde faptele, cheltuia tot atâta ingeniozitate, cât și pentru a face să înainteze afacerea; dar era înzestrat admirabil și foarte bine secondat; în întreaga bandă (care se numea *Miriapodul*) domneau cele mai minunate înțelegere și disciplină.

Aflând de la *Baptistin*, chiar în aceeași seară, de sosirea străinului, și oarecum alarmat de vestea că acesta venea din *Pau*, *Protos*, chiar a doua zi, la șapte dimineața, se duse la *Carola*. Ea era încă în pat.

Informațiile pe care le primi de la ea, relatarea confuză a celor petrecute în cursul nopții, felul cum femeia îi descrise teama pelerinului (așa îi zicea ea lui *Amédée*), protestele și lacrimile sale nu-i mai lăsau nicio îndoială. Era limpede că predica pe care o ținuse la *Pau* dădea roade; dar nu tocmai roadele pe care le-ar fi dorit *Protos*; trebuia să-l țină sub observație pe acest cruciat naiv care, prin mișcările sale stângace, putea să-i dea de gol...

— Haide! Lasă-mă să trec, îi spuse brusc Carolei.

Aceste vorbe ar putea să pară ciudate, căci *Carola* stătea culcată în pat; dar lucrurile bizare nu erau o piedică în calea lui *Protos*. Puse un genunchi pe pat, îl trecu pe celălalt pe deasupra trupului femeii și se întoarse cu atâta dibăcie încât, împingând puțin patul, ajunse, într-o clipă, între pat și perete. Cu siguranță că femeia era obișnuită cu această manevră, căci îl întrebă cu simplitate:

— Ce vrei să faci?

— Să mă deghizez în preot, îi răspunse *Protos*, la fel de simplu.

— Vrei să ieși pe partea asta?

Protos stătu o clipă pe gânduri și apoi zise:

— Ai dreptate; e mai firesc.

Se aplecă și deschise o ușă secretă, ascunsă în tencuială și atât de joasă încât patul o ascundea complet. Când trecu pe sub ușă, *Carola* îl apucă de umăr:

— Ascultă, îi zise ea cu un fel de gravitate; nu vreau să-i faci niciun rău acestui om.

— Doar ți-am spus că mă travestesc în preot!

De îndată ce *Protos* dispăru, *Carola* se ridică și începu să se îmbrace.

Nu știu prea bine ce să gândesc despre *Carola Venitequa*. Strigătul pe care-l scosese mă face să cred că sufletul ei nu este cu totul corupt. Uneori, chiar în mijlocul abjecției, putem descoperi dintr-odată bizare și delicate sentimente, așa cum o floare ca azurul poate să crească pe o grămadă de gunoi. Supusă și devotată din fire, *Carola*, ca atâtea alte femei, avea nevoie de un stăpân. Părăsită de *Lafcadio*, pornise pe dată, din ciudă și din dorință de răzbunare, în căutarea primului ei amant, *Protos*. *Carola* cunoscu din nou tot felul de momente grele, căci *Protos*, de îndată ce-o întâlni, începu

să se poarte cu ea la fel de rău ca și înainte. Căci lui *Protos* îi plăcea să domine.

Un alt bărbat decât *Protos* ar fi putut-o ajuta pe această femeie să-și schimbe felul de viață. Dar pentru asta ar fi trebuit mai întâi să și vrea să o facă. Dimpotrivă, ai fi zis că *Protos* își propusese s-o coboare și mai jos. Am văzut ce servicii rușinoase îi cerea acest bandit; la drept vorbind, părea că ea i se supune fără să-i opună prea multă rezistență; dar, adeseori, primele tresăriri ale unui suflet care se împotrivește sorții sale josnice nu sunt percepute nici măcar de el însuși; tainica răzvrătire nu iese la iveală decât mulțumită iubirii. Oare *Carola* se îndrăgostise de *Amédée*? Ar fi greu să susținem asta; dar, în contact cu puritatea lui, sufletul ei corupt se emoționase; și strigătul despre care am vorbit îi țâșnise cu siguranță din inimă.

Protos intră din nou în încăpere. Nu-și schimbase costumul Ținea în mână niște boarfe pe care le puse pe scaun.

— Ce-i? îl întrebă ea.

— M-am gândit mai bine. Mai întâi trebuie să trec pe la poștă și să-i cercetez corespondența. N-o să mă schimb decât la prânz. Dă-mi oglinda.

Se apropie de fereastră și, aplecat peste oglindă, își potrivi o pereche de mustăți castanii, puțin mai deschise la culoare decât

părul, tunse scurt.

— Cheamă-l pe *Baptistin*.

Carola era aproape îmbrăcată. Se duse și trase de o sfoară, lângă ușă.

— Ți-am spus că nu vreau să te mai văd cu butonii ăștia. Sunt prea bătători la ochi.

— Știi bine cine mi i-a dat.

— Tocmai de asta.

— Ești gelos?

— Proasto! *Baptistin* ciocăni la ușă și intră.

— Ține, îi zise *Protos*, arătându-i pe scaun haina, gulerul și cravata, pe care le adusese de dincolo de ușă. Îți vei însoți clientul prin oraș. Eu nu te voi întâlni decât pe seară. Nu-l pierde din ochi.

Amédée s-a dus la *Biserica* San *Luigi-dei-Francesi*, să se confeseze *Sfântului Petru*, a cărui statură uriașă îl zdrobea. *Baptistin* îl conduse; tot el l-a dus apoi la poștă. Cum era de așteptat, organizația *Miriapodul* avea aici oamenii ei de încredere. Micuța carte de vizită de pe valiză îi dezvăluise lui *Baptistin* numele lui *Fleurissoire*; *Baptistin* i-l spusese lui *Protos*; acesta, prin intermediul unui funcționar binevoitor, pusese mâna pe o scrisoare de la *Amica*, pe care o citi fără niciun scrupul.

— Ce ciudat! exclamă *Fleurissoire* când, o oră mai târziu, veni și el să-și ceară scrisorile. Foarte ciudat! S-ar părea că plicul a fost deschis.

— Aici asemenea lucruri se întâmplă adeseori, zise flegmatic *Baptistin*.

Din fericire, *Amica*, prudentă, nu făcea decât câteva aluzii foarte discrete. De altfel, scrisoarea era foarte scurtă; ea îi recomanda lui *Amédée*, ținând seama de sfaturile *abatelui Mure*, ca „înainte de a încerca să facă ceva", să se ducă la *Neapole* să-l întâlnească pe *cardinalul San-Felice* S.B.. Nici că ți-ai fi putut dori niște termeni mai vagi și mai puțin compromițători.

IV

În fața *Mausoleului lui Hadrian*, numit și *castelul Sant' Angelo*, *Fleurissoire* trecu printr-o întâmplare nefericită. Uriașul edificiu se înălța în mijlocul unei curți interioare, în care publicul nu avea voie să intre și în care nu puteau pătrunde decât călătorii cu bilete speciale. Era indicat chiar și faptul că aceștia trebuiau să fie însoțiți de un paznic...

Aceste precauții excesive confirmau bănuielile lui *Amédée*, făcându-l totodată să vadă extraordinara dificultate a celor întreprinse. *Fleurissoire*, care scăpase, în sfârșit, de *Baptistin*,

rătăcea pe cheiul aproape pustiu, la acest sfârșit de zi, mergând de-a lungul zidului exterior ce apăra castelul. Cu sufletul trist și descurajat, trecea și iar trecea prin fața podului mobil de la intrare; apoi se îndepărta până pe malul *Tibrului* și încerca, peste acest prim zid, să zărească ce se află înăuntrul curții.

Nu dăduse atenție unui preot (la *Roma* sunt atât de mulți!) și nu departe de el, stătea așezat pe o bancă și părea cufundat în ziarul lui, dar care îl urmărea de mult. Respectabilul preot avea părul lung, bogat și argintiu; pielea feței, tânără și proaspătă, semn al unei vieți curate, contrasta cu vârsta lui înaintată. Chiar și numai după figură puteai să-ți dai seama că e preot, iar după o anumită decență ce-l caracteriza, că e preot francez. Pe când *Fleurissoire* trecea pentru a treia oară prin fața băncii lui, abatele se ridică brusc, veni la el și, cu o voce tânguitoare, îi spuse:

— Ce bine! Deci nu sunt singur! Și dumneavoastră îl căutați...

După ce rosti aceste cuvinte, își ascunse obrazul în mâini și izbucni în hohote de plâns. Apoi, revenindu-și, exclamă:

— E imprudent! Da, foarte imprudent! Ascunde-ți lacrimile! Înăbușă-ți suspinele!... Și, luându-l pe *Amédée* de braț, îi zise:

— Să plecăm de aici, domnule; suntem urmăriți. Cred că emoția pe care nu mi-am putut-o ascunde a fost observată.

Amédée mergea, uluit, în urma lui. Îndrăzni, în sfârșit, să-l

întrebe:

— Dar cum de ați ghicit de ce mă aflu aici?

— Dea Domnul ca numai mie să-mi fie îngăduit să văd asta! Dar cum vă închipuiți că neliniștea dumneavoastră și privirile triste cu care cercetați locurile acestea puteau să nu fie observate de cel care, de trei săptămâni încoace, vine aici zi și noapte? Vai, domnule! De îndată ce v-am văzut, nu știu ce presimțire și semn trimis de cer m-au făcut să recunosc în dumneavoastră un suflet frate... Atenție! vine cineva. Doamne, luați-vă un aer nepăsător.

Un vânzător de legume venea pe chei din sens invers. Dintr-odată, ca și cum ar fi continuat o frază, fără să-și schimbe tonul, dar cu mai mare însuflețire, preotul spuse:

— Iată de ce aceste țigări *Virginia*, atât de apreciate de unii fumători, nu se aprind decât la flacăra lumânării, după ce ai scos din interiorul lor acest pai subțire, pus acolo ca să realizeze de-a lungul țigării un mic canal prin care să poată circula fumul. O *Virginia* ce nu arde nu-i bună decât de aruncat. Domnule, am văzut fumători aprinzând șase înainte de a găsi una bună...

Și, îndată ce vânzătorul de legume trecuse de ei:

— Ați văzut cum se uita la noi? Trebuia neapărat să schimb vorba.

— Ce spuneți! exclamă *Fleurissoire* uluit, acest nenorocit de

vânzător ar putea fi și el unul dintre cei de care ne ferim?

— Domnule, nu pot s-o spun cu siguranță; dar presupun, împrejurimile acestui castel sunt foarte supravegheate; mișună pe aici tot felul de agenți ai unei poliții speciale. Ca să nu trezească bănuieli, ți se înfățișează sub cele mai diferite veșminte. Oamenii ăștia sunt atât de abili, atât de abili! Iar noi atât de creduli și de încrezători! Dar dacă v-aș spune, domnule, că era să ratez totul încrezându-mă într-un facchino oarecare căruia, în seara sosirii, i-am dat să-mi ducă modestul meu bagaj de la gară la locuința unde m-am instalat! Vorbea franțuzește și, cu toate că vorbesc italienește curent încă din copilărie... fără îndoială că ați fi simțit aceeași emoție ca și mine... auzind, pe pământ străin, că cineva vorbește limba maternă, o emoție împotriva căreia n-am știut să mă apăr... Ei bine! acest facchino...

— Era unul dintre aceia?

— Da, era. După puțin timp, m-am putut convinge. Din fericire, nu vorbisem cu el decât foarte puțin.

— Mă faceți să tremur de groază, zise *Fleurissoire*; și eu în seara sosirii, adică ieri-seară, am căzut pe mâinile unui ghid căruia i-am dat să-mi ducă valiza și care vorbea franțuzește.

— Doamne! exclamă preotul înspăimântat; se numea cumva *Baptistin*?

— Da, *Baptistin*: el e! gemu *Amédée*, care simți că i se înmoaie genunchii.

— Vai! ce i-ați spus? Preotul îl strânse de braț.

— Nu-mi amintesc nimic.

— Încercați! Încercați să vă aduceți aminte; în numele Cerului...

— Nu-mi amintesc, bâlbâi *Amédée* îngrozit; cred că nu i-am spus nimic.

— Ce-ați lăsat să se vadă?

— Nu, nimic, cu adevărat nimic, vă asigur. Dar faceți foarte bine că mă puneți în gardă.

— La ce hotel v-a dus?

— Nu stau la hotel; am luat o cameră particulară.

— În sfârșit... și unde stați?

— Pe o străduță pe care nu aveți cum s-o cunoașteți, bolborosi *Fleurissoire*, stingherit la culme. N-are importanță; nu voi rămâne acolo.

— Fiți atent; dacă plecați prea repede, o să aveți aerul că vă feriți.

— Da, poate. Aveți dreptate: e mai bine să nu plec imediat.

— Dar nu știu cum să mulțumesc Cerului, care v-a trimis la *Roma* astăzi! Dacă veneați cu o zi mai târziu, nu ne mai întâlneam!

Mâine, chiar mâine, trebuie să mă duc la *Neapole*, să mă întâlnesc cu o importantă personalitate din lumea clerului care, în taină, se ocupă mult de treaba asta.

— Nu cumva e vorba de *cardinalul San-Felice*? întrebă *Fleurissoire*, tremurând din cap până-n picioare de emoție.

Preotul, mirat, făcu doi pași înapoi:

— De unde știți? Apoi, apropiindu-se:

— Dar de ce să mă mir? în *Neapole*, numai el știe taina asta.

— Îl... cunoașteți bine?

— Dacă-l cunosc! Doamne! dragă domnule, doar lui îi datorez... Dar n-are importanță. Vreți să vă duceți să-l vedeți?

— Sigur, dacă e nevoie.

— Este cel mai bun om... Cu un gest brusc se șterse la ochi. Știți unde trebuie să mergeți ca să-l găsiți?

— Cred că oricine va putea să mă îndrepte. La *Neapole* îl cunoaște toată lumea.

— Bineînțeles! Dar presupun că nu aveți de gând să puneți tot orașul *Neapole* la curent cu vizita dumneavoastră? De altfel, nu cred că vi s-a vorbit despre participarea sa la... treaba aceea, încredințându-vi-se - poate - vreun mesaj, fără să vi se spună, totodată, și felul cum trebuie să-l abordați.

— Scuzați-mă, spuse temător *Fleurissoire*, căruia *Amica* nu-i

dăduse nicio indicație de acest fel.

— Nu cumva aveați de gând să mergeți la el așa, de-a dreptul... poate chiar la arhiepiscopie! - abatele începu să râdă - și să-i spuneți totul fără niciun ocoliș!

— Vă mărturisesc că...

— Dar, domnule, spuse celălalt pe un ton sever, nu vă dați seama că riscați să-l băgați și pe el la închisoare?

Părea atât de revoltat, încât *Fleurissoire* nu îndrăznea să mai spună nimic.

— O cauză atât de mare dată pe mână unor oameni atât de imprudenți! murmură *Protos*, care scoase din buzunar capătul unui șir de mătănii; apoi îl băgă din nou în buzunar, își făcu cruce plin de ardoare și, întorcându-se spre *Amédée*, spuse:

— Dar, domnule, cine v-a rugat să vă amestecați în treaba asta? Ale cui instrucțiuni le urmați?

— Iertați-mă, domnule abate, spuse confuz *Fleurissoire*, n-am primit nicio instrucțiune de la nimeni: sunt un biet om plin de temeri care caută și el să facă ceva de unul singur.

Aceste cuvinte pline de umilință părură că-l dezarmează pe preot; îi întinse lui *Fleurissoire* mâna:

— V-am vorbit puțin cam aspru, dar am făcut-o pentru că suntem înconjurați de atâtea primejdii! Apoi, după o scurtă

ezitare: Vreți să mă însoțiți mâine la *Neapole*? Vom merge la prietenul meu împreună... și, ridicându-și ochii spre cer: Da, îndrăznesc să-l numesc prietenul meu, zise el pe un ton convins. Să ne oprim o clipă pe banca asta. Voi scrie o scrisorică semnată de amândoi, prin care îi vom anunța vizita noastră. Dacă o punem la poștă înainte de ora șase (ora optsprezece, cum se spune aici), îi va ajunge mâine dimineață și va putea să ne primească pe la amiază; chiar am putea lua prânzul cu el.

Se așezară. *Protos* scoase din buzunar un carnet și, pe o foaie curată, sub ochii rătăciți ai lui *Amédée*, începu să scrie:

Bătrânica mea...

Apoi, amuzat de mirarea celuilalt, zâmbi foarte calm:

— Dacă ar trebui s-o faceți singur, i-ați scrie de-a dreptul cardinalului?

Și, pe un ton mai amical, binevoi să-i dea lui *Amédée* următoarele explicații:

O dată pe săptămână, *cardinalul San-Felice* părăsea arhiepiscopia clandestin, îmbrăcat în costum de simplu abate, devenea capelanul *Bardolotti*, se ducea pe colinele *Vomero* și aici, într-o casă modestă, își primea puținii prieteni intimi și scrisorile secrete pe care cei inițiați i le adresau sub acest nume fals. Dar nici chiar deghizat astfel nu se simțea la adăpost; nu era sigur că

scrisorile ce-i veneau prin poștă nu fuseseră deschise și cerea tuturor celor care îi scriau să nu spună nimic semnificativ în scrisoare și ca din tonul scrisorii să nu se vadă nicidecum că este adresată *Eminenței* sale.

Acum, că aflase toate acestea, *Amédée* începu să surâdă.

— *Bătrânica mea*... Să vedem ce-i spunem drăguței de ea, glumea abatele, ezitând: Ah, da: îți aduc un bătrân ștrengar. (Da! da! lăsați: știu care-i tonul potrivit!). *Scoate una sau două sticle de vin de Falemo... mâine venim să le sorbim cu tine. Ce-o să ne mai veselim.*

— Iată: semnați!

— Poate ar fi mai bine să nu-mi dau numele meu adevărat.

— În ceea ce mă privește n-are importanță, reluă *Protos*, care, lângă numele de *Amédée Fleurissoire*, scrise: *Cave*.

— Oh! câtă abilitate!

— Ce! vă mirați că semnez cu numele de *Cave*? N-aveți în minte decât numele *Vatican*ului. Aflați, bunul meu domn *Fleurissoire*, că acest *Cave* este un cuvânt latinesc ce înseamnă și *feriți-vă*!

Totul era spus pe un ton atât de superior și de ciudat, încât bietul *Amédée* simți fiori pe șira spinării. Dar asta nu dură decât o clipă. *Abatele Cave* își reluă tonul amabil și, întinzându-i lui

Fleurissoire plicul pe care scrisese adresa fantezistă a cardinalului, zise:

— Vă rog s-o puneți la poștă dumneavoastră; e mai prudent, scrisorile preoților sunt deschise. Și acum, să ne despărțim; nu trebuie să fim văzuți prea mult timp împreună. Ne vom întâlni din nou mâine-dimineață, în trenul de *Neapole* de la ora șapte și jumătate. La clasa a treia, bineînțeles. Vă dați seama că nu voi fi îmbrăcat în acest costum (cred că înțelegeți de ce!). Voi fi îmbrăcat ca un țăran calabrez. (Asta din pricina părului meu pe care n-aș vrea să-l tai). Cu bine!

Se îndepărtă făcând mici semne cu mâna.

„Binecuvântat fie Cerul care mi l-a scos în cale pe acest respectabil abate!", murmura *Fleurissoire*, întorcându-se acasă. „Ce m-aș fi făcut fără el?"

Iar *Protos*, în timp ce se depărta, murmura și el:

„Cardinal ți-a trebuit, cardinal o să ai... Oricum, de unul singur, n-avea cum să dea de cel adevărat!"

V

Fleurissoire se plânse că-i tare obosit așa că, în noaptea aceea, *Carola* îl lăsă să doarmă, în ciuda interesului pe care-l avea față de el și a tandreței pline de milă de care fusese cuprinsă când el îi

mărturisise slaba lui experiență în ale dragostei; dormise atât cât îi îngăduise insuportabila mâncărime de piele provocată de pișcăturile puricilor și ale țânțarilor:

— Nu trebuie să te scarpini așa! îi spuse ea a doua zi dimineața. Îți iriți pielea. Oh, cât e de inflamată! și îi puse mâna pe umflătura din bărbie. Apoi, în timp ce el se pregătea să plece:

— Uite! păstrează asta ca amintire de la mine; și puse la manșetele pelerinului butonii ce nu-i plăceau lui *Protos*. *Amédée* făgădui că se va întoarce în aceeași seară sau, cel târziu, a doua zi dimineață.

— Jură-mi că n-o să-i faci niciun rău, îi spunea *Carola* o clipă mai târziu lui *Protos* care, deghizat, intra pe ușa secretă; și cum întârziase din pricină că, pentru a-și face apariția, așteptase ca *Fleurissoire* să plece, trebui să se ducă la gară cu trăsura.

Sub noua sa înfățișare, purtând surtuc, nădragi cafenii, sandale cu șireturile strânse pe deasupra ciorapilor albaștri, o pălărie roșcată cu boruri mici și plate și ținând în gură o pipă scurtă, nu mai semăna cu un preot, ci cu un autentic brigand din *Abruzzi*. *Fleurissoire*, care se plimba prin fața trenului, îl recunoscu cu greu când îl văzu venind, cu un deget pe buze, precum *Sfântul Petru* martir, trecând apoi pe lângă el ca și când nu l-ar fi văzut și dispărând într-un vagon de la capătul trenului. Dar, după o clipă,

reapăru în ușa vagonului și, privind spre *Amédée*, îi făcu, pe furiș, semn să se apropie; și când acesta se pregătea să urce, îi zise în șoaptă:

— Vă rog să vedeți dacă nu e cineva alături.

Nu era nimeni; și compartimentul lor se afla la capătul vagonului.

— V-am urmărit de departe pe stradă, spuse *Protos*, de teamă să nu fim surprinși împreună.

— Cum de nu v-am zărit? spuse *Fleurissoire*. M-am uitat în urmă de multe ori, tocmai ca să văd dacă nu sunt urmărit. Vorbele pe care mi le-ați spus ieri m-au alarmat tare mult! Văd peste tot numai spioni.

— Din nefericire, cred că v-ați uitat în urmă de prea multe ori. Credeți că este firesc să te uiți înapoi la fiecare douăzeci de pași?

— Vai! aveam, cu adevărat, un aer...?

— Bănuitor. Da, să-i spunem pe nume: bănuitor. Este aerul cel mai compromițător.

— Și cu toate astea, n-am văzut că mă urmăriți! După ce-am stat de vorbă, mi se pare că toți trecătorii pe care-i întâlnesc pe stradă au în înfățișarea lor ceva necinstit. Dacă mă privesc, intru în panică; iar despre cei ce nu se uită la mine cred că se prefac că nu mă văd. Până astăzi nu mi-am dat seama cât de puțin se justifică

prezența oamenilor pe stradă. Dacă sunt din doisprezece patru a căror ocupație sare în ochi. Știu că m-ați pus pe gânduri! Aflați că un suflet încrezător cum era al meu cu greu devine bănuitor...

— Ei! o să vă obișnuiți și încă repede; o să vedeți: după câtva timp, o să vă intre în sânge... Din nefericire, eu am fost silit demult să învăț asta... Important este să ai totdeauna un aer vesel... aflați de la mine: când vă e teamă că sunteți urmărit, nu întoarceți capul; lăsați să vă cadă bastonul sau umbrela, în funcție de timpul de care aveți nevoie, sau batista și, în timp ce ridicați obiectul de jos, priviți printre picioare, în spate, cu o mișcare firească. Vă sfătuiesc să faceți exerciții. Dar, vă rog să-mi spuneți, cum mă găsiți în acest costum? Mi-e teamă ca, din vreun detaliu, să nu se vadă că sunt preot.

— Fiți liniștit, spuse cu candoare *Fleurissoire*: sunt sigur că nimeni în afară de mine nu poate să recunoască cine sunteți.

Apoi, cercetându-l bine și ținând capul puțin aplecat într-o parte:

— Evident că, în spatele acestei deghizări, dacă mă uit cu atenție, regăsesc un anume aer ecleziastic, iar sub tonul jovial acea stare de neliniște care ne tulbură pe amândoi; dar ce mare putere de stăpânire aveți, de vă puteți ascunde atât de bine gândurile! îmi dau seama că mai am multe de învățat; sfaturile dumneavoastră...

— Ce ciudați butoni aveți la manșete, îl întrerupse *Protos*

amuzat, văzând butonii *Carolei* la cămașa lui *Fleurissoire*.

— E un dar, spuse *Amédée*, roșind.

Era o căldură îngrozitoare. *Protos* se uită pe fereastră și îi zise:

— E *Monte Cassino*. Zăriți, colo-sus, celebra mănăstire?

— Da; o văd, spuse *Fleurissoire* cu un aer distrat.

— Văd că nu sunteți prea sensibil la peisaje.

— Ba da, ba da, protestă *Fleurissoire*, sunt sensibil! Dar cum m-ar mai putea interesa ceva, atâta vreme cât durează această stare de neliniște? Mi se întâmplă ca la *Roma*, cu monumentele; n-am văzut nimic; nici măcar n-am putut încerca să văd ceva.

— Cât de bine vă înțeleg! zise *Protos*. Și eu, așa cum v-am spus, de când sunt la *Roma*, îmi petrec tot timpul umblând între *Vatican* și *Castelul Sant' Angelo*.

— Păcat. Dar măcar dumneavoastră cunoașteți *Roma*.

Cam așa vorbeau între ei călătorii noștri.

La Caserte coborâră, apucând-o fiecare în altă parte, ca să mănânce și să bea ceva.

— La *Neapole*, spuse *Protos*, când ne vom apropia de casa lui, ne vom despărți, ca și aici. Mă veți urma de la distanță; fiindcă, mai ales dacă nu e singur, voi avea nevoie de oarecare timp ca să-i explic cine sunteți și care e scopul vizitei dumneavoastră, nu veți intra în casă decât la un sfert de oră după mine.

— Voi profita de timpul ăsta că să mă duc să mă bărbieresc. Azi-dimineață n-am avut timp.

Luară un tramvai care îi duse până la Piazza Dante.

— Acum ne despărțim, spuse *Protos*. Mai e destul drum de făcut, dar e mai bine așa. Mergeți în urma mea, la o depărtare de vreo cincizeci de pași; și nu priviți tot timpul ca și cum v-ar fi teamă că mă pierdeți; și nici nu întoarceți capul; asta ca să nu fiți urmărit. Să aveți o înfățișare veselă.

Protos plecă înainte. Îl urmărea pe *Fleurissoire*, prefăcându-se că privește în jos. Strada îngustă urca în pantă abruptă; soarele ardea; transpirau din belșug; o mulțime agitată care urla, gesticula, cânta, amețindu-l pe *Fleurissoire*, îi împingea din toate părțile. În fața unui pian mecanic dansau câțiva copii pe jumătate goi. Cu un bilet ce costa doi bănuți, câștigul fiind un curcan mare și plin de pene pe care un fel de scamator îl ținea sus, într-o mână, se organizase spontan o tombolă. În treacăt, ca să aibă un aer cât mai firesc, *Protos* luă un bilet și dispăru în mulțime; neputând să înainteze, *Fleurissoire* crezu că l-a pierdut; dar apoi îl văzu din nou; trecuse de îmbulzeală și își continua urcușul, ducând curcanul sub braț.

Casele se răreau, deveneau mai scunde, și oamenii se împuținau; *Protos* își încetini mersul. Se opri în fața unei frizerii și,

întorcându-se spre *Fleurissoire* îi făcu cu ochiul; apoi, după vreo douăzeci de pași, oprindu-se din nou în fața unei uși scunde, sună.

Vitrina bărbierului nu era prea atrăgătoare; dar cu siguranță că *abatele Cave* avusese motivele lui să i-o recomande; de altfel, ca să găsească o altă frizerie, nu neapărat mai atrăgătoare, *Fleurissoire* ar fi trebuit să se întoarcă mult în urmă. Din pricina căldurii sufocante, ușa frizeriei stătea deschisă; o perdea de etamină nu lăsa muștele să pătrundă și totodată permitea aerisirea; ca să intri în frizerie, trebuia să o ridici; *Amédée* intră.

Bărbierul se pricepea la meseria lui; după ce îi săpuni bărbia, cu un colț al șervetului îndepărtă cu grijă spuma de pe umflătura roșiatică pe care fricosul lui client i-o arătase mai înainte. O, ce somnolență! Ce toropeală caldă te cuprindea în această magherniță liniștită! *Amédée*, cu capul dat pe spate, aproape culcat în fotoliul de piele, se lăsă în voia acelei stări...

Ah! Ce bine ar fi să uite de toate cel puțin o clipă! Să nu se mai gândească la papă, la țânțari, la *Carola*! Să creadă că se află la *Pau*, lângă *Amica*; să creadă că e în altă parte; să nu mai știe bine unde este... Închidea ochii și apoi, când îi deschidea, vedea, ca prin vis, în fața lui, pe perete, o femeie cu părul despletit, ieșind din marea napolitană și aducând cu ea, din adâncul valurilor, o dată cu o voluptuoasă senzație de prospețime, o sticlă sclipitoare, plină cu o

loțiune pentru creșterea părului. Sub acest afiș, pe o placă de marmură, se aflau, pe lângă alte sticluțe, felurite alte cosmetice, un pămătuf, un clește de scos dinții, un pieptene, o lanțetă, o cutie cu pomadă, un borcan în care înotau, indolente, câteva lipitori, un alt borcan în care se afla, semănând cu o panglică, un vierme singuratic și, în sfârșit, un al treilea borcan, fără capac, pe jumătate plin cu o substanță gelatinoasă, ce avea lipită pe peretele lui transparent o etichetă pe care puteai citi, scris cu mâna, cu majuscule întortocheate, cuvântul: ANTISEPTIC.

Ca să-și perfecționeze opera, frizerul întinse din nou pe obrazul acum bărbierit o spumă onctuoasă și, cu un al doilea brici, pe care-l ascuțea în palma mâinii drepte, făcu ultimele retușuri. *Amédée* nu se mai gândea că era așteptat: și nici că trebuie să plece; dormea... în acea clipă, un sicilian cu o voce puternică intră în prăvălie, tulburând liniștea; bărbierul începu să vorbească și, neatent, îi atinse cu briciul umflătura din bărbie.

Amédée scoase un țipăt și voi să-și ducă mâna la tăietura din care curgea o picătură de sânge, dar bărbierul exclamă: *Niente! Niente*!, și îl ținu de mână; apoi luă din fundul unui sertar o bucată de vată îngălbenită, o muie în ANTISEPTIC și o aplică pe rană.

Unde credeți că alergă *Fleurissoire*, coborând spre oraș, fără să-i pese că trecătorii întorceau capul după el? Arătă rana primului

farmacist pe care-l întâlni. Farmacistul surâse; era un bătrân cu pielea verzuie și cu o înfățișare nesănătoasă. Apoi luă dintr-o cutie o bucățică de tafta, o umezi cu limba și...

Ieșind iute din farmacie, *Fleurissoire* scuipă de scârbă, smulse plasturele de pe rană și, strângând umflătura cu două degete, o făcu să sângereze cât mai mult. Apoi, cu batista îmbibată de salivă, de propria-i salivă, o frecă. Când se uită la ceas, fu cuprins de panică; urcă strada în pas alergător și ajunse în fața ușii cardinalului, asudat, gâfâind, sângerând, roșu la față și cu un sfert de oră întârziere.

VI

Protos îl primi cu un deget pe buze:

— Nu suntem singuri, spuse el repede. Atâta vreme cât servitorii vor fi aici, să nu facem nimic care ar putea să le stârnească vreo bănuială; toți vorbesc franțuzește; să nu spunem niciun cuvânt, să nu facem niciun gest care ar putea să ne trădeze; nu care cumva să pomeniți de vreun cardinal: cel care vă primește este capelanul *Ciro Bardolotti*. Iar eu nu sunt *abatele „Cave”*, ci „*Cave*”, pur și simplu; ați înțeles?

Apoi, schimbându-și brusc tonul, rosti cu o voce foarte puternică, bătându-l pe umăr:

— Iată-l pe *Amédée*! Dragul meu, mult timp ți-a mai trebuit ca să te bărbierești! Dacă mai întârziai câteva minute, ne așezam la masă fără tine. Curcanul din frigare e rumen ca un apus de soare.

Apoi, în șoaptă:

— Ah, dragă domnule, cât mi-e de greu să mă prefac! Sufletul mi-e chinuit... Apoi, tare:

— Dar ce-mi văd ochii? Te-ai tăiat! Sângerezi! *Dorino*! Aleargă în hambar și adu o pânză de păianjen: vindecă orice rană...

În timp ce făcea astfel pe bufonul, *Protos* îl ducea pe *Fleurissoire* prin vestibul, spre o grădină interioară unde, sub un umbrar, îi aștepta masa.

— Dragă *Bardolotti*, ți-l prezint pe domnul de la *Fleurissoire*, vărul meu, chefliul despre care ți-am vorbit.

— Bine ai venit, oaspete al nostru, spuse *Bardolotti* făcând un gest de bună-primire, dar fără să se ridice din fotoliul în care era așezat; apoi, arătându-și picioarele goale, scufundate într-un lighean cu apă, spuse:

— Baia la picioare îmi deschide pofta de mâncare și face să nu mi se urce sângele la cap. Era un omuleț caraghios, foarte gras și a cărui față spână nu spunea nimic, nici despre vârstă și nici despre sexul lui. Era îmbrăcat în haine de alpaca; nimic din înfățișarea lui nu arăta că ar fi un mare demnitar; trebuia să fii foarte perspicace

sau să fii în cunoștință de cauză, așa cum era *Fleurissoire*, ca să descoperi sub aerul său jovial acea discretă onctuozitate caracteristică unui cardinal. Se sprijinea de masă și își făcea vânt, nepăsător, cu un fel de coif confecționat dintr-un ziar.

— Ah, ce bine e aici! Ah, ce plăcut e în grădină!... *Fleurissoire*, căruia nu-i venea nici să vorbească, dar nici să nu zică nimic.

— Am stat destul cu picioarele-n apă, strigă cardinalul, ia ligheanul de aici! *Assunta*!

O servitoare tânără, drăguță și rotunjoară veni în grabă, luă ligheanul și se duse să-l deșerte în grădină; sânii, ce-i ieșeau din corset, îi tremurau sub cămașă; râdea și stătea tot pe lângă *Protos* - iar *Fleurissoire* se simțea stingherit de strălucirea brațelor ei goale. *Dorino* puse pe masă niște sticle pântecoase, înfășurate într-o împletitură de pai. Soarele se zbânțuia prin frunzișul de deasupra, aruncând o lumină jucăușă pe felurile de mâncare de pe masa neacoperită cu nimic.

— Aici e fără protocol, zise *Bardolotti*, punându-și ziarul pe cap... mă înțelegeți dintr-un cuvânt, dragă domnule, nu-i așa?

La rândul său, *abatele Cave* reluă pe un ton autoritar, scandând silabele și lovind cu pumnul în masă:

— Aici e fără protocol.

Fleurissoire făcu un semn discret cu ochiul. Dacă înțelegea

dintr-un cuvânt? Bineînțeles, și nu era nicio nevoie să i se repete; dar nu putea găsi nicio frază care, în același timp, să nu spună nimic și să semnifice totul.

— Vorbiți! Vorbiți! îi sufla *Protos*. Faceți jocuri de cuvinte, ei înțeleg foarte bine franceza.

— Haide! Așezați-vă, zise *Ciro*. Dragă *Cave*, spintecă pepenele ăsta verde și taie niște felii precum semilunile turcești. Domnule de la *Fleurissoire*, nu cumva vă plac lăudații pepeni din nord, sau pepenii zaharați, sau cantalupii mai mult decât zemoșii pepeni din *Italia*?

— Niciunul nu-i mai bun decât acesta, sunt sigur; dar făgăduiți-mi să nu mănânc: am sufletul parcă întinat, spuse *Amédée*, care simțea că-l umple scârba la amintirea manevrelor farmacistului.

— Dar luați măcar niște smochine. *Dorino* le-a cules chiar acum.

— Scuzați-mă: nu vreau nici smochine.

— Asta-i rău! Tare rău!

— Faceți jocuri de cuvinte, îi strecură *Protos* la ureche; apoi, cu voce tare:

— Să curățăm acest biet suflet cu vin și să-l pregătim pentru curcan. *Assunta*, toarnă vin invitatului nostru!

Amédée trebui să ciocnească mai multe pahare și să bea mai mult vin decât îi era obiceiul. Căldura și oboseala adăugându-se, curând începu să vadă totul ca prin ceață. Acum glumea cu mai mare ușurință; *Protos* îl convinse să cânte; vocea îi era slabă, dar cei de față păreau în extaz; *Assunta* voi să-l sărute. Și totuși, din străfundul credinței sale chinuite veneau o neliniște și o teamă pe care nu le putea defini; râdea ca să nu plângă. Admira purtarea firească a lui *Cave*... Cine, în afară de *Fleurissoire* și de cardinal, s-ar fi putut gândi că se preface? De altfel și *Bardolotti*, stăpân pe sine, nu se lăsa deloc mai prejos; râdea, aplauda și se tot hârjonea ca un nerușinat cu *Dorino*, în timp ce *Cave*, ținând-o pe *Assunta* răsturnată în brațele sale, își strivea buzele de trupul ei; și, pe când *Fleurissoire*, aplecat spre *Cave*, cu sufletul zdrobit, murmura:

— Cât de tare cred că suferiți! *Cave*, pe la spatele *Assuntei*, îi lua mâna și i-o apăsa fără să zică nimic, cu fața întoarsă și cu ochii ridicați spre cer.

Apoi, ridicându-se brusc, *Cave* bătu din palme:

— Gata! Să fim lăsați singuri! O să strângeți masa mai târziu; *Via! Via!*[3]

Se asigură că *Dorino* și *Assunta* nu stau la pândă și se întoarse, cu o mutră prelungă și gravă, în timp ce cardinalul, trecându-și mâna peste față, se lepădă dintr-o dată de profana și ușuratica-i

veselie.

— Domnule de la *Fleurissoire*, fiule, vedeți și dumneavoastră ce suntem nevoiți să facem! Ah, ce comedie! Ce nerușinată comedie!

— Ne face să ne fie groază, zise *Protos*, până și de cea mai onestă bucurie, până și de veselia cea mai curată.

— Dumnezeu vă va răsplăti, dragul meu *abate Cave*, zise cardinalul, întorcându-se spre *Protos*, Dumnezeu vă va răsplăti pentru că mă ajutați să golesc această cupă; și simbolic, dădu pe gât cupa de vin, pe jumătate plină, în timp ce trăsăturile feței lui exprimau cel mai dureros dezgust

— Cum se poate! exclamă *Fleurissoire*, chiar și în acest loc retras și sub aceste haine de împrumut, *Eminența* voastră trebuie să...

— Fiul meu, adresează-mi-te simplu, cu „domnule".

— Scuzați-mă: între noi...

— Mi-e teamă și când sunt singur.

— Nu puteți să vă alegeți servitorii?

— Îi aleg alții pentru mine; și ăștia doi pe care i-ai văzut...

— Ah, îl întrerupse *Protos*, dacă i-aș spune unde se duc să raporteze până și cele mai banale cuvinte ale noastre!

— Poate că la arhiepiscopie...

— Șșt! fără cuvinte mari! Ne băgați la închisoare. Nu uitați că

acela cu care vorbiți este capelanul *Ciro Bardolotti*.

— Sunt la discreția lor, gemea *Ciro*.

Iar *Protos* se aplecă în față, peste masa pe care își sprijinea coatele, și, întors pe trei sferturi spre *Ciro*, zise:

— Dacă i-aș spune că nu vă lasă singur nici măcar o oră din zi sau din noapte!

— Da, oricum m-aș deghiza, spuse falsul cardinal, nu sunt niciodată sigur că n-am pe urmele mele vreo poliție secretă.

— Cum! se știe că sunteți aici!

— Nu înțelegeți, zise *Protos*. Între *cardinalul San-Felice* și modestul *Bardolotti*, sunteți poate singurul care ar putea să se laude că vede vreo asemănare. Dar încercați să înțelegeți: dușmanii lor nu sunt aceiași! Și în timp ce cardinalul, din străfundul arhiepiscopiei sale, trebuie să se apere împotriva *francmasonilor*, capelanul *Bardolotti* se vede pândit de...

— Iezuiți! îl întrerupse capelanul.

— Nu i-am vorbit încă de asta, adăugă *Protos*.

— Ah! dacă îi avem împotriva noastră și pe iezuiți,... suspină *Fleurissoire*. Dar cine ar fi putut bănui? Pe iezuiți! Sunteți sigur?

— Cugetați puțin și totul vi se va părea foarte firesc. Gândiți-vă că această nouă politică a *Sfântului Scaun*, de conciliere și de toleranță, le place, ca și ultimele enciclice. Și poate că nu știu că

papa care le promulgă nu este cel adevărat; dar ar fi nefericiți ca el să se schimbe.

— Dacă înțeleg bine, zise *Fleurissoire*, în această treabă, iezuiții ar fi aliați cu *francmason*ii.

— De unde ați scos-o?

— Dar cele dezvăluite acum de domnul *Bardolotti*...

— Nu-i atribuiți asemenea absurdități.

— Scuzați-mă; mă pricep atât de puțin la politică!

— Tocmai de aceea, nu căutați să înțelegeți mai mult decât vi se spune: există două mari partide: *Loja* și Compania lui Iisus; și cum noi, care acționăm în taină, nu putem cere nici ajutorul uneia și nici ajutorul celeilalte fără să ne dăm de gol, le avem împotriva noastră pe amândouă.

— Ce părere aveți despre asta? întrebă cardinalul. *Fleurissoire* nu se mai gândea la nimic; era cu totul aiurit.

— Toți împotriva ta! reluă *Protos*; când deții adevărul, totdeauna se întâmplă așa.

— Ah, cât de fericit eram când nu știam nimic din toate astea, gemu *Fleurissoire*. Dar vai! de acum înainte, niciodată nu voi mai putea spune că nu știu nimic.

— Încă nu vi s-a spus totul, continuă *Protos*, atingându-l ușor pe umăr. Pregătiți-vă pentru ceva și mai îngrozitor... apoi,

aplecându-se spre el, îi spuse cu o voce scăzută:

— În ciuda tuturor precauțiilor, unii au aflat taina; câțiva șmecheri profită și, mergând din familie în familie, prin locurile unde oamenii sunt credincioși, strâng pentru ei, tot în numele Cruciadei, banii ce ar trebui să ne revină nouă.

— Ce lucru îngrozitor!

— Mai adăugați la asta, zise *Bardolotti*, și faptul că ne discreditează și aruncă bănuielile asupra noastră, obligându-ne să fim mai vicleni și mai precauți.

— Citiți ce scrie aici, spuse *Protos*, întinzându-i lui *Fleurissoire* un număr din *La Croix*; ziarul este de alaltăieri. Până și acest articolaș e foarte grăitor:

„Atragem atenția celor cu suflete credincioase", citi Fleurissoire, „să se păzească de unii pretinși oameni ai bisericii și mai ales de un fals călugăr ce pretinde că are de îndeplinit o misiune secretă și care, abuzând de naivitatea unora, izbutește să stoarcă bani de la ei în numele unei acțiuni care se numește: CRUCIADA PENTRU ELIBERAREA PAPEI. Fie și numai numele acestei acțiuni arată absurditatea ei".

Fleurissoire simțea cum îi fuge pământul de sub picioare.

— În cine poți să mai ai încredere! Ce-o să spuneți, domnilor, dacă voi mărturisi că, la rândul meu, s-ar putea să mă aflu acum

aici, alături de dumneavoastră, tocmai din pricina unui asemenea escroc, adică din pricina acestui fals călugăr! *Abatele Cave* aruncă o privire gravă spre cardinal; apoi, lovind cu pumnul în masă:

— Bănuiam eu ceva, exclamă el.

— Acum, continuă *Fleurissoire*, totul mă face să mă tem că persoana care m-a pus la curent cu treaba asta este și ea victima acestui bandit.

— Nu m-aș mira, spuse *Protos*.

— Acum înțelegeți, reluă *Bardolotti*, cât de grea este situația noastră, căci ne aflăm între acești escroci ce-și asumă rolul nostru și poliția care, vrând să-i prindă, riscă să ne confunde cu ei.

— Adică, gemu *Fleurissoire*, nu mai știm ce-i cu noi; peste tot nu văd decât primejdii.

— Și vă mai mirați de marea noastră prudență? zise *Bardolotti*.

— Și acum, continuă *Protos*, înțelegeți de ce, câteodată, nu ezităm să îmbrăcăm haina păcatului și să mimăm plăcerea în fața celor mai vinovate bucurii?

— Cel puțin, bolborosi *Fleurissoire*, voi vă prefaceți, și simulați păcatul ca să vă ascundeți virtutea. Dar eu...

Și cum efectele vinului se amestecau cu norii tristeții, și râgâielile beției cu hohotele de plâns, *Amédée* vărsă ce mâncase, după care povesti în chip confuz seara trecută cu *Carola*,

lamentându-se după virginitatea pierdută. *Bardolotti* și *abatele Cave* de-abia își stăpâneau râsul.

— Dar, fiul meu, v-ați dus să vă mărturisiți? întrebă cardinalul plin de bunăvoință.

— Chiar a doua zi dimineața.

— Și preotul v-a acordat iertarea?

— Mult prea ușor. Tocmai asta mă tulbură... Dar oare puteam să-i spun că nu avea de-a face cu un pelerin oarecare și să-i dezvălui ce mă aducea în această țară?... Nu, nu! acum totul s-a terminat; această misiune aleasă avea nevoie de un slujitor cu sufletul nepătat. Eram menit s-o duc la îndeplinire. Acum s-a terminat. Am decăzut!

Și hohotele de plâns îl podideau din nou, în timp ce, lovindu-se cu pumnii în piept, repeta:

— Nu mai sunt demn de asta! Nu mai sunt demn! după care relua, ca într-un fel de melopee: Ah, voi, care mă ascultați acum și care îmi cunoașteți nefericirea, judecați-mă, condamnați-mă, pedepsiți-mă... Spuneți-mi ce teribilă penitență mă va putea spăla de groaznica-mi nelegiuire? Ce pedeapsă?

Protos și *Bardolotti* se uitau unul la celălalt. În cele din urmă, *Bardolotti* se ridică și începu să-l bată pe *Amédée* pe umăr:

— Haide, haide! fiul meu, totuși nu trebuie să ne lăsăm

copleșiți în halul ăsta. Da, e adevărat! Ați păcătuit. Dar, ce dracu'! Asta nu înseamnă că avem mai puțină nevoie de dumneavoastră. V-ați murdărit tot; luați șervetul ăsta și ștergeți-vă! Totodată vă înțeleg neliniștea și, pentru că ne-o cereți, vă voi arăta care e mijlocul prin care vă puteți răscumpăra greșeala. Nu așa. Lăsați-mă să vă ajut!

— Oh! nu vă mai osteniți cu mine. Mulțumesc, mulțumesc, spuse *Fleurissoire*; iar *Bardolotti*, în timp ce-l ștergea, continuă:

— Vă înțeleg părerile de rău; și, ca semn că le respect, vă voi da mai întâi o mică treabă lipsită de strălucire, care vă va oferi prilejul de a vă înălța sufletul, punându-vă la încercare devotamentul.

— Este exact ceea ce aștept de la dumneavoastră.

— Dragă *abate Cave*, ai la dumneata cecul acela? *Protos* scoase o hârtie din buzunarul interior al surtucului.

— Înconjurați de-atâta viclenie, zise cardinalul, uneori ne este greu să intrăm în posesia diferitelor ofrande pe care ni le trimit unele suflete mărinimoase, la care apelăm în taină. Urmăriți în același timp de *francmason*i și de iezuiți, de poliție și de bandiți, nu-i bine să fim văzuți prezentând cecuri sau mandate la ghișeele poștale sau la bănci, unde persoana noastră ar putea fi recunoscută. Bandiții de care vă vorbea *abatele Cave* au aruncat asupra colectelor o lumină atât de proastă! (în timpul ăsta, *Protos* bătea

nerăbdător cu mâna în masă). Pe scurt, iată un mic și modest cec de șase mii de franci pe care vă rog, fiul meu, să-l încasați în locul nostru; este depus la *Credita Commerciale* din *Roma* de către ducesa de *Ponte-Cavallo*; deși e adresat arhiepiscopului, din prudență numele destinatarului este lăsat în alb, în așa fel încât banii să poată fi ridicați de oricine; semnați-l fără niciun scrupul cu adevăratul dumneavoastră nume, care nu va stârni nicio bănuială. Aveți grijă ca nu cumva să vă fure cineva cecul și nici... Dar ce aveți, dragă *abate Cave*? Păreți nervos.

— Vorbiți mai departe.

— Și nici suma pe care urmează să mi-o aduceți...; dar să socotim: veți ajunge la *Roma* în noaptea asta și mâine-seară veți putea lua rapidul de ora șase; la ora zece veți fi din nou la *Neapole*, unde mă veți găsi așteptându-vă pe peronul gării. După asta, voi avea grijă să vă dau o misiune nobilă... Nu, fiul meu, nu-mi sărutați mâna; vedeți bine că nu are inelul de cardinal.

Cardinalul atinse fruntea lui *Amédée*, care se prosternase în fața lui; apoi *Protos*, apucându-l de braț și scuturându-l ușor, îi zise:

— Haide! înainte de a porni la drum, beți un pahar de vin. Îmi pare tare rău că nu pot să vă însoțesc la *Roma*; dar tot felul de treburi mă obligă să rămân aici; și e mai bine să nu fim văzuți împreună. Cu bine! Să ne îmbrățișăm, dragă *Fleurissoire*,

Dumnezeu să vă aibă în pază! Îi mulțumesc că mi te-a scos în cale.

Îl însoți pe *Fleurissoire* până la ușă și, la despărțire, îi mai spuse:

— Ah, domnule, ce părere aveți despre Cardinal? Cât e de trist să vezi ce pot face persecuțiile dintr-o atât de nobilă inteligență!

Apoi, întorcându-se la falsul cardinal, exclamă:

— Tâmpitule! E-o prostie ce-ai născocit! Să pui să-ți semneze cecul un nepricopsit ca ăsta, care nici măcar nu are pașaport și pe care va trebui să nu-l scap din ochi!

Dar *Bardolotti*, mort de somn, lăsă să-i cadă capul pe masă, murmurând:

— Trebuie să le dăm de lucru bătrânilor.

Protos se duse într-o altă încăpere și își scoase peruca și hainele de țăran; după puțin timp apăru din nou, întinerit cu vreo treizeci de ani, sub înfățișarea unui vânzător sau a unui mic funcționar de bancă. N-avea prea mult timp la dispoziție, căci voia să prindă trenul ce urma să-l ducă pe *Fleurissoire* la *Roma*, așa că plecă fără să-și ia rămas-bun de la *Bardolotti*, care dormea.

VII

Fleurissoire ajunse la *Roma*, pe *via dei Vecchierelli*, chiar în aceeași seară. Era frânt de oboseală și o convinse pe *Carola* să-l lase să doarmă.

A doua zi, de cum se trezi, își pipăi umflătura din bărbie; i se păru ciudată, se uită atent la ea în oglindă și constată că era acoperită de o coajă gălbuie; nu arăta deloc bine. Cum, în clipa aceea, o auzi pe *Carola* mergând pe palier, o chemă și o rugă să i-o examineze. Ea îi spuse lui *Fleurissoire* să se apropie de fereastră și, de îndată ce-și aruncă ochii, afirmă:

— Nu-i ce crezi tu.

La drept-vorbind, *Amédée* nu se gândea la acel ceva, dar strădania *Carolei* de a-l liniști avu tocmai efectul contrariu. Căci, de vreme ce ea afirma că nu era acel ceva, acel ceva ar fi putut să fie. Și, la urma-urmei, de unde putea ea să fie sigură că nu este? I se părea foarte firesc să fie acel ceva; căci păcătuise; o merita. Asta trebuie să fie. Un fior îl străbătu de-a lungul spinării.

— Cum ți-ai făcut-o? îl întrebă ea.

Ce importanță putea să aibă cauza exterioară, întâmplătoare, tăietura făcută de bărbier sau saliva farmacistului? Oare putea să-i vorbească despre cauza profundă, cea care îi adusese această pedeapsă? Oare ar înțelege-o? Fără îndoială că va râde... Dar cum ea repetă întrebarea, îi răspunse:

— La bărbier.

— Ar trebui să pui ceva pe ea.

Solicitudinea *Carolei* îi înlătură până și ultimele îndoieli;

vorbele spuse la început fuseseră menite doar să-l liniștească; se și vedea cu fața și trupul mâncate de bube, pline de puroi, lucru ce o va umple de groază pe *Amica*; ochii i se umplură de lacrimi.

— Deci tu crezi că e...

— Nici vorbă, iepurașul meu; nu trebuie să te neliniștești așa; semeni cu un cioclu. Mai întâi de toate, chiar dacă ar fi asta, n-am putea ști încă nimic.

— Da, da!... Ah, Doamne! Totul s-a sfârșit pentru mine! Totul! zise el.

Ea se înduioșa:

— Și apoi, asta nu începe niciodată așa; vrei s-o chem pe patroană, să-ți spună?... Nu? Bine; mai bine ieși puțin să te distrezi; și să bei o cupă de vin de *marsala*.

Carola tăcu o clipă și apoi, nemaiputându-se abține, spuse:

— Ascultă, vreau să-ți vorbesc despre câteva lucruri serioase. Nu cumva te-ai întâlnit ieri cu un fel de preot cu părul alb?

Oare de unde știa ea asta? Uluit, *Fleurissoire* o întrebă:

— De ce?

— Ei bine... Ezită o clipă, îl privi și îl văzu atât de palid, încât continuă: Uite ce e! Ferește-te de el. Crede-mă, bietul meu puișor, ăsta o să-ți smulgă penele. N-ar fi trebuit să-ți spun, dar... ferește-te de el.

Amédée se pregătea să plece, foarte tulburat de ceea ce-i spusese *Carola*; când ajunse pe scară, ea îi strigă din urmă:

— Și, mai ales, dacă-l vezi din nou, să nu-i spui că ți-am vorbit. Ar însemna să mă ucizi.

Viața devenea cu adevărat prea complicată pentru *Amédée*. Își simțea picioarele înghețate, fruntea arzând de febră și gândurile foarte tulburi. Cum să știe dacă însuși *abatele Cave* nu era un pungaș?... Poate că și cardinalul?... Totuși, exista cecul! Scoase hârtia din buzunar, o pipăi și se asigură că-i reală. Nu! nu era cu putință! *Carola* se înșela. Și apoi, ce știa ea despre misterioasele interese ce-l obligau pe bietul *Cave* să joace un rol dublu? Fără îndoială că la mijloc era mai curând vreo josnică ispravă de-a lui *Baptistin*... Bunul abate îi atrăsese atenția să nu aibă încredere în el... Nu-i nimic! de acum încolo va deschide și mai bine ochii: se va feri de *Cave*, așa cum se ferea de *Baptistin*; și cine știe dacă nu cumva chiar și de *Carola*...?

Iată, își spunea el, urmarea și dovada acelui rău inițial, a faptului că lucrurile nu merg bine la *Sfântul Scaun*: totul se prăbușește dintr-odată. În cine să te încrezi dacă nu în papă? Și, de îndată ce această piatră de temelie pe care se sprijină *Biserica* se prăbușește, nimic nu mai poate fi adevărat.

Amédée mergea cu pași mici și grăbiți spre poștă; spera să găsească câteva scrisori cu noutăți din țară, oneste, pe care să-și sprijine, în sfârșit, din nou, încrederea-i obosită. Ceața ușoară a dimineții și lumina difuză în care fiecare lucru părea că se evaporă și că devine ireal îi accentuau starea de amețeală; înainta ca prin vis, îndoindu-se parcă de soliditatea solului, de ziduri și de adevărata existență a trecătorilor cu care se încrucișa pe drum; și mai ales îndoindu-se de prezența lui la *Roma*... Se pișcă, dorind să se smulgă din acest vis urât și să se simtă din nou la *Pau*, în patul lui, lângă *Amica* ce era sculată și care, după obiceiul ei, aplecată deasupra lui, avea să-l întrebe:

— Ai dormit bine, dragul meu?

Funcționarul de la poștă îl recunoscu și-i dădu fără nicio dificultate o nouă scrisoare de la soția sa.

Tocmai am aflat de la *Valentine de Saint-Prix*, îi spunea aceasta, că *Julius* se află și el la *Roma*, chemat la un congres. Cât de tare mă bucur când mă gândesc că o să-l poți întâlni! Din păcate, *Valentine* nu mi-a putut da adresa lui. Crede că s-a instalat la *Grand Hotel*, dar nu e sigură. Știe doar că trebuie să fie primit la *Vatican* joi-dimineața; i-a scris cardinalului *Pazzi*, ca să obțină o audiență. Vine de la *Milano*, unde a fost să-l vadă pe *Anthime*, care este foarte nefericit că nu poate să obțină ceea ce îi făgăduise

Biserica, după procesul său; *Julius* vrea să se ducă la *Sfântul Părinte*, să-l roage să-i facă dreptate; căci, bineînțeles, el nu știe încă nimic. Îți va spune cum a decurs vizita și tu vei putea să-l lămurești.

Nădăjduiesc că-ți iei toate precauțiile împotriva aerului viciat de acolo și că nu te obosești prea mult. *Gaston* vine să mă vadă în fiecare zi; ne este foarte dor de tine. Cât de mulțumită voi fi când ne vei da veste că te întorci... etc.

Și, cu creionul, în diagonală, pe pagina a patra, *Blafaphas* scrisese și el în grabă câteva rânduri:

Dacă te duci la Neapole, te rog să te informezi cum fac ei gaura din macaroane. Sunt pe cale să fac o nouă descoperire.

Inima lui *Amédée* fu cuprinsă de o mare bucurie amestecată cu o oarecare stingherealã: joia, ziua de audiență, era chiar ziua aceea. Nu îndrăznea să-și dea rufele la spălat și nu mai avea lenjerie curată. Cel puțin așa i se părea. De dimineață își pusese gulerul tare pe care-l purtase în ajun; dar când află că ar putea să-l întâlnească pe *Julius*, nu i se mai păru că-i destul de curat. Bucuria pe care i-o făcea această întâlnire era oarecum întunecată de gândul ăsta. Dacă voia să-l găsească pe cumnatul lui la ieșirea de la audiență, nu mai putea să treacă pe *via dei Vecchierelli*; și asta îl tulbura mai puțin decât gândul de a pomi spre *Grand Hotel*. Avu grijă, cel puțin, să-și întoarcă manșetele; își acoperi gulerul cu fularul, lucru ce prezenta,

printre altele, și avantajul de a-i ascunde aproape complet umflătura din bărbie.

Dar ce importanță mai aveau aceste fleacuri? Adevărul este că *Fleurissoire* se simțea întărit de scrisoare și că perspectiva de a relua legătura cu unul dintre ai săi și cu viața lui trecută izgonea toți monștrii zămisliți de imaginația lui de călător. *Carola*, *abatele Cave*, cardinalul, toți pluteau prin fața sa ca un vis pe care-l întrerupe, dintr-odată, cântecul cocoșului. De ce plecase din *Pau*? Ce însemna această poveste absurdă care-l smulsese din fericirea lui? Dar, Doamne! Exista un papă; și peste câteva clipe *Julius* va putea să-i declare: l-am văzut cu ochii mei! Un papă, și asta era de ajuns. Oare Dumnezeu putea să îngăduie monstruoasa lui înlocuire, în care el, *Fleurissoire*, n-ar fi crezut niciodată dacă n-ar fi existat absurdul său orgoliu de a dori să joace un rol în toată treaba asta?

Amédée mergea cu pași mici și grăbiți; îi venea greu să nu fugă. Își recăpăta, în sfârșit, încrederea, în timp ce toate lucrurile din jurul lui reveneau la forma, măsura, poziția lor firească și la realitate. Își ținea pălăria de pai în mână; când ajunse în fața capelei, fu cuprins de o atât de nobilă beție, încât începu să facă înconjurul fântânii din dreapta; și, în timp ce trecea pe lângă arteziană, lăsând apa să-i ude fruntea, surâdea privind curcubeul. Deodată, se opri.

Oare cel care stătea aici, lângă el, așezat pe piedestalul celui de-al patrulea stâlp al colonadei, nu era *Julius*? Îi venea greu să-l recunoască, deoarece, dacă hainele îi erau decente, despre ținuta lui nu se putea spune același lucru: *contele de Baraglioul* își pusese pălăria de pai negru lângă el, pe capătul încovoiat al bastonului înfipt între două pietre ale pavajului și, nepăsător la solemnitatea locului, stând cu piciorul drept pe genunchiul stâng, asemenea unui profet din Capela Sixtină, ținea pe genunchiul drept un caiet; din când în când, punând brusc creionul pe foaie, scria, atât de atent la ceea ce îi dicta puternica-i inspirație, încât *Amédée* ar fi putut să facă orice și el tot nu l-ar fi observat. În timp ce scria, vorbea; zgomotul fântânii arteziene îi acoperea cuvintele, dar vedeai cum i se mișcă buzele.

Amédée se apropie încetișor, dând ocol coloanei. Și în timp ce-l atingea ușor pe umăr, *Julius* declama, însemnându-și în carnet, la capătul unei file, cuvintele: ȘI, ÎN ACEST CAZ, CE NE MAI INTERESEAZĂ! apoi își puse creionul în buzunar și ridicându-se brusc, dădu nas în nas cu *Amédée*.

— Pe toți sfinții, ce faci aici?

Amédée, tremurând de emoție, încercă să spună ceva, dar nu izbuti; strângea nervos în mâinile sale mâna lui *Julius*. *Julius* îl cerceta cu privirea:

— Bietul meu prieten, ce s-a întâmplat cu tine? Providența nu-l înzestrase pe *Julius* prea bine: din cei doi cumnați pe care îi avea, unul o luase pe calea falsei cucernicii, iar celălalt era un păcătos. De trei ani de când nu-l mai văzuse, i se părea că *Amédée* îmbătrânise cu mai mult de doisprezece; obrajii i se scofâlciseră, iar mărul lui Adam îi ieșise în afară; fularul roșu îl făcea să pară și mai palid; bărbia îi tremura; își rostogolea ochii spălăciți într-un fel care s-ar fi vrut patetic, dar care nu era decât caraghios; din călătoria făcută în ajun se alesese cu o răgușeală misterioasă, așa că vorbele lui păreau că vin de departe. Foarte preocupat de gândurile sale, *Amédée* îl întrebă:

— Spune, l-ai văzut?

Julius, preocupat de ale sale, îi răspunse:

— Pe cine?

Acest cine îi sună lui *Amédée* în chip funebru și ca o blasfemie.

Preciză discret:

— Nu vii de la *Vatican*?

— Ba da. Scuză-mă: nu mă mai gândeam la asta. Dacă ai ști ce mi se întâmplă!

Ochii îi scânteiau; părea că explodează.

— Oh! te rog, îl imploră *Fleurissoire*: o să-mi spui toate astea mai încolo; vorbește-mi mai întâi de vizita pe care ai făcut-o. Ard

de nerăbdare să știu...

— Te interesează atât de mult?

— Vei înțelege imediat cât de mult mă interesează. Vorbește! te rog...

— Păi, iată! începu *Julius*, luându-l pe *Fleurissoire* de braț și ducându-l departe de catedrala *Sfântul Petru*: Poate că ai aflat în ce sărăcie se zbate *Anthime* după convertire: degeaba mai așteaptă răsplata pe care *Biserica* i-a făgăduit-o ca recompensă pentru ceea ce i-au luat *francmason*ii; *Anthime* a fost păcălit; trebuie să recunoaștem... Dragul meu, poți să iei întâmplarea asta cum vrei, dar eu o consider o mare farsă; fără asta însă poate n-aș înțelege atât de bine unele lucruri ce mă preocupă astăzi, și despre care abia aștept să-ți vorbesc. Iată: o ființă a inconsecvenței; e mult spus... și fără îndoială că această aparentă inconsecvență ascunde o secvență mai subtilă și mai tainică; important este ca ceea ce-l face să acționeze să nu mai fie un simplu interes sau, cum se spune de obicei, ca el să nu mai asculte de motive ținând de interes.

— Nu te pot urmări prea bine, zise *Amédée*.

— E adevărat, scuză-mă: m-am îndepărtat de relatarea vizitei mele. Deci m-am hotărât să iau în mână problema lui *Anthime*... Ah, dragă prietene, dacă ai vedea apartamentul în care stă la *Milano*!... I-am spus că nu poate să mai rămână acolo. Și când mă

gândesc la nefericita de *Veronique*! El face pe ascetul și pe călugărul și nu îngăduie să fie plâns; și mai ales nu permite să fie acuzat clerul! Prietene, i-am mai spus: Admit că înaltul cler nu este vinovat, pentru că nu-ți cunoaște situația. Îngăduie-mi să mă duc să i-o aduc la cunoștință.

— *Cardinalul Pazzi*... strecură *Fleurissoire*.

— Da. N-a făcut nimic. Trebuie să înțelegi că acești înalți demnitari se tem să se expună. Pentru treaba asta e nevoie de cineva care să nu facă parte din tagmă; așa cum sunt eu, de exemplu. Căci admiră felul în care se fac descoperirile! Și mă gândesc la cele mai importante! Ai putea crede că-i vorba de o iluminare; de fapt, descoperitorul n-a încetat nicio clipă să se gândească la ea. De multă vreme sunt neliniștit de excesul de logică al personajelor mele și, totodată, de lipsa lor de putere în a lua hotărâri.

— Mă tem, spuse blând *Amédée*, că te îndepărtezi din nou de subiect.

— Deloc, reluă *Julius*; ți se pare, pentru că nu-mi urmărești gândul. În scurte vorbe, m-am hotărât să adresez plângerea chiar *Sfântului Părinte*; și astăzi-dimineață m-am dus să i-o duc.

— Și, spune repede: l-ai văzut?

— Dragă *Amédée*, dacă mă întrerupi tot timpul... Ei, bine! nici nu-ți închipui cât de greu e să-l vezi.

— Doamne! exclamă *Amédée*.

— Ce-i?

— O să-ți spun imediat.

— Mai întâi de toate a trebuit să renunț la ideea de a-i înmâna plângerea. O țineam în mână; era scrisă pe o foaie de hârtie pe care o rulasem; dar, încă din a doua anticameră (sau din a treia, nu-mi amintesc prea bine), un vlăjgan îmbrăcat într-un costum negru și roșu mi-a luat-o politicos din mână.

Amédée începu să râdă încetișor, ca un om care știe el ce știe.

— În anticamera următoare mi-au luat pălăria și au pus-o pe o masă. În cea de-a cincea sau a șasea, unde am așteptat mult în tovărășia a două doamne și a trei prelați, un fel de șambelan a venit să mă caute și m-a introdus în sala învecinată unde, de cum m-am aflat în fața *Sfântului Părinte* (atât cât mi-am putut da seama, stătea cocoțat pe un tron protejat de un fel de baldachin), am fost invitat să mă prosternez, lucru pe care l-am făcut; așa că n-am mai văzut nimic.

— Totuși n-o să-mi spui că ai stat în genunchi atât de multă vreme și nici cu fruntea atât de plecată încât să nu...

— Dragul meu *Amédée*, vorbești ca și când n-ai ști cum ne orbește respectul... Și nu numai că nu îndrăzneam să ridic capul, dar mai era și un fel de majordom, cu un fel de riglă, care, de câte

ori începeam să vorbesc despre *Anthime*, mă lovea ușor peste ceafă, ca să mă aplec din nou.

— Cel puțin l-ai auzit vorbindu-ți.

— Da, de cartea mea, despre care mi-a mărturisit că n-a citit-o.

— Dragă *Julius*, zise *Amédée*, după o clipă de tăcere, ceea ce-mi spui este foarte important. Deci nu l-ai văzut: și din toată povestirea ta înțeleg că-i foarte greu să-l vezi. Ah, toate astea confirmă, din nenorocire, cea mai groaznică teamă a mea. *Julius*, acum trebuie să-ți spun, dar vino de aici; strada asta e atât de populată...

Îl duse pe *Julius*, care era mai curând amuzat și se lăsa în voia lui, într-un loc aproape pustiu și-i zise:

— Lucrul pe care ți-l voi spune e atât de grav... Să ne prefacem însă că vorbim despre lucruri indiferente; pregătește-te să auzi ceva îngrozitor: *Julius*, dragul meu, cel pe care l-ai văzut azi-dimineață...

— Pe care nu l-am văzut, vrei să zici.

— Exact... nu-i cel adevărat.

— Ce tot spui?

— Spun că nu l-ai putut vedea pe papă, pentru monstruosul motiv că... știu dintr-o sursă clandestină și sigură că adevăratul papă e închis.

Această uluitoare dezvăluire avu asupra lui *Julius* efectul cel

mai neașteptat: lăsă brusc brațul lui *Amédée* și, mișcându-se prin fața lui în toate direcțiile, exclamă:

— Ah, nu! Asta-i bună, nu, nu, nu! Apoi, apropiindu-se de *Amédée*, spuse:

— Iată! Ajung, dar cu mare greutate, să-mi scot din minte toate astea; mă conving că nu-i nimic de așteptat, nimic de sperat și nimic de admis; că *Anthime* a fost înșelat, că noi toți suntem înșelați, că se fac tot felul de manevre! Și că nu ne mai rămâne decât să râdem de ele... Da! Simt că mă eliberez; și nici nu apuc bine să mă consolez, și vii și-mi spui: Oprește-te! Cărțile-s greșit împărțite: ia-o de la capăt! Lasă-mă! Mi-ajunge. Dacă acesta nu-i cel adevărat, cu atât mai rău!

Fleurissoire era consternat.

— Dar, spuse el, *Biserica*... și regreta că răgușeala nu-i îngăduia să vorbească mai convingător. Dar dacă *Biserica* însăși este înșelată?

Julius i se așeză de-a curmezișul în față și, aproape tăindu-i drumul, îi spuse pe un ton batjocoritor și hotărât, pe care nu prea avea obiceiul să-l folosească:

— Ei, și! Ce-ți pasă?

În clipa aceea *Fleurissoire* avu o bănuială; o bănuială nouă, ce abia căpăta formă, îngrozitoare și care, în chip nedeslușit, începea să prindă rădăcini în sufletul lui tulburat: *Julius*, însuși *Julius*, acest

Julius cu care vorbea, *Julius* de care se agățase nădejdea și încrederea-i zdruncinată, nici el nu era adevăratul *Julius*.

— Cum poți vorbi așa! Tocmai tu, cel pe care contam atâta! Tocmai tu, *Julius*! *Conte de Baraglioul*, ale cărui scrieri...

— Nu-mi vorbi despre scrierile mele, te rog, îmi ajunge ce mi-a spus papa ăsta al tău - adevărat sau neadevărat - azi-dimineață! Și, datorită descoperirii mele, socotesc că următoarele vor fi mai bune. De-abia aștept să-ți spun niște lucruri serioase. Iei masa cu mine, nu-i așa?

— Cu plăcere; dar te voi părăsi repede. În seara asta sunt așteptat la *Neapole*... da, pentru niște treburi despre care îți voi vorbi pe dată. Sper să nu mă duci la *Grand Hotel*.

— Nu; vom merge la *Colonna*.

Lui *Julius* nu-i păsa că e văzut la *Grand Hotel* în tovărășia unui om care arăta atât de rău ca *Fleurissoire*; acesta, simțindu-se palid și descompus, suferea din pricina luminii crude sub care îl așezase la masă cumnatul său, drept în fața lui și sub privirea-i scrutătoare. Și măcar dacă această privire ar fi căutat-o pe a sa: dar nu, simțea că e îndreptată spre gâtul lui, spre marginea fularului roșu, acolo unde era locul rușinos cu buba suspectă, pe care o simțea la vedere. Și, în timp ce chelnerul aducea aperitivele, *Baraglioul* îi spuse:

— Ar trebui să faci niște băi sulfuroase.

— Dar nu-i ce crezi tu, protestă *Fleurissoire*.

— Cu atât mai bine, reluă *Baraglioul* care, de altfel, nu se gândise la vreo boală anume; ți-am dat acest sfat doar în treacăt. Apoi, îndreptându-și spatele și pe un ton profesoral, zise: Ei bine! Iată, dragul meu *Amédée*: părerea mea este că, după *La Rochefoucauld*, și în urma lui, am văzut lucrurile ca el; dar nu întotdeauna omul e mânat de interes; există și acțiuni dezinteresate...

— Nădăjduiesc că-i așa, îl întrerupse candid *Fleurissoire*.

— Te rog, nu te grăbi să spui că m-ai înțeles. Prin dezinteresat înțeleg: gratuit. Și că răul, ceea ce numim răul, poate fi la fel de gratuit ca și binele.

— Dar, în cazul ăsta, de ce să-l facem?

— Tocmai de asta! ca lux, din nevoia de a cheltui, ca joc. Căci eu susțin că sufletele cele mai dezinteresate nu sunt neapărat și cele mai bune - în sensul catolic al cuvântului; dimpotrivă, din punct de vedere catolic, sufletul cel mai bine alcătuit este cel care își ține cel mai bine socotelile.

— Și care se simte mereu dator lui Dumnezeu, adăugă cu evlavie *Fleurissoire*, care încerca să se mențină la înălțime.

Julius era vădit enervat de întreruperile cumnatului său; i se păreau absurde.

— Cu siguranță că disprețul față de ceea ce poate să te ajute este semnul unei anumite noblețe a sufletului... Să te eliberezi de catehism, de complezență, de calcul... Oare vom putea admite vreun suflet care nu mai ține niciun fel de socoteli?

Baraglioul aștepta o aprobare; dar *Fleurissoire* exclamă vehement:

— Nu, nu! de o mie de ori nu: nu-l vom admite! Apoi, brusc înfricoșat de propria-i voce, se aplecă spre *Baraglioul* și zise:

— Să vorbim mai încet; suntem ascultați.

— Ei! Pe cine poate să intereseze ce vorbim noi?

— Ah! prietene, văd că nu știi cum sunt oamenii în țara asta. Eu unul am început să-i cunosc. De patru zile de când trăiesc printre ei, mi se întâmplă tot felul de lucruri! Care m-au convins că trebuie să fiu foarte precaut, ceea ce nu-mi stătea în fire. Suntem urmăriți.

— Cred că visezi.

— Ar fi bine ca toate astea să nu existe decât în mintea mea. Dar, ce vrei? Când minciuna ia locul adevărului, trebuie ca adevărul să se ascundă. Însărcinat cu misiunea de care îți vorbeam adineauri, înghesuit între Lojă și Societatea lui Iisus, e vai de capul meu! Sunt suspectat de toți și îi suspectez pe toți. Ce-ai să zici, prietene, când ți-oi spune că acum o clipă, ascultând cuvintele

batjocoritoare cu care mi-ai răspuns la îngrijorarea mea, am ajuns să mă îndoiesc că vorbesc cu adevăratul *Julius*, gândindu-mă că poate mă adresez unuia care se preface că ești tu... Sau când ți-oi spune că azi-dimineață, înainte de a te fi întâlnit, am ajuns să mă îndoiesc până și de propria mea realitate, de faptul că mă aflu aici, la *Roma*, socotind că poate totul nu era decât un simplu vis și că, îndată, mă voi trezi la *Pau*, culcat lângă *Amica*, în mediul meu obișnuit.

— Prietene, cred că ai febră.

Fleurissoire îi luă mâna și îi spuse cu o voce patetică:

— Febră! Da, am febră. O febră care nu-ți trece niciodată și care nu vreau să-mi treacă niciodată. O febră care, mărturisesc, speram că te va cuprinde și pe tine imediat ce vei afla lucrurile pe care ți le-am dezvăluit; o febră pe care, mărturisesc, nădăjduiam să ți-o transmit și ție, ca să fim cuprinși de aceeași flacără, fratele meu... Dar nu-i așa! Acum văd bine; pe cărarea întunecoasă pe care o urmez, pe care trebuie să o urmez, merg singur; și chiar ceea ce mi-ai spus mă obligă la asta... Doamne! *Julius*, e adevărat? Deci el nu poate fi văzut? Nu poți ajunge să-l vezi?...

— Prietene, spuse *Julius*, desprinzându-și mâna din strânsoarea lui *Fleurissoire*, care se înfierbânta tot mai mult, și punându-i la rândul său o mână pe braț:

— Prietene, o să-ți mărturisesc ce n-am îndrăznit să-ți spun adineauri: când m-am trezit în fața *Sfântului Părinte*... am avut un moment de distracție și gândurile mi-au fugit aiurea.

— Un moment de distracție! repetă *Fleurissoire* năucit.

— Da: brusc, m-am surprins gândindu-mă la altceva.

— Îți închipui că pot să cred ce-mi spui?

— Da, pentru că în acel moment am avut revelația. Dar, îmi spuneam, urmărindu-mi prima idee, - dar, dacă o presupun gratuită, fapta rea, crima nu poate fi imputată; iar cel care a săvârșit-o nu poate fi prins.

— Ce spui! te rog, repetă, suspină disperat *Amédée*.

— Căci mobilul, - motivul crimei, este ancora cu ajutorul căreia se prinde criminalul. Și dacă judecătorul va spune: *Is fecit cui prodest*... ai făcut dreptul, nu-i așa?

— Scuză-mă, spuse *Amédée*, cu fruntea îmbrobonată de sudoare.

Dar în același moment, dialogul se întrerupse: un servitor de la restaurant aduse pe o farfurie un plic pe care era scris numele lui *Fleurissoire*. Acesta, mirat la culme, desfăcu plicul și scoase un bilet cu următoarele cuvinte:

Nu aveți niciun minut de pierdut. Trenul de Neapole pleacă la

ora trei. Cereți domnului de Baraglioul să vă însoțească la Creditul Comercial, unde el este cunoscut și va putea să vă confirme identitatea.

Cave.

— Vezi! ce-ți spuneam? zise *Amédée* cu voce scăzută, mai curând mulțumit de acest incident.

— Într-adevăr, nu-i lucru curat. De unde naiba mi se cunoaște numele și legătura mea cu *Creditul Comercial*?

— Oamenii ăștia știu totul, ți-am spus.

— Tonul acestui bilet nu-mi place. Cel care a scris ar fi putut măcar să-și ceară scuze că ne întrerupe.

— De ce? El știe prea-bine că misiunea mea e mai importantă decât orice... Trebuie să ridic banii de pe un cec... Nu; nu pot să-ți vorbesc aici; vezi bine că suntem supravegheați. Apoi, scoțându-și ceasul, zise:

— Într-adevăr, nu mai avem niciun minut în plus. Chemă chelnerul.

— Te rog, lasă, zise *Julius*. Ești invitatul meu. *Creditul Comercial* nu-i departe; la nevoie putem lua o trăsură. Nu intra în panică... Ah! voiam să-ți mai spun că, dacă te duci la *Neapole* în seara asta, folosește acest bilet în circuit. Este pe numele meu; dar

n-are nicio importanță. (Căci lui *Julius* îi plăcea să facă servicii altora.) L-am luat la *Paris*, gândindu-mă că voi coborî mai spre sud. Dar iată că trebuie să rămân aici, la Congres. Cât timp crezi că vei sta acolo?

— Cât mai puțin cu putință. Nădăjduiesc să fiu înapoi chiar mâine.

— Atunci am să te-aștept la cină.

La *Creditul Comercial*, datorită prezentării făcute de *contele de Baraglioul*, i se dădură lui *Fleurissoire*, fără nicio greutate, pe cec, șase hârtii de câte o mie de franci, pe care acesta le băgă în buzunarul interior al hainei. În timpul ăsta, el îi relatase de bine, de rău cumnatului său povestea ceclui, a cardinalului și a abatelui; *Baraglioul*, care îl însoți până la gară, nu-l asculta cu prea multă atenție.

Fleurissoire intră la un negustor de cămăși ca să-și cumpere un guler tare, dar nu și-l puse imediat, de teamă de a nu-l face pe *Julius*, care stătea nerăbdător în fața magazinului, să-l aștepte prea mult.

— Nu-ți iei nicio valiză? îl întrebă *Julius*.

Fleurissoire ar fi vrut mult să treacă să-și ia șalul, lucrurile de toaletă și pe cele de dormit, dar cum putea să-i mărturisească lui

Baraglioul că stătea pe *via dei Vecchierelli*.

— O, pentru o noapte! spuse el repede. Și nici nu mai avem timp să trecem pe la hotel.

— De fapt, unde te-ai instalat?

— În spatele Colisseului, răspunse *Amédée*, la întâmplare. Era ca și cum ar fi spus: sub poduri.

Julius se mai uită o dată la el.

— Ce om ciudat ești!

Oare părea atât de ciudat? *Fleurissoire* își șterse fruntea de sudoare. Făcură, în tăcere, câțiva pași prin fața gării, unde ajunseseră.

— Haide! trebuie să ne despărțim, zise *Baraglioul*, întinzându-i mâna.

— Nu vii... n-ai vrea să vii cu mine? bâlbâi plin de teamă *Fleurissoire*. Nu știu de ce, dar parcă mi-e oarecum frică să plec singur...

— Ai venit singur până la *Roma*. Ce-ar putea să ți se întâmple? Scuză-mă că te părăsesc înainte de a ajunge la peron, dar vederea unui tren care pleacă îmi pricinuiește o tristețe de nespus. Adio! Călătorie plăcută! Și mâine să-mi aduci la *Grand Hotel* biletul meu de întoarcere la *Paris*.

1 hamal (it.)

2 corect: *grazie*.

3 Afara (it.).

CARTEA A CINCEA

LAFCADIO

— There is only one remedy. One thing alone can cure us from being ourselves.

— Yes; strictly speaking, the question is not how to get cured, but how to live.[1]

Joseph CONRAD, Lord Jim

I

După ce, prin intermediul lui *Julius* și ajutat de notar, *Lafcadio* intră în posesia rentei de patruzeci de mii de livre pe care răposatul conte *Juste-Agénor de Baraglioul* i-o lăsase, marea lui grijă a fost să facă în așa fel ca bogăția lui să nu iasă la iveală prin nimic.

„Poate că vei folosi farfurii de aur, își spuse el, dar vei mânca din ele aceleași mâncăruri."

Poate că încă nu știa că pentru el, de acum încolo, gustul mâncărurilor avea să se schimbe. Sau, cel puțin, cum găsea aceeași plăcere în a lupta împotriva poftei sau în a se lăsa pradă lăcomiei, acum, când nu mai era apăsat de nevoi, rezistența sa slăbea. Să o spunem de-a dreptul: având o natură aristocratică, nu îngăduise

necesității să-i impună niciun gest pe care în prezent și l-ar fi permis, din răutate, din joc și din amuzamentul de a prefera plăcerea și nu interesul.

Ascultând de dorința contelui, nu purtase doliu. Avusese de întâmpinat o situație groaznic de neplăcută când se dusese la furnizorii *marchizului de Gesvres*, ultimul său unchi, să-și pună la punct garderoba. Fiindcă spunea că vine din partea acestuia, croitorul scoase câteva facturi pe care marchizul neglijase să le plătească. Lui *Lafcadio* îi era silă de înșelătorii; se prefăcu imediat că tocmai a venit să achite notele și plăti cu bani gheață noile haine. Același lucru se întâmplă și la cizmar. Când să se ducă și la vânzătorul de cămăși, *Lafcadio* se gândi că-i mai prudent să se adreseze altuia.

„Măcar de-aș ști adresa unchiului de *Gesvres*! Ce plăcere mi-ar face să-i trimit facturile să și le achite, se gândea *Lafcadio*. Sigur că m-ar disprețui; dar sunt un *Baraglioul* și, de acum încolo, pungașule de marchiz, te scot din inima mea".

Nimic nu-l reținea la *Paris* sau în altă parte; traversând *Italia*, se îndrepta spre *Brindisi*, de unde se gândea să se îmbarce pe vreun Lloyd, spre *Java*.

Singur în vagonul ce-l ducea departe de *Roma*, își aruncase pe genunchi, cu toate că era foarte cald, o pătură moale de culoarea

ceaiului, pe care își ținea mâinile cu mănuși cenușii, contemplându-le cu plăcere. Stofa suplă și buclată a costumului arăta o mare bunăstare; purta un guler înalt, ușor scrobit, ce-i lăsa gâtul liber; de sub guler ieșea o cravată subțire ca un șarpe, de culoarea bronzului, ce se potrivea de minune cu cămașa-i cu pliuri. Se simțea bine în pielea lui, în hainele lui, în mocasinii lui croiți din aceeași piele de căprioară ca mănușile; în această închisoare moale, piciorul lui se putea întinde, cambra, simțea că trăiește. Pălăria de castor, lăsată pe ochi, îl despărțea de peisajul înconjurător; fuma o țigară de ienupăr și-și lăsa gândurile să-i rătăcească în voie.

Bătrâna, ce-mi arăta pe cer un nouraș alb, spunându-mi: nu o să plouă astăzi, acea bătrână căreia i-am purtat traista pe umerii mei sus pe culmea muntelui... (pentru propria-i plăcere, *Lafcadio* străbătuse în patru zile pe jos *Apeninii*, între *Bologna* și *Florența*, înnoptând la *Covigliajo*) și pe care am îmbrățișat-o; toate astea făceau parte din ceea ce părintele din *Covigliajo* numea: fapte bune. Când i-am simțit pielea murdară și zbârcită sub degetul meu, la fel de bine aș fi putut s-o strâng de gât cu o mână care să nu tremure... Ah! cum tot încerca să-mi scuture praful de pe guler, zicând: *Figlio mio! Carino!*[2]!... De unde îmi venea acea intensă bucurie atunci când, încă asudat, m-am întins pe un pat de mușchi, la umbra unui mare castan și am stat așa, fără să fumez?

Simțeam că aș putea să îmbrățișez întreaga omenire; sau poate s-o sugrum... Ce puțin lucru e viața omului! Simțeam că, dacă s-ar ivi vreun lucru care să ceară temeritate și îndrăzneală, mi-aș risca viața fără să stau pe gânduri! Totuși nu mă pot face alpinist sau aviator... Oare ce sfat mi-ar da mărginitul de *Julius*? Păcat că-i așa de nepriceput! Ce bine ar fi fost să am un frate!

Bietul *Julius*! Sunt atât de mulți oameni care scriu și atât de puțini care citesc! E sigur: citim din ce în ce mai puțin... dacă judec după mine, cum se spune. Treaba asta se va termina cu o catastrofă; o frumoasă și teribilă catastrofă. Tipăriturile vor fi aruncate peste bord; și ar fi o minune dacă cea mai bună nu s-ar întâlni pe fundul mării cu cea mai proastă.

Dar curiozitatea mă îmboldește să știu ce-ar fi zis bătrâna dacă aș fi început să o strâng de... Ne putem imagina ce s-ar fi întâmplat dacă, dar rămâne întotdeauna un mic gol în care își face loc neprevăzutul. Niciodată nimic nu se petrece exact cum am fi crezut... Asta mă îndeamnă să acționez... Facem atât de puțin!... «Tot ce poate fi să fie!» în felul acesta îmi explic eu Creațiunea... Sunt îndrăgostit de ceea ce ar putea să fie... Dacă aș fi mare în *Stat*, aș da ordin să fiu închis.

Nu-i prea interesantă corespondența acestui domn *Gaspard Flamand* pe care m-am dus s-o cer la post-restant în *Bologna*,

spunând că-i a mea. Nicio scrisoare nu merita strădania de a-i fi trimisă.

Dar, Doamne! în viață întâlnești atât de puțini oameni cărora ai dori să le umbli în valiză!... Și totuși puțini sunt cei de la care, cu un anumit cuvânt sau gest, nu poți obține o reacție ciudată!... Ce frumoasă colecție de marionete! Dar firele sunt prea vizibile! Pe străzi nu întâlnești decât țopârlani. Vă întreb: un om de calitate ca *Lafcadio* poate să ia în serios această farsă?... Hai! să ne strângem bagajele; a venit vremea! Să pornim repede spre o altă lume; să părăsim Europa, lăsând pe pământ urma adâncă a călcâiului nostru!... Dacă mai există prin adâncul pădurilor din *Borneo* vreun antropopitec întârziat, voi merge acolo să descopăr resursele unei posibile umanități!... Aș fi vrut să-l revăd pe *Protos*. Sunt sigur că a luat-o spre *America*. Spunea că nu are stimă decât pentru barbarii din *Chicago*... Pentru gusturile mele, acești lupi n-au prea mult farmec: eu sunt o specie felină. Dar s-o lăsăm baltă.

Blândul preot din *Cavigliajo* nu părea că vrea să-l corupă pe copilul cu care vorbea. Cu siguranță îl avea în grijă. Mi-ar fi plăcut să mi-l fac prieten; nu pe preot, Doamne ferește! ci pe copil - ce frumoși ochi ridica spre mine! Privirile lui le căutau pe ale mele cu neliniștea cu care ale mele le căutau pe ale lui; dar îmi luam repede privirile de la el... Nu era mai mic decât mine cu mai mult de cinci

ani. Da: avea între paisprezece și șaisprezece ani, nu mai mult... Ce eram la vârsta lui? Un *stripling*[3] plin de poftă de viață, pe care aș vrea să-l întâlnesc astăzi; cred că m-aș fi plăcut foarte mult... *Faby*, la început, era tulburat de faptul că simțea că-i îndrăgostit de mine; a făcut bine că i-a mărturisit mamei: după asta sufletul lui s-a mai liniștit. Dar cât de tare mă enerva reținerea lui!... Când, mai târziu, în Aurès, sub cort, i-am spus toate astea, am râs amândoi cu poftă... Mi-ar plăcea să-l revăd acum; îmi pare rău că a murit. Dar s-o lăsăm baltă.

Adevărul e că speram să nu-i fiu pe plac preotului. Mă gândeam ce-aș putea să-i spun mai neplăcut, dar nu i-am spus decât lucruri frumoase... Cât de greu izbutesc să nu par seducător! Și totuși nu pot să mă mânjesc cu coajă de nucă pe față, cum mă sfătuia *Carola*, și nici să mănânc usturoi... Ah! să nu mă mai gândesc la biata fată! Îi datorez cele mai banale plăceri pe care le-am trăit. O, dar de unde s-a ivit acest bătrânel ciudat?

Era *Amédée Fleurissoire*, care tocmai intrase pe ușă.

Fleurissoire călătorise singur în compartiment până la stația *Frosinone*. Din această stație se urcase în vagon un italian între două vârste, care se așezase lângă el și începuse să-l privească cu un aer atât de întunecat, încât *Fleurissoire* se gândi să părăsească pe dată locul.

Intră în compartimentul învecinat, atras de farmecul tineresc al lui *Lafcadio*.

„Ah! Ce băiat drăguț! e încă aproape un copil, se gândi el. E desigur, în vacanță. Cât de bine e îmbrăcat! Are o privire atât de naivă! Ce bine că pot să am încredere în cineva și să scap de bănuieli! Dacă ar ști franceza, mi-ar plăcea să vorbesc cu el".

Se așeză în fața lui, într-un colț, aproape de ușă. *Lafcadio* își ridică ușor borul pălăriei și începu să-l fixeze cu o privire întunecată, în aparență indiferentă.

„Ce-ar putea fi comun între mine și această pocitanie murdară? se gândea el. S-ar zice că se crede mare șmecher. De ce oare îmi zâmbește așa? Și-o fi închipuind că o să-l iau în brațe! Dar poate că mai sunt femei care să-i alinte pe acești bătrâni!... Cred c-ar fi foarte mirat să afle că știu să citesc curent, de-a-ndoaselea sau prin transparență, de pe dosul paginii, din oglindă sau de pe sugativă, atât slovele scrise, cât și cele tipărite; mi-au trebuit trei luni de studiu și doi ani de ucenicie; și asta de amorul artei. *Cadio*, micuțul meu, să ispitim soarta și să vedem ce hram poartă ăsta. Dar cu ce să încep?... A! O să-i ofer niște... Fie că primește, fie că nu, o să vedem ce limbă vorbește".

— *Grazio! Grazio!*[4] zise *Fleurissoire*, refuzând.

„Nu-i nimic de făcut cu individul ăsta. Să dormim!”, își spuse în sinea lui *Lafcadio* și, lăsându-și pălăria pe ochi, încercă să transforme în vis o amintire din tinerețe:

Se revede pe sine, pe vremea când i se spunea *Cadio*, în acel castel îndepărtat din Carpați, unde au locuit, mama lui și cu el, timp de două veri, în tovărășia lui *Baldi* italianul și a prințului *Wladimir Bielkowski*. Camera lui se afla la capătul unui coridor; e primul an când se culcă departe de mama lui... Clanța de aramă, de la ușă, de forma unui cap de leu, este prinsă cu un cui gros... Ah! cu câtă precizie își amintește fiecare senzație!... Într-o noapte este trezit brusc din somnul cel mai adânc și i se pare că visează când îl vede la capătul patului pe unchiul *Wladimir*; acesta îi apare ca într-un coșmar, mai uriaș ca de obicei, drapat într-un caftan larg, de culoare ruginie, cu mustățile căzute și având pe cap o extravagantă căciulită de noapte, țuguiată ca un turban persan, care parcă nu se mai sfârșește. Ține în mână o lampă pe care o pune pe masă, aproape de pat, lângă ceasul lui *Cadio*, împingând ușor un sac cu bile. Primul gând al lui *Cadio* este că mama lui e moartă sau bolnavă; tocmai se pregătea să-l întrebe pe *Bielkowski*, când acesta își pune un deget pe buze și îi face semn să se scoale. Copilul își îmbracă repede halatul de baie, pe care unchiul l-a luat de pe speteaza unui scaun și i l-a întins, cu aerul că nu glumește. Dar

Cadio are atâta încredere în *Wladi*, încât nu-i e frică nici măcar o singură clipă; își pune papucii și îl urmează, foarte uimit de comportamentul unchiului și, ca întotdeauna, cu o mare dorință de a se distra.

Ies pe coridor, *Wladimir* înaintează, grav și misterios, ținând lampa cât mai departe, în fața lui; ca și cum ar împlini un ritual sau ar urma o procesiune; *Cadio* se clatină puțin, căci e beat de vise; dar, curând, curiozitatea îi limpezește mintea. În fața ușii de la camera mamei lui, se opresc o clipă să asculte dacă nu se aude vreun zgomot: niciunul; întreaga casă e cufundată în somn. Ajunși pe palier, aud sforăitul unui servitor a cărui cameră dă spre podul casei. Coboară. *Wladi* calcă pe trepte fără să facă niciun zgomot; la cea mai mică scârțâitură se întoarce spre el cu un aer atât de furios, încât *Cadio* de-abia își poate stăpâni râsul. Îi arată o treaptă, făcându-i semn s-o sară; face totul cu atâta seriozitate, de parcă i-ar pândi vreo primejdie. *Cadio* nu-și strica plăcerea întrebându-se dacă aceste precauții sunt necesare, ca și de altfel, tot ceea ce fac; intră în joc și, alunecând de-a lungul rampei, trece de treaptă... Jocul lui *Wladi* i se pare atât de amuzant, încât ar trece și prin foc ca să-l urmeze. Când ajung la parter, pe penultima treaptă, se așază amândoi jos ca să-și tragă sufletul; *Wladi* dă din cap și scoate un fel de suspin, ca și cum ar zice: Ah! bine c-am scăpat! Pornesc din nou.

Câte precauții trebuie să ia în fața ușii salonului! Lampa pe care o ține *Cadio* luminează încăperea în chip atât de ciudat, încât copilul de-abia o poate recunoaște; i se pare nesfârșită; o rază de lună se strecoară prin jaluzele; totul e scăldat într-o liniște supranaturală, de parcă te-ai afla pe un helești unde va fi aruncată, în taină, o plasă de prins pește; *Cadio* recunoaște toate lucrurile; toate sunt la locul lor, dar, pentru prima oară, le înțelege ciudățenia.

Wladi se apropie de pian, îl întredeschide și mângâie cu vârful degetului câteva clape, care răspund abia auzit. Deodată, capacul pianului cade, făcând un zgomot asurzitor (*Lafcadio* tresare și acum, gândindu-se la el). *Wladi* se repede la lampă, o stinge și apoi se prăbușește într-un fotoliu; *Cadio* se strecoară sub o masă; amândoi stau așa, mult timp, în întuneric, fără să facă vreo mișcare, la pândă... dar nu se aude nimic; în casă totul e nemișcat; în depărtare, un câine latră la lună. Cu mișcări încete, *Wladi* face puțină lumină.

Cu ce aer ciudat întoarce cheia de la bufetul din sufragerie! Copilul știe bine că totul nu-i decât un joc, dar unchiul pare că a intrat în el de-a binelea. Trage aerul pe nas ca și cum ar vrea să adulmece și să vadă ce anume miroase mai ademenitor; ia o sticlă de tokay și pune vinul în două pahare mici, în care urmează să-și înmoaie biscuiții; cu degetul pe buze, îl invită pe *Cadio* să

ciocnească cu el; cristalul scoate un sunet abia perceptibil... Apoi, *Wladi* se străduiește să pună totul în ordine; împreună cu *Cadio*, spală paharele în ligheanul din bucătărie, le șterge, astupă din nou sticla de vin, închide cutia cu biscuiți, strânge cu grijă firimiturile și aruncă o ultimă privire în dulap, ca să vadă dacă totul e la locul lui... Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Wladi îl însoțește pe *Cadio* până în camera sa și apoi pleacă, salutându-l adânc. *Cadio* adoarme din nou, iar a doua zi se va întreba dacă totul nu va fi fost decât un vis. Ciudat joc pentru un copil! Ce-ar fi gândit despre asta *Julius*?...

Cu toate că stă cu ochii închiși, *Lafcadio* nu doarme, nu izbutește să doarmă.

„Bătrânelul pe care îl simt lângă mine crede că eu dorm, se gândea el. Dacă mi-aș întredeschide ochii, l-aș vedea cum mă privește. *Protos* pretindea că este foarte greu să te prefaci că dormi, fiind în același timp atent la ce se întâmplă în jur; el se străduia să recunoască somnul fals după tremurătura ușoară a pleoapelor... pe care eu, în această clipă, mi-o stăpânesc. Chiar și *Protos* s-ar fi putut da de gol".

Soarele apusese; ultimele raze scânteietoare, pe care *Fleurissoire* le contempla cu emoție, deveneau din ce în ce mai slabe. Pe

neașteptate, din plafonul boltit al vagonului, țâșni lumina; era o lumină prea brutală ce contrasta puternic cu dulcea lumină a crepusculului; și de teamă să nu tulbure somnul vecinului său, *Fleurissoire* întoarse comutatorul: compartimentul nu se cufundă în întuneric căci acest gest nu făcu decât să îndrepte curentul electric de la becul central din plafon spre un bec mic, cu lumină albăstruie. Dar, după părerea lui *Fleurissoire* acest beculeț albăstrui răspândea și el prea multă lumină; mai întoarse o dată comutatorul; beculețul se stinse, dar se aprinseră pe dată, două aplice laterale, mai supărătoare chiar și decât becul din centru; întoarse încă o dată comutatorul și beculețul se aprinse din nou; se opri aici.

„Oare a terminat să se joace cu lumina? se gândea *Lafcadio* nerăbdător. Oare ce face acum? (Nu, n-o să deschid ochii.) S-a ridicat... Oare e atras de valiza mea? Bravo! Și constată că valiza e deschisă. Dat fiind că am pierdut cheia, a fost o prostie să-mi comand la *Milano* o închizătoare complicată pe care hoții mi-au forțat-o la *Bologna*! Un lăcățel se poate măcar înlocui... Dracu' să mă ia! Oare își scoate haina? Să mă uit, totuși".

Fără să dea vreo atenție valizei lui *Lafcadio*, *Fleurissoire*, muncindu-se cu noul său guler fals, își scosese haina, ca să-l poată încheia mai ușor; dar acesta, scrobit și tare ca o bucată de carton,

rezista tuturor strădaniilor sale.

„Nu pare prea fericit, își zicea în sinea sa *Lafcadio*. Cred că are vreun buboi sau cine știe ce boală ascunsă. O să-l ajut! N-o să reușească singur...”

Totuși reuși! gulerul se supuse în cele din urmă și acceptă nasturele. *Fleurissoire* își lua cravata de pe pernița unde și-o pusese, alături de pălărie, de haină și de manșete și, apropiindu-se de ușa compartimentului, încercă, precum *Narcis* în apă, să-și vadă chipul care se proiecta pe peisajul ce se zărea prin geam. „Nu vede bine”.

Lafcadio aprinse lumina. Trenul trecea de-a lungul unui deal, ce se vedea prin geam, luminat fiind de razele proiectate de fiecare compartiment; totul apărea ca un șir de pătrate luminoase ce dansau de-a lungul drumului și se deformau pe rând, în funcție de fiecare accident de teren. În mijlocul unuia dintre ele se zărea dansând umbra grotescă a lui *Fleurissoire*; celelalte pătrate erau goale.

„Cine să mă vadă, se gândea *Lafcadio*. Aici, lângă mâna mea, sub mâna mea se află această dublă închizătoare pe care pot s-o deschid cu ușurință; portiera s-ar deschide dintr-o dată, și el s-ar prăbuși cu fața înainte; ar fi de-ajuns să-l împing ușor; ar cădea în noapte ca o masă informă; nici măcar nu s-ar auzi vreun strigăt... Și mâine voi fi în drum spre insule!... Cine ar putea să afle?”

Își pusese cravata, își făcuse nodul; acum *Fleurissoire* își lua o manșetă și și-o potrivea la încheietura mâinii drepte; și, în timp ce făcea asta, privea cu atenție o fotografie ce era așezată deasupra locului unde stătuse (una dintre cele patru ce împodobeau compartimentul) și care reprezenta un palat la marginea mării.

„O crimă gratuită, continuă *Lafcadio*: ce grea treabă pentru poliție! La urma-urmelor, oricine dintr-un compartiment învecinat poate să observe că se deschide o portieră și să vadă o umbră făcând un salt spre acest taluz. E bine că măcar perdelele de la culoar sunt trase... Nu atât evenimentele îmi ațâță curiozitatea, cât propria mea comportare. Te poți crede în stare de orice, dar, când trebuie să treci la faptă, dai înapoi... Ce mare e distanța dintre imaginație și faptă! Și, ca la șah, nu mai ai dreptul să revii asupra mișcării. Dar dacă ai putea prevedea toate riscurile, jocul și-ar pierde orice interes!... Între a-ți închipui o faptă și... Ia te uită! Taluzul se sfârșește. Cred că ne aflăm pe un pod; peste un nu..."

Pe geamul acum negru, imaginile apăreau mai clar. *Fleurissoire* se aplecă pentru a-și îndrepta cravata.

„Aici, sub mâna mea, este această dublă închizătoare... acum, cât e distrat și privește departe în fața lui... hai, deschide odată, ce Dumnezeu! e mai ușor decât aș fi crezut. Dacă pot să număr până la doisprezece, fără să mă grăbesc, înainte de a vedea vreo lumină pe

câmp, tipul e salvat. Încep: unu; doi; trei; patru (rar! rar!) cinci, șase; șapte; opt; nouă... zece; iată o lumină!..."

II

Fleurissoire nu scoase niciun strigăt. Îmbrâncit de *Lafcadio*, și în fața prăpastiei ce se căsca în fața lui, făcu o mișcare amplă, încercând să se țină de ceva ca să nu cadă; se agăță cu mâna stângă de cadrul neted al portierei, în timp ce, pe jumătate întors, își aruncă mâna dreaptă cu putere, spre spate, pe deasupra lui *Lafcadio*; cea de-a doua manșetă, pe care tocmai și-o potrivea, se rostogoli sub banchetă, până la cealaltă extremitate a vagonului. *Lafcadio* simți o gheară în ceafă, lăsă capul în jos și-i dădu un al doilea brânci, mai hotărât decât primul; unghiile îi zgâriară gulerul; și *Fleurissoire*, negăsind altceva de care să se agațe, se prinse cu disperare de pălăria lui din păr de castor, pe care, în cădere, o luă cu el.

„Acum am nevoie de sânge rece, își zise *Lafcadio*. Să nu trântesc portiera: s-ar putea auzi alături".

O trase spre el, luptându-se cu vântul, și apoi o închise încet.

„Mi-a lăsat oribila lui pălărie turtită; cu o lovitură de picior o s-o trimit după el; dar mi-a luat-o pe-a mea și îi ajunge. Am fost foarte precaut când i-am scos inițialele!... Pe căptușeală se află însă

eticheta pălărierului căruia nu i se comandă în fiecare zi pălării din păr de castor... Dar asta e... S-ar putea crede că e un accident... Nu, pentru că am închis portiera... Să opresc trenul?... Hai, hai! *Cadio*, fără retușuri: totul este așa cum ți-ai dorit.

O dovadă că sunt complet stăpân pe mine: mă voi uita mai întâi în liniște la fotografia pe care bătrânul o privea mai adineauri... *Miramar*! N-am nicio poftă să merg să văd locul ăsta... Dar aici nu-i aer".

Deschise fereastra.

„Animalul m-a zgâriat... sângerez... M-a zgâriat tare. Să pun puțină apă pe rană; toaleta se află la capătul coridorului, la stânga. Să-mi mai iau o batistă".

Dădu jos valiza din plasa ce se găsea deasupra lui, o așeză pe perna banchetei, în locul unde stătuse mai înainte, și o deschise.

„Dacă mă încrucișez cu cineva pe coridor, o să fiu foarte calm... Nu, nu-mi bate inima mai tare. Haide!... A! uite haina lui; o pot ascunde, cu ușurință, sub a mea. În buzunar sunt niște hârtii: o să am ce face în timpul drumului".

Lafcadio atârnă în cuierul din closetul unde se închisese o biată haină tocită, de culoare brun-gălbuie, dintr-o stofă subțire, aspră și banală, ce-i făcea silă; apoi, aplecat deasupra chiuvetei, începu să se cerceteze în oglindă.

Pe gât, în două locuri, avea niște zgârieturi destul de urâte; o dungă roșie pornea de la spate, din ceafă, și, luând-o spre stânga, se pierdea sub ureche; o alta, mai scurtă, o jupuitură zdravănă, se afla la doi centimetri mai sus de cealaltă și urca drept spre ureche, pe care o atinsese, rupându-i puțin lobul. Urechea sângera; dar mai puțin decât se temuse; în schimb durerea, pe care nu o simțise la început, devenea tot mai puternică. Muie batista în chiuvetă, își șterse sângele și apoi spălă batista.

„Nu sângerează nici cât să-mi păteze gulerul, se gândi el în timp ce se privea în oglindă; totul e în ordine".

Ieși; chiar atunci, locomotiva șuieră; un șir de lumini se văzu prin geamul de la closet. Era *Capua*. Să coboare la această stație atât de apropiată de locul accidentului, și să-și ia pălăria din par de castor... acest gând i se ivi în minte, amețitor. Îi părea tare rău după pălăria lui suplă, ușoară, mătăsoasă, ce-i ținea cald și totodată răcoare, nesifonabilă și de o eleganță atât de discretă. Totuși nu asculta niciodată de dorințele lui până la capăt și nu-i plăcea să-și cedeze nici chiar sieși. Dar, mai presus de orice, avea oroare de nehotărâre; păstra de mulți ani, ca pe un fetiș, zarul de la un joc de table pe care, pe vremuri, i-l dăduse *Baldi*; îl purta mereu asupra lui; îl avea aici, în buzunarul de la vestă. „Dacă-mi cade șase, își spuse el scoțând zarul, cobor!". Dădu cinci.

„Totuși cobor. Repede! haina nenorocitului ăluia!... Acum valiza mea..."

Alergă în compartiment.

Ah! cât de inutilă pare orice exclamație în fața ciudățeniei unor fapte! Cu cât întâmplarea e mai surprinzătoare, cu atât relatarea mea va fi mai simplă. O voi spune deci de-a dreptul: când *Lafcadio* intră în compartiment să-și ia valiza, aceasta nu mai era aici.

La început crezu că s-a înșelat și ieși din nou pe culoar... Dar, nu! ăsta era compartimentul unde stătuse el. Iată vederea ce înfățișa *Miramar*ul... dar ce se întâmplase?... Se năpusti la fereastră și crezu că visează: pe peronul gării, încă nu prea departe de tren, valiza lui se îndepărta încetișor, dusă de un bărbat puternic, ce mergea cu pași mici.

Lafcadio vru să sară din tren; în timp ce deschidea portiera, haina brun-gălbuie îi căzu la picioare.

„Drace! încă puțin și ajung la închisoare! Totuși, dacă hoțomanul ăsta s-ar gândi că aș putea să fug după el, ar merge mai repede. O fi văzut ceva?..."

Cum stătea aplecat înainte, o picătură de sânge îi șiroi de-a lungul obrazului. „Dă-o dracului de valiză! Zarul a avut dreptate: nu trebuie să cobor aici".

Închise din nou portiera și se așeză pe locul lui.

„N-am niciun fel de acte în valiză; iar lenjeria nu are monogramă; ce risc? Dar n-are importanță: trebuia să mă îmbarc cât mai repede; va fi poate mai puțin amuzant; dar, cu siguranță, mult mai înțelept".

Trenul porni.

„Nu-mi pare rău atâta după valiză... cât după pălărie, pe care tare mult aș fi vrut s-o găsesc... Dar să nu mă mai gândesc la asta!"

Își umplu pipa, o aprinse și apoi, băgându-și mâna în buzunarul interior de la cealaltă haină, scoase repede de aici o scrisoare de la *Amica*, un carnet emis de *agenția Cook* și un plic din hârtie proastă, pe care îl deschise.

„Trei, patru, cinci, șase hârtii de câte o mie! Pe oamenii cinstiți nu-i interesează așa ceva".

Puse banii în plic și plicul în buzunarul hainei.

Dar când, după o clipă, se uită cu atenție la carnetul Cook, *Lafcadio* înmărmuri. Pe prima foaie era scris numele lui *Julius de Baraglioul*.

„Oare mi-am pierdut mințile? își spuse el. Ce legătură poate să aibă cu *Julius*?... să fie un bilet furat?... nu; nu-i cu putință. E, fără îndoială, împrumutat. Drace! Poate c-am nimerit peste cine nu trebuie... bătrânii ăștia sunt mai legați între ei decât ai crede..."

Apoi, tremurând de curiozitate, deschise scrisoarea de la

Amica. Totul i se părea foarte ciudat; îi era greu să-și concentreze atenția; nu izbutea să priceapă ce înrudire sau relație exista între *Julius* și acest bătrân, dar înțelese cel puțin un lucru: că *Julius* se afla la *Roma*. Într-o clipă, hotărârea lui fu luată; îl cuprinse o mare dorință de a-și revedea fratele și o curiozitate neînfrânată de a vedea efectul pe care îl va avea fapta lui asupra acestui om calm și logic:

„Gata! în seara asta dorm la *Neapole*; îmi scot cufărul și mâine mă întorc la *Roma* cu primul tren. Nu-i deloc înțelept, dar e poate ceva mai amuzant".

III

La *Neapole*, *Lafcadio* se instală într-un hotel de lângă gară; avu grijă să-și ia cu el cufărul, pentru că un călător fără bagaje dă de bănuit și pentru că nu trebuia să atragă în vreun fel atenția asupra lui; apoi alergă să-și cumpere cele câteva obiecte de toaletă de care avea nevoie și o pălărie care să înlocuiască oribila canotieră (de altfel, îi era strâmtă) pe care i-o lăsase *Fleurissoire*. Voia să cumpere și un revolver, dar fu nevoit să amâne această cumpărătură pentru a doua zi, căci era ora de închidere a magazinelor.

Trenul pe care intenționa să-l ia a doua zi pleca devreme; urma să ajungă la *Roma* la prânz...

Avea de gând să nu se ducă la *Julius* decât după ce „crima" va fi

fost comentată în ziare. Crima! Acest cuvânt i se părea mai curând ciudat; iar termenul de criminal, aplicat lui, i se părea cu totul impropriu. Îl prefera pe cel de aventurier, cuvânt la fel de suplu ca și pălăria lui din păr de castor, căreia îi putea aranja borul după plac.

Ziarele de dimineață nu vorbeau încă despre aventură. Le aștepta cu răbdare pe cele de seară, grăbit să-l revadă pe *Julius* și să simtă că începe jocul; precum un copil care se joacă de-a v-ați ascunselea și care - bineînțeles - nu vrea să fie descoperit, dar vrea, în schimb, să fie căutat, se plictisea așteptând. Era cuprins de-o stare nedeslușită, pe care nu o cunoscuse până atunci; iar oamenii cu care se întâlnea pe stradă i se păreau foarte mediocri, nesuferiți și urâți.

Seara, cumpără de la un vânzător ambulant de ziare de pe *Corso* un număr din Corriere; apoi intră într-un restaurant, dar dintr-un fel de sfidare și ca să-și ațâțe dorința, se sili întâi să mănânce, lăsând ziarul împăturit, așezat acolo, lângă el, pe masă; apoi ieși din restaurant și, luând-o din nou pe *Corso*, se opri la lumina unei vitrine, deschise ziarul și, pe pagina a doua, citi titlul unuia dintre articolele ce prezentau fapte diverse:

CRIMĂ, SINUCIDERE... sau ACCIDENT

Apoi citi articolul, pe care îl dau aici în traducere:

În gară la Neapole, funcționarii de la Compania de Căi Ferate au găsit în trenul ce venea de la Roma, în plasa de bagaje dintr-un compartiment de clasa întâi, o haină de culoare închisă, în buzunarul interior al hainei se afla un plic galben, deschis, ce conținea șase hârtii de câte o mie de franci; în buzunar nu mai era nicio altă hârtie care să permită identificarea proprietarului hainei. Dacă e vorba de o crimă, este foarte greu de explicat de ce o sumă atât de importantă a fost lăsată în haina victimei - oricum, asta arată că mobilul crimei nu a fost furtul.

În compartiment nu se văd urmele vreunei lupte; dar, sub banchetă, s-a găsit o manșetă cu un buton dublu, reprezentând două capete de pisică; butonii, legați între ei printr-un lănțișor de argint aurit, erau făcuți dintr-un cuarț semitransparent, un agat translucid cu reflexe, piatră numită de bijutieri piatră de lună.

Se fac cercetări de-a lungul întregului traseu.

Lafcadio mototoli ziarul.

„Doamne! Numai butonii *Carolei* mai lipseau! Bătrânul ăsta este o adevărată întretăiere de drumuri!”

Întoarse pagina și văzu scris, la știrile de ultimă oră:

RECENTISIM,
PE TRASEU S-A GĂSIT UN CADAVRU

Fără să mai citească ce scria în continuare, *Lafcadio* alergă la *Grand Hotel*.

Puse într-un plic cartea sa de vizită, pe care erau scrise cuvintele:

LAFCADIO WLUIKI

Vrea să știe dacă contele Julius de Baraglioul mai are nevoie de un secretar.

Și îl transmise destinatarului.

Un valet veni să-l ia din holul hotelului, îl conduse de-a lungul coridorului și îl introduse în apartamentul contelui.

Dintr-o ochire, *Lafcadio* văzu, într-un colț al camerei, ziarul *Corriere della Sera*. Pe masă, în mijlocul camerei, se afla o sticlă mare și destupată, cu o apă de colonie ce răspândea în toată încăperea un parfum puternic. *Julius* îl primi cu brațele deschise.

— *Lafcadio*! Prietene... ce fericit sunt că te văd!

Se agita și își scutura părul vâlvoi; i se părea că s-a dilatat; ținea în mână o batistă cu puncte negre și își făcea vânt cu ea. Ești poate omul pe care mă așteptam cel mai puțin să-l văd astăzi; dar cel cu

care, în seara asta, aș fi vrut cel mai mult să stau de vorbă... Doamna *Carola* ți-a spus că sunt aici?

— Ce întrebare ciudată!

— Da! am întâlnit-o... De altfel, nu sunt sigur că ea m-a văzut.

— *Carola*! E la *Roma*?

— Nu știai?

— Acum am venit din Sicilia și ești prima persoană din oraș pe care o întâlnesc. Nu țin s-o văd.

— Mi-a părut foarte drăguță.

— Nu ești prea pretențios.

— Vreau să spun: e mai bine decât la *Paris*.

— E un exotism, dar dacă ai chef de asta...

— *Lafcadio*, asemenea vorbe n-au ce căuta între noi... *Julius* vru să-și ia un aer sever, dar nu izbuti să facă decât o grimasă; apoi continuă:

— Vezi că sunt foarte agitat. Mă aflu într-un moment de cotitură. Simt că-mi ia mintea foc și că mă cuprinde un fel de amețeală. De trei zile de când sunt la *Roma*, chemat aici la un congres de sociologie, trăiesc tot felul de surprize. Ultima este sosirea ta... Nu mai știu ce-i cu mine.

Mergea de colo-colo, cu pași mari; apoi se opri în fața mesei, luă sticla de colonie, vărsă din ea pe batistă și și-o puse pe frunte în

chip de compresă.

— Tinere prieten... îmi permiți să te numesc astfel... Cred că știu cum îmi voi scrie noua mea carte! Felul, deși cam exagerat în care mi-ai vorbit, la *Paris*, despre *Aerul Înălțimilor* mă face să presupun că asta te va interesa.

Schiță o mișcare de dans; batista îi căzu de pe frunte pe jos; *Lafcadio* se grăbi s-o ridice și, în timp ce stătea aplecat, simți cum *Julius* îi pune mâna ușor pe umăr, întocmai cum făcuse și bătrânul *Juste-Agénor*. *Lafcadio* se ridică, zâmbind.

— Te cunosc de atât de puțin timp, spuse *Julius*; și totuși, în seara asta, nu mă pot împiedica să nu-ți vorbesc ca unui...

Se opri.

— Te ascult ca pe un frate, domnule de *Baraglioul*, zise *Lafcadio* cu îndrăzneală, de vreme ce-mi faci această invitație.

— Vezi dumneata, *Lafcadio*, în mediul în care trăiesc la *Paris*, printre toți cei pe care îi frecventez; oameni de lume, oameni ai *Bisericii*, literați, academicieni, nu găsesc, de fapt, cu cine să stau de vorbă. Vreau să spun că nu am cui să-i mărturisesc noile gânduri ce mă frământă. Căci trebuie să-ți spun că, de la prima noastră întâlnire, punctul meu de vedere s-a schimbat complet.

— Cu atât mai bine! zise *Lafcadio* cu obrăznicie.

— Dumneata, care nu ești de meserie, nu-ți poți închipui în ce

măsură o etică greșită împiedică libera dezvoltare a facultății de creație. Iată de ce romanul la care mă gândesc acum e cu totul altfel decât cele din trecut. Logica și consecvența pe care le ceream de la personajele mele mi-o impuneam mai întâi mie însumi, pentru a o putea realiza la ele; și lucrul ăsta nu era firesc; preferăm să trăim prefăcându-ne, decât să semănăm cu ceea ce am crezut mai întâi a fi adevăratul nostru portret: e absurd; și, procedând astfel, riscăm să stricăm tot ce-i mai bun în noi.

Lafcadio continua să surâdă, așteptând să vadă ce va urma, și se distra recunoscând în opiniile lui *Julius* efectul întârziat al vorbelor pe care i le spusese el la prima lor întâlnire.

— Ce-aș putea să-ți mai spun, *Lafcadio*? Acum, pentru prima oară, văd în fața mea câmpul liber... înțelegi ce înseamnă aceste cuvinte: câmpul liber?... îmi spun că și până acum el era liber și că este liber mereu, dar că până azi nu l-am văzut astfel doar din pricina unor considerente ce țineau de carieră, de public și de niște judecători ingrați, de la care poetul își așteaptă răsplata în zadar. De acum încolo, nu mai aștept nimic de la nimeni; aștept totul doar de la mine însumi; aștept totul de la acest om sincer, căruia îi pot cere orice; căci acum simt că există în mine cele mai ciudate puteri. Și fiindcă nu-i vorba decât de realizarea lor pe hârtie, îndrăznesc să le las să se desfășoare.

Și, ca și cum s-ar fi simțit sufocat de noi gânduri, respira adânc, își îndrepta umerii și își ridica omoplații de parcă ar fi vrut să-i folosească drept aripi. Apoi continuă abia deslușit și cu o voce mai scăzută:

— Și pentru că domnii de la Academie nu mă vor, mă pregătesc să le dau toate motivele ca să nu mă admită printre ei; căci până acum asemenea motive n-au existat. Niciunul.

În timp ce spunea apăsat aceste ultime cuvinte, vocea îi deveni brusc ascuțită; se opri și apoi zise, mai calm.

— Iată la ce mă gândesc... Mă asculți?

— Cu toată ființa mea, spuse *Lafcadio*, continuând să râdă.

— Și mă urmărești?

— Până în infern.

Julius își stropi din nou batista cu colonie și se așeză într-un fotoliu; *Lafcadio* se așeză în fața lui, călare pe un scaun.

— E vorba despre un tânăr din care vreau să fac un criminal.

— Nu văd în asta nicio greutate.

— Ei, ce știi tu, spuse *Julius*, care era de părere că nu-i ușor deloc.

— Dar, ca romancier, cine te poate împiedica? Și, din moment ce-i vorba de a imagina, cine te poate împiedica să-ți imaginezi tot ce vrei?

— Cu cât lucrurile pe care le imaginez sunt mai ciudate, cu atât trebuie să le explic și să le motivez mai bine.

— Nu-i greu să găsești motive de crimă.

— Desigur... dar tocmai asta nu vreau. Nu vreau ca această crimă să aibă vreun motiv; mi-e de ajuns să motivez criminalul. Da; vreau să-l aduc în stare de-a comite o crimă gratuită; de a dori să facă o crimă cu totul lipsită de motive.

Lafcadio începu să asculte cu mai multă atenție.

— Să presupunem că-i un adolescent; vreau ca după asta să se recunoască eleganța naturii sale; să acționeze mai mult din joacă și să aleagă totdeauna plăcerea și nu interesul.

— Poate că nu-i ceva prea obișnuit..., îndrăzni să spună *Lafcadio*.

— Nu-i așa? exclamă încântat *Julius*. Să mai adăugăm și faptul că-i face plăcere să se controleze...

— Până la disimulare.

— Să-i insuflăm dragostea față de risc.

— Bravo! spuse *Lafcadio*, din ce în ce mai amuzat: Iar dacă mai știe și să aplece urechea la ce-i spune demonul curiozității, socotesc că omul dumitale are tot ce-i trebuie.

Și tot sărind și depășindu-se unul pe celălalt în idei îndrăznețe, păreau că se joacă.

JULIUS : Mai întâi îl văd exersându-se și devenind neîntrecut în tot felul de pungășii mărunte.

LAFCADIO : M-am întrebat de nenumărate ori cum de nu se săvârșesc mai multe pungășii. E drept că asemenea prilejuri au, de obicei, doar cei care nu știu ce înseamnă sărăcia și care, prin urmare, nu sunt ispitiți să fure.

JULIUS: Ți-am spus că personajul meu face parte tocmai dintre oamenii care nu știu ce înseamnă sărăcia; nu-l ispitesc însă decât faptele ce-i cer o oarecare dibăcie și viclenie...

LAFCADIO : Și, cu siguranță, cele care comportă un oarecare risc.

JULIUS : Îți spuneam că iubește riscul. De fapt, escrocheria îl dezgustă; nu încearcă să-și însușească nimic din ceea ce nu-i aparține, dar se distrează mutând unele obiecte, pe furiș, dintr-un loc într-altul. O face cu talentul unui adevărat scamator.

LAFCADIO : Lipsa pedepsei îl încurajează...

JULIUS : Dar, totodată, îl și supără. Faptul că n-a fost prins îl face să-și spună că și-a propus un joc prea ușor.

LAFCADIO: Și vrea să treacă la faptele cele mai riscante.

JULIUS : Îl fac să gândească în felul ăsta...

LAFCADIO : Ești sigur că gândește?

JULIUS, continuând: Autorul crimei se dă în vileag prin

nevoia pe care a avut-o să o săvârșească.

LAFCADIO : Am spus că e foarte priceput la asemenea fapte.

JULIUS : Da; cu atât mai priceput cu cât va acționa cu sânge rece. Gândește-te: e vorba de o crimă pe care nu o motivează nici pasiunea și nici nevoia materială. Motivul pentru care comite crima este tocmai absența motivului.

LAFCADIO : Cel care pune la cale această crimă ești dumneata; el o comite doar.

JULIUS : Nimeni nu-l poate bănui drept criminal pe un om care a comis o crimă fără motiv.

LAFCADIO : Ești prea subtil. În felul în care l-ai conceput el este ceea ce numim: un om liber.

JULIUS : Gata să acționeze la primul prilej ce i se ivește

LAFCADIO: Sunt nerăbdător să-l văd la treabă. Ce vrei să-i propui?

JULIUS : Mai aveam ezitări. Da; până în seara asta mai aveam ezitări... Și, deodată, în seara asta, ziarul, la rubrica cu ultimele știri, mi-a dat ideea. O întâmplare providențială! E groaznic: imaginează-ți că a fost asasinat cumnatul meu!

LAFCADIO : Cum? Bătrânelul din tren este...

JULIUS : Era *Amédée Fleurissoire*, căruia îi împrumutasem permisul meu de călătorie și pe care, cu puțin timp mai înainte, îl

condusesem la tren. Cu o oră mai devreme scosese șase mii de franci de la bancă și, cum îi avea asupra lui, îi era cam teamă să ramână singur; avea tot felul de gânduri negre... cine știe?... poate că presimțea ceva... Și în tren... Dar cred că ai citit articolul din ziar!

LAFCADIO : N-am citit decât titlul: „fapt divers".

JULIUS : Atunci să ți-l citesc eu (deschise ziarul *Corriere* la articolul cu pricina). Ți-l traduc:

Făcând cercetări asidui de-a lungul căii ferate, între Roma și Neapole, poliția a descoperit azi după-amiază în albia secată a râului Volturno, la cinci kilometri de Capua, corpul victimei căreia îi aparținea haina găsită în tren ieri seară. E un bărbat cu înfățișare modestă, de aproximativ cincizeci de ani. (Părea mai bătrân.) Nu s-a găsit asupra lui niciun act care să ne îngăduie să-i stabilim identitatea. (Asta îmi dă, din fericire, o clipă de răgaz.) După cât se pare, a fost aruncat din tren cu destulă putere și-a trecut peste parapetul podului aflat în reparație și înlocuit, în acest loc, doar cu niște scânduri. (Ce stil!) Podul se află la o înălțime de mai bine de cincisprezece metri deasupra râului. Moartea s-a datorat probabil căderii, căci pe trup nu se văd urme de răni. E îmbrăcat în cămașă; la încheietura mâinii stingi poartă o manșetă ce seamănă cu cea găsită în tren, dar care n-are buton... (Dar ce ai? - Julius se

opri: Lafcadio nu-și putu stăpâni o tresărire când se gândi că cineva, după crimă, luase butonul de la manșetă). Julius continuă: Mâna stângă a cadavrului a rămas crispată pe o pălărie din fetru moale...

— Din fetru moale! Ce primitivi! murmură *Lafcadio*.

— Ce te miră în asta?

— Nu, nimic! Citește mai departe.

— *...din fetru moale, mult prea largă pentru capul lui și care pare, mai degrabă, să fi aparținut agresorului; se deduce că eticheta cu marca a fost tăiată cu grijă, din fâșia de piele ce căptușește pălăria lipsind o bucată de forma și de mărimea unei frunze de laur...*

Lafcadio se ridică de pe scaun și se aplecă peste umărul lui *Julius*, ca să citească ce scria în ziar și, poate, ca să-și ascundă paloarea. Acum nu mai avea nicio îndoială: crima lui fusese retușată; cineva venise în urma lui și o retușase; cineva tăiase bucățica de piele cu marca; cu siguranță că acest cineva era necunoscutul care îi luase valiza.

Julius citea în continuare: *...fapt care pare a arăta că această crimă a fost săvârșită cu premeditare.*(De ce tocmai această crimă? Poate că eroul meu își luase aceste precauții din pură întâmplare.) *De îndată ce poliția și-a făcut constatările, cadavrul a fost*

transportat la Neapole, pentru identificare. (Da, știu că acolo există mijloacele și practica de a conserva cadavrele multă vreme...)

— Ești sigur că e el? (Vocea lui *Lafcadio* tremura ușor.)

— Bineînțeles! îl așteptam în seara asta la cină.

— Ai anunțat poliția?

— Nu încă. Simt nevoia să-mi pun mai întâi puțină ordine în gânduri. Fiind în doliu, cel puțin în privința hainelor sunt liniștit; dar îți dai seama că de îndată ce va fi dat în vileag numele victimei, va trebui să anunț întreaga familie, să trimit telegrame, să scriu scrisori, să mă ocup de ferpare și de înmormântare, să mă duc la *Neapole* să cer cadavrul, să... Dragă *Lafcadio*, dat fiind congresul ăsta la care sunt obligat să particip, n-ai vrea să-ți dau o procură și să te duci în locul meu după cadavru?...

— Să mai vedem...

— Bineînțeles, dacă treaba asta nu te impresionează prea mult. Mai lăsând să treacă ceva timp, o cruț pe biata cumnată-mea de niște clipe grele; după vagile informații din ziare, cum i-ar putea trece prin cap că?... Dar să mă întorc la subiectul meu: Când am citit acest fapt divers, mi-am spus: crima asta pe care mi-o imaginez atât de bine, pe care o pot reconstitui, pe care parcă o văd - eu știu din ce motiv a fost făcută; și mai știu și că, dacă n-ar fi existat momeala celor șase mii de franci, ea n-ar fi fost comisă.

— Totuși, să presupunem că...

— Da, să presupunem o clipă că n-ar fi existat acești șase mii de franci sau, încă și mai bine, că ucigașul nu i-ar fi luat: în acest caz e omul meu.

Lafcadio se sculă de pe scaun, ridică ziarul pe care *Julius* îl scăpase pe jos și, deschizându-l la pagina a doua, spuse, pe un ton cât se poate de rece:

— Văd că nu ai citit știrile de ultimă oră: criminalul n-a luat cei șase mii de franci. Uite, citește: *Acest lucru pare a arăta că săvârșirea crimei n-a avut drept mobil furtul.*

Julius luă ziarul pe care i-l întindea *Lafcadio* și citi cu lăcomie; își trecu mâna peste ochi și se așeză pe scaun; apoi se ridică brusc, se repezi la *Lafcadio*, îl apucă de brațe și, scuturându-l cu furie, exclamă:

— Deci mobilul crimei n-a fost furtul. Păi atunci... îl dădu la o parte pe *Lafcadio*, se repezi în celălalt colț al camerei, își făcu vânt, se izbi peste frunte, își șterse nasul și zise:

— A, Dumnezeule!... atunci știu de ce l-a omorât banditul acela... Ah, nefericitul de el! Ah, bietul *Fleurissoire*! Deci era adevărat ce spunea! Și eu care credeam că-i nebun! Dar e îngrozitor!

Lafcadio așteptă, cu mirare, sfârșitul frazei; era oarecum

enervat; i se părea că *Julius* n-avea dreptul să-i scape în felul ăsta:

— Credeam că dumneata...

— Te rog, taci! Nu știi nimic. Și eu care îmi pierd timpul făcând tot felul de speculații ridicole... Repede! Să-mi iau bastonul și pălăria.

— Dar unde vrei să te duci?

— Cum unde? Să anunț poliția. *Lafcadio* se așeză în fața ușii.

— Explică-mi mai întâi, spuse el pe un ton poruncitor. Parcă ți-ai pierdut mințile.

— Nebun eram adineauri. Acum mă trezesc din nebunie... Ah, bietul *Fleurissoire*! Ah, nefericitul meu prieten! Victimă sfântă! Moartea lui mă întoarce la timp de pe drumul nerușinării și al păcatului. Sacrificiul lui mă aduce înapoi. Și eu care râdeam de el!...

Începu din nou să se plimbe prin încăpere; apoi, oprindu-se brusc și punându-și pălăria și bastonul pe masă, lângă sticla de colonie, se propti în fața lui *Lafcadio* și zise:

— Vrei să știi de ce l-a omorât banditul acela?

— Credeam c-a făcut-o fără vreun motiv anume. *Julius* exclamă cu furie:

— În primul rând că nu există crimă fără motiv. S-au descotorosit de el pentru că deținea o taină... Pe care mi-o

încredințase și mie; o taină importantă. De altfel, mult prea importantă pentru el. Le era teamă de el, înțelegi? Asta-i!... Dumitale îți vine ușor să râzi fiindcă nu înțelegi ce înseamnă credința.

Apoi, palid la față și îndreptându-și spinarea, spuse:

— Taina am moștenit-o eu.

— Ferește-te, acum le va fi frică de dumneata.

— Vezi bine că trebuie să anunț imediat poliția.

— Încă o întrebare, spuse *Lafcadio*, oprindu-l din nou.

— Nu, lasă-mă să plec. Sunt groaznic de grăbit. Urmărirea aceea continuă, ce-l înspăimânta atât de tare pe bietul meu cumnat, poți fi sigur că se exercită acum asupra mea, că au și început să o exercite. Nici nu-ți închipui cât de pricepuți sunt oamenii ăștia la asemenea fapte. Știu totul, sunt sigur de asta... Devine și mai necesar să te duci dumneata în locul meu, să-i aduci corpul... Urmărit, cum sunt acum, mi s-ar putea întâmpla ceva rău. *Lafcadio*, dragul meu prieten, îți cer să-mi faci acest serviciu. (Își împreună mâinile, implorându-l.) Acum nici nu știu bine pe ce lume sunt, dar o să mă informez la poliție ca să-ți pot da o procură în regulă. Unde să ți-o trimit?

— Ca să fie mai simplu, am să-mi iau o cameră chiar în hotelul ăsta. Pe mâine. Du-te repede!

Îl lăsă pe *Julius* să plece. Simțea cum îl cuprinde o silă uriașă, aproape un fel de ură îndreptată împotriva lui însuși, împotriva lui *Julius* și împotriva tuturor. Ridică din umeri, scoase din buzunar carnetul Cook, emis pe numele de *Baraglioul*, pe care îl luase din haina lui *Fleurissoire*, îl puse la vedere, pe masă, rezemat de sticla de colonie, stinse lumina și ieși din încăpere.

IV

Cu toate precauțiile pe care le luase și în ciuda recomandărilor pe care le făcuse la poliție, *Julius de Baraglioul* nu izbuti să împiedice ziarele să dea în vileag legătura de rudenie dintre el și victimă și numele hotelului unde se instalase.

Desigur că în seara din ajun trecuse prin momente de mare spaimă când, întorcându-se de la poliție, pe la miezul nopții, găsise în camera lui, așezat la vedere, permisul Cook, emis pe numele său, și de care se folosise *Fleurissoire*.

Dăduse îndată alarma și, ieșind, palid și tremurând, pe coridor, îl rugase pe valetul de serviciu să se uite sub pat, căci nu avea curajul să o facă singur. Întreprinse un fel de anchetă; dar nu ajunse la niciun rezultat; dar oare poți să ai încredere în personalul de la hoteluri?... Totuși, după o noapte de somn adânc, în spatele unei uși bine zăvorâte, *Julius* se sculă într-o dispoziție mai bună;

acum era sub protecția poliției. Scrise o serie de scrisori și de telegrame, pe care se duse să le pună la poștă cu mâna lui.

La întoarcere, fu anunțat că era căutat de o doamnă; nu-și dăduse numele și îl aștepta în reading-room. *Julius* se duse acolo și nu mică îi fu mirarea când o văzu pe *Carola*.

Carola nu se așezase în prima sală, ci în una mai retrasă, mai mică și mai întunecoasă; stătea mai la o parte, în colțul unei mese izolate și, ca să pară că face ceva, răsfoia, distrată, un album. Când îl văzu pe *Julius* intrând, se ridică de pe scaun, mai mult încurcată decât zâmbitoare. Sub mantoul negru cu care era îmbrăcată, se vedea o bluză de culoare închisă, simplă, aproape de bun-gust; în schimb, pălăria încărcată, deși neagră, atrăgea atenția în mod neplăcut.

— Mă veți considera mult prea îndrăzneață, domnule conte. Nu știu cum am avut curajul să intru în acest hotel și să vă caut; dar ieri m-ați salutat cu atâta amabilitate... Și apoi, trebuie să vă spun ceva foarte important.

Carola stătea în picioare în spatele mesei; *Julius* se apropie și, cu simplitate, îi întinse mâna peste masă:

— Cărui fapt datorez plăcerea acestei vizite? *Carola* își aplecă fruntea.

— Știu că ați trecut printr-o grea încercare.

La început, *Julius* nu înțelese bine despre ce este vorba; dar când o văzu pe *Carola* că își scoate batista și își șterge lacrimile, exclamă:

— A! e o vizită de condoleanțe?

— Îl cunoșteam pe domnul *Fleurissoire*, reluă ea.

— Da?

— O, nu de mult timp. Dar îmi era foarte drag. Era atât de amabil și atât de bun... Eu i-am dat butonii de la manșete; știți, butonii descriși în ziar; datorită lor, mi-am dat seama că-i vorba de el. Dar nu știam că e cumnatul dumneavoastră. Am fost foarte surprinsă aflând-o și vă dați seama că mi-a făcut plăcere... Ah, iertați-mă, n-am vrut să spun asta.

— Nu vă tulburați, dragă domnișoară, vreți să spuneți că vă bucurați că aveți prilejul de a mă revedea.

Carola nu răspunse nimic și își ascunse fața în batistă; plângea cu hohote și *Julius* se consideră obligat să-i ia mâna într-alui:

— Și eu, spuse el pe un ton convins, și eu, dragă domnișoară, vă rog să mă credeți că...

— Chiar în dimineața zilei, când pleca, i-am spus să se păzească. Dar nu-i stătea în fire... era prea încrezător, îl știți doar.

— Un sfânt, domnișoară; era un sfânt, spuse *Julius* cu convingere, scoțându-și și el batista.

— Mi-am dat seama de asta, exclamă *Carola*. Noaptea, când credea că dorm, se scula, se așeza în genunchi lângă pat și...

Această mărturisire făcută de *Carola* fără să vrea îl tulbură pe *Julius*, care își puse batista la loc în buzunar și, apropiindu-se de ea și mai mult, îi zise:

— Scoateți-vă pălăria, domnișoară.

— Mulțumesc, dar nu mă deranjează cu nimic.

— Pe mine, în schimb, mă deranjează... îngăduiți-mi... Dar cum *Carola* se depărta de el, *Julius* își reveni pe dată:

— Dați-mi voie să vă întreb: aveți vreun motiv deosebit să vă temeți?

— Eu?

— Da; vă întreb dacă, atunci când i-ați spus cumnatului meu să se păzească, aveați motive să bănuiți că... Vorbiți-mi deschis; dimineața, aici, nu vine nimeni, așa că nimeni nu poate să ne audă. Bănuiți pe cineva anume?

Carola lăsă capul în jos.

— Cred că înțelegeți că lucrul acesta mă interesează foarte mult, continuă *Julius* cu volubilitate; vă rog să vă puneți în situația mea. Ieri-seară, când m-am întors de la poliție, unde dădusem declarația, am găsit în cameră, pe masă, drept în mijlocul mesei, biletul de tren cu care călătorise bietul *Fleurissoire*. Era pe numele

meu; biletele în circuit sunt, bineînțeles, strict personale; am greșit împrumutându-i-l; dar nu asta-i problema... în faptul că biletul mi-a fost adus înapoi, cu cinism, chiar în cameră, profitându-se de momentul când ieșisem, văd o adevărată sfidare, o fanfaronadă, aproape o insultă... Care nu m-ar tulbura atât dacă n-aș avea motive întemeiate să mă consider și eu vizat; și iată de ce: bietul *Fleurissoire*, prietenul dumneavoastră, deținea o taină... o taină îngrozitoare... o taină foarte primejdioasă, pe care nu i-am cerut să mi-o dezvăluie... pe care n-aveam nicio nevoie să o cunosc și pe care a avut supărătoarea imprudență de a mi-o încredința. Și acum, vă întreb: știți cumva cine este acela care, pentru a înăbuși această taină, nu s-a temut să recurgă la crimă?

— Liniștiți-vă, domnule conte: ieri-seară l-am denunțat la poliție.

— Domnișoară *Carola*, mă așteptam la asta.

— Îmi făgăduise că nu-i va face niciun rău; dacă-și ținea făgăduiala, mi-aș fi ținut-o și eu pe a mea. M-am săturat până peste cap. Nu-mi mai pasă; poate să facă ce-o vrea.

Carola se înfierbânta tot mai mult. *Julius* trecu de cealaltă parte a mesei și, apropiindu-se din nou de ea, îi spuse:

— Poate că ar fi mai bine să mergem să vorbim în camera mea.

— O, domnule, zise *Carola*; v-am spus tot ce aveam de spus.

Nu vreau să vă mai reţin.

Apoi se depărtă, ocoli masa şi ajunse aproape de ieşire.

— Domnişoară, e mai bine să ne despărţim chiar acum, zise cu demnitate *Julius*, care dorea să-şi atribuie meritul acestei împotriviri. A, mai voiam să vă spun ceva: dacă poimâine aveţi de gând să veniţi la înmormântare, e mai bine să vă faceţi că nu mă cunoaşteţi.

După aceste cuvinte se despărţiră, fără să se fi rostit numele lui *Lafcadio*, pe care nu-l bănuia nimeni.

V

Lafcadio se întorcea de la *Neapole* cu rămăşiţele pământeşti ale lui *Fleurissoire*. Erau puse într-un vagon mortuar agăţat la coada trenului. *Lafcadio* nu se consideră obligat să se urce în el; din decenţă, călători totuşi în cel mai apropiat compartiment de clasa întâi, care nu se afla însă în vagonul învecinat, acesta fiind de clasa a doua. Plecase din *Roma* dimineaţa şi avea să ajungă înapoi în seara aceleiaşi zile; îi venea greu să-şi mărturisească noul sentiment ce-i cuprindea sufletul, căci nimic nu i se părea mai ruşinos decât plictiseala, boală tainică, de care-l scutiseră până acum atât atrăgătoarele şi uşuraticele pofte ale tinereţii cât şi, mai târziu, marile greutăţi materiale. Lipsit de orice speranţă şi bucurie, ieşi

din compartiment și începu să se plimbe dintr-un capăt în altul al vagonului, mânat de o curiozitate vagă și spunându-și că ar trebui să încerce să facă ceva nou și absurd. Nimic nu părea că i-ar putea satisface dorința. Nu se mai gândea să se îmbarce spre *Borneo* și recunoștea că acele ținuturi nu-l atrăgeau în niciun fel; ca și restul *Italiei*; nu-l mai interesau nici chiar urmările aventurii sale, care i se părea acum compromițătoare și grotească. Îl ura pe *Fleurissoire* pentru că nu se apărase mai bine; figura lui jalnică îl umplea de revoltă și ar fi vrut să și-o șteargă din minte.

În schimb, i-ar fi plăcut să se întâlnească din nou cu vlăjganul care îi luase valiza; mare pungaș trebuie să fie omul ăsta!... Și, ca și cum ar fi trebuit să-l regăsească acolo unde îl lăsase, când ajunse în stația *Capua*, ieși în ușa vagonului și se aplecă în afară, cercetând cu privirile peronul pustiu. Dar oare l-ar mai putea recunoaște? Nu-l văzuse decât din spate, de la distanță, îndepărtându-se în întuneric... Și-l imagina mergând în noapte, ajungând la *râul Volturno*, găsind hidosul cadavru, jefuindu-l și, apoi, ca o provocare, tăind din căptușeala pălăriei, a pălăriei lui, a lui *Lafcadio*, o bucată de piele „de forma și de mărimea unei frunze de laur", după cum era scris, cu eleganță în ziar. La urma-urmei, *Lafcadio* îi era foarte recunoscător hoțului că sustrăsese acea bucățică de piele pe care era scrisă adresa furnizorului și care ar fi

putut să-i dovedească vinovăția. Fără îndoială că acest jefuitor de morți avea și el tot interesul să nu atragă atenția asupra sa; iar dacă va vrea cumva să se folosească de bucățica de piele tăiată, o să fie destul de amuzant să se tocmească cu el.

Se lăsase noaptea. Un chelner de la vagonul-restaurant, care mergea de la un capăt la celălalt al trenului, veni să-i anunțe pe călătorii de la clasa întâi și a doua că erau așteptați la masă. Nu avea poftă să mănânce, dar gândindu-se că, în felul ăsta, scapă de o oră de plictiseală, *Lafcadio* pomi după ceilalți, dar la o depărtare destul de mare în urma lor. Restaurantul era la capătul trenului. Vagoanele prin care trecea *Lafcadio* erau goale; diferite lucruri lăsate pe banchete marcau locurile celor plecați la masă: erau șaluri, perne, cărți, ziare. Privirea îi căzu pe o geantă avocățească. Fiind sigur că e ultimul din șir, se opri o clipă în fața compartimentului și apoi intră. De fapt, geanta nu-l atrăgea deloc; umblă în ea, doar așa, ca s-o facă.

În interior, servieta purta această inscripție, cu discrete litere aurii:

DEFOUQUEBLIZE

Facultatea de drept din *Bordeaux*

Conținea două broșuri despre dreptul criminalistic și șase

numere din *La Gazette des Tribunaux*.

„O fi încă vreun amănunt în legătură cu congresul. Dă-le încolo!", își spuse *Lafcadio*, așezând totul la loc, și se grăbi să se alăture micului șir de călători care se duceau la restaurant.

O fetiță firavă și mama ei, amândouă îmbrăcate în mare doliu, erau ultimele; chiar înaintea lor se afla un domn în redingotă și purtând joben; avea plete lungi și drepte și favoriți cărunți; după toate aparențele, era chiar domnul *Defouqueblize*, posesorul servietei. Lumea înainta încet, poticnindu-se la zdruncinăturile trenului. La ultima cotitură a culoarului, chiar în clipa când profesorul urma să se avânte în acel gen de acordeon care leagă un vagon de celălalt, o scuturătură mai puternică îl dezechilibra; pentru a-și recăpăta echilibrul, făcu o mișcare bruscă, iar ochelarii îi zburară de pe nas în colțul strâmtului vestibul pe care-l formează culoarul în fața ușii toaletei. În timp ce se apleca să-i caute, doamna și fetița trecură. *Lafcadio* se amuză timp de câteva clipe contemplând eforturile savantului; descumpănit în chipul cel mai jalnic, bâjbâia cu mâini neliniștite, pipăind podeaua; înota în abstract; ai fi zis că asiști la dansul inform al unui plantigrad sau că, întors în copilărie, se juca de-a „Știți să sădiți varză?" - Hai! *Lafcadio*, fă o faptă bună! Ascultă-ți glasul inimii, încă nu ești cu totul corupt. Ajută-l pe acest infirm, întinde-i obiectul

indispensabil; nu va izbuti să-l găsească singur. S-a întors cu spatele la el. Dacă mai face un gest, îl va sparge... Chiar în acea clipă, o nouă zdruncinătură îl proiectă pe nefericitul savant spre ușa closetului, de care se izbi cu capul; jobenul amortiza lovitura, turtindu-se pe jumătate și înfundându-i-se până peste urechi. Domnul *Defouqueblize* gemu, apoi se ridică; își scoase jobenul. Socotind că farsa durase destul, *Lafcadio* luă de pe jos ochelarii, îi puse în joben și o luă la fugă, evitând mulțumirile avocatului.

Prânzul începuse. *Lafcadio* se așeză la o masă de două persoane alături de ușa cu geam, la dreapta pasajului; locul din fața lui rămânea gol. La stânga pasajului, în dreptul lui, văduva ocupa, împreună cu fiica ei, o masă de patru locuri, dintre care două rămâneau goale.

„Câtă plictiseală domnește pe aici", își spunea *Lafcadio*, a cărui privire indiferentă aluneca peste ceilalți convivi, fără să găsească o figură pe care să se fixeze. „Turma asta trăiește ca pe o corvoadă monotonă această distracție plăcută, dacă știi cum s-o iei, care este viața... Cât sunt de prost îmbrăcați! Dar cât ar fi de urâți dacă ar fi goi! îmi dau duhul înainte de desert, dacă nu comand niște șampanie".

Intră profesorul. După toate aparențele, își spălase mâinile, pe care le murdărise cotrobăind după ochelari; își cerceta atent

unghiile. Un chelner îl așeză în fața lui *Lafcadio*. Chelnerul însărcinat cu vinurile trecea de la o masă la alta. *Lafcadio*, fără a spune un cuvânt, arătă pe listă un *montebello Grand-Crémant* de douăzeci de franci, în timp ce domnul *Defouqueblize* cerea o sticlă de apă minerală *Saint-Galmier*. Ținându-și cu două degete ochelarii, sufla încet deasupra lor, apoi, cu colțul șervetului, le ștergea lentilele. *Lafcadio* se uita la el foarte atent, uimit de ochii lui de cârtiță, care clipeau sub pleoapele umflate și roșii.

„Din fericire, nu știe că eu sunt cel care i-am redat vederea! Dacă începe să-mi mulțumească, plec imediat".

Chelnerul se întoarse cu apa minerală *Saint-Galmier* și cu sticla de șampanie, pe care o deschise prima și o puse între cei doi convivi. De îndată ce această sticlă se află pe masă, *Defouqueblize* o apucă, fără să vadă că nu-i a lui, și umplu un pahar pe care îl dădu peste cap... Chelnerul făcu gestul de a-l reține, dar *Lafcadio*, râzând, îl opri.

— Ce-i asta? strigă *Defouqueblize*, strâmbându-se îngrozitor.

— Șampania vecinului dumneavoastră, îi spuse chelnerul cu demnitate. Apa dumneavoastră minerală e aici. Iat-o.

Așeză pe masă cea de-a doua sticlă.

— Sunt dezolat, domnule... Am o vedere atât de slabă... Mă simt cu totul stingherit, vă rog să mă credeți...

— Mi-ați face o mare plăcere, domnule, îl întrerupse *Lafcadio*, dacă nu v-ați scuza; ba chiar ați accepta un al doilea pahar, dacă primul v-a plăcut.

— Vai! domnule, vă voi mărturisi că găsesc gestul meu detestabil; și nu înțeleg cum, oricât de distrat aș fi fost, am putut să dau peste cap un pahar plin; mi-era atât de sete... Spuneți-mi, domnule, vă rog: vinul ăsta e foarte tare?... pentru că, o să vă mărturisesc... eu nu beau nimic altceva decât apă... cea mai mică picătură de alcool mi se urcă la cap... Dumnezeule! Dumnezeule! ce-o să mi se întâmple?... Ce-ar fi dacă m-aș întoarce pe dată la mine în compartiment?... Ar fi bine să mă culc.

Schiță gestul de a se ridica.

— Rămâneți, vă rog, scumpul meu domn, spuse *Lafcadio*, care începea să se distreze. Ați face bine dacă ați mânca, fără să vă faceți griji din pricina șampaniei. Dacă va fi nevoie, vă voi ajuta eu să ajungeți în compartiment; dar să nu vă temeți: cantitatea pe care ați băut-o n-ar îmbăta nici măcar un copil.

— Bine-ar fi să fie așa. Dar, credeți-mă, nu știu cum să... Vă pot oferi puțină apă minerală?

— Vă mulțumesc mult; îngăduiți-mi să prefer șampania.

— A! într-adevăr, era șampanie! Și... o să beți toată sticla asta?

— Spre a vă liniști.

— Sunteți mult prea amabil; dar, în locul dumneavoastră, eu...

— Ar trebui să mâncați ceva, îl întrerupse *Lafcadio*, în timp ce mânca el însuși. *Defouqueblize* îl plictisea. Începu să se uite cu atenție la văduvă:

Era cu siguranță o italiancă. Văduvă de ofițer, fără îndoială. Câtă decență în gesturile ei! Câtă tandrețe în priviri! Ce frunte pură! Ce mâini inteligente! Câtă eleganță în felul de a se îmbrăca, totodată atât de simplu... *Lafcadio*, când nu vei mai auzi în inima ta sunetele unei asemenea armonii, ar fi mai bine să mori! Fiica îi seamănă; și câtă noblețe, oarecum serioasă ba chiar aproape tristă, temperează, încă de pe acum, grația extraordinară a copilei! Cu câtă solicitudine se apleacă mama spre ea! Ah! în fața unor asemenea ființe, diavolul însuși s-ar da bătut; pentru asemenea ființe, *Lafcadio*, și inima ta ar ști să se devoteze...

Chiar atunci chelnerul veni să schimbe farfuriile. *Lafcadio* îl lăsă să-i ia farfuria pe jumătate plină, căci ceea ce vedea în acea clipă îl umplea dintr-o dată de cea mai mare uimire: văduva, delicata văduvă, se unduia în afară, spre pasaj și, ridicându-și repede fusta, cu mișcarea cea mai firească, lăsa să se vadă un ciorap stacojiu și o pulpă desăvârșită.

Această notă arzătoare izbucnea atât de pe neașteptate în acea gravă simfonie... Oare visa? Chelnerul tocmai îi aducea un nou fel

de mâncare. *Lafcadio* tocmai urma să se servească, privirea îi căzu pe farfurie și ceea ce văzu îl dădu gata:

Acolo, în fața lui, la vedere, în mijlocul farfuriei, căzut nu se știe de unde, hidos și perfect recognoscibil... fii sigur de asta, *Lafcadio*: butonul *Carolei*! Butonul care lipsea de la cea de-a doua manșetă a lui *Fleurissoire*. Totul începe să semene cu un coșmar... Dar chelnerul se aplecă spre platou. Cu un gest rapid, *Lafcadio* șterge farfuria, împingând astfel oribila bijuterie pe fața de masă; așază farfuria deasupra, se servește din belșug, își umple paharul cu șampanie, îl dă peste cap, apoi îl umple din nou. Acum începe să aibă vedeniile unui om beat... Nu, nu era o halucinație: aude cum scrâșnește butonul sub farfurie; ridică farfuria, ia în mână butonul; îl strecoară lingă ceas, în buzunărașul de la vestă; îl pipăie, se asigură că butonul este acolo, în deplină siguranță... Dar cine-i va spune cum a ajuns în farfurie? Cine l-a pus acolo?... *Lafcadio* se uită la *Defouqueblize*: savantul mănâncă cu o înfățișare inocentă, cu nasul în farfurie. *Lafcadio* vrea să se gândească la altceva. O privește din nou pe văduvă; dar gesturile și ținuta ei au redevenit decente, banale; acum o găsește mai puțin frumoasă. Încercă să-și imagineze din nou atitudinea provocatoare, ciorapul roșu. Nu poate. Încearcă să revadă pe farfurie butonul, și dacă nu l-ar simți acolo, în buzunăraș, s-ar îndoi de existența lui... De fapt, de ce a luat acel

buton?... care nu-i aparținea. Prin acest gest instinctiv, absurd, a mărturisit, a recunoscut că el e vinovatul. În fața celui care-l observă, oricine ar fi el, și în fața poliției poate, care, neîndoielnic, îl urmărește, pândindu-i fiecare mișcare... a căzut în această capcană grosolană ca un prost. Simte cum pălește. Se întoarce brusc: îndărătul ușii cu geam care închide trecerea, nu-i nimeni... Dar cineva l-a văzut poate adineauri! Se străduiește să mănânce în continuare; dinții i se încleștează de ciudă. Nefericitul! Nu regretă crima înspăimântătoare pe care a săvârșit-o, ci acel gest deplasat... Dar de ce-i zâmbește oare acum profesorul?...

Defouqueblize terminase de mâncat. Își șterse buzele, apoi, sprijinindu-și coatele pe masă și mototolind nervos șervetul, începu să-l privească pe *Lafcadio*; un rânjet bizar i se citea pe buze, în cele din urmă, de parcă nu s-ar mai fi putut stăpâni:

— Oare pot îndrăzni, domnule, să vă mai cer puțin? își întinse temător paharul spre sticla aproape goală. Fericit că-și poate uita pentru o clipă neliniștea, *Lafcadio* îi turnă în pahar ultimele picături de șampanie:

— N-am cum să vă dau mai mult... Dar poate vreți să mai comand una?

— Cred că o jumătate de sticlă ar fi de ajuns.

Beat de-a binelea, *Defouqueblize* uitase de bunele purtări.

Lafcadio, pe care nu-l speria băutura, ceru o a doua sticlă de șampanie, amuzat de naivitatea savantului.

— Nu! Nu! Nu-mi puneți prea mult! spunea *Defouqueblize* ridicându-și cu o mână tremurătoare paharul, pe care *Lafcadio* îl umplea ochi. E ciudat că la început mi s-a părut că are un gust atât de rău. Multe lucruri ne par monstruoase, atâta vreme cât nu le cunoaștem. Credeam pur și simplu că beau apă minerală *Saint-Galmier*; am găsit că gustul acela ciudat nu se potrivea cu cel al apei minerale *Saint-Galmier*, înțelegeți ce vreau să spun. E ca și cum vi s-ar pune în pahar apă minerală *Saint-Galmier* când credeți că vi se pune șampanie, și bând-o, ați spune, nu-i așa? Șampania asta are un gust ciudat!...

Râdea de propriile lui cuvinte. Apoi se aplecă peste masă către *Lafcadio*, care râdea și el și, în șoaptă:

— Nu știu de ce îmi vine să râd așa; cu siguranță că e din pricina șampaniei. Bănuiesc că e mai tare decât spuneți. Nu contează! O să mă conduceți până la compartimentul meu, nu-i așa? după cum ne-am înțeles. Vom fi acolo singuri, iar dacă sunt indecent, veți ști care-i cauza.

— Când călătorești, spuse la nimereală *Lafcadio*, asemenea lucruri n-au nicio urmare.

— Ah! domnule, continuă savantul pe dată, câte am putea face

în această viață dacă am fi siguri că lucrurile nu vor avea nicio urmare, așa cum atât de bine spuneți! Dacă am fi siguri măcar că asemenea gesturi nu ne angajează întru nimic... Fie și numai cele ce vă spun acum, și doar vi le spun într-un chip cu totul firesc, credeți că aș îndrăzni să le exprim atât de direct, dacă ne-am afla la *Bordeaux*? Spun *Bordeaux* pentru că eu locuiesc la *Bordeaux*. Acolo sunt cunoscut și respectat; deși nu sunt căsătorit, duc o viață liniștită, exercit o profesie care se bucură de mare prestigiu: sunt profesor la Facultatea de Drept; da; sunt specialist în criminologie comparată, o catedră nouă... înțelegeți că acolo nu am voie, nu am nicidecum voie să mă îmbăt, fie numai și din întâmplare. Viața mea trebuie să fie respectabilă. Gândiți-vă ce-ar fi dacă unul dintre elevii mei m-ar întâlni beat pe stradă!... Respectabilă, și fără să par a fi constrâns la asta; tocmai ăsta-i chichirezul; oamenilor nu trebuie să le treacă prin minte că domnul *Defouqueblize* (așa mă numesc) își impunea cu strășnicie *buna-purtare*!... Trebuie nu numai să nu fac nimic neobișnuit, dar și să-i conving pe ceilalți că n-aș face nimic neobișnuit chiar dacă mi s-ar îngădui să fac; că în mine nu există nimic neobișnuit care ar putea să iasă la iveală. A mai rămas puțină șampanie? Doar câteva picături, dragul meu complice, doar câteva picături... Nu te întâlnești de două ori în viață cu o asemenea ocazie. Mâine, la *Roma*, la congresul care ne adună, voi întâlni

mulți colegi, gravi, domesticiți, reținuți, la fel de sobri pe cât voi redeveni eu însumi de îndată ce-mi voi regăsi livreaua. Atâția oameni de lume, ca dumneavoastră și ca mine, sunt siliți să trăiască prefăcându-se.

Masa era pe sfârșite; un chelner trecea, luând banii datorați de clienți, precum și bacșișurile.

Pe măsură ce vagonul se golea, vocea lui *Defouqueblize* devenea tot mai sonoră; izbucnirile ei îl nelinișteau întrucâtva pe *Lafcadio*. Savantul continua să spună:

— Și chiar dacă nu ar exista societatea spre a ne constrânge, ar face-o grupul de rude și de prieteni cărora vrem să le fim pe plac. Ei opun sincerității noastre răzvrătite o imagine a noastră de care nu suntem decât pe jumătate răspunzători, care nu ne seamănă decât foarte puțin, dar pe care este indecent, vă spun, să o nesocotim. Fapt este că în clipa asta mă sustrag imaginii mele, evadez din mine însumi... O, amețitoare aventură! O, primejdioasă voluptate!... Dar poate vă plictisesc?

— Mă interesează nespus de mult ceea ce-mi spuneți.

— Vorbesc, vorbesc... Ce vreți? Chiar beat, rămân profesor; iar subiectul mă preocupă foarte mult... Dar dacă ați terminat masa, poate vreți să-mi oferiți brațul, ajutându-mă să ajung în compartimentul meu câtă vreme mă mai țin picioarele. Mă tem că

dacă mai întârzii, nu voi mai fi în stare să mă ridic.

Defouqueblize își luă un fel de avânt, vrând parcă să se ridice, dar, căzând pe dată și aproape prăbușindu-se peste masa goală, cu partea de sus a trupului proiectată spre *Lafcadio*, continuă să spună, cu o voce mai blândă și aproape confidențială:

— Iată teza mea: știți cum poți face dintr-un om de treabă un ticălos? E de ajuns o stare de depeizare, de uitare! Da, domnule, e de ajuns o gaură în memorie, și sinceritatea iese la iveală!... Încetarea unei continuități; o simplă întrerupere a curentului. Firește, nu spun asemenea lucruri în cursurile mele... Dar, între noi fie zis, ce avantaj se află de partea bastardului! Gândiți-vă: de partea celui a cărui ființă însăși este produsul unei atitudini neconvenționale, a unei devieri de la linia dreaptă...

Vocea profesorului era din nou tot mai puternică; își ațintise asupra lui *Lafcadio* ochii ciudați, a căror privire, când vagă, când pătrunzătoare, începea să-l neliniștească. *Lafcadio* se întreba dacă miopia acestui bărbat nu era simulată și aproape că recunoștea acea privire. În cele din urmă, mai stingherit decât ar fi fost în stare să recunoască, se ridică și spuse dintr-o dată:

— Haidem! Luați-mă de braț, domnule *Defouqueblize*. Ridicați-vă. Ajunge cu vorbăria.

Defouqueblize se ridică cu mare greutate de pe scaun. Amândoi

porniră, clătinându-se de-a lungul culoarului, spre compartimentul unde rămăsese servieta profesorului. *Defouqueblize* intră primul; *Lafcadio* îl instală și își luă rămas-bun. Dar nu apucase bine să plece când simți o lovitură de pumn în umăr. Se întoarse pe dată. *Defouqueblize* se înălțase dintr-un salt... dar oare era tot *Defouqueblize*? - și, cu o voce batjocoritoare, autoritară și voioasă, strigă:

— N-ar fi cazul să-ți părăsești atât de repede un prieten, domnule *Lafcadio și-nu-mai-știu-cum*!... Cum adică? Chiar așa? Ai vrut s-o iei din loc?

Din extravagantul profesor beat criță nu mai rămăsese nimic: *Lafcadio* recunoscuse statura solidă a lui *Protos*. A unui *Protos* uriaș și măreț, și care se anunța a fi redutabil.

— A! tu ești, *Protos*, spuse el. Mai bine așa. M-am săturat să te recunosc și totodată să nu te recunosc.

Căci, oricât ar fi fost de teribilă, *Lafcadio* prefera o realitate coșmarului bizar în care se zbătea de o oră încoace.

— Nu m-am fardat prea rău, nu-i așa?... Mi-am dat toată strădania, și asta pentru tine... Ar trebui totuși, dragul meu, să porți ochelari; o să dai de dracu' dacă n-o să-i recunoști mai bine pe șmecheri.

Cuvântul șmecheri trezea în mintea lui *Cadio* un noian de

amintiri ce abia ațipiseră. Un șmecher, în argoul de care *Protos* și el se slujeau pe vremea când erau împreună în pensiune, era un om care, pentru diferite motive, nu se arăta tuturor și în toate lucrurile sub același chip. Existau, conform clasificării lor, mai multe categorii de șmecheri, mai mult sau mai puțin eleganți și demni de laudă, cărora le corespundea și li se opunea unica mare familie a crustaceelor, ai cărei reprezentanți se lăfăiau pe toată scara socială.

Amicii noștri credeau în următoarele axiome: 1. Șmecherii se recunosc între ei; 2. Crustaceele nu-i recunosc pe șmecheri. *Lafcadio* își amintea acum de toate acestea; și cum era o fire căreia îi plăcea jocul, zâmbi.

Protos continuă:

— Orice-ai spune, e un noroc că m-am aflat atunci acolo... Nu chiar din întâmplare, poate. Îmi place să-i supraveghez pe novici: sunt plini de imaginație, întreprinzători, nostimi... Dar își închipuie cam prea ușor că se pot lipsi de sfaturi. Opera ta avea mare nevoie de unele retușuri, dragul meu!... Ce idee să-ți pui pe cap o asemenea pălărie, când te pui pe treabă! Dacă poliția obține adresa furnizorului acestei piese doveditoare, te vezi la zdup în mai puțin de-o săptămână. Dar eu îi iubesc pe vechii mei prieteni; și le-o și dovedesc. Știi cit de mult te-am iubit, *Cadio*? Totdeauna am crezut că o să scot ceva din tine. Frumos cum erai, toate femeile ți-

ar fi căzut la picioare și, pe deasupra, mulți bărbați s-ar fi lăsat șantajați. Cât de fericit am fost când am aflat în sfârșit vești despre tine și că vii în *Italia*! Drace! Tare voiam să știu ce s-a întâmplat cu tine. Îți pierdusem urma de pe vremea când mergeam amândoi la vechea noastră prietenă. Încă arăți destul de bine, să știi! *Carola* era o femeie și jumătate!

Enervarea lui *Lafcadio* devenea tot mai vizibilă, ca și efortul de a o ascunde; *Protos* se amuza din plin, prefăcându-se că nu observă nimic. Scosese din buzunarul vestei o mică rondelă de piele și o cerceta atent.

— Am decupat-o impecabil, nu-i așa?

Lafcadio ar fi vrut să-l sugrume; strângea din pumni și unghiile îi intrau în carne. *Protos* continua, pe același ton batjocoritor:

— E cel mai neînsemnat serviciu pe care ți-l puteam face! Merită cele șase hârtii de câte o mie... pe care vrei să-mi spui de ce nu le-ai luat?

Lafcadio tresări:

— Mă iei drept un hoț?

— Ascultă, băiete, continuă liniștit *Protos*, nu-mi prea plac amatorii; mai bine să ți-o spun pe loc și deschis. Iar cu mine nu-i cazul să faci pe fanfaronul sau pe prostul. Ai unele înclinații, de acord, unele strălucite înclinații, dar...

— Destul cu batjocura, îl întrerupse *Lafcadio*, care nu-și putea stăpâni mânia. Unde vrei să ajungi? Am făcut o greșeală; crezi că e nevoie să vină altul să-mi spună asta? Da, ai o armă împotriva mea; nu voi cerceta dacă ar fi prudent pentru tine să te slujești de ea. Dorești să răscumpăr această bucățică de piele. Hai, vorbește! Nu mai râde și nu te mai uita așa la mine. Vrei bani. Cât?

Tonul lui *Lafcadio* era atât de hotărât, încât *Protos* bătu ușor în retragere; dar pe dată își regăsi aroganța:

— Ia-o cu binișorul, ia-o cu binișorul, spuse el. Ce lucruri chiar atât de neplăcute ți-am spus? Discutăm ca între prieteni, deschis, n-ai de ce să te înfurii. Dar ai întinerit cu adevărat, *Cadio*!

Începu să-i mângâie ușor brațul, dar *Lafcadio* tresări puternic, respingându-l.

— Hai să ne așezăm, spuse *Protos*; vom sta de vorbă mai pe îndelete.

Se instală într-un colț, alături de portiera culoarului, și își puse picioarele pe cealaltă banchetă.

Lafcadio crezu că vrea să-i închidă drumul de ieșire. Cu siguranță că *Protos* era înarmat, iar el nu avea nicio armă asupra sa. Se gândi că într-o luptă corp la corp va fi învins. Dar chiar dacă timp de o clipă dorise să fugă, curiozitatea-i era mai puternică, acea curiozitate pătimașă împotriva căreia nimic, nici chiar siguranța sa

personală, nu avusese vreodată câștig de cauză. Se așeză.

— Bani? Ce tot spui! zise *Protos*. Scoase o țigară de foi dintr-o tabacheră, îi oferi una și lui *Lafcadio*, care îl refuză. Poate că nu suporți fumul?... Ascultă-mă.

Trase de mai multe ori din țigara de foi, apoi, pe un ton foarte calm, spuse:

— Nu, nu, *Lafcadio*, prietene, nu bani aștept de la tine; ci supunere. Nu pari, dragul meu (scuză-mi sinceritatea), că-ți dai bine seama de situația în care te afli. Trebuie să o înfrunți cu îndrăzneală; îngăduie-mi să te ajut. Un adolescent a vrut să evadeze din cadrul social care ne sufocă; un adolescent simpatic; ba chiar întru totul așa cum îmi plac mie; naiv și de o grațioasă spontaneitate; căci presupun că nu-și făcuse prea mari calcule... Îmi amintesc, *Cadio*, cât de tare erai la socoteli, dar și că, atunci când era vorba de propriile tale cheltuieli, nu socoteai niciodată... Pe scurt, regimul crustaceelor te dezgusta; nu eu sunt cel care o să mă mir de asta... Dar ceea ce mă miră pe mine e că, deși ești atât inteligent, ai crezut, *Cadio*, că se poate ieși atât de ușor dintr-o societate, fără să cazi în alta; sau că o societate se poate lipsi de legi.

Lawless, îți amintești; am citit asta undeva: *Two hawks in the air, two fishes swimming in the sea not more lawless than we...*[5] Cât de frumoasă este literatura! *Lafcadio*! Prietene, învață legea

șmecherilor.

— Poate că ar trebui să treci mai departe.

— De ce să ne grăbim? Avem tot timpul înaintea noastră. Eu nu cobor decât la *Roma*. *Lafcadio*, prietene, se întâmplă ca o crimă să nu poată fi descoperită de jandarmi; o să-ți explic de ce noi suntem mai deștepți decât ei: pentru că noi ne punem în joc viața. În cazuri în care poliția eșuează, noi reușim uneori. Asta-i! Ai vrut-o, *Lafcadio*; lucrul e făcut și nu mai poți scăpa. Aș prefera să mi te supui pentru că, crede-mă, aș fi cu adevărat nefericit să fiu silit să predau poliției un vechi prieten ca tine; dar ce pot să fac? De acum înainte depinzi de ea - sau de noi.

— A mă preda pe mine înseamnă a te preda pe tine însuți...

— Speram că vorbim serios. Înțelege-mă bine, *Lafcadio*: poliția îi bagă la închisoare pe cei care nu se supun, dar, în *Italia*, ea cade la învoială cu șmecherii. „Cade la învoială", da, cred că așa trebuie spus. Aparțin și eu întrucâtva poliției, dragul meu. Am ochiul câmpului. Contribui și eu la menținerea ordinii. Nu acționez: îi fac pe alții să acționeze. Nu te mai opune, *Cadio*. Legea mea nu are nimic înspăimântător. Exagerezi lucrurile astea; ești atât de naiv, și atât de spontan! Nu-ți dai seama că mi te-ai supus, pentru că asta-mi era voința, când ai luat din farfurie, în timpul cinei, butonul domnișoarei *Venitequa*? Ce gest nesăbuit! Ce gest idilic! Bietul

meu *Lafcadio*! Cred că ți-ai reproșat îndeajuns acest mic gest, nu-i așa? Partea neplăcută este că nu l-am văzut numai eu. Nu-ți pierde cumpătul; chelnerul, văduva și copilul fac parte din bandă. Sunt fermecători. Numai de tine depinde să ți-i faci prieteni. *Lafcadio*, prietene, fii rezonabil; te vei supune?

Stingherit peste măsură poate, *Lafcadio* se hotărâse să nu rostească niciun cuvânt. Rămânea nemișcat, cu trupul înțepenit, cu buzele strânse, cu privirea fixă. *Protos* continuă, înălțând din umeri:

— Ciudată făptură! Și, de fapt, atât de adaptabilă!... Dar poate că mi-ai fi răspuns afirmativ dacă ți-aș fi spus de la început ce așteptăm de la tine. *Lafcadio*, prietene, înlătură-mi o îndoială: tu, pe care l-am lăsat atât de sărac, să nu iei cele șase bancnote de câte o mie pe care hazardul ți le-a aruncat la picioare! Găsești că asta-i firesc?... Domnul de *Baraglioul*-tatăl a murit, mi-a spus domnișoara *Venitequa*, în dimineața ce a urmat zilei când *contele Julius*, vrednicul său fiu, a venit în vizită la tine; și chiar în seara acelei zile o părăseai pe domnișoara *Venitequa*. De atunci, relațiile tale cu *contele Julius* au devenit, nu-i așa, foarte intime; vrei să-mi explici de ce?... *Lafcadio*, prietene, pe timpuri ți-am cunoscut mulți unchi; în raport cu acele vremuri, arborele tău genealogic pare să se fi colorat puternic cu nuanțe *baraglioul* ești!... Nu! Nu te

supăra; glumesc; dar ce-ai vrea să creadă lumea?... Doar dacă nu cumva îi datorezi nemijlocit domnului *Julius* averea ta prezentă; ceea ce (îngăduie-mi să ți-o spun), seducător cum ești, *Lafcadio*, mi s-ar părea cu totul scandalos. Fie că-i așa, fie că-i altfel, și orice ne-ai lăsa să presupunem, *Lafcadio*, prietene, afacerea e limpede și datoria ta evidentă: îl vei șantaja pe *Julius*. Nu protesta! Șantajul este o instituție sacră, necesară menținerii bunelor moravuri. Cum? Vrei să pleci?... *Lafcadio* se ridicase.

— Lasă-mă să trec! strigă el, pășind peste corpul lui *Protos*; acesta, întins de-a curmezișul compartimentului, între cele două banchete, nu făcu niciun gest pentru a-l împiedica. Uimit că este lăsat să plece, *Lafcadio* deschise ușa culoarului și, în timp ce se îndepărta, spuse:

— Nu fug, să n-ai nicio teamă în privința asta. Poți să mă supraveghezi; orice e mai bine decât să te ascult... Iartă-mă dacă prefer poliția. Du-te și mă reclamă: o aștept.

VI

Chiar în acea zi, familia *Anthime* venea din *Milano* cu trenul de seară; deoarece călătoreau la clasa a treia, nu le văzură decât la sosire pe contesa de *Baraglioul* și pe fiica ei mai mare, care veneau de la *Paris* în vagonul de dormit al aceluiași tren.

Cu puține ore înainte de telegrama ce anunța moartea lui *Fleurissoire*, contesa primise o scrisoare de la soțul ei; contele îi vorbea pe larg de marea plăcere pe care i-o pricinuise întâlnirea neașteptată cu *Lafcadio*; și, fără îndoială, nu făcea nicio aluzie la acea cvasi-fraternitate care, în ochii lui *Julius*, îl împodobea cu asemenea perfide farmece pe acel tânăr bărbat (*Julius*, credincios ordinului tatălui său, nu avusese o explicație deschisă cu soția sa, după cum nu avusese nici cu *Lafcadio*); dar anumite aluzii, anumite reticențe, o avertizau îndeajuns pe contesă; ba chiar nu sunt foarte sigur că *Julius*, lipsit de orice distracție în monotona viață burgheză pe care o ducea, nu se juca cu focul, plăcându-i scandalul pe care l-ar fi putut stârni, și riscurile lui. Nu sunt sigur, de asemenea, că prezența la *Roma* a lui *Lafcadio*, nădejdea de a-l revedea, nu jucau un anume rol, ba chiar un mare rol, în hotărârea pe care a luat-o *Geneviève* de a-și întovărăși mama.

Julius venise să-i întâmpine la gară. Îi duse repede la *Grand Hotel*, după ce se despărțise aproape deîndată de familia *Anthime*, pe care urma să o întâlnească în cortegiul funerar, a doua zi. Familia *Anthime* se instala pe *via Bocca di Leone*, în hotelul în care locuiseră când veniseră prima oară.

Marguerite îi aducea romancierului vești bune: alegerea sa era sigură; cu o zi mai înainte, *cardinalul André* o anunțase în mod

oficial: candidatul nu va mai trebui nici măcar să-și reînceapă vizitele; *Academia* venea ea însăși către el, cu porțile larg deschise: era așteptat.

— Vezi? îi spunea *Marguerite*. Ce-ți ziceam la *Paris*? Totul se întâmplă la timpul potrivit. În lumea asta e de ajuns să știi să aștepți.

— Și să nu te schimbi, continuă cu gravitate *Julius*, sărutând mâna soției sale și fără să vadă privirea fiicei lor ațintită asupra lui și plină de dispreț.

— Să-ți fiu fidel ție, gândurilor, principiilor mele. Perseverența este cea mai indispensabilă dintre virtuți. Începea să uite de felul cum își schimbase dintr-odată recent părerile, de acele gânduri deloc ortodoxe, de proiectele deloc decente. După ce aflase veștile, era din nou stăpân pe sine, fără să-și dea nicio strădanie. Admira această consecvență subtilă prin care spiritul său se abătuse o clipă din drum. Nu el se schimbase, ci papa.

Câtă consecvență în felul meu de a gândi; câtă logică! Partea cea mai grea este să știi până unde să mergi. Bietul *Fleurissoire* a murit tocmai fiindcă a vrut să pătrundă în culise. Lucrul cel mai simplu, când tu însuți ești simplu, este să te mulțumești cu ce știi. Oribilul secret l-a ucis. Cunoașterea nu-i întărește decât pe cei care sunt tari... Oricum, sunt fericit: *Carola* a putut anunța poliția, iar

asta îmi îngăduie să meditez în chip mai liber... Și totuși, dacă ar ști că nu *ADEVĂRATULUI Sfânt Părinte* îi datorează nefericirea și exilul, *Armand-Dubois* ar fi pe deplin consolat! Ce încurajare pentru credința sa! Ce ușurare!... Mâine, după ceremonia funebră, ar fi bine să-i vorbesc.

La această ceremonie nu veni multă lume. Dricul era urmat de trei trăsuri. Ploua. În prima trăsură, *Blafaphas* o însoțea, ca un adevărat prieten, pe *Amica* (de îndată ce doliul va fi luat sfârșit, se va căsători cu ea, desigur); plecaseră amândoi de la *Pau* cu o zi mai înainte (*Blafaphas* nici măcar nu putea suporta gândul de a o lăsa pe văduvă pradă durerii ei, de a o lăsa să facă singură această lungă călătorie; și, deși nu era din familie, se îmbrăcase în doliu; ce rudă putea fi la fel de apropiată precum un asemenea prieten?), dar ajunseseră la *Roma* doar de câteva ore, pentru că pierduseră trenul.

În ultima trăsură luase loc doamna *Armand-Dubois*, împreună cu contesa și cu fiica acesteia; în cea de-a doua, contele, împreună cu *Anthime Armand-Dubois*.

În preajma mormântului lui *Fleurissoire*, nimeni nu făcu nicio aluzie la nefericita întâmplare. Dar, la întoarcerea de la cimitir, *Julius de Baraglioul*, din nou singur cu *Anthime*, spuse:

— Îți făgăduisem că voi interveni pentru tine pe lângă *Sfântul*

Părinte.

— Dumnezeu îmi este martor că nu te-am rugat să faci asta.

— E adevărat: scandalizat de felul cum v-a părăsit *Biserica*, am dat ascultare inimii mele.

— Dumnezeu îmi este martor că nu m-am plâns de nimic.

— Știu!... Știu!... M-ai enervat cu resemnarea ta! Ba chiar, fiindcă îmi dai prilejul să ți-o spun, îți voi mărturisi, dragul meu *Anthime*, că vedeam în purtarea ta nu atât sfințenie, cât orgoliu, iar acea resemnare excesivă pe care ai arătat-o ultima oară când te-am văzut la *Milano* mi s-a părut mult mai aproape de revoltă decât de adevărata pietate, și m-a stingherit nespus de mult în credința mea. Dumnezeu nu-ți cerea chiar atât de mult, ce dracu'! Hai să vorbim deschis: atitudinea ta m-a șocat.

— Pot atunci și eu să-ți mărturisesc că atitudinea ta, dragul meu frate, m-a întristat. Oare nu tocmai tu mă îndemnai la revoltă și...

Julius, care începea să se aprindă, îl întrerupse:

— Constatasem îndeajuns prin mine însumi și le dădusem de înțeles celorlalți în decursul întregii mele cariere că poți fi un desăvârșit creștin fără să disprețuiești avantajele legitime oferite de rangul pe care Dumnezeu ni l-a dăruit în marea lui înțelepciune, îți reproșam tocmai atitudinea ta afectată, care părea superioară

atitudinii mele.

— Dumnezeu îmi este martor că...

— Nu mai protesta întruna! îl întrerupse din nou *Julius*. Dumnezeu nu are ce să caute aici. Îți explic: atitudinea ta era aproape de revoltă... vreau să spun: de propria mea revoltă; și tocmai asta îți reproșez: acceptând nedreptatea, îl lași pe celalalt să se revolte pentru tine. Căci eu unul nu admiteam ca *Biserica* să greșească; iar atitudinea ta, fără să pară a face asta, o punea tocmai în această situație. Hotărâsem deci să mă plâng în locul tău. Curând vei vedea cât de îndreptățit eram să fiu indignat.

Julius, cu fruntea îmbrobonată de sudoare, își puse jobenul pe genunchi.

— Vrei puțin aer? Și *Anthime*, atent, coborî geamul dinspre el.

— De îndată ce am ajuns la *Roma*, continuă *Julius*, am cerut o audiență. Am fost primit. Demersul meu urma a fi încununat de un succes ciudat...

— Ah! spuse cu indiferență *Anthime*.

— Da, prietene. Căci chiar dacă n-am obținut nimic din ceea ce venisem să cer, am plecat cel puțin cu o certitudine... care-l punea pe *Sfântul Părinte* la adăpost de toate presupunerile injurioase pe care noi le făcuserăm pe seama lui.

— Dumnezeu îmi este martor că niciodată n-am formulat ceva

injurios față de *Sfântul Părinte*.

— Am formulat eu pentru tine. Te vedeam lezat în drepturile tale; mă indignam.

— Spune ce ai de spus, *Julius*: l-ai văzut pe papă?

— Nu! Nu l-am văzut pe papă, izbucni în cele din urmă *Julius* - dar am aflat un secret; un secret îndoielnic mai întâi, dar care curând, prin moartea scumpului nostru *Amédée*, urma să capete dintr-odată o confirmare; un secret înspăimântător, derutant, dar prin care credința ta, dragul meu *Anthime*, va ști să iasă întărită. Căci în privința injustiției căreia i-ai căzut victimă, papa este nevinovat...

— Nu m-am îndoit niciodată de asta.

— *Anthime*, ascultă-mă: nu l-am văzut pe papă, pentru că nimeni nu-l poate vedea; cel care se află acum pe tronul pontifical și de care *Biserica* ascultă și care dă porunci; cel care mi-a vorbit, papa pe care-l vedem la *Vatican*, papa pe care l-am văzut. NU ESTE ADEVĂRATUL PAPĂ.

Anthime începu să râdă cu hohote, scuturându-se din tot trupul.

— Râzi! Râzi! continuă *Julius*, jignit. Și eu am râs la început. Dacă aș fi râs mai puțin, *Fleurissoire* n-ar fi fost asasinat. Ah! preasfânt prieten! Nevinovată victimă!... Vocea i se pierdu într-un

hohot de plâns.

— Vorbești serios?... Ce tot spui!... Ce tot spui!... Ce tot spui!... zise *Armand-Dubois*, pe care patosul lui *Julius* îl neliniștea. Totuși ar trebui să știm...

— A murit tocmai pentru că a vrut să știe.

— Pentru că, dacă nu mi-a păsat de averea mea, de situația mea, de știința mea, dacă am consimțit să mi se facă această... continuă *Anthime* care, treptat, se monta, la rându-i.

— Îți spun: adevăratul papă nu-i întru nimic răspunzător de toate acestea; cel care și-a bătut joc de tine e un adept al *Quirinal*ului...

— Oare să cred ce-mi spui?

— Dacă nu mă crezi pe mine, crede-l pe bietul martir.

Amândoi rămaseră câteva clipe fără să vorbească. Nu mai ploua; printre nori se ivea o rază de soare.

Săltând, ici-colo, prin gropi, trăsura se întorcea la *Roma*.

— În cazul ăsta, știu ce-mi rămâne de făcut, continuă *Anthime* cu o voce foarte hotărâtă; fac publică informația.

Julius tresări.

— Prietene, mă înspăimânți. O să fii excomunicat.

— De către cine? Dacă este un papă fals, puțin îmi pasă.

— Și eu, care credeam că, dezvăluindu-ți acest secret, o să te ajut să guști mângâierea, continuă *Julius*, consternat.

— Glumești?... Și cine-mi va spune dacă *Fleurissoire*, ajungând în paradis, nu descoperă că Dumnezeu nu este Dumnezeu cel adevărat?

— Dragă *Anthime*, ai luat-o razna. Cum ar putea să existe doi Dumnezei! Cum ar putea să existe UN ALT DUMNEZEU!

— Vorbești cu prea multă ușurință de el, tu care n-ai renunțat la nimic pentru el; tu, care profiți întotdeauna de toate, fie că Dumnezeu e adevărat sau fals... Am mare nevoie să respir puțin aer.

Aplecându-se peste portieră, atinse cu vârful bastonului umărul vizitiului și îi porunci să oprească. *Julius* vru să coboare împreună cu el.

— Nu! Lasă-mă. Știu destul ca să iau o hotărâre. Păstrează restul pentru un roman. În ceea ce mă privește, îi scriu *Marelui Maestru al Ordinului* chiar în seara asta, și începând de mâine îmi reiau cronicile științifice în *La Dépêche*. O să avem de ce râde.

— Văd că șchiopătezi, zise *Julius*, surprins când observă că *Anthime* își trage din nou cu greu piciorul.

— Da, mi-au revenit durerile de câteva zile.

— Deci așa! spuse *Julius* care, fără a-l mai privi cum se

îndepărtează, se așează cât mai confortabil în trăsură.

VII

Avea *Protos* intenția să-l predea pe *Lafcadio* poliției, așa cum îl amenințase?

Nu știu: evenimentele dovediră de altfel că, printre domnii de la poliție, el nu avea numai prieteni. Aceștia, preveniți în ajun de *Carola*, pregătiseră o capcană în *Vicolo dei Vecchierelli*; cunoșteau de multă vreme casa și știau că ea comunică, la etaj, cu casa vecină, ale cărei ieșiri le păziră de asemenea.

Protos nu se temea de polițiști; acuzația nu-l înspăimânta, și nici întregul aparat al justiției; știa că e greu să fie arestat, nefiind de fapt vinovat de nicio crimă, ci numai de delicte atât de mărunte încât nu puteau fi dovedite. Deci nu se temu prea mult când înțelese că era încercuit, lucru pe care-l pricepu foarte repede, având instinctul remarcabil de a-i recunoaște pe acești domni sub orice deghizare.

Oarecum mirat totuși, se închise mai întâi în camera *Carolei*, așteptând întoarcerea acesteia, pe care n-o mai văzuse după asasinarea lui *Fleurissoire*; dorea să se sfătuiască cu ea și să-i dea câteva dispoziții, pentru cazul că ar fi închis.

Carola, pe de altă parte, supunându-se voinței lui *Julius*, nu

apăruse la cimitir; nimeni nu știu că, ascunsă îndărătul unui mausoleu, sub o umbrelă, asista de departe la trista ceremonie. Așteptă răbdătoare, plină de umilință, să plece toată lumea din preajma mormântului proaspăt; văzu cum cortegiul se alcătuiește din nou, cum *Julius* urcă în trăsură din nou împreună cu *Anthime*, și cum toate trăsurile se îndepărtează, sub ploaia măruntă. Atunci se apropie la rându-i de mormânt, scoase de sub șal un buchet mare de ochiul-boului, pe care-l așeză departe de coroanele familiei; apoi rămase timp îndelungat în ploaie, neuitându-se la nimic, ne-gândindu-se la nimic, și plângând, fiindcă nu se putea ruga.

Când se întoarse în *Vicolo dei Vecchierelli*, văzu că pe pragul casei se află doi indivizi necunoscuți; nu înțelese totuși că locuința era păzită. Voia să-l întâlnească pe *Protos*; sigură că el era asasinul, acum îl ura...

Câteva clipe mai târziu poliția alerga, la țipetele ei; dar vai! era prea târziu! Cuprins de exasperare la gândul că ea îl denunțase, *Protos* o sugrumase pe *Carola*.

Toate acestea se petreceau cam spre ora prânzului. Ziarele de seară publicară știrea, și cum asupra lui *Protos* fusese găsită bucățica de piele tăiată din căptușeala pălăriei, dubla sa culpabilitate devenea neîndoielnică.

Lafcadio trăise până seara într-o stare de așteptare sau de frică nedeslușită, poate nu din cauza poliției, cu care îl amenințase *Protos*, ci de teama lui *Protos* însuși sau de teama a ceva necunoscut de care nu mai încerca să se apere. O lâncezeală de neînțeles îl moleșise cu totul, ceva care poate că nu era decât oboseală: începea să renunțe.

În ajun, nu-l revăzuse pe *Julius* decât câteva clipe, atunci când acesta, la sosirea trenului dinspre *Napoli*, venise să ia cadavrul; apoi, mersese la nesfârșit prin oraș, la întâmplare, pentru a depăși acea exasperare pe care i-o provocase - după conversația din vagon - sentimentul dependenței sale.

Și totuși vestea arestării lui *Protos* nu-i aduse lui *Lafcadio* starea de ușurare la care s-ar fi putut aștepta. Parcă ar fi fost dezamăgit. Ciudată făptură! Așa cum nu respinsese în mod deliberat orice profit material de pe urma crimei, tot astfel nu renunțase nici la vreunul dintre riscurile ei. Nu admitea că jocul se sfârșise atât de repede. Așa cum făcea odinioară când juca șah, i-ar fi cedat adversarului turnul și, ca și cum acea întâmplare îl făcea dintr-odată să câștige prea ușor, lipsindu-l de orice interes pentru joc, simțea că nu va avea liniște până când nu-și va duce sfidarea și mai departe încă.

Cină într-un mic restaurant învecinat, ca să nu fie silit să se îmbrace în haine de gală. Întorcându-se la hotel, îl zări peste puțină vreme, prin ușa cu geam a restaurantului, pe *contele Julius*, așezat la masă împreună cu soția și cu fiica sa. Fu uimit de frumusețea *Genevievei*, pe care nu o mai văzuse de la prima lui vizită. Rămase în fumoar, așteptând sfârșitul mesei; fu anunțat că *Julius de Baraglioul* urcase în camera lui și-l aștepta.

Intră. Contele era singur; își schimbase costumul.

— Asasinul e la închisoare, spuse el de îndată, întinzându-i mâna. Dar *Lafcadio* nu i-o întinse pe a sa. Rămânea în pragul ușii.

— Care asasin? întrebă el.

— Asasinul cumnatului meu, ce Dumnezeu!

— Asasinul cumnatului tău sunt eu.

Spuse aceste cuvinte fără să tremure, fără să schimbe tonul, fără să-și coboare vocea, fără un gest, și într-un mod atât de firesc, încât în prima clipă *Julius* nu înțelese. *Lafcadio* trebui să repete:

— Îți spun că nu a fost arestat asasinul cumnatului tău, pentru simplul motiv că asasinul cumnatului tău sunt eu.

Dacă *Lafcadio* ar fi avut o înfățișare fioroasă, poate că *Julius* ar fi fost cuprins de teamă; dar el avea un aer copilăros. Părea chiar încă și mai tânăr decât prima oară când îl întâlnise *Julius*; privirea lui era tot atât de limpede, vocea lui tot atât de clară.

Închisese ușa, dar rămăsese sprijinit de ea. *Julius*, aflat lângă masă, se prăbuși într-un fotoliu.

— Bietul meu copil! zise el mai întâi, vorbește mai încet!... Ce tot spui? Ce ți-a venit?

Lafcadio își coborî privirea, regretând că vorbise.

— Cine știe? Am făcut-o foarte repede, când mi-a venit s-o fac.

— Ce aveai cu *Fleurissoire*, cu bărbatul acela atât de vrednic și de plin de virtuți?

— Nu știu... Nu părea fericit... Cum vrei să-ți explic ceea ce nu-mi pot explica mie însumi?

O tăcere penibilă se instala între ei, întreruptă, din când în când, de cuvintele lor, care o făceau și mai apăsătoare; se auzea atunci cum urcă - valuri, valuri, din marele hol al hotelului, o banală muzică napolitană. *Julius* curăța cu vârful unghiei de la degetul mic, pe care o lăsase să crească foarte lungă, o mică pată de ceară ce căzuse de la o lumânare pe fața de masă. Dintr-o dată își dădu seama că unghia i se rupsese. Era o dungă transversală, care brăzda, întunecată, rozul unghiei.

Cum de-o rupsese? Și cum de nu-și dăduse seama mai devreme? Oricum, răul era făcut; trebuia s-o taie. Gândul îl contrarie puternic, căci avea mare grijă de mâinile lui și mai ales de această unghie căreia îi dăduse acea formă prelungă, obținută cu

greu, ce sublinia eleganța degetului. Foarfeca se afla în sertarul mesei de toaletă și *Julius* tocmai se pregătea să se ridice să o ia, dar ar fi trebuit să treacă prin fața lui *Lafcadio*; plin de tact, amână delicata operație.

— Și... ce vrei să faci acum? spuse el.

— Nu știu. Poate că mă voi preda poliției. Mă voi gândi la noapte.

Brațul lui *Julius* căzu moale, izbindu-se de fotoliu; îl privi timp de câteva clipe pe *Lafcadio*, apoi, suspinând, zise pe un ton descurajat:

— Și eu care tocmai începusem să te iubesc!...

Spusese asta fără nicio intenție rea. *Lafcadio* nu putea să nu înțeleagă. Dar, deși inconștientă, această frază era plină de cruzime și îl izbi drept în inimă. Își înălță capul, înfruntând neliniștea care îl cuprinsese brusc. Îl privi pe *Julius*: „Oare acesta-i cu adevărat cel care ieri mi se părea a-mi fi aproape frate?", își spuse. Își roti privirile prin acea încăpere în care, cu două zile mai înainte, și deși ucisese, putuse sta de vorbă cu atâta voioșie; sticla de parfum era încă pe masă, aproape goală...

— Ascultă, *Lafcadio*, continuă *Julius*: situația ta nu-mi pare cu totul deznădăjduită. Autorul presupus al acestei crime...

— Da, știu că tocmai a fost arestat, îl întrerupse *Lafcadio* pe

un ton sec: Mă vei sfătui să las să fie acuzat în locul meu un om nevinovat?

— Cel pe care-l numești un om nevinovat tocmai a ucis o femeie; și chiar o femeie pe care o cunoști...

— Asta m-ar face să mă simt mai bine, nu-i așa?

— Nu vreau să spun chiar asta, dar...

— Să mai adăugăm și că este singurul care putea să mă denunțe.

— După cum vezi, mai există o speranță.

Julius se ridică, se îndreptă spre fereastră, potrivi cutele perdelei, se întoarse, apoi, aplecându-se înainte, cu brațele încrucișate pe spătarul fotoliului în care stătuse:

— *Lafcadio*, nu aș vrea să te las să pleci fără să-ți dau un sfat: nu ține decât de tine, sunt convins, să redevii un om de treabă și să-ți ai locul tău în societate, cel puțin acela pe care ți-l îngăduie nașterea... *Biserica* te poate ajuta. Ai puțin curaj, dragul meu, și du-te și te spovedește.

Lafcadio nu-și putu ascunde un surâs:

— Voi reflecta la binevoitoarele tale cuvinte. Făcu un pas înainte și adăugă:

— Preferi, fără îndoială, să nu atingi o mână de ucigaș. Aș vrea totuși să-ți mulțumesc pentru...

— Bine! Bine! spuse *Julius*, cu un gest cordial și distant. Adio, dragul meu. Nu îndrăznesc să-ți spun: La revedere. Totuși, dacă, pe viitor...

— Acum nu mai ai nimic să-mi spui?

— Nimic.

— Adio, domnule.

Lafcadio salută cu gravitate și părăsi încăperea.

Ajunse în camera sa, la etajul de deasupra. Se dezbrăcă pe jumătate, se aruncă pe pat. Seara fusese foarte caldă; noaptea nu adusese cu ea răcoarea. Fereastra camerei era larg deschisă, dar aerul rămânea nemișcat; îndepărtatele globuri electrice din Piața Termelor, de care îl despărțeau grădinile, umpleau camera cu o lumină albăstruie și difuză ce semăna cu lumina lunii. Voia să reflecteze, dar o *toropeală* ciudată și de neînlăturat îi împăienjenea gândurile; nu se gândea nici la crima pe care o săvârșise, nici la felul cum ar fi putut să scape de pedeapsă; încerca doar să nu mai audă acele cuvinte atroce ale lui *Julius*: „Tocmai începusem să te iubesc”... Dar dacă el nu-l iubea pe *Julius*, de ce să mai plângă din pricina acelor cuvinte? Dar oare într-adevăr din pricina lor plângea?... Noaptea era atât de blândă, i se părea atât de ușor să se lase pur și simplu să moară. Apucă o carafă cu apă de lângă pat,

muie în ea o batistă și și-o puse pe inimă, unde simțea ca o durere.

Nicio băutură din lume nu va mai trezi la viață această inimă secătuită! își spuse, lăsându-și lacrimile să-i curgă până pe buze și bucurându-se de gustul lor amărui. În urechi îi cântă versuri, citite nu se știe unde, de care nu știa că și-ar fi putut aminti:

My heart aches; a drowsy numbness pains

My senses...[6]

Ațipi.

Visează oare? A bătut cineva la ușă? Ușa pe care nu o închide niciodată noaptea se deschide încetișor și prin ea se strecoară o siluetă firavă și albă. Aude cum cineva îl strigă cu o voce slabă:

— *Lafcadio*... Ești aici, *Lafcadio*?

Încă adormit, *Lafcadio* recunoaște acea voce. Dar se îndoiește oare de realitatea minunatei apariții? Se teme că printr-un singur cuvânt, printr-un singur gest, o va izgoni?... Tace.

Geneviève de *Baraglioul*, a cărei cameră era alături de cea a tatălui ei, auzise, fără voie, întreaga conversație dintre tatăl său și *Lafcadio*. O neliniște insuportabilă o silise să vină până în camera acestuia și, de vreme ce chemarea ei rămânea fără răspuns, convinsă că *Lafcadio* se sinucisese, se aruncă spre căpătâiul patului și căzu în

genunchi, plângând în hohote.

În timp ce ea rămânea astfel, *Lafcadio* se ridică și se aplecă cu totul spre ea, fără a îndrăzni încă totuși să atingă cu buzele frumoasa frunte pe care o vedea lucind în umbră. *Geneviève* de *Baraglioul* simți atunci cum o părăsește orice voință; retrăgându-și fruntea mângâiată de respirația lui *Lafcadio* și nemaiștiind cum să se apere de el altfel decât adresându-i-se tot lui:

— Ai milă de mine, prietene, îi spuse ea.

Lafcadio se regăsi pe dată pe sine și, îndepărtându-se de ea și totodată respingând-o:

— Ridică-te, domnișoară de *Baraglioul*! Pleacă! Nu sunt... Nu pot să mai fiu prietenul tău.

Geneviève se ridică, dar nu se îndepărtă de patul unde rămânea întins cel pe care ea îl crezuse mort și, atingând cu dragoste fruntea fierbinte a lui *Lafcadio*, parcă spre a se asigura că e încă în viață:

— Prietene, am auzit tot ce i-ai spus în seara asta tatălui meu. Nu înțelegi că de asta am venit?

Lafcadio, ridicându-se pe jumătate, o privi. Pletele-i răvășite îi cădeau bogate pe umeri; întregul ei chip se afla în umbră, astfel încât el nu-i vedea ochii, simțind totodată cum îl învăluie privirea ei. Ca și cum nu i-ar fi putut suporta blândețea și ascunzându-și fața în mâini:

— De ce te-am întâlnit atât de târziu? gemu el. Ce-am făcut ca să-ți merit iubirea? De ce-mi vorbești astfel, când nu mai sunt liber și demn de a te iubi?

Ea protestă cu o voce tristă:

— Spre tine vin, *Lafcadio*, nu spre altul. Spre tine, care ai săvârșit o crimă, *Lafcadio*! De câte ori nu ți-am rostit, suspinând, numele, din acea primă zi când mi-ai apărut ca un erou, chiar prea temerar... Trebuie să afli acum: în taină, mă făgăduisem ție încă din clipa când te-am văzut devotându-te cu atâta generozitate. Ce s-a întâmplat de atunci? Cum a fost cu putință să ucizi? Ce-ai făcut din viața ta?

Și cum *Lafcadio* dădea din cap, fără să răspundă:

— L-am auzit pe tata spunând că un altul a fost arestat, continuă ea; un bandit care tocmai a ucis... *Lafcadio*! cât mai e încă timp, salvează-te; pleacă chiar în această noapte! Pleacă!

Atunci *Lafcadio* spuse în șoaptă:

— Nu mai pot.

Părul despletit al lui *Geneviève* îi cădea pe mâini; apucă acele șuvițe și le apăsă cu patimă pe ochi, pe buze:

— Să fug? Asta mă sfătuiești? Dar unde vrei să fug acum? Chiar dacă aș scăpa de poliție, n-aș mai putea scăpa de mine însumi... Și de altfel tu m-ai disprețui dacă aș fugi.

— Eu să te disprețuiesc, prietene...

— Trăiam în stare de inconștiență; am ucis ca într-un vis; ca într-un coșmar în care mă zbat întruna de atunci...

— Și din care vreau să te smulg, strigă ea.

— De ce să mă trezesc? Ca să descopăr că sunt un ucigaș? O apucă de braț: Nu înțelegi că oroarea în care mă zbat mă face invulnerabil? Ce altceva îmi mai rămâne de făcut acum decât să mă predau poliției, când se vor ivi zorile?

— Să te predai lui Dumnezeu, nu oamenilor. Dacă tatăl meu nu ți-a spus, îți voi spune eu, acum: *Lafcadio*, *Biserica* îți va prescrie pedeapsa și te va ajuta să-ți regăsești pacea prin pocăință.

Geneviève are dreptate, iar *Lafcadio* nu are nimic altceva mai bun de făcut decât să accepte acea supunere comodă; mai devreme sau mai târziu așa va face, constatând că celelalte ieșiri sunt închise... Ce păcat că nenorocitul acela de *Julius* i-a dat cel dintâi acest sfat!

— Ce-mi tot spui? îi zise el cu dușmănie. Oare tu ești cea care-mi vorbește astfel?

Îi lăsă brațul, o respinse; și în timp ce *Geneviève* se îndepărtează, simte cum crește în el, o dată cu un fel de mânie împotriva lui *Julius*, nevoia de a o îndepărta pe *Geneviève* de tatăl ei, de a o târî în jos, mai aproape de el; aplecându-și privirea, îi vede

picioarele goale și mici încălțate cu papuci de mătase.

— Nu înțelegi că nu de remușcare mă tem, ci de...

S-a ridicat de pe pat; îi întoarce spatele; se duce către fereastra deschisă; simte cum se sufocă; își sprijină fruntea de geam și palmele fierbinți de fierul rece al balconului; ar vrea să uite că ea este acolo, că el este lângă ea...

— Domnișoară de *Baraglioul*, ai făcut pentru un criminal tot ceea ce poate face o fată de familie bună; ba chiar aproape ceva mai mult: îți mulțumesc din toată inima. Acum mai bine m-ai lăsa singur. Întoarce-te la tatăl tău, la obiceiurile, la datoriile tale... Adio. Cine știe dacă te voi mai întâlni vreodată? Gândește-te că mâine mă voi preda poliției pentru a fi mai puțin nevrednic de dragostea pe care mi-o arăți. Gândește-te că... Nu! nu te apropia de mine... Crezi că o strângere de mână mi-ar fi de ajuns?

Geneviève ar putea înfrunta mânia tatălui ei, părerea celorlalți și disprețul lor, dar își pierde orice curaj în fața răcelii cu care-i vorbește *Lafcadio*. Nu a înțeles el oare că, venind astfel, noaptea, spre a-i vorbi, spre a-i mărturisi iubirea ei, ea însăși se dovedește hotărâtă și curajoasă și că iubirea ei merită poate ceva mai mult decât un simplu mulțumesc?... Dar cum să-i spună că ea însăși, până în această zi, se zbuciuma ca într-un vis - un vis din care nu scăpa decât din când în când, când se afla la spital unde, printre

copiii săraci și în timp ce le pansa rănile adevărate, i se părea că ia uneori contact, în sfârșit, cu un strop de realitate - un vis mediocru în care se zbuciumau alături de ea și părinții ei, prinși în toate convențiile bizare ale lumii lor, cum să-i spună că ea nu izbutea să ia în serios nici gesturile, nici părerile, nici ambițiile, nici principiile, lor și nici chiar persoana lor. Mai e de mirare că *Lafcadio* nu-l luase în serios pe *Fleurissoire*?... E cu putință să se despartă astfel? Iubirea o îndeamnă, o aruncă spre el. *Lafcadio* o ia în brațe, o strânge cu patimă, îi acoperă cu sărutări fruntea palidă...

Îi voi părăsi pe cei doi amanți la ora când cântă cocoșul și când culoarea, căldura și viața vor triumfa în sfârșit asupra nopții. *Lafcadio* se ridică de lângă *Geneviève*, care doarme încă. Totuși nu contemplă frumosul chip al amantei sale, fruntea-i brobonită de o ușoară sudoare, pleoapele sidefii, buzele calde și întredeschise, sânii desăvârșiți, membrele ostenite - ci, prin fereastra larg deschisă, zorile și freamătul unui copac din grădină.

Curând *Geneviève* va trebui să plece; dar el mai așteaptă încă; ascultă, aplecat asupra ei, prin respirația-i ușoară, nedeslușita rumoare a orașului, care-l zguduie din lâncezeală. Departe, în cazărmi, se aude sunetul trâmbițelor. Va renunța oare la viață? Și pentru a avea prețuirea Genevievei, pe care o prețuiește mai puțin de când ea îl iubește mai mult, se mai gândește încă să se predea?

Aici începe o nouă carte.

O, adevăr palpabil al dorinței! Tu respingi în penumbră fantomele minții mele.

1 *Exista un singur leac. Doar un lucru ne poate vindeca de a fi noi înșine. / Da. Numai că vezi tu, problema nu e cum să te vindeci, ci cum sa trăiești (en.)*

2 Fiul meu! Dragule! (it.)

3 puștan (engl.)

4 Incorect în limba italiană.

5 Nelegiuiți... Doi șoimi plutind în văzduh, doi pești zbenguindu-se-n apa, la fel de nelegiuiți ca mine... (engl.)

6 Mă doare inima; pe simțuri, o gheară-ncet se-nstăpânește (engl.)

Sumar

CARTEA ÎNTÂI

I
II
III
IV
V
VI
VII

CARTEA A DOUA

I
II
III
IV
V
VI
VII

CARTEA A TREIA

I
II
III
IV

CARTEA A PATRA

I
II
III
IV
V
VI

VII

CARTEA A CINCEA

I
II
III
IV
V
VI
VII